DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

PAYLAŞIM GRUBU

https://www.facebook.com/groups/metronommm/

bu defa niçin harp edeceğimi biliyorum

İbrahim Sorguç

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

İBRAHİM SORGUÇ
BU DEFA NİÇİN HARP EDECEĞİMİ BİLİYORUM
FİLİSTİN CEPHESİ VE İSTİKLAL SAVAŞI ANILARI

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2009
Sertifika No: 11213

İbrahim Sorguç vârisleri bu kitabın telif gelirini Mehmetçik Vakfı'na bağışlamıştır.

EDİTÖR
EMRE YALÇIN

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

YAYINA HAZIRLAYAN
FİGEN TAŞKIN

DÜZELTMEN
ESEN GÜRAY

DİZİN
SEVGİ ÖZÇELİK

GRAFİK TASARIM UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASKI: MAYIS 2010

ISBN 978-9944-88-898-1

BASKI
YAYLACIK MATBAACILIK
LİTROS YOLU FATİH SANAYİ SİTESİ NO: 12/197-203
TOPKAPI İSTANBUL (0212) 612 58 60
Sertifika No: 11931

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme hiçbir yolla yayınevinden izin alınmadan çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, NO: 144/4 BEYOĞLU 34430 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Fax. (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

bu defa niçin harp edeceğimi biliyorum

FİLİSTİN CEPHESİ VE İSTİKLÂL SAVAŞI ANILARI

İbrahim Sorguç

Anı

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İçindekiler

Sunuş xi
Editörün Notu xv

KAYBOLAN FİLİSTİN

Cepheye Gidiş 3
Tabsur 6
Merkez Cephesi 7
Rafat ve Dir Ballut 7
Siper hayatı 8
Zaviye köyü 9
Zaviye köyüne taarruz 10
Filistin Cephesi'nin durumu 12
Filistin Cephesi neden yıkıldı? 13
Nablus Meydan Muharebesi, 19 Eylül 1334 (1918) 16
İngiliz taarruzu 18
Geri çekiliş 19
Kefer Til Dümdar Muharebesi (Artçı Muharebe) 20
Nablus'a doğru 20
Esaret 21
Esaret hayatı 21
Netice 25

İSTİKLAL SAVAŞI GÜNLÜKLERİ

Mamafih Bu Defa Ne İçin Harp Edeceğimi Biliyorum 29
Sakarya Zaferi ve cepheye sevk [Birinci Defter] 29
Tantanalı uğurlama 31
Sevkıyat yürüyüşü 33
Trenle Konya 36
Araba üzerinde 38
Kırşehri 41

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ankara ... 42
Cephede ... 44
Sivrihisar ... 48
Düşman uçakları ... 49
Talimle geçen günler ... 50
[İkinci Defter] ... 50
Yeniden yolda ... 51
İhsaniye ... 52
Hamitli ... 53
İlk sıcak çatışma ... 54
Muhbirler ... 58
Karahöyük ... 61
Afyonkarahisar'a nakil ... 62
Büyük Karabağ ... 63
Abidin Çavuş, Büyük Karabağlı Musa mı? ... 65
Talimle geçen günler ... 66
Kırca ve sakin günler ... 69
1338 [1922] senesi ... 74
Cepheye hareket rivayeti ... 75
Hareket ... 77
Afyonkarahisar'da, cephe gerisinde ... 78
Karakışta talimler ve bekleyiş ... 79
Akpınar ... 87
Mütareke söylentileri ... 89
Cepheye hareket ... 90
Uyutmayan düşman ateşi ... 93
Dişli ... 94
Hıdırellez ... 96
Sulh rivayetleri ... 97
Mayısta kar ... 98
Bayram ... 99
Altı ay geciken maaşlar ... 100
Taşağıl ... 105
Sansür ... 107
Yine sulh rivayetleri ... 108
Biraderi ziyaret ... 108
Kurban Bayramı ... 110
Bolvadin ... 111
Yaklaşan harekât ... 113
Büyük Taarruz ... 115
Taarruz başlıyor ... 118

Düşman bozgun halinde geri çekiliyor ... 121
Harap haldeki Uşak'a girişimiz ... 122
Küller ve harabeler arasında Alaşehir'den Salihli'ye ... 124
İzmir'e girilirken ... 125
Sulh Bekleyişi ... 128
Zafer sonrası rehavet ... 128
Harbin bilançosu ... 131
Kumandandan orduya teşekkür mesajı ... 132
Sulhe doğru ilk adımlar ... 133
Mudanya İtilafnamesi ... 137
Bursa ... 138
İlk terhisler ... 140
Trakya'nın tahliyesi, İstanbul'un Ankara'ya bağlanması ... 142
Lozan Konferansı ... 144
Vahdettin'in firarı, yeni halifenin seçilmesi ... 146
Yine terhisler ... 148
İngilizler çekiliyor ... 149
Teftiş meselesi ... 150
Yer değiştiriyoruz ... 152
1339 [1923] senesi ... 156
Söğüt'ü ziyaret ... 158
Tekrar yollarda ... 158
Lozan'da buhran ... 161
Lozan Konferansı kesiliyor ... 163
Geyve ve Adapazarı [Üçüncü Defter] ... 164
İsmet Paşa Lozan'dan ayrılıyor ... 166
Lozan'dan asılsız bir haber ... 167
Sulh tehlikede ... 167
İsmet Paşa Ankara'da ... 170
Meclis'te gizli müzakereler ... 170
Ankara nihayet karşı teklif veriyor ... 174
Sulh ümitleri yeşeriyor ... 175
Sulhu hacı bekler gibi bekliyoruz ... 176
Hayra alamet terhisler ... 176
Ali Şükrü-Topal Osman meselesi, Meclis seçimleri ... 178
Kesin terhisler ... 180
Lozan Konferansı yeniden başlıyor ... 180
İsmet Paşa yola çıkıyor ... 182
Ramazan-ı Şerif ... 183
Konferans toplanıyor: Çifte bayram ... 185
Yeni terhisler ... 186

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Hıdırellez'de "Hürriyet Oyunu" 190
Lozan Konferansı yine mi kesiliyor? 191
Buruk bir bayram 194
Lozan'dan iyi haberler 197
Lozan'da yine buhran 198
Yeni haber: Yunanlılarla anlaşma! 199
Fransızlar görüşmeleri tıkıyor 200
Montagna Formülü 203
Fransızlar konferansı tıkamaya devam ediyor 204
İhtiyat subayları terhis mi ediliyor? 205
İhtiyat subaylarının terhisi başlıyor! 206
Yunanistan'daki "Anadolu İhtilal Komitesi" 207
Lozan'dan iyi alametler 208
Sulh işi yine uzuyor 209
Manevralar başlıyor 211
Sulhu ve terhisi bekliyoruz 213
İsmet Paşa'nın notaları 216
Yunanlılarla sulh imzası 218
Lozan'da düğümler çözülüyor 219
Yeni bir terhis dalgası 220
Sulh muhakkak mı, muallak mı? 220
Boğazlar ve şirket meseleleri yine düğüm 221
Sulhun olacağı yok 221
Bu habere inansak mı? 222
Talim de bitmiyor, konferans da 223
İmzaya üç gün kalmış 223
Dokuz Senelik Harbin Sonu: Lozan 225
Çifte bayram 225
Lozan'ı nasıl kutladık? 226
Kutlamaya karşı tavır 226
Tebrik konuşması ve terhis bekleyişi 229
Beş subayın terhisi 231
Terhis haberimiz 232
Terhis emrimiz 233
Terhis günüm 235
Memlekete Dönüş 236
Cepheye veda 236
İstanbul şeker gibi 236
İsmet Paşa'nın gelişi 237
İstanbul kolay bırakılmıyor 238
Vapurla Antalya yolunda 239

İzmir'de mola 241
Rodos'ta mola 242
Nihayet evdeyim 243
İşsiz güçsüz bekleyiş 244
Kurtuluş günümüzün sene-i devriyesi 245
Son İtilaf askerleri de çekiliyor 246

EKLER
İbrahim Sorguç'un Hayatı 251
Albüm ???
Dizin ???

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Sunuş

Merhum babam Yd. P. Tğm. İbrahim Sorguç'un, Birinci Dünya Harbi ile Türk İstiklal Harbi'ne ait olan ve vefatından sonra "harp sandığı"nda bulduğumuz belgeleri ve anılarını, kendi kısıtlı imkânlarım altında bir kitapta derleyip bastırarak dağıttığım zaman, eser kamuoyunda büyük bir ilgi ile karşılanmıştı. Yıllardır mevcudu kalmayan ve bana göre benzersiz olma özelliğini hâlâ koruyan bu tarih parçasını, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, kendine has titizlik, düzeltme ve ilavelerle zenginleştirerek tekrar basıp yayımlıyor. Bu yeni eserin, Türk İstiklal Harbi'nin, özellikle de Batı Cephesi'nin tarihine büyük bir katkı yapacağı inancındayım.

Kitaba esas olan anılar iki bölümdür: İlk bölüm Birinci Dünya Harbi'nde Filistin Cephesi'ni anlatır. Babam bu anılarını günü gününe tutmamış, daha sonra hatırladığı kadarıyla yazmıştır. Bu bölüm Filistin'de ordularımızın bir iki gün gibi kısa bir zaman içinde nasıl hezimete uğradığını, binlerce Anadolu çocuğunun nasıl şehit veya esir düştüğünü ve önemi günümüzde de hiç eksilmeyen bu toprakların nasıl elden çıkarak kaybolup gittiğini, yer yer az bilinen ayrıntılara girerek anlatıyor.

İkinci bölüm ise Türk İstiklal Harbi anılarıdır. Bu bölüm, babamın askere çağrıldığı günden itibaren, kâh ordugâhta geçen sakin günlerde, kâh cephede silah başında yorgun haldeyken düzenli olarak tuttuğu günlüklerden oluşur. Günlükler sektirmeden 736 gün yazılmıştır ve üç

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ayrı defterde yer alır. Bu günlüklere sonradan yapılmış hiçbir ilave yoktur. (Harp Sandığı'nda bulduğumuz günlükler ve belgeler, araştırmacıların erişebilmeleri için ailemiz tarafından Genelkurmay Başkanlığı ATASE Arşivi'ne, harp ganimetleri ise İstanbul'daki Askeri Müze'ye bağışlanmıştır. Ganimetler müzenin Kurtuluş Savaşı salonunda teşhir edilmektedir.)

Bu günlüğü okurken, askerin yanında adım adım yürüyecek, savaşı bire bir yaşayacak, 26 Ağustos 1922 Büyük Taarruz ile 30 Ağustos 1922 Başkumandan Meydan Muharebesi'nin içinden geçerek İzmir'e ulaşacak ve Lozan Konferansı'nın yurdu düşmandan temizlemiş askerler nezdinde taşıdığı önemi ilk ağızdan öğreneceksiniz. Askerlerin barış konferansını nasıl günü gününe takip ettiği ve yorumladığı, özellikle Lozan'ın bilançosunu yeniden değerlendirmek isteyenler için benzersiz ve çarpıcı bir vakıa olarak bu kitabın mühim bir bölümünü oluşturuyor.

Bu "yeniden değerlendirme"nin bir parçası olan Başkumandan'ın emriyle yapılan –ve sonraları zamansız yapıldığı iddia edilen– terhisler konusunu, olayların bizzat içinde yaşayan bir yedek subayın gözünden okumak, herhalde daha anlamlı bir değerlendirmeye yardımcı olacaktır. Büyük Taarruz'dan önce Batı Cephesi Orduları'nda 21 kur'a olarak toplam yaklaşık 200.000 er ve yaklaşık 8500 subay vardı. 11 Ekim 1922'de imzalanan Mudanya Mütarekesi'nden yaklaşık iki hafta sonra, Lozan Konferansı daha başlamadan, terhisler hemen başlamıştır. 27 Ekim 1922'de 4 kur'a, konferansın açılışından bir gün önce, 19 Kasım'da 5 kur'a olmak üzere, toplam 9 kur'a asker terhis edilmiştir.

Lozan Konferansı'nın 4 Şubat 1923'te kesintiye uğraması terhisleri etkilememiş, 21 Mart'ta 3 kur'a, Lozan Konferansı'nın yeniden başlamasının ertesi günü olan 24 Nisan'da 3 kur'a, 11 Haziran'da 1 kur'a, 11 Temmuz'da 1 kur'a asker daha terhis edilmişti. Böylece 24 Temmuz 1923'te Lozan Antlaşması'nın imzasından önce toplam 17 kur'a askerin terhisi tamamlanmış; silah altında, anı sahibinin ifadesiyle, "artık kıymeti harbiyesi olmayan" 21 ila 24 yaşında 4 kur'a asker kalmıştı ki bunların yarısına yakını da savaş görmemiş tecrübesiz erlerden oluşuyordu.

İçte ve dışta herkesin hayretle karşıladığı bu terhisler, Başkumandan Mustafa Kemal Paşa'nın iyi niyet kamuflajı altında uyguladığı harika diplomatik bir stratejidir. Bu anılar, söz konusu terhis emirlerinin nedenlerini açıkça ortaya koymaktadır. Bütün zorlu muharebeler boyunca terhis konusunu düşünmeyen askerler, kazanılan kati zaferden sonra artık sulh ve terhis istemektedir. Düşmandan arınmış Anadolu, Doğu Trakya, İstanbul ve Boğazlar başta olmak üzere, zaten en can alıcı hedeflerin çoğu tutturulmuştur. Dokuz yıldır savaşan, bazıları esir kamplarına düşen ve tekrar savaşan askerlerin yeni hedefler peşinde koşacak ruh halinden nasıl yoksun oldukları bu günlükte açıklıkla takip edilebilmektedir.

Lozan Antlaşması'nın askerlerin gözünde, kazandıkları zaferi perçinleyen bir vakıa olarak taşıdığı önemi bu günlüğün sayfalarında takip ederek öğrenecek ve bu durumu hesaba katmayanların nasıl yanıldıklarına şahit olacaksınız.

Kitaba adını veren "Bu defa niçin harp edeceğimi biliyorum" sözünü, İbrahim Sorguç, işgalci Yunan ordusuyla çarpışmak üzere Garp Cephesi'ne hareket edeceği belli olur olmaz defterine yazmıştır. Bu sözler, daha birkaç yıl önce art arda Osmanlı yönetiminden çıkan milyonlarca kilometrekarelik topraklardan sonra elde kalan son Türk yurdu Anadolu'nun kurtarılması için, Türk halkı ile askerinin yeniden savaşa girerken, ne kadar bilinçli ve kararlı olduğunun en açık göstergesidir.

Yakın tarihimize ışık tutan bu anıların bu yepyeni baskısı çıkarken, kendi imkânlarımla hazırladığım ilk baskı için metni okuyan Galip Yenal'ı rahmetle anıyorum. Bu

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

yeni baskının yapılması için teşviklerini esirgemeyen Sayın Ahmet Kırman'a, anıların değerini takdir ederek silbaştan ele alıp yayımlamaya karar veren Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları ile başta Genel Müdür Ahmet Salcan ve Editör Emre Yalçın olmak üzere, esere emeği geçen tüm yayınevi çalışanlarına ailem adına teşekkürlerimi sunarım.

ERDOĞAN SORGUÇ
İzmir, Mart 2010

Editörün Notu

İbrahim Ethem Sorguç'un Kurtuluş Savaşı süresince tuttuğu günlükleri, 30 yıl sonra yazdığı Birinci Dünya Savaşı Anıları, cepheden yolladığı mektuplarla fotoğraflar, emir pusulaları ve benzeri savaş hatıraları, Sorguç ailesinin ve özellikle oğlu Erdoğan Sorguç'un sayesinde dağılmadan günümüze ulaşmış bulunuyor.

Erdoğan Sorguç'un daha önce kendi imkânlarıyla yayımladığı günlükler, bu baskı için baştan sona yeniden okundu. Günümüz okuyucusu için, herhangi bir anlam değişikliğine yol açmamaya büyük özen gösterilerek, metinlerdeki kimi kelimeler daha yenileriyle değiştirildi. İbrahim Ethem Sorguç'un yalın ve duru dili dolayısıyla bu değişiklik epey sınırlı kaldı ve cümle yapısına müdahale etmeyi bile gerektirmedi. Belgelerin tamamı ile kimi özel terimlerse değiştirilmeden bırakılarak karşılıkları köşeli parantezle veya dipnotla verildi.

Yer adlarının okunmasında tereddütlü olunan yerler belirtildi. Yer adları metinde, günlüklerde geçtiği biçimiyle yer aldı, değişenlerin günümüzdeki adları dipnotlarda veya köşeli parantezlerle verildi.

Okunamayan yerler metinde parantezsiz üç nokta ile gösterildi. Bunun nedeni, Sorguç'un günlükte (...) biçiminde yazdığı yerlerle okunamayan yerleri farklı biçimde göstermek gereğiydi. Ayrıca ailevi meseleleri ilgilendiren bazı yerler de metinden çıkartıldı, bu yerler ise [...] ile belirtildi.

Günlükteki tarihler de, takipte kolaylık sağlamak için, miladi takvime göre yenilendi ve günümüzdeki ay adlarıy-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

la yeniden yazıldı. Günlüklerin başında alaturka olarak verilen saatlerin yaklaşık karşılıkları da köşeli parantezde belirtildi.

Dipnotlarda, yayına hazırlayanınkiler ibaresiz bırakılırken, editörün notları (e.n.), Erdoğan Sorguç'un notları (E.S.) ile belirtildi.

Bu baskıda, Sorguç'un arşivinden daha fazla malzeme kullanıldı ve görsel açıdan ilk baskıdan daha zenginleşti. Bu görsel malzemeler sadece fotoğrafları değil, emir pusulalarını, haritaları, mektupları ve farklı türden çeşitli malzemeleri kapsıyor. Eserdeki görsel malzemelerin tamamı –Lozan delegelerinden Baha Bey'in pasaportu dışında– İbrahim Ethem Sorguç'un arşivinden alındı.

Babalarının günlüklerine ve bu kitabı oluşturan malzemelerin saklandığı "harp sandığı"na sahip çıkarak bu eserin ortaya çıkmasını sağlayan Sorguç ailesine ve Erdoğan Sorguç'a yayınevimiz adına teşekkürlerimizle...

Kaybolan Filistin

Filistin Cephesinden Kalan Yegâne Hatıra
Ağustos 1334 [1918]
Vadî Yehud 48. Alay Karargâhı
İhtiyat Zabit Vekili İbrahim Ethem

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

• *Ön sayfadaki fotoğrafa dair:*

Birinci Cihan Harbi'nde 16. Tümen 48. Alay 2. Tabur'da takım kumandanı idim. Hatırımda kaldığıma göre ya kolordu veya ordudan alayımıza bir fotoğrafçı geldi. Bütün subayların ayrı ayrı, herhalde sicil için, fotoğrafımızı çekti. Bana da küçük bir vesikalık fotoğraf verilmiş. Kim verdi? Bilahare esir olduğumuz için bu fotoğraf nasıl kaldı, bilmiyorum. Dikkat edilirse yakada kopça yok. İşte o zamanki Osmanlı İmparatorluğu'nun Filistin Cephesi'ndeki zabitlerinin perişan kıyafeti bu idi.

Cepheye Gidiş

[Benim esas doğum tarihim 15 Şubat 1313'tür (1897). Daha sonraları doğum tarihim iki yıl küçültülmüş ve 1315 (1899) olmuştur.

Sebebi İstanbul'da Kuleli Askeri Lisesi'ne girmek istiyordum. Müracaatımda 1313 doğumlu olanları almıyorlardı. Onun için doğum tarihim iki yıl küçültülerek 1315 olmuştur.]

Ben beş senelik Antalya İdadisi'nden mezunum. O vakit lise ismi yoktu, ancak bir tek Galatasaray Sultanisi vardı [...]. Antalya İdadisi'nden aldığım diploma Filistin Cephesi'nde kaybolmuştur.

İstanbul'da Kadıköy'de bulunan Saint Joseph mektebi o vakitler Darülmuallimin yani Erkek Öğretmen Mektebi idi. [Askeri Lise'ye girmek nasip olmayınca] bu mektebin [imtihanlarına girerek] üçüncü sınıfına kabul edildim. Son, yani dördüncü sınıfta iken 30 Teşrinievvel 1332 [30 Ekim 1916] tarihinde şimdiki ismi Yedek Subay Okulu olan İhtiyat Zabit Namzetleri Talimgâhı'na sevk edildik. Bu talimgâh İstanbul Erenköy ve etrafında idi. Talimgâhtan A sınıfı ile yani en iyi derece ile mezun oldum. Teşrinievvel 1333'de [Ekim 1917] Filistin Cephesi'ne sevk olunduk.

Filistin'e trenle gittik. Kaç günde gittiğimizi şimdi hatırlamıyorum. Şam'da 16 gün kaldık. Berameke Kışlası'nda misafir edildik. [Şehir çok kalabalıktı.] Biz vardığımızda [alayımız] 3. Gazze Muharebesi'nde mağlup ol-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

rast geliyorduk. Ordu karargâhı Kalkilya köyünde idi. Cevat Paşa oturduğu küçük bir evde bize kısa bir hitabede bulundu ve zaferler diledi. Derhal kıtlarımıza verildik ve gittik. [Ben daha henüz 18 yaşında bir talebe olarak harp etmeye gidiyordum. Esas yaşımsa yukarıda izah ettiğim gibi 20 idi.]

3. Gazze Muharebesi'nde İngilizler ordularımızı, o zaman geçilmez bilinen çölden dolaşarak geniş bir çevirme yapmışlar ve [kıtalarımızı intizamsız bir şekilde] geri çekilmeye mecbur etmişlerdi. Bizim tabur bir zeytinlikte, ağaçların arasında idi, ve o çekilmede çadırlarını dahi bıraktıklarından, zeytin ağaçları altında toprak üstünde oturuyorduk. Fazla eşyamız olmadığından aynı şekilde de yatıyorduk.

Ordumuz mağlup olmasına rağmen subayların ve erlerin maneviyatı yüksek idi. Sayısız harbe giren tecrübeli subaylar bize nezaketle muamele ediyorlar ve maneviyatımızı takviye ediyorlardı.

Oturduğumuz yerden uzaklarda [portakallarıyla meşhur] Yafa görünüyordu, [ben de orayı seyrederek Antalya'yı hayal ediyordum.] Ara sıra gerek bizim gerekse düşmanın topçuları ateş ediyorlardı. Yakınımızda top mermileri patladıkça da hakiki harp meydanında olduğumu anlamıştım.

Tabsur

Buradan Tabsur Vadisi'ne gittik ve siperlerimize yerleştik. Siperlerin olduğu yerlerde ağaç yoktu. [Buna karşılık] küçük küçük kum tepeleri ve sert bir çeşit ot vardı. Hepimize portatif çadır verdiler. Gündüzleri maskeli olarak bu çadırlarda kalıyor, geceleri siperlerde uykusuz sabahlıyorduk. Düşman siperleri uzağımızdaydı. Buna rağmen bilhassa geceleri keşif kollarının çarpışmaları eksik olmuyordu. Artık silah, bomba ve top seslerine alışmıştık.

Tabsur Vadisi Akdeniz'e herhalde 10-20 km uzaklıkta ve çok önemli bir mevkide bulunuyordu. Bir gece başka kıtalar geldi ve bulunduğumuz siperleri bizden teslim aldılar. Geceleyin hareket ettik [güneye doğru yürüyorduk]. Çetin bir yürüyüşten sonra sabaha karşı merkez cephesine vardık. Tabsur Vadisi'nde iken çok uzaklardan duyduğumuz kesif bombardımanlar biz buraya yaklaştıkça arttı ve nihayet bir ateşin tam içine girdik.

Merkez Cephesi

Geldiğimiz bu siperler Nablus civarındaki Zaviye köyü etrafındaydı. Bizim bölük zeytin ağaçlarının bulunduğu bir dereye dağınık olarak yerleşti. Buraya Vadî Yahud, yani Yahudi Deresi deniyordu. Bulunduğumuz yer dağlıktı. Etrafımızda çok sayıda zeytin ve incir ağaçları vardı.

Rafat ve Dir Ballut

[24-25 Nisan 1918 gecesi] Rafat'ta ilk defa gece baskını yaptık. Birisinde bizim bölük düşman siperlerine tamamiyle yaklaştı. Ben düşman siperlerine iki adet saplı Alman bombası attım. Maksat siperleri zapt etmek değil de taciz olduğu için, karanlıkta yine geri çekildik.

[Bu yazdıklarım, tarihleri hatırımda kalan çarpışmalardır.]

20-21 Mayıs 1918 gecesi bu defa başka siperlere, Dir Ballut siperlerine, bizim 6. Bölük'le yine bir gece baskını yapmıştık.] Çok tehlikeli bir yerdeydik, gece uyuyordum. Uyandırdılar ve "Düşman ilerideki keşif kolunu sıkıştırmış, onu takviye ederek beraber çekileceksin" dediler. Derhal takımla beraber karanlıkta yola çıktık. Düşmanla aramızdaki tepenin arasından karanlıktan faydalanarak gizlice ve her an ateşe hazır halde ilerlemeye başladık. Az sonra birisi, adeta ayaklarımın altından, bana, "Geçmiş

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

olsun" dedi. Bir de ne bakayım, bir çukurun içinde belki 30-40 süngü, adeta göğsümüze dayanmış. Meğer yakınımızdaki bir siperden de, kendi önlerine bir keşif kolu indirmişler. Ani baskınlara maruz kalmamak için böyle yapılırdı; bu kollar adeta fedai gibiydi. Bu kol bizi yaklaşırken görmüş, çavuş da başındaki subaya, "Şunları bir ateşte yere serelim" demiş. Subay da çavuşa, "Olmaz icabında esir ederiz, veya bunlar bizimkilerdir" demiş. O hatta o gün kim olduğunu bilmediğim ve sonradan da öğrenmeme imkân olmayan o basiretli Türk subayının yerinde kararı olmasa, Filistin'de karanlık bir derenin içinde çoktan ölmüş ve unutulmuş olacaktık. Onlarla kısa bir konuşmadan sonra yolumuza devam ettik ve keşif kolunu kurtararak geri geldik. Öyle bir an idi ki, unutulmaz. (Bu gibi bir hal sonradan İstiklal Harbi zamanında da oldu.)

[Bu hadise kumanda mevkiindeki birlik subaylarının verecekleri emirlerin isabeti üzerine küçük bir misaldir.

Cephede günler ve aylar böyle karşılıklı keşif faaliyetleri, ufak çarpışmalar ve gece baskınları ile gelip geçiyordu.

13 Temmuz 1918 günü yine Alman piyadeleri ile birlikte bu defa gündüz İngilizlerin bulunduğu Rafat mevzilerine taarruz ettik.]

Siper hayatı

Cephedeki siper hayatımız şöyle idi: Gündüzleri baş kaldırmaya imkân yoktu. Oradaki tabii mağaralarda veya bizim yaptığımız sağlam duvarların arkasında akşamı beklerdik. Gündüzleri karavana kazanları da yakılamazdı. Zira düşman bir yerde ufak bir duman görse orasını topçu ateşi ile allak bullak ederdi.

Akşam olunca ekmeklerimizi ekseriya kuru olarak yer, dolaklarımızı ayaklarımıza sarardık (şimdiki askerler dolak kullanmıyor). Bombalarımızla tabancalarımızı belimize takar ve hava kararır kararmaz siperlerimizi işgal ederdik. Siperler gündüzleri tamamen boş bırakılmazdı. Az miktarda askerle birlikte ağır makineli tüfekler her an ateşe hazır bir vaziyette ve maskeli olarak siperde bulunurdu

Düşmanla aramızda bir dere vardı. En ufak bir kıpırtıya gerek düşman, gerekse biz derhal ateş eder, bazen de bomba yağdırırdık. Bu dar yerde ileriye yine keşif kolları sürülürdü. [Keşif kollarıyla ilgili bir hatıramı hemen yukarıda yazmıştım.]

Düşman topçusu bizim siperlere ve bulunduğumuzu tahmin ettiği başka yerlere o kadar ateş etmeye başlamıştı ki, açlık ve rezalet bir taraftan, düşmanın ateşi bir taraftan, iyice rahatsız olmaya başlamıştık. Bir gün arkadaşlardan ve diğer askerlerden ayrı bir yerde, zeytin ağaçlarının altındaydım [istirahat ediyordum]. Düşman bulunduğumuz yere obüs ve şarapnel yağdırmaya başladı. Bulunduğum mezara benzer yere koca bir şarapnel kovanı düştü, altında bulunduğum zeytin ağacının bütün dallarını olduğu gibi üstüme yığdı. Ateş kesildikten sonra arkadaşlar benim ölümü kaldırmaya gelmişler;.fakat bana bir şey olmadı. [Toz duman indikten sonra] koca kovanın dizimin dibinde durduğunu hayretle gördüm.

Zaviye köyü

Taburumuz ihtiyattaydı. Birkaç gün sonra Zaviye köyünün karşısında [kuzeyinde] bulunan siperleri teslim aldık. Bu mevkiye ve siperlere "Dirülkasis Siperleri" deniliyordu. Bu tam manasıyla bir harp idi. Karşılıklı top ateşini hiç unutamıyorum.

Bizim tabur gelmezden kısa bir zaman evvel, burada cereyan eden kanlı bir muharebe sonunda ve bizimkilerin de gafleti yüzünden İngilizler Zaviye köyünü işgal etmişler. Köy, bizim siperlere hâkim durumda olduğundan, gündüzleri siperlerden baş kaldırmak, bizim için de, düşman için de imkânsızdı. Vaziyet şu idi:

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Zaviye köyü bir dağın üstündedir. Bir tarafında Kurt Tepe diğer tarafında Arara Tepe vardır. [Muazzam bir tepe olan Kurt Tepe, Zaviye köyüne adeta yapışık bir vaziyette bulunmaktadır.] Tepelerin arkaları düşman tarafı, önünde de biz varız. Buraları cephenin kilit noktası olduğundan, fazla sayıda asker ve silah vardı.Siperlerimizde her neferin yanında kapakları açılmış sandıklar dolusu Alman bombaları ve diğer cins bombalar ile yine sandıklar dolusu piyade cephanesi vardı.

Zaviye köyü, merkez cephesinin bir çıbanı idi. [Köy, İngilizlerden muhakkak geri alınmak isteniyordu.] Oradaki kuvvetli siperlere yerleşen İngiliz ve Hintli askerler de bir cehennem hayatı yaşıyordu. Kim bilir ne kadar zayiat veriyorlardı.

[Bizim bulunduğumuz siperlere 700-800 metre uzaklıktaki] Kurt Tepe'de bir alay kuvvetli piyademiz vardı. Arara Tepe'nin yarısını müttefikimiz Alman askerleri, diğer yarısını da bizden bir tabur piyade müdafaa ediyordu. [Bulunduğumuz merkez cephesinde] bizim bir tümene karşılık gelen bir kuvvetimizle birlikte bir iki tabur da Alman piyadesi mevcuttu. Arkamızda bizim topçulardan başka Alman ve Avusturya topçuları da vardı. Silah [ve cephane] yönünden İngilizlerden eksiğimiz yoktu. Ve her gün başımızın üzerinde tayyare muharebeleri olurdu.

Zaviye köyüne taarruz

Bir gün ikindiye doğru "Harekete hazır olun" diye ani bir emir geldi. [Zannederim 1918 yılının Temmuz ayı veya Ağustos ayı içinde idik.] Mesele hemen anlaşıldı. Biz bir Alman piyade taburu ile birlikte güpegündüz Zaviye köyüne taarruz ederek köyü zaptedecektik.

Köyün etrafı [İngilizlerin yaptığı] kuvvetli tel örgülerle çevrili idi. Tel makası istedik, yokmuş. Alman birliklerinde varmış. Bize, "Toplar tel örgülerini tahrip edecek, arasından geçersiniz" dediler. Düşmandan gizli olarak, taarruz için sessizce hazırlandık. Tam saatinde bizim topçular korkunç bir ateşe başladılar. Bir taraftan bizim tabur, diğer taraftan da Alman taburu Zaviye köyüne doğru yavaş yavaş ilerlemeye başladık.

Başlangıçta düşman bunu bir ateş baskını zannetmişti. Fakat vaziyeti anlamakta gecikmeyerek, bizim üzerimize ve topçularımıza karşı şiddetle ateşe başladı. Mevsim yaz, otlar kurumuş, yer yer yangınlar başladı. Top ateşinin ve yangının dumanları arasında, yılmadan ve cesaretle, tepedeki siperlere 30-40 adım kadar yaklaştık. Hintli askerlerin, omuzlarında ağır makineli tüfekleri ile siperlerine koşarken aralarına düşen top mermileri ile havaya uçtuklarını görüyorduk.

Siperlerini takviye için koşan düşman piyadesinin üzerine, ayağa kalkarak Parabellum tabancası ile bir hayli ateş ediyorum. Hücum mevziinde, düşmanla burun buruna idik. Kim şehit oldu, kim yaralı bakan yok; bu esnada da bakılmaz. Esasında bu durumda bakılmaz.

Olduğumuz yerden fırlayıp hücumla düşman siperlerine girmek ve icabında süngü muharebesi yapmak lazım. Fakat ne yazık ki yapamıyoruz. Gerçi bizim topçular düşman tel örgülerini altüst etmişler, ama teller bir taraftan diğer tarafa fırlayarak adeta bir yumak oluşturmuşlar. Bu sebeple olduğumuz yerde çakıldık kaldık. [Tel kesen makaslarımız olmadığından kendimize yol açamıyoruz, Almanların elindekiler maksada kifayet etmiyor.]

Hava kararmıştı ama toplar ve makineli tüfekler durmadan gürlüyorlardı. Neticede karanlık basınca biz ve Almanlar ateş altında geri çekilmeye mecbur olduk. Almanlar bir miktar esir almışlardı. Eğer elimizde tel kesen makaslar olsaydı düşmanı mutlaka mağlup ederek kuvvetli siperlerine girecek ve Zaviye köyünü zaptedecektik.

Muharebe üç saat devam etti. Duyduğumuza göre bu müddet zarfında bizim topçular 3000 top mermisi atmış-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

lar. Hepsine yazık oldu. Sanırım düşman da bir o kadar sarf etmiştir. O gün köyün bulunduğu tepenin etrafında sanki bir cehennem hasıl olmuştu. [İkmal noksanlığı yüzünden bütün emeklerimiz boşa gitti.] Tabii İngilizler gece köye derhal takviye kuvvet göndermişlerdir. [Bunları sonradan bizim keşif kollarından öğrendik.]

Bugünkü muharebeye iştirak edenlerden ya kimse kalmamış hepsi ölmüş veya bir köşede unutulup gitmişlerdir. Zira ben bu muharebeye henüz 20 yaşımda iken iştirak etmiştim.

Filistin Cephesi'ndeki muharebelerin bir harp tarihi henüz kimse tarafından yazılmamıştır. [...] Yazılanlar sathidir.[1] Muharebelerin cereyan tarzındaki hususiyetlerin dile getirildiğini zannetmiyorum.[2]

Filistin Cephesi'nin durumu

Filistin Cephesi'nin hali şu idi:

Cepheye ilk geldiğimiz zaman piyade bölüklerinin mevcudu 120 ila 150 kişi kadardı. Gıda veriliyordu, ancak kısa bir zamanda öyle bozuldu ki, tarifi imkânsızdır. Ekmek gayet az, yemek yok, çamaşır yok. Ordu kumandanları cepheyi adeta unutmuşlardı. Şam'dan gelenlerin dediğine göre, orada yerleşen ve geri hizmette cephedekinden de fazla bulunan askerler ile subaylar lüks bir hayat yaşıyor, bizim gibi siperlerde uykusuz sabahlayanlara enayi, avanak diyorlarmış. Tabi bunları biz de, erler de duyuyorduk. Subaylarla erler aç ve perişan idi. Silah ve cephane çok, fakat gıda ve yiyecek yoktu.[3] Bütün giydiklerimiz İngiliz ölülerinin üzerinden çıkarılanlardı. İngilizler bunu biliyorlardı ve uçaklarından beyannameler atarak bizimle eğlenmeye başlamışlardı. [Bu beyannemerde, önüne konmuş etli pilavı kaşıklayan esir Türk askerlerin resimleri ve altında cephedeki askerlere ne için harp ettiklerini soran maneviyat bozucu bir sürü yazılar vardı.]

Bu arada yine her gün ve saat düşmanla çarpışıyorduk. Bazen top ateşinde ortalık dumanla doluyordu.

Gün geçtikçe bakımsızlık rezaleti o kadar arttı ki, bizi düşman karşısında unuttuklarını anladık. Cepheden geriye doğru muazzam miktarda silahlı kaçaklar başlamıştı. Bunları kimse önleyemiyordu. Zira tabur ve alay halinde ve teşkilatlı olarak Anadolu'ya gidiyorlardı. Bölüklerin mevcudu [120-150'den] 40-50'ye düştü. [Firarileri ve firarların sebebini] arayan soran yok. O hale geldi ki, neredeyse zabitan dahi firar edecek. Hatta bazı yerlerde başlarında subaylar olduğu halde firarlar oluyormuş. Rezalet ve kepazelik o hale geldi ki, tarifsiz.

Filistin Cephesi neden yıkıldı?

[Filistin'deki hezimetin sebebi sonraları hep İngiliz kuvvetlerinin Türk kuvvetlerine insan ve silah gücü bakımından üstün oluşuna bağlanmıştır. İnsan sayısında üstünlük olsa

1 İbrahim Sorguç'un bu anıları yazdığı dönemde, Filistin Cephesi üzerine anı kitapları yayımlanmaya başlamıştı. Bunların ilki, Harp Tarihi Encümeni'nin 1921'de notlandırarak yayımladığı Liman von Sanders'in *Türkiye'de Beş Yıl*'ıdır, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, yeni bir çeviriyi bu notlarla birlikte yayımlamaktadır. Hüseyin Hüsnü Emir Erkilet'in *Yıldırım*'ı (1922) başta olmak üzere Türk subaylarının pek çok anısında Filistin Cephesi yer alır. Ayrıca pek çok Alman subayı da bu cephedeki anılarını yazmıştır. Bunlardan biri de Hans Guhr'un *Anadolu'dan Filistin'e – Türklerle Omuz Omuza* adıyla yine bu dizide yayımlanmıştır (2007). Bu konuda en derli toplu telif eser ise ATASE'nin ilk cildini 1979'da, ikincisini 1986'da yayımladığı *Sina-Filistin Cephesi*'dir (E.S.).

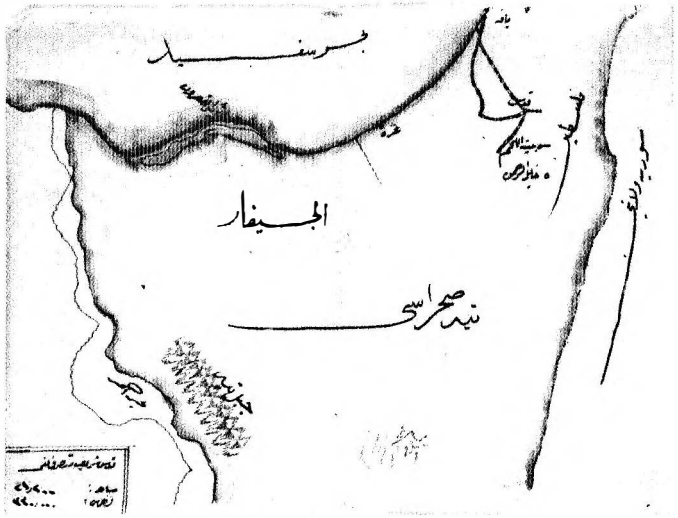
2 Anı sahibinin anlattıklarını yayımlanmış kroki ve haritalardan takip ettiğimiz zaman 8. Ordu Sol Cenah Grubu'nun 16. Tümen'e bağlı 48. Alay birlikleri ile bazı Alman Asya kolu birliklerinin, 7. Ordu bölgesinde çarpıştıkları görülmektedir (E.S).

3 Anılarda ifade edildiği gibi, Filistin Cephesi'nde yiyecek ve giyeceğin olmamasına karşılık silah ve cephanenin bol olması, dikkate değer bir konudur, zira bu cephe ile ilgili pek çok başka kaynakta aksi ifadeler vardır (E.S.).

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İbrahim Ethem'in kaleminden Cebel-i Lübnan Mutasarrıflığı haritası (üstte), Tih Sahrası, yani günümüzdeki Sina Çölü'nün haritası (altta).

bile kanaatimce bunlar öne sürülmüş bahanelerdir ve katiyen doğru değildir.

Biz Filistin'de Türk askerlerinde fazlası ile mevcut olan cesaret ve kahramanlık hasletlerini kullanamadık. Neden kullanamadık? Çünkü üstü başı perişan, karnı aç askere hâkim olunamamıştır.

Yukarıda da belirttiğim gibi, cephe gerisindeki hayatla cephedeki çok farklıydı ve biz cephedekiler açıkça enayi diye niteleniyorduk.] Cephedeki askerin bakımsızlığı o kadar rezalet bir şekil aldı ki şimdi tarif etmekten aciz kalıyorum. Buna karşılık Şam'da Arap kızları ile eğlenen bizim zabitan ve neferlerin üst başlarının pek iyi olduklarını ve mütemadiyen bizimle, yani cephedekilerle alay ettiklerini duyuyorduk. En mühimi yaralı olarak cepheden Şam hastanelerine ve diğer hastanelere gidenlere hiç bakmıyorlarmış: bu askerler ya ölecek veya ölecekmiş. Herkes artık usanmıştı, ne olacaksa olsun, diyordu. Hatta bazı neferlerin ayaklarında çarık dahi yoktu, verilmiyordu. Bütün bunlar cephede ve siperlerde öyle bir tesir yaptı ki nihayet koca Arabistan Cephesi yıkıldı gitti. İşte böylece, şimdi üzerlerinde çeşitli devletlerin kurulduğu Filistin ve başka yerler, hiç yoktan elimizden geçti gitti.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Nablus Meydan Muharebesi
19 Eylül 1334 (1918)

Yukarıdaki tarih Türk tarihi için esef verici bir tarihtir. 18 /19 Eylül gece sabaha karşı Filistin Cephesi'nde İngilizler bize taarruz ederek bütün üç ordunun cephesini yıkmış, kısa bir zamanda Halep'e kadar varmışlardır. [Filistin neresi? Halep neresi? Üç ordunun koruyamadığı bu topraklar 40 gün içinde uçup gitmiştir.]

İngilizlerin taarruz ettiği gün bizim 48. Alay'ın cephesinde bakınız neler oldu:

Taarruzdan birkaç gün evvel İngilizlerin Kolordu karargâhından Hintli bir başçavuş kaçarak bize iltica ediyor. 18/19 Eylül sabahı İngilizlerin bize taarruz edeceklerini, hatta bizim orduların bu taarruza karşı koyamayacaklarını, hazır halde tutulan Nasıra hattına kadar bile geri çekilinmesini ihbar ve teklif ediyor. Bizim salahiyetli kumandanlar bu ihbarı nazar-ı itibara almıyorlar, ama durum bütün kıtalara tamim edilerek her an bir düşman taarruzuna karşı hazır olunması bildiriliyor.

Taaruzdan önceki akşam, kasıt mı bilemem, şifahi bir emir geliyor. Erler gece alay karargâhında eğleneceklermiş. Siperlerde kâfi miktarda asker bırakılacak, diğerleri alaya gidecekmiş. Bu işe şaşırdık kaldık. Tabii ki alay kumandanının haberi olmadan bu emri kimse veremez. Böyle gafletle bu manasız ve anlaşılmaz bir şeyi nasıl yaptıklarını bugün bile anlamış değilim ve bilmiyorum.

Siperlerde epey asker bırakarak 700 ila 800 metre kadar geri mesafede derin bir vadi içinde bulunan alay karargâhına gittik. Meşaleler yakılmış, davullar çalınıyor. Erler, bir kısmı silahlı bir kısmı da silahsız, oynayıp duruyorlar. Vakit de ilerlemekte.

Kulaklarımız tetikte top seslerini bekliyoruz. Bir aralık uzaktan kesif bir topçu ateşi başladı. Ayağa fırladık, koşarak siperlerimize gidecektik. Kim bağırdı, nasıl oldu hâlâ bilmiyorum, etraftan, "Oturun oturun" diye bağırdılar, biz de oturduk. Davullar yine çalmaya başladıysa da ortalığın tadı tuzu kalmadı. Davul sesleri belki de düşman siperlerinden de duyuluyordu.

Bu arada Kurt Tepe'nin civarında bulunan keşif kolumuzun başındaki subay geriye haber gönderiyor; diyor ki, "Düşman bulunduğu tepeden aşağı doğru inmeye başladı, derenin içi düşman askeri dolu, nerede ise Kurt Tepe'ye çıkmaya başlayacaklar, topçularımıza haber verin şiddetli mania ateşi açsınlar."

Hangi gafil bu keşif subayına haber göndermişse, "Galiba korktun, mania ateşine lüzum yok, vazifene devam et" demiş. Keşif kolu subayı da bu manasız cevabı alınca yanında bulunan aydınlatma tabancasına kırmızı fişekleri doldurarak havaya ateş ediyor. Gecenin sessiz karanlığı içinde bunu üç defa tekrar ederek bizim topçulardan resen mania ateşi istiyor. Zaten topçularımız da tetikte. Bunun üzerine, bizim davul çalınarak bulunduğumuz yerin arkasından bir anda belki yüz top birden şiddetli bir ateş açıyorlar.

Topların patlaması ile oradaki kahramanlar darmadağın oldu. Herkes koşarak siperlerine gitti. Ortada ne davul ne de zurna kaldı. Biz de koşa koşa siperlerimize geldik ve derhal muharebeye hazır bir vaziyette beklemeye başladık. Topçu ateşi beş dakika kadar devam etti. Kurt Tepe'nin önüne ve dere içine inen düşmandan sağ kalan olduğunu tahmin etmiyorum.

Yine derin bir sessizlik çöktü ve şafak sökmeye başladı. Kulak kesilmiş ayak sesi dinliyorduk. Ortalık hafif aydınlanmaya başladı.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

İngiliz taarruzu

Sağdan, yani deniz tarafından, bu arada bilhassa Tabsur Vadisi tarafından bir anda çok şiddetli bir topçu ateşi başladı. İngilizler nihayet taarruza başlamışlardı. Önceleri deniz tarafından başlayan topçu ateşi bir süre sonra değişik yerlere sıçradı. Kısa zaman sonra da Kurt Tepe'nin üzerine öyle bir topçu ateşi başladı ki, tarifsiz. Cephenin kilit durumunda olan bu Kurt Tepe bizim bulunduğumuz siperlere 700-800 metre uzaklıkta. Tepede iki tabur piyade ile çok sayıda ağır makineli tüfek vardı.

Bizim bulunduğumuz siperlere şiddetli değil nispeten zayıf bir topçu ateşi geliyordu. Ateş her tarafa sirayet etmeye başladı. Karşımızdaki Zaviye köyünden taarruza başlayan bir bölük kadar düşman piyadesi, açtığımız kesif mitralyöz ateşi ile bir daha yerlerinden kalkamadı ve hepsi de öldü. Bu defa sol kanadımızdan hücumla gelen düşman piyadelerini de derhal biçtik.

Aradan bir saat geçmeden Kurt Tepe'nin üzerinde ateş kesildi.. Düşman tarafından tenvir tabancaları atılıyordu. Hayretler içinde kaldık. Bu arada ateş altında bazıları hafif yaralı birkaç er başlarında bir subay olduğu halde yanımıza çıkageldiler. "Ne oluyor? Neden geldiniz?" diye sorduk. "Erler mukavemet etmediler, hepsi geriye kaçtı ve Kurt Tepe düşman eline geçti" dediler. Artık facia başlamıştı.

Ortalık çoktan aydınlanmış, güneş doğmuş ve ben felaketi seyrediyordum. Kısa bir müddet sonra alay kumandanımızın tarassut mevkiinde esir olduğu haberini işittik. Demek düşman arkamızı sarıyordu. Sağ cenahımızda düşmanın kesif topçu ateşi, ara sıra devam etmekle birlikte kesildi.

Öğleye doğru aldığımız haberlerde düşmanın çoktan [ordu karargâhının bulunduğu] Tul Kerim köyünü zaptettiğini işittik. 19 Eylül günü akşama kadar olduğumuz yerlerde kaldık. Karşılıklı hafif muharebeler devam ediyordu.

Fakat İngilizler bize çantada keklik diye bakıyor ve üzerimize yüklenmiyorlardı.

Geri çekiliş

19 Eylül günü akşam olunca bulunduğumuz yerlerden geri çekilmeye başladık. İngilizler bizim geri çekileceğimizi tabii tahmin ettikleri için, geçeceğimiz yolları şiddetli bir mitralyöz ateşine tuttular. O karışıklıkta kimbilir kaç kişi öldü, kaç kişi yaralandı? Geçtik gittik.

Ön taraf yürüyor, biz de arkadan takip ediyoruz. Karışıklık yok. Yürüyüş halinde iken derin bir derenin içine yerleştirilmiş bizim topların düşman istikametine doğru durmadan ateş yağdırdıklarını gördük.

Bilmem nereden havadis çıkıyor? Güya bu topları kıtaların geri çekilişini gizlemek için fedai olarak bırakmışlar. Bu topların başındaki subaylar ve erler bizim geri çekildiğimizden haberdar değillermiş. Tabii olduğu gibi düşmana kaldılar.

Gece sabaha kadar yürüdük. Çok yorulmuştuk. Bir yerde mola verildi. Yere oturur oturmaz yanımdaki arkadaşla birlikte hemen uyumuşuz. Bir ara uykudan sıçradım. Bir de ne göreyim, etrafta kimse yok, yanımdaki arkadaş hâlâ uyuyor. Hafif ay aydınlığı var. Arkadaşı uyandırdım. Birkaç kişinin uzağımızdan geçtiklerini gördük ve onlara bağırdık. "Kıtamız nereye gitti?" diye sorduğumuz zaman yarım saat evvel gittiklerini söylediler. Bunun üzerine var kuvvetimizle koşmaya başladık. Ortalık iyice aydınlandığı vakit kıtamıza yetiştik. Hemen onbaşı ve çavuşları yakaladım. "Bu ne hal, bizi neden uyandırmadan gittiniz?" diye sorduğum zaman, "Biz sizi hareket ederken uyandırdık, hatta ayağa bile kalktınız. Gece karanlığında yanımızda olup olmadığınızı fark etmedik" dediler. Demek ki biz uyanıp ayağa kalktıktan sonra yorgunluktan tekrar oturup uyuyup kalmışız.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Kefer Til Dümdar Muharebesi (Artçı Muharebe)

[20 Eylül sabahı ortalık aydınlanırken geri çekilmeye devam ediyoruz.] Bir ara İngilizler geliyor dediler. Derhal mevzi aldık. Bir tarafımızda da Almanlar var. Yarım saat kadar süren şiddetli bir muharebe yaptık. [Ne olduğunu bilen yok tabii.] Hemen geri çekilin emri geldi.

Artık ne cephe kaldı ne de bir şey. [Açlık ve susuzluk da cabası.]

Nablus'a doğru

Üzerinde bulunduğumuz şose yolda uzun piyade kolları yürüyüp gidiyorlar. Bir tepenin üstüne vardık. Oradaki bir yol kulübesinin etrafına bir hayli er ve subay birikmiş oturuyorlar. Kulübeye bir de teslim işareti olan beyaz bayrak asmışlar.

İçlerinde büyük rütbeli olduklarını tahmin ettiğim birkaç subay bizim gruba derhal şose yoldan ayrılarak ileriki tepelerden Nablus şehrine gidilebileceğini söyledi. [Kıyafet namına bir şey kalmadığı için üzerlerinde rütbe filan yoktu.] Etrafımızdaki bu tepelere "Zülkarneyn Tepeleri" deniyormuş.

Şose yolun kenarında hemen yanımızda 8 ila 10 kadar top mevzi almış duruyordu. Birden 200 ila 300 metre ileriye şiddetli bir top ateşi açtılar. Bu beklemediğimiz bir şeydi. Ateş kesildikten sonra baktık ki topçuların hepsi de Alman.

Karşıdaki tepeler tutulmuş, yol kesilmiş olduğu için şoseden ayrıldık, birden üzerimize bir piyade ateşi açıldı. Bir karışıklık oldu. Burada değişik kıtalardan asker yan yana yürüyordu, ne de olsa yine bir intizam vardı. Tam, teslim olalım mı olmayalım mı, derken öyle bir dağıldık ki, ne tabur kaldı ne bölük. Başını alan bir tarafa gitti. Biz de bir tarafı tuttuk gidiyoruz. Yüzlerce binlerce asker kumandasız, başsız yürüyüp gidiyor.

Esaret

[Bütün gece boyunca da yürüdük. Zülkarneyn Tepeleri civarından uzaklaşamadan yorgunluktan bitap halde] sabaha karşı yatıp uyuduk. 21 Eylül sabah olunca etrafımızın tamamıyla düşman askerleri tarafından çevrili olduğunu gördük. Aramızda Türkçe konuşan İngilizler geziniyordu. "Neferler bir tarafa, zabitler bir tarafa" diye bizi ayırmaya başladılar. İşte bu suretle esir olmuştuk.

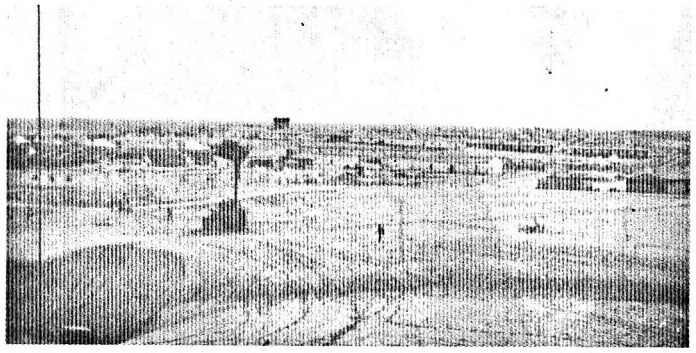
Esaret hayatı

[İngilizlere esir olduktan sonra bizi Mısır İskenderiye şehri yakınlarındaki Seydibeşir Esir Kampı'na gönderdiler.

Bulunduğumuz kampın tam adı "Seydibeşir Kuveysna Dört Numaralı Osmanlı Üserayı Harbiye Kampı'dır.

16. Tümen'in 48. Alayı'na mensup subayların çoğu bu kampta toplanmışlardı.

Talihin garip bir cilvesine bakın ki topçu subayı olan ağabeyim Muharrem Akif de esir olarak bu kampta bulunuyordu. Kendisi ile İstiklal Harbi'nde Garp Cephesi'nde tekrar karşılaşacaktık. Babamız Murat Efendi herhalde cepheden cepheye koşan bu oğulları ile iftihar etmiştir.

Seydibeşir esir kampının genel görünüşü.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Antalyalı arkadaşlarım Durali Mehmet, Hasan Basri, Bilal ve Cemil Efendiler ile kader kampta bizi bir araya getirdi.

Çölün sıcak kumları üzerinde bu esir kampında bizlerden başka esir Alman subayları da vardı.

Esir subaylar arasında muhtelif meslekten ve sanat dallarından anlayanların yönlendirdiği kurslar açıldı. Herkes can sıkıntısından geçiremediği vaktini arzu ettiği kurslara devam ederek kıymetlendiriyordu. Ben de Fransızca ve Musiki kurslarına devam ettim. Esaretten Antalya'ya döndüğüm vakit tercümanlık yapacak kadar Fransızca biliyordum.

Türk fasıl musikisi ve şarkıları en hoşumuza giden kurslardı.

Esir kampında "humma-yı racia" denen bir hastalığa yakalandım. Revirde İngilizler bana çok iyi baktılar. Ara sıra beyaz şarap verdiklerini hatırlıyorum. Kısa zamanda hastalığı atlatarak iyileştim.

Kampta Antalya'daki babamla devamlı mektuplaşırdık. Mektuplarımı ya Fransızca ya da tabii eski yazı ile yazarak gönderiyordum.

Ben yaklaşık iki sene kadar bu esir kampında kaldım.

Sevr Anlaşması'nın Osmanlı Hükümeti tarafından imzalanacağına kanaat getirilmiş olmalı ki bizi 1920 yılının Haziran ayında serbest bıraktılar.

İskenderiye'den İstanbul'a *Panama* isimli bir vapurla geldik.

12 Haziran 1920 tarihinde İstanbul'a varışımızdan üç gün sonra da 15 Haziran 1920'de terhis edildik.[4]

4 İbrahim Ethem Sorguç'un esir kampı fotoğrafları ve esir kampında çıkardıkları gazetelerden örnekler için kitabın sonundaki "Albüm" bölümüne bakınız.

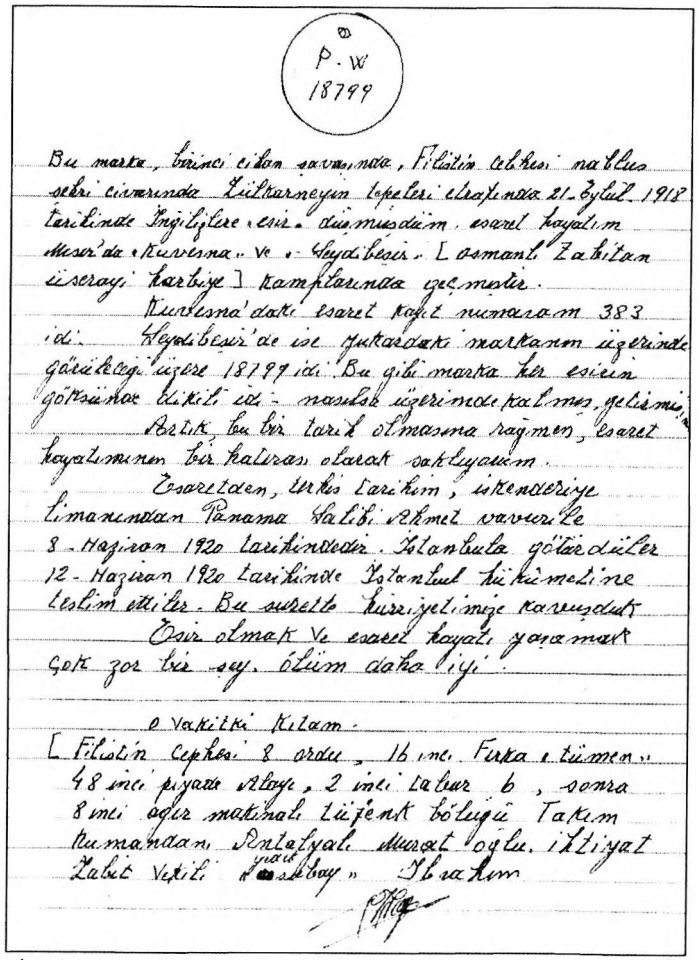

Esaret arkadaşlarının imzalayarak İbrahim Sorguç'a verdiği fotoğraflar.

Esarete veda hatırası: Eski yazıyla "Kurtuluş–İskenderiye'den hareket ederken" diye başlık verdiği bu resme sonradan şu notu da düşmüş: "Bu resim hareket eden vapurdan çekilmiştir."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

P.W
18799

Bu marka, birinci cihan savaşında, Filistin cephesi nablus sektörü civarında Kurtkarneyin tepeleri cihetinde 21 Eylül 1918 tarihinde İngilizlere "esir" düşmüşdüm. esaret hayatım Misir'da "Kantara" ve "Heydibesir" [Osmanlı Zabitan esaret kampları] kamplarında geçmiştir.

Kantara'daki esaret kayıt numaram 383 idi. Heydibesir'de ise yukarıdaki markanın üzerinde görüldüğü üzere 18799 idi. Bu gibi marka her esirin görünür bir yerinde idi. - mesleki üzerinde patlıcan, yetişmiş

Artık, bu bir tarih olmasına rağmen, esaret hayatımızın bir hatırası olarak saklıyacağım.

Esaretten, Türkiye Tarihim, ikencelerine Limanından Panama Kalibi Mehmet vapuru ile 8 - Haziran 1920 Tarihinde İstanbula götürdüler 12 - Haziran 1920 Tarihinde İstanbul hükümetine teslim ettiler. Bu suretle hürriyetimize kavuşduk

Esir olmak ve esaret hayatı yaşamak çok zor bir şey. ölüm daha iyi.

o vakitki kıtam.

[Filistin Cephesi 8 ordu, 16 ıncı Fırka "tümen" 48 inci piyade alayı, 2 inci tabur b, sonra 8 inci ağır makinalı tüfenk bölüğü Takım kumandanı, Antalyalı Murat oğlu, İhtiyat Zabit Vekili "Teğmen" İbrahim

İbrahim Etheni'in elyazısıyla, esir kampında taşıdığı markanın hikâyesi.

Netice

Bu kısa hatıratımı aradan yaklaşık 35 yıl geçtikten sonra 1952 senesinin Temmuz ayında İnegöl'de yazdım. Yazarken yine elem duydum.

Gerisi daha çok uzun hikâye. Eğer ölmezsem bunları başka bir zaman ayrıca yazacağım.

Esaretten döndükten sonra İstiklal Harbi'ne girdim çıktım. Bütün bunlar başlı başına uzun uzadıya yazılacak şeyler.

Halep'ten aşağıya doğru Aden'e kadar olan yerler bizim idi. Ecdadımızın asırlarca harp ederek kazandığı bu yerler kafasız adamların elinde bizden uçtu gitti. Filistin'deki kıtalara iyi bakılsaydı cephenin düşmesine imkân yoktu. Sonradan öğrendik ki, birçok yerlerde tek kurşun dahi atmadan teslim olmuşlar. Yalnız cephemizin sol tarafında bulunan Mustafa Kemal Paşa'nın ordusu bozulmadan ve İngilizlere ağır zayiat verdirerek Halep'e kadar geri çekilmiş. Zira o büyük kumandan askerine iyi bakıyormuş. Bizimkiler gibi aç ve sefil bir vaziyette değillermiş. Askere bakılmazsa işte netice budur. Zaman gelecek bunlar okunacaktır. Daha yazılacak çok şeylerim var, ama bir türlü yazamıyorum.

Filistin'de şimdi İsrail devleti var. Orada sayısız Türk delikanlıları yatmaktadır. Bu Filistin bir faciadır ve bir rezalettir.

Ah Filistin ah! Koca Arabistan ülkesi! İdaresiz kumandanların cehaleti yüzünden mahvoldu ve kaybolup gitti.

Bir daha acılarına rastgelmek istemiyorsak çoluğumuzu çocuğumuzu okutalım.

***

Biz Başkumandan Meydan Muharebesi'ni bitererek yolda yürüyüşe geçmiştik. Bizim tabur yaveri, elinde bir kağıt, "Dinleyin!" diye bağırıyor, bir şeyler okuyordu. Amma şu cümle bütün askeri çileden çıkararak coşturuyordu:

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

"Ordular ilk hedefiniz Akdeniz, ileri!"
Hâlâ ilerliyoruz.

***

İbrahim Sorguç, Harp Sandığı'nda anılarını koyduğu zarfın üzerine kendi el yazısı ile şunları yazmış ve imzalamış:

"Hayatta mağlup olmamak için mesleğinizin ehli olmalısınız."

İstiklal Savaşı Günlükleri

Mülazım-ı sanî İbrahim Ethem'in cepheden 4 Mart 1923'te anne babasına yolladığı fotoğraf.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Ön sayfadaki fotoğrafın üzerinde yazanlar:

İstiklal Ordusu'ndan selam,
Garp Cephesi, 5. Kafkas Fırkası
9. Alay, 1. Tabur, 3. Bölük 3. Takım Kumandanı
Oğlunuz Piyade İhtiyat Mülazım-ı sanî
İbrahim Ethem, Adapazarı 4 Mart 1339

Mamafih Bu Defa Ne İçin Harp Edeceğimi Biliyorum

Sakarya Zaferi ve cepheye sevk [Birinci Defter]

26 Ağustos 1921 (1337), Cuma - Antalya

Bugün, İstiklal Mücadelesi'nin pek heyecanlı ve müstesna bir günüdür. Sakarya'da geceli gündüzlü şiddetle devam eden muharebelerden iyi havadisler gelmeye başladı. Öğleye doğru ilaveler neşrolundu. "Düşman Sakarya'da bilhassa Beylik Köprü'de mağlup ve bozgun edilmiş, bütün harp malzemesini ve yaralılarını terk ederek gayri muntazam bir surette batıya doğru geri çekilmeye başlamış." Bu havadis, yıldırım sürati ile memlekete yayıldı. Çarşı baştanbaşa bayraklarla süslendi. Büyük mitingler yapılıyor.

Arkadaşlarımın pek çoğu harp meydanında bugün kahramanlar gibi çarpışmaktalar. Biz burada beş on kişi kalmıştık. Hemen her göze batmaktayız. Fakat biz de bugün hareket ediyoruz.

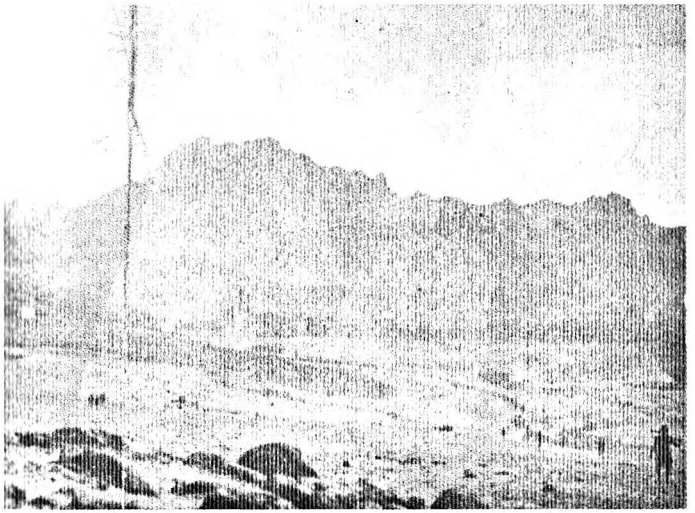
Sakarya Muharebesi'nde subay kaybı fevkalade bir raddeye geldiğinden ordudaki boşluğu doldurmak için bütün ihtiyat subaylarının süratle gönderilmesi Müdafaa-i Milliye Vekâleti'nden ehemmiyetle şubelere emredilmiş olduğundan bize de şubeden birkaç gün evvel derhal hareket etmemiz için emir verildi. Elbisem hazırdı. Bugün resmen elbisemi giyindim. Bizi diğer arkadaşlar da takip edecek ve memlekette ihtiyat subayından kimse kalmayacak. Şubeden emir alır almaz derhal kâtip bulunduğum Evkaf

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Müdüriyeti'ne, orduya iltihak edeceğimi bildirdim. Halihazır maaşı aldım. Hareket hazırlıklarına başladım. Cepheye gideceğimden son derece memnunum. Bütün düşüncelerim cepheye, muharebeye ait. Türk'ün bu ebedi düşmanıyla çarpışacağımdan dolayı duyduğum gururu hiçbir vakit tarif edemeyeceğim.

Biraderim burada kalmam için bazı çarelere başvurdu. Ben buna katiyen taraftar görünmedim. Bir an evvel hareketim için hazırlanıyordum. Eskişehir önlerindeki kıtalarımızın geri çekilmesiyle Sakarya'da başlayan meşhur "Sakarya Meydan Muharebesi" hâlâ devam ediyor. Bu muharebeye yetişebileceğimi zannediyorum. Ağustos'un 26. günü, yani bugün pek erken uyandım. Eşyalarımı bağladım; harekete hazır bir hale geldim. Tekrar şubeye uğradım. Memleketten cepheye her gün sevkıyat var. Fakat gönderilen erlerin yüzde 80'i şiddetli propagandaların tesiriyle daha Burdur'a varmadan firar ediyor. Gerek propaganda ve gerekse Afyonkarahisar ve Eskişehir gibi daha bazı mühim mevkilerimizin düşman tarafından ele geçirilmesi halkın manevi kuvvetini müthiş surette sarstı. Resmi tebliğin birinde, "Sakarya'ya doğru uzanan düşman kolları mezarlarına yaklaşmakta" diye yazıyordu. Herkes bu tebliğin müjdesini bekliyor. Erlerin firarına mani olmak için verilmiş emir üzerine sevk edileceklere coşkulu uğurlama merasimi yapılmakta ve arabalarla sevk edilmektedir. Ve sevkıyat memuru olarak da başlarında bir miktar silahlı kuvvetle subay da bulunmaktadır.

İşte bugün yine iki mühim sevkıyat var. Biri firariler partisi, diğeri firari olmayanlardır. Firariler, ceza olarak Burdur'a kadar yayan yürüyecek. Firar etmeyenler de arabalarla sevk edilecek. Bugün cepheye hareket edecek dört subay var. Ben Dersaadetli Nazım Efendi isminde bir teğmen ile birlikte hareket edeceğim. Firari olmayan erleri teslim aldık. Bize de bir araba tahsis ettiler. Diğer firarileri de Teğmen Hüseyin Efendi ile ismini bilmediğim yabancı

İbrahim Ethem'in Başkumandan Muharebesi'nin ardından savaş meydanında bulduğu fotoğraflardan biri: Yunan ordusunun bir kolu Afyonkarahisar'a giriyor.

bir subay götürecek. Memlekette göçmen nispeten çok olduğundan yabancı subay da çoktur.

Tantanalı uğurlama

Hareket zamanımız yaklaşıyor. Eşyalarımı arabaya yerleştirdim. Şubeye bir daha uğradım ve Şarampol'dan kafileye iltihak edeceğimi söyledim. Biz doğruca Konya'ya sevk ediliyoruz. Dün harcırahımı da almıştım. Eve geldim. Şarampol kalabalıklaşmaya başladı. Bizim ev de beni uğurlamaya gelen dost ve akrabalarla dolu. Çarşı tarafından uzun yolu takiben sevkıyat erleri ve uğurlayıcıları görünmeye başladı. Bütün camilerden alınan sancaklarla Rufai tarikatının ayinlerinde çaldıkları (dini musiki sesi) tekbir sesleri arasında kayboluyordu. Allı yeşilli sancakları tekbir sesleri arasında binlerce kişinin önünde gördüğüm zaman,

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

gayri ihtiyari büyük bir heyecana uğradım. Evde büyüklerin ellerini öptüm. Sokağa çıktım. Tören alayı yavaş yavaş yaklaşıyordu. Daha alay gelmezden evvel Şarampol Meydanı kadın ve çocuklarla dolmuştu. Vücudumu baştan ayağa bir heyecan kapladı. Beni uğurlamaya arkadaşlardan pek çoğu gelmişti. Şarampol'da sevkıyata iltihak ettim. Alaturka saat on buçukta [17.05] harekete başladık.[1] Kudüm[2] ve nakkare[3] ve binlerce ağızdan çıkan tekbir sesleri hâlâ bütün şiddetiyle devam ediyor. Ve Buz Fabrikası cepheye giden mücahitleri düdük sesleriyle uğurluyor. Tam hareketimiz anlarında yeni çıkan ikinci bir ilave, büyük övünme haberlerini veriyordu. Bunun için tören alayı gayet kalabalık idi. Erleri götürecek arabalar Boklu [Büklü] Dere'nin üzerinde bekliyorlardı. Oraya vardık. Erleri, arabalara taksim ettik. Arkadaşların ve umumun zafer ve selamet temennileri arasında hareket ettik.

15 Mayıs 1335 [1919] tarihinde İzmir'i işgal eden Yunanlılarla pek yakında çarpışmak nasip olacak. Güneş gurup etmek üzere [18.35]. "Kepez" başından Antalya'ya son selamımı gönderdim. Yol arkadaşım Nazım Efendi çekmeye başladı. Şen bir arkadaşa benziyor. (Saatler alaturkadır) bugün sabahtan beri fevkalade yorulduk. Çünkü ayak üstünde idik. Akşamdan sonra (26/27 Ağustos) saat iki buçukta [21.05] Karapınar'a vardık. Antalya'mızın yazın ve bilhassa ağustos aylarındaki sıcağı pek meşhurdur. Bu mevsimde bu memlekette sıcaktan etkilenmemek kabil değil. Karapınar'da erleri, çalılıkla-

1 İlk defterin başlarında tüm saatler alaturka olarak not edilmiştir. Alaturka saatler yazıyla belirtilmiş, yaklaşık karşılıkları köşeli parantezle yanlarında verilmiştir. Sonraki bölümlerde saatlerin bugün kullandığımız "alafranga" tarzda not edildiği yerlerdeyse, saatler rakamla yazılmıştır (e.n.).

2 Kudüm, Türk müziğine mahsus usul vurma aletlerindendir. En çok mevlevihanelerde olmak üzere, tekkelerde kullanılmış, lâdini müzikte az kullanılmıştır.

3 Nakkare, mehterhanede yer alan, birbirine bağlı iki yarım küre benzeri ve iki değnekle vurularak çalınan bir tür davuldur.

rın ortasında bir meydana yerleştirdik. Muhafızlarla da bir kordon hattı teşkil ettik. Bu suretle firarlarına mani olmaya çalışıyoruz. Ne kadar olsa memleketten ayrılıyorum. Kimbilir ne zaman döneceğim? Yine aile yuvasından ayrıldım.

Umumi Harp'te Filistin çöllerinde Mısır'ın dikenli telleri arasında geçen eziyetli beş senelik gurbet hayatından sonra bu ikinci fırtına bakalım ne vakit duracak? Bizde artık ne gençlik ne istikbal kaldı. Mazinin günahlarını artık hep biz temizleyeceğiz. Umumi Harp'in üzerine tuz biber eken bu İstiklal Mücadelesi bakalım ne kadar devam edecek? Mamafih bu defa ne için harp edeceğimi biliyorum. Bizim gençliğin kaderinde siperlerde çürümek yazılıymış.

Vücudum adeta rahatsız. Arabanın içinde birkaç saat uyudum. Sabaha karşı erleri uyandırdık. Sabah yıldızlarının nuruyla yüzlerimizi yıkadık. Ve yürüyüşe başladık.

Sevkıyat yürüyüşü

27 Ağustos 1921, Cumartesi

Güneş doğmaya başladı. Artık Kırkgöz Gölü'nü geçiyoruz. Güneşin ışığı, gölü bir ayna gibi parlatıyor. Herkes susuyor, yalnız arabaların seslerinden başka gürültü yok. Kimbilir bu mücahit kafilesi erleri, günün şu canlı sabahında ne düşünüyor?

Pınarbaşı'nı geçtikten sonra öğle üzeri saat beşte [11.05] Hafız Bey'in çiftliğine vardık.[4] İstirahat ettik. Oradan hareketle akşam saat on ikide [18.05] Yeni Bucak Kahvesi'ne vardık. Nazım Efendi ile epeyce dereden tepeden konuştuk. Yolda olduğumuzdan yeni havadis alamadık. Geceyi Yeni Bucak'ta geçirdik. Vücudum henüz yorgunluğa alışamadı.

4 Burası günümüzde Dağköy olarak bilinir.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

28 Ağustos 1921, Pazar

Antalya-Burdur yolu üzerinde iki meşhur bel vardır. Birisi Kırkgöz Gölü'nün kuzey tarafında Çubuk Boğazı, diğeri de Burdur cihetinde Çeltikçi Beli'dir. Bugün Çeltikçi Beli'ni geçtik ve saat yedi buçukta [1.35] Burdur'a vardık. Yolda arabalardan kırılan olmadı. Üç, dört erin haricinde başka firari olmadı. Erlerin maneviyatı tam olarak geldi. Ve Burdur şubesine teslim ettik. Biz de hükümet civarında Ahmet Efendi'nin oteline misafir olduk. Otel temiz. Çok memnun olduk. Gece rahatça uyudum. İki günlük yorgunluğu kısmen azalttım. Bundan sonra artık yorgunluğa alışmalı. Yarın hareket edeceğiz.

29 Ağustos 1921, Pazartesi

Arkadaşım Nazmi Efendi ile arabacı arasında Baladız'a[5] kadar gidip gitmemek meselesinden ihtilaf hasıl oldu. Neticede bizi ister istemez Baladız İstasyonu'na kadar götürmeye razı oldu. Sabah saat ikide [8.30] Burdur'dan hareket ettik. Baladız İstasyonu'nda trene bindik. Ve Eğirdir'e hareket ettik. Üç saatlik bir tren seyahatinden sonra Eğirdir'e vardık. Tren, Eğirdir'e varmadan evvel yüksekçe bir dağdan aşağı iniyor ve aynı zamanda tehlikeli yerde köprü geçiyor. Eğirdir kazası Eğirdir Gölü'nün güney tarafında, göle doğru uzanmış bir dil üzerine bina edilmiştir. Bilhassa trenle yukarıdan aşağı inerken görülen manzara gayet hoş. Gölde kasabaya yakın mevkide iki ada vardır. Nis ve Can adaları.

Bunlar, şimdilik mahkûmlara sürgün yeri olmuştur. İstiklal Mahkemelerinin harbin devamı müddetince ikamete mahkûm ettikleri şahısların bazıları burada. Adalar, göle pek müstesna bir güzellik veriyorlar. Kasabanın sokakları gayet fena. Tarihi bir de kale var. Burada Abdülkadir Efendi ile görüştüm. Hastane inzibat subayı imiş. Bizden

5 Günümüzde Gümüşgün.

evvel hareket eden Muharrem ve Hakkı Efendilere de tesadüf ettim. Bunlar cepheye erzak götürmeye memur olduklarından hareketleri ağır ve yavaş oluyormuş. Eğirdir'in hemen her tarafını gezdik. Gönül arzu ederdi ki tabiatın bu müstesna mevkiinde şirin bir kasaba bulunsun. Ahalisinin de üç etek fistanlı olduğu dedikodu imiş. Geceyi (29/30 Ağustos) Eğirdir'de geçirdik.

30 Ağustos 1921, Salı

Cepheden hep iyi havadisler işitiyoruz. Düşman mütemadiyen geri çekiliyormuş. Herkesin yüzü gülüyor. Sönmüş kalplere biraz ümit geldi. Eğirdir Gölü oldukça büyüktür. İçinde, tren kumpanyasının küçük bir de vapuru var. Sevkıyat için kullanılıyor. Afyonkarahisar'ın düşman elinde bulunması ve düşmanın Sandıklı civarlarında bulunmasından dolayı Konya'ya sevkıyat Burdur, Eğirdir, Akşehir yoluyla yapılmaktadır. Gölde balık da var. Yedik. Cepheye giden subay çoğaldı. Sekiz on kişi kadar olduk. Akşehir'e gitmek için vapura bindik ve erleri de mavnalara bindirdik. Vapurumuza bağlandılar. Altı yüz kadar er var. Hava son derece sakin olduğundan, tam üç saatlik bir göl seyahatinden sonra Höyük iskelesine çıktık. İskelede askeri bir ambardan başka bina namına hiçbir şey yok. İskelede yolcu nakil etmek için hazır arabalar bulduk. Sabun ve saire çuvallarının üzerine binmek şartıyla Akşehir'e kadar insan başına 275 kuruşa pazarlık ettik ve saat sekizde [14.00] hareket ettik. Akşamüzeri Gelendos'a[6] vardık. Geceyi orada geçirdik.

31 Ağustos 1921, Çarşamba

Öğle üzeri saat beşte [11.55] yemeğimizi yedik. Göründür köyünde biraz istirahattan sonra hareket ettik. Meş-

6 Metinde Gelendos olarak geçmekle birlikte bugün Isparta'ya bağlı olan ilçeye Gelendost denmektedir.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

hur Akşehir beline tırmanmaya başladık. Beli tam altı saatte geçtik. Belin tam zirvesinde iken akşam oldu. Hava karardı. Etrafı derhal bulut kapladı. Ve yağmur da onu takip etti. İniş gayet dik olduğundan yolculuğumuz tehlikeli idi. Arabaları zorla durdurabiliyorlar. Hele uçurumlar pek derin. Zahmetli bir yürüyüşten sonra akşam saat üç buçukta [21.30] (31 Ağustos/1 Eylül) Akşehir'e vardık.

Her taraf asker dolu. Burası sevkıyatın eksenlerinden birisi olduğundan ve cepheye yakın olduğundan yer bulmak çok zor. Epeyce aradıktan sonra nihayet sabahlayacak bir yer bulduk. Gözlerimi kapadım. Derhal tahtakurularının hücumuna uğradım. Olacak gibi değil. Eşyaları omuzladım. Sözde otelin komşusu bulunan bir toprak damın üzerine atladım. Yorgunluğun tesiriyle gözlerimi kapadım.

1 Eylül 1921, Perşembe - Akşehir

Sabah erkenden uyandım. Arkadaşı çoğalttık. Şehri gezmeye çıkmaya hazırlanmıştık. Üzerimizde bir gürültü işittik. "Düşman tayyaresi geldi" dediler. Tayyare, şehrin üzerinde dolaşmaya başladı. Etrafı ve şehrin içini makineli tüfek ateşiyle taramaya başladı. İstasyona geldi ve birkaç bomba attı. Burayı sık sık ziyaret edermiş. Yattığımız otelin ismini öğrendik: Türk Oteli imiş. Çok pis. Hele tahtakurularından herkes şikâyetçi. Şehri gezdik. Çok hoşumuza gitti. Ve çok da kalabalık. Yarın Konya'ya hareket edeceğiz. Karpuz pek bol.

Trenle Konya

2 Eylül 1921, Cuma

Saat yedide [13.00] trenle Konya'ya hareket ettik. Arkadaş çoğaldı. Bizimle beraber asker de sevk ediliyor. Saat dokuzda [15.00] Ilgın Gölü'nün kenarından geçtik. Gurupla Sarayköy İstasyonu'na vardık. Burada ihtiyat subaylarından Antalyalı kavaf Hakiroğlu İbrahim Yaşar

Efendi ile Giritli Tahsin Efendi'ye rast geldim. Onlar da yolda bulunmakta olduklarından hep beraber trene bindik. Yatsı vakti Konya'ya vardık. İstasyonda büyük bir askeri faaliyet var. İstasyon civarında Kayseri Oteli'ne misafir olduk. Otelde her ne kadar tahtakurusu yoksa da çok pis.

3 Eylül 1921, Cumartesi - Konya

Şehri gezdik. Çok büyük ve güzel binalar var. Sevkıyatımız burada son buluyor. Bizi, esasen Konya'da Garbi Anadolu Menzil Müfettişliği emrine vermişlerdi. Bazı sebeplerden dolayı burada kalamayacağız gibi görünüyor. Bir müddet evvel Konya'da vuku bulan isyan mükemmel surette teskin edilmişti. Şimdi yakalanmış asiler İstiklal Mahkemesi'nce muhakeme ve idam olunmaktadır. Hükümet önünde isyan hadiselerine yüzbaşılık rütbesiyle iştirak ederek bilahare yakalanmış Mevlüt isminde bir şahsın idam sehpasında ruhsuz cesedini gördüm. Her gün idamlar mevcut olduğundan ahali artık alışmış.

Evraklarımızı makama verdik. Yarın ne olacağı belli olacak.

4 Eylül 1921, Pazar - Konya

Bizden evvel hareket eden hemşehrilerimiz de burada, hepsiyle görüştük. Evrakları kalem başkanlığına havale ettiler. Orası da bizi Ankara'ya Müdafaa-ı Milliye Vekâleti emrine sevk ediyor. Yarın bir subay kafilesi olarak Ankara'ya hareket edeceğiz. Halen Antalya'da sansür subayı bulunan biraderim Üsteğmen Muharrem Efendi'ye, "Ankara'ya gidiyorum. Tafsilat postada" diye bir telgraf çektim. Valide namına yazdığım bir taahhütlü mektupta vaziyeti bildirdim. Konya isyanında mühim hadiselere sahne olan Alaattin Tepesi'ni gezdik. Burada müdafaa vaziyetinde bulunan asker üzerine pek şiddetli taarruzlar yapılmış. Nihayet Rum ve Ermenilerin de iştirakiyle asiler tepeyi

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

zaptediyor. Esir ettikleri Kuva-yı Milliye erlerine ve subaylarına katl ve envai hakaret etmişler. Konyalılar yaptıkları hareketten son derece pişman. Boyuna ipe çekiyorlar.

Mahallelerini gezdik. Hoşumuza gitti. Beylik vasıtalardan istifade etmek şartıyla Ankara'ya kadar 850 kuruş harcırah aldım. Cepheden gelen havadislerden her tarafta lehimize olmak şartıyla şiddetli muharebelerin devam etmekte olduğu yazıyor.

Araba üzerinde

5 Eylül 1921, Pazartesi - Konya

Ankara hattı ve diğer mühim tren hududumuz düşmanda olduğundan sevkıyat arabalarla yapılmaktadır. Bugün saat bir buçukta [7.30] tayyare hangarına gittik. Oraya bir tatar araba kolu geldi. Her arabaya üçer efendi bindi. Uzun dedikodulardan sonra ikindiüstü hareket ettik. Hareketimiz de görülmeye layık. Hele arabaların hali acınacak halde. Daha hareket anında bazı arabalar kırıldı. Diğerlerine taksim yapıldı. Hayvanların takımları pek ziyade gayrimuntazam. İplerle bağlı.

Yürüyüş istikameti Koçhisar. Artık Konya Ovası'na daldık. Hareketten üç saat sonra ovada kısmen kurumuş bir bataklık civarında geceyi geçirmek için yürüyüşümüzü durdurduk. Şiddetli bir sefalet de başladı. Ekmek ve erzak epeyce almıştık. Zira yolda tedariki imkânsızmış. Bavullar ve eşyalarımızdan, arabalar üzerinde yatamadık. Ötede beride ateş yaktık. Tam bir Çingene göçebelik.

6 Eylül 1921, Salı - Konya Ovası

Sabah erkenden hareket ettik. Sıcak başladı. Ovanın üzerinde numunelik olsun bir tek ağaç yok. Her taraf dümdüz. İnsan burada kendini Yemen'in geniş ve düz çöllerinden birinde zannediyor. Su da hemen hiç yok gibi. Tatar arabalarının üzerleri tamamen açık olduğundan, sıcaktan güneşe uğramamak için Konya'dan çıkarken birkaç dal almıştık. Şimdi bütün arabalarda efendiler bu dalları araba üzerine bağladılar. Biz de bağladık. Üzerlerine battaniye, kaput koyduk. Sıcaktan pek az da olsa bu suretle muhafaza oluyoruz. Türk ordusu subaylarının bu suretle cepheye sevki böyle, hem gülünecek ve hem de ağlanacak bir hal.

Akşama kadar fasılalarla yürüyüşe devam ettik. Gurupla [18.15], ovanın ortasında açıkta geceyi geçirmek için yürüyüş kafilesi durdu.

7 Eylül 1921, Çarşamba

Sabah erkenden kafile yola koyuldu. Sıcak ve tozdan çok sıkıntı çekiyoruz. Halimiz çok berbat. Tam öğleyin ovanın içinde bulunan Sultan Hanı köyüne vardık. Köyün içerisinde Selçuklular zamanından kalmış gayet büyük kâgir ve muhteşem bir han mevcut. Bu herhalde kervanların geceyi geçirmek için iltica ettikleri müstahkem bir yer olacak. Taşın mevcut olmadığı böyle bir mahalde büyük taş sütunlarını nereden getirmişler? Hayret ettik. Erzakımız bitmek üzere. Köyde kimse yok. Hepsi yaylaya gitmişler.

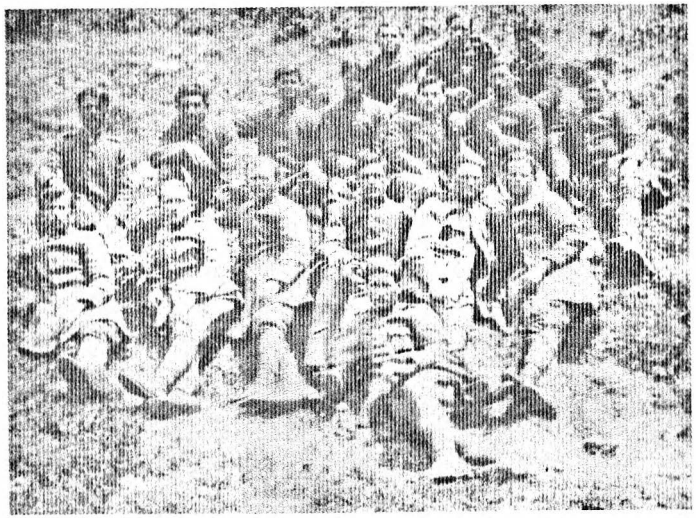
8 Eylül 1921, Perşembe - Konya Ovası

Erzakımız top attı. Yalnız ekmeğimiz kaldı. Hamret köyüne vardık. Ahali var. Buradan biraz yumurta aldık. Saat sekiz buçukta [13.15] Ulukışla köyüne vardık ve iki saat istirahattan sonra hareketle Kerbela gibi olan Konya Ovası'nın ucunda ve bir sırtın eteğinde bulunan Kabakulak köyüne vardık. Ve açıkta rahat uyuduk.

9 Eylül 1921, Cuma

Güneş doğarken hareket ettik. Dünyayla alakamız kesik; hiçbir havadis alamıyoruz. Hava bozuk. Konya Ovası'nın belasından sonra bir de yağmur başlayacak. Sabahtan sonra fasıla ile yağmur yağmaya başladı. Ve şiddetli bir de rüzgâr başladı. Saat onda [15.45] Koçhisar'a var-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İbrahim Ethem'in savaş meydanında bulduğu bir fotoğrafta Anadolu'daki bir grup Yunan askeri.

dık. Buraya Tuzlu Koçhisar da derler. Hemen civarında Koçhisar Gölü namıyla büyük bir tuz gölü vardır. Yazın hararetin tesiriyle suları buğulanıp tuz halini almakta imiş. Tuzu gayet iyiymiş. İyi bir vasıta olsa bütün Türkiye'yi besleyecek derece kadar tuz varmış. Ahalisi buraya Şerefli Koçhisar diyorlar. Şerefini sorduk. Jandarması cesur olurmuş. Biz de gülüştük. Burası sözde bir kaza merkezidir. Fakat köyden hiç farkı yok. Sokak yok. Her taraf pis. [...] Yunan kuvvetleriyle vuku bulan muharebelerin gürültüleri buradan mükemmel işitiliyormuş. Arabalar bizi buraya kadar getirecekti. Fakat şimdi Kırşehri'ne [Kırşehir] kadar götürecekler.

10 Eylül 1921, Cumartesi

Geceyi kısmen rahat geçirdik. Sabah saat üç buçukta [9.30] hareket ettik. Uzun ve çıplak dağlarla çevrili Koçhisar Boğazı'nı geçtik. Yolumuz Konya Ovası gibi can sıkmıyor. Yalnız hava bulutlu. İkindi üzeri uzaktan Kızılırmak'ı gördük. Hoş manzaradır. Irmak kenarında Çıkınağıl köyüne misafir olduk. Köy halkı bize çok güler yüzlü davrandı. Geceyi rahatça geçirdik. Kırşehri'ne gidiyoruz.

Kırşehri

11 Eylül 1921, Pazar

Sabah erkenden hareket ettik. Kızılırmak'tan geçtik. Zahmetsiz bir yürüyüşten sonra ikindi vaktinden evvel Kırşehri'ne vardık. Şehir çok kalabalık. Askeri faaliyet gayet çok. Resmi dairesi mükemmel olduğu gibi şehir oldukça iyi. Kalabalık o kadar çok ki yatacak bir yer bulamadık. Ne otel ve ne de başka bir yer. Her taraf dolu. Nihayet bize askeri taraftan bir yer gösterdiler. Eşyalarımızı koyduk. Akşama kadar yorgunluğumuza bakmadan Kırşehri'ni gezdik ve beğendik. Ben de dahil olduğum halde 25 subay, bu gece hareket edeceğiz. Emir verdiler.

12 Eylül 1921, Pazartesi - Kırşehri

Akşamüzeri (11/12 Eylül) hazırlandık. Yatsı sonu, topçu ve piyade cephanesi dolu arabalara taksim olduk. Hemen Ankara'ya varacağız. Şiddetli emirler varmış. Zira hastaneler, tamamıyla yaralı subayla dolu. İşittiğimize göre subay kaybı, adeta doldurulamayacak derecede imiş. Gece sabaha kadar yürüyüşe devam ettik. Sabaha karşı çıkan soğuk ta ciğerlerimize kadar işledi ve çok üşüdük. İkindi üzeri Kırşehri'ne tabi Kaman nahiyesine vardık. Gece hiç uyumadığımdan fevkalade yorgunum. Burasını Allah nahiye etsin. Nahiyeye bak da mideniz açılsın. Tavuk satın aldık ve pişirdik.

13 Eylül 1921, Salı

Gece saat dörtte (12/13.9.1921, [22.00]) hareket ettik. Yollar muntazam fakat pek ziyade inişli çıkışlı olduğu için

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

zahmet çekiliyor. Yolda büyük bir firari kafilesine rast geldik. Hepsi silahlı. Fakat arabalar cephane dolu olduğu için hiç ses çıkarmadan karanlıkta kayboldular. Yine uyku yok. On saatlik bir yürüyüşten sonra Köprü köyüne vardık.

Şu hatıratımı Kızılırmak'ın üzerinde bulunan büyük ve yeni taş köprünün gölgesinde yazıyorum. Köprü köyünde, düşmanın yaklaşması üzerine Ankara'dan sökülüp Kayseri'ye gitmek üzere olan tophane fabrikasının bazı parçaları var. Mamafih döneceklermiş. Buradan hareket ettik. Cephane arabasının biri devrildi. Cephaneler darmadağın oldu. Fakat bir kaza çıkmadı. İsmini bilmediğim bir köyün civarında gurupta istirahata geçtik. Artık bu göçebe hayatı canımıza tak dedi.

14 Eylül 1921, Çarşamba

Şafak vakti hareket ederek Âşıklar, Beynam[7] köylerine uğradık. Yollarda ağızdan iyi havadis işitiyoruz. Fakat bizde havadis dinleyecek hal kalmadı.

Ankara

15 Eylül 1921, Perşembe - Ankara

Sabah saat ikide [8.00] Ankara'ya vardık. Şehre girerken sargılı esir Yunanlıları ve bizim yaralıları, hastaneye sevk ederlerken gördük. Şehirde müthiş bir askeri faaliyet müşahede olunuyor. İlkin kendimizi muntazam bir şehirde zannettik. Muntazam bir cadde, Karaoğlan Pazarı imiş. Artık gerisini sorma. Dar ve karmakarışık sokaklar çok kalabalık. Haymana'da vuku bulan şiddetli muharebelerde –birkaç gün evvel– top sesleri Ankara'dan mükemmel işitiliyormuş. Bir vakitler şehrin durumundan ümit kesildiğinden tahliye edilmeye başlamış. Millet Meclisi ve resmi dairelerin evrak ve memurlarından ekserisi

7 Beynam, bugün Ankara ilinin Bala ilçesine bağlıdır.

Kayseri yolunu tutmuş. Fakat şimdi düşman tamamen mağlup edildiğinden herkes yerine geçiyormuş. Dünyayı velveleye veren ve 21 gün ve gece devam eden Sakarya Meydan Muharebesi'ni gazeteler yazmakla bitiremiyorlar. Cephelerde hâlâ kuvvetli muharebeler devam ediyor. Evraklarımızı merkez kumandanlığına verdik. Meşrutiyet Oteli'ndeyiz.

16 Eylül 1921, Cuma - Ankara

Bizi Garp Cephesi'ne verdiler. Biradere Garp Cephesi'ne tayin olduğuma dair telgraf çektim. Ve bir de mektup gönderdim. Ankara'da üzüm çok bol. Esasen civarı kâmilen bağlık. Pahalıca olmakla beraber bol bol üzüm yiyoruz. Ve pek çok yaralı subay arkadaşlarımıza rast geldim. Cephe ve kıta hayatını fena anlatıyorlar. Yiyecek ve giyecek meselesi çok fena imiş.

17 Eylül 1921, Cumartesi - Ankara

Merkez Kumandanlığı, derhal hareket etmemiz için şiddetli emirler veriyor. Şu günlerde mesele gayet nazik olduğundan fazla anlatamayacağım. Bütün işlerimiz son buldu. Arkadaşlarımızın bir kısmı, "Yarın gidelim" diyor. Biz de öyle karar verdik.

18 Eylül 1921, Pazar - Ankara

Bütün işlerimizi tamamladık. Yaralı arkadaşlarımın tavsiyesi üzerine bir kilo şeker ve çay aldım. Çünkü cephede bulmak gayet zor imiş. Yanımda 14 banknot kaldı. Akşam ezanından sonra (18/19 Eylül) Ankara İstasyonu'ndan trenle Polatlı'ya hareket ettik. İstasyon askerle dolu. Tren üç saatte gideceği yerde Polatlı'ya tam sekiz saatte vardı. Polatlı'da sabaha yakın bir zamana kadar istasyonda kaldık. Sabah ezanı okunurken biz de eşyalarımız omuzda Polatlı'ya girdik. Uykuluyuz. Birkaç kahvehane var. Bol bol çay içtik. Polatlı'daki askeri fırınlar tarafımız-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

dan tamamıyla tahrip edilmiştir. Polatlı tarafındaki tepeler, en kanlı muharebelere sahne olmuştur. Şehit ve yaralılar hâlâ meydanda imiş. Artık düşman cephe tutmuştur. Her iki taraf vaziyetlerini iyileştirme ve kuvvetlendirme ile meşgul imiş.

19 Eylül 1921, Pazartesi - Polatlı

Sabah kalktığımda idam sehpasında iki Rum casusun ruhsuz cesedi sallanıyordu. Casuslukları Divan-ı Harp'çe karara bağlandığından idam edilmişlerdir. Burada Garp Cephesi Kumandanlığı var. Evraklarımızı aldık. Buraya gelen kafileler, muhtelif kıtalara taksim edildi. Bizi de 4. Kolordu'ya verdiler. Bizim Antalyalı Zeki'ye kahvenin evraklarını levazım riyasetinde buldurdum. Bedel-i icardan olan matlubumuzun tediyesini yazdırdım. Kıtaatımıza gitmek için araba bekliyoruz.

Cephede

20 Eylül 1921, Salı - Polatlı

Beylik arabalarla hareket ettik. İki saat sonra Kursaklı'da [günümüzde Türkkarsaklı] bulunan 4. Kolordu karargâhına vardık. Üç saatte emirlerimizi aldık. Bizi 5. Kafkas Fırkası'na tayin ettiler. Kolorduda müthiş bir faaliyet var. Fakat sebebi anlayamadık. Kıtamıza derhal yetişmemizi söylediler. İkindi vakti yine tatar arabalarıyla fırkamıza hareket ettik. Cepheye doğru gitmekte olan uzun bir piyade yürüyüş kafilesine tesadüf ettik. Artık tamamıyla harp mıntıkasına girdik. Rivayete göre taarruz olacakmış. Hava kararadı. Arabacılar yolu bilmiyorlarmış. Pek çok dolaştık. Ve nihayet bulduk. Ben dahil olduğum halde üç efendiyi 9. Alay'a verdiler. Sabaha mutlaka yetişmemizi söylediler. Sebebini pek anlayamadık. O kadar yorgun ve uykususuz ki tarifi kabil değil. Bölüğe vardığımda biraz istirahatı canı gönülden arzu ediyorum. Fırkadan bir erle yola çıktık. Eşyalarımızı bir hayvana yükledik. Ve kendimiz yürüyerek alaya gidiyoruz. Hava karanlık. Bu gecenin (20/21 Eylül) ikinci seyahatinde yine bir aksilik başladı. Yanımızdaki er yolu şaşırdı. Etrafta ne köy ve ne de bir ışık. Yürüye yürüye nihayet Sakarya Nehri kenarına geldik. Tarihi olduğu kadar sessiz akan bu müthiş kanlı Sakarya. Şu birkaç hafta zarfında koynunda boğduğu insanların hesabı yok. Uzakta bir ışık gördük. Nehir boyunu takiben ışığın bulunduğu mahalle gittik. Bizim kolordunun istihkâm bölüğü imiş. Köprü kuruyorlar. İleri harekâta başlanacakmış. Alayın olduğu mahalli bilmiyorlarmış. Fakat nehri kuzeye doğru takip etmemizi söylediler. Şimdi geldiğimiz yoldan geriye döndük. Ortalık ağarıyor. Yorgun ve uykusuzluk da canımıza tak diyor. Saatlerce devam eden bu yaya yürüyüşünden sonra nehir kenarında ve harekete hazır bir halde ikinci taburun ağırlıklarına rast geldik. Biraz sonra alay kumandanı geldi ve arkasından piyade taburları takip etti.

21 Eylül 1921, Çarşamba, Takip

Alay kumandanı beni 1. Tabur'a verdi. Alay kumandanı Kaymakam Mümtaz Bey'dir.[8] Bugünden itibaren umum harp cephesinde düşmana doğru harekât başlamıştır. Piyade taburlarının Sakarya'dan geçmesi için o kadar maskaraca bir köprü kurmuşlar ki insanda askeri mecburiyet olmasa, katiyen geçmeyecek. Köprü ağaç dallarıyla ve iplerle kurulu. Taburumuz geldi. Esas tabur kumandanı yaralı imiş. 3. Tabur Kumandan Vekili Yüzbaşı Adil Efendi, beni kendi bölüğü olan 3. Bölüğe verdi. 3. Bölük Kumandan Vekili Yedek Teğmen Zileli Rahmi Efendi'ye usule göre takdim oldum. Bölükte başka subay bulunmadı-

8 9. Alay Kumandanı Yarbay Mümtaz Bey (1886-1968), sonradan Aktay soyadını almış ve korgeneral rütbesiyle, 1322-P.1 sicil numarasıyla emekli olmuştur. Şubat 1922'de 41. Fırka liva kumandanlığına terfi edilmiştir. İstanbul'da Zincirlikuyu Mezarlığı'nda yatmaktadır (E.S).

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ğından 1. Takım kumandanı oldum. Piyade bölükleri sıra ile köprüyü geçmeye başladılar. Erler beşer adım mesafe ile birer birer geçiyorlar. Bir müddet sonra sıra bize geldi.

Şu hatıratımı kalbimin heyecanları arasında sabah ışıklarıyla beraber Sakarya Nehri kenarında katil bir harp sahnesinde uykusuz ve yorgun vücudumla yazıyorum. Biz de köprüden geçtik. Köprü suya değmeye başlamıştı. Tabur subayları bunu görmeye başlamışlardı. Makineli tüfek bölükleri, iki saatlik bir köprüden dolaşıp gelecekler. Diğer taburlar geçinceye kadar nemli toprağın üzerine uzandım. Ani ve derin bir uykuya dalmışım. Uyandığım vakit kıtamızı hareket etmek üzere buldum.

Artık arkadaşlarla konuşmaya başladım. Vardığım yerde uzun boylu yabancı vaziyette kalmadığım için, çoktan beri arkadaşmışız gibi görüşmeye başladık. Anlattılar. İki üç gün evvel fırkamızın 13. Alayı, aynı geçit noktasından gece geçerek düşmana taarruz etmiş. Fakat düşmanın karşı taarruzu üzerine perişan bir surette köprüye dönmüşler. Köprü [üzerinden geçerken] yıkılmış. Bir kısmı nehre düşmüş. Ortalık karmakarışık olmuş. Sabah olduğu vakit bütün meydan ve nehrin, şehit ve yaralılarla dolu olduğu görülmüş. Koca alay tamamıyla mahvolmuş. Yunan çekildikten sonra sağ kalan yaralıları almışlar. Düşmanın kuvvetini yanlış tahmin etmek ve oraya geçirilen kuvveti fazla geçirmek yüzünden Kolordu Kumandanı [...] Bey, bir alayın katili olmuştur. Erlerin ve subayların maneviyatı bozuk. Hem gidiyor hem de konuşuyoruz. Cenab-ı Hak yüzümüzü kara çıkarmasın.

Teşkilatımız: Fırkamız 9, 10, 13'üncü[9] alaylardan oluşmaktadır. Dört batarya topu varmış. Piyade alayları üçer taburlu. Taburlar da üç piyade bölüğü ve bir de makineli tüfek bölüğünden ibarettir. 1. Bölük'te Yd. Teğmen Dinarlı Ramazan Efendi, 2. Bölük'te Yd. Teğmen Kemal Efendi, takım kumandanı Yd. Asteğmen Ankaralı Hazım Efendi, 4. Bölük'te Yd. Teğmen Zileli Sırrı Efendi. Tabur yaveri yok. İmam Saadettin, kâtip Şerafettin Efendi'dir.

Taburda, tabur kumandanı vekilinden başka muvazzaf subay yok. Bölüklerin subayları tamamıyla yedek olmakla beraber şehit ve yaralı olduklarından bölükler, baykuş yuvasına dönüşmüş. Koca bölükte altı yedi manga piyade kuvveti var. Boyuna anlatıyorlar. Muharebe gayet şiddetli ve sürekli olmuş. Düşmanın silah ve malzeme yönünden üstünlüğü, erlerin ve subayların gözünü fevkalade korkutmuştur. Askerin üzerinde giyecek şey arama ve iaşe meselesi fena. Ekmek ta Ankara'dan gelecek. Akşama kadar yürüyüşe devam ettik. Akşamüzeri Yunanlılar tarafından tamamıyla yakılmış Çardaközü köyünün kenarında açık ordugâha geçtik.

Köyde henüz dumanı tüten evler var. Evlerin yanık ağaçlarından işe yarayacak olanlarla sabaha kadar ısındık. Etrafta biraz uyuduk.

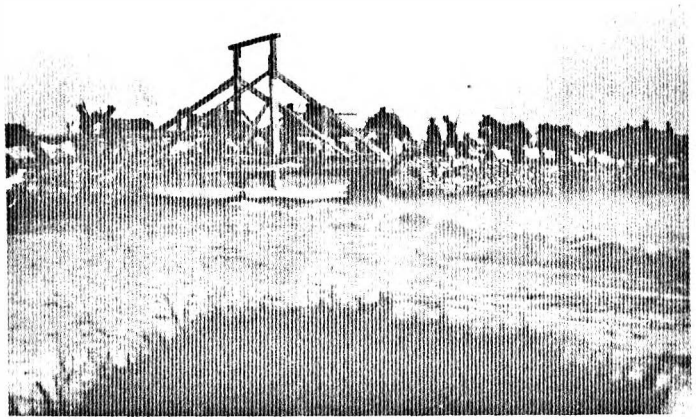
22 Eylül 1921, Perşembe[10]

Sabah saat 9'da hareket ettik. Hava soğuk ve bulutlu. Akşama kadar yine arkadaşlarla dertleşerek yürüyüşe devam ettik. Akşamüzeri yine Yunanlılar tarafından yakılmış Sivrihisar civarında Böğürtlen Çiftliği köyünde açık ordugâha geçtik. Köy tamamıyla yanmış; kimse yok. Tam vardık, yağmur da başladı. Oturacak duracak yer yok. Ateşleri yaktırdık. Bütün erler ateş yakarken bir taraftan da yağmur yağıyor. Sabaha kadar hiç uyumadık. Öyle bir rezillik çektik ki tarifi imkânsız. Askerin haletiruhiyesi başka. Bu kadar yorgunluk, yağmur ve karanlığa rağmen havuç tarlalarını keşfettiler. Üzüm bağları buldular. Sabaha kadar havuç ve taze üzüm yediler. Düşmanın müthiş taarruzuna karşı emsalsiz bir surette müdafaa ettikten

9 13. Alay metinde hatalı olarak 11. Alay olarak yazılıdır (E.S.).

10 Bu tarihten itibaren saatler alafrangadır.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İbrahim Ethem'in savaş meydanında bulduğu fotoğraflardan biri: Yunan ordusu Anadolu'da ilerlerken bir köprüden geçiyor.

sonra muzaffer olup da düşmanı takip eden bu kahraman ordunun bu hal-i pür melaline acımamak elden gelmiyor. Bereket erler ve subaylar, bu gibi mahrumiyetlere idmanlı. Yoksa iş fena.

Sivrihisar

23 Eylül 1921, Cuma - Sivrihisar

Yağmur öğleye kadar devam etti. Yağmur altında bir yürüyüşle saat 16.00'da Sivrihisar'ı işgal ettik. Mızıka, taburun önünde idi. Ahali, bizi şehrin haricinde karşıladı. Şiddetle alkışladılar. Sivrihisar gayet yalçın ve dik bir dağın eteğinde, önü geniş bir ova. Şehrin en güzel evleri Ermenilerde imiş. Ermeni namına kimse kalmamış. Biz de onların evlerine yerleştik. Fakat ne cam var ne çerçeve. Sabaha kadar üşüdük.

24 Eylül 1921, Cumartesi - Sivrihisar

Düşman şehirde tahribat yapamamış. Türk köylerini Yunanlılara yaktırmak maddesinden mahkûm birisi, bugün öğle üzeri çarşıda asılarak idam edildi. Birader ve arkadaşlara mektup yazdım. Nöbetçi subayı benim.

25 Eylül 1921, Pazar - Sivrihisar

Gecemizi rahat geçirdik. Çünkü açık yerlere çuval gerdik. Bizim arkadaş Rahmi Efendi çok derece tutumlu. Bunun için mum aldım. Bugün ilk defa talime çıktım.

26 Eylül 1921, Pazartesi

Sabah erkenden uyandım. Erlere ... yapıldı. Öğle sonu yine talime çıktık.

Düşman uçakları

27 Eylül 1921, Salı

Dünyada ne oluyor? Türkiye'de ne oluyor? Malumatımız yok. Ankara'daki hemşehrim Ali Bey'e mektup yazdım. Gazete göndermesini rica ettim. Mektubu yazdıktan biraz sonra keskin kayalıklı Sivrihisar'ın düz mahallinde talime çıktık. Bütün alayımız açık meydanda talimle meşgul. Subaylar ile erler vaktini talime hasretmişken semadan dökülen bir inilti kulaklarımıza yetişti. Az sonra bir tayyare. Bir dakika sonra yine bir tayyare. Derhal anlaşıldı. Düşman tayyaresi! Bütün alaya: "Yere yat düşman tayyaresi var!"

Her subayın kumandasının erler üzerinde icra ettiği tesirle, bir dakika evvel meydanı dolduran erlerden meydanda kimse kalmıyor. Her er, vazifesini biliyor. Yere yatmış kımıldamıyor. Fakat düşman tayyareleri vaziyeti anlamış.

Üzerimizde biraz dolaştıktan sonra küçük çaplı bombaları etrafımıza yağdırmaya başladılar. Sağa sola mütemadiyen gökten vızıltılarıyla düşen bombalar, mütemadiyen patladı.

Kahpe düşman, yine ne kadar atsan nafile. Maneviyatımız üzerine tesir yapamıyorsun! Attı, attı fakat bize bir

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

şey yapamadı. Kasabaya doğru gidip oraya da büyükçe birkaç bomba salladı, fakat yine bir şey yapamadı. Defoldu. Gittiler. Biz yine talime devam ettik.

Sağlığımız, elhamdülillah hiçbir şey yok.

Öğle sonu talimden sonra şehrin güneyindeki talim ettiğimiz mahalde mevlid okundu. Cepheleri dolaşan hususi bir hafız varmış. Mevlid okudu. O kadar güzel bir mevlid okudu ki hepimiz mest olduk. Mevlidde Sivrihisar eşrafı da mevcut idi. Mevlidin sonunda kolordu kumandanı yapılan mücadelenin ulviyetinden, öven bir lisanla bahsetmişti.

Övmeye hacet yok. Karşımıza gelecek var ise göreceği de var.

Talimle geçen günler

28 Eylül 1921, Çarşamba - Sivrihisar

Ağabeyime mektup gönderdim. Gece karışık ve korkutucu rüyalar gördüm (bittabi cepheye ait değil). Talime çıkmadık. Hiçbir yerden havadis alamıyoruz.

29 Eylül 1921, Perşembe - Sivrihisar

Dün ve bu gece, rüyalar uykumun tadını kaçırdı. Rüyaya katiyen inancım yok. Fakat zaferimize alamet olacak şeye yordum. Rüyamda saatin küçük akrebi, fevkalade seri dönüşlerle saatin minesini parça parça ettiğini hayretle gördüm. Bakalım ne çıkacak?

[İkinci Defter]

30 Eylül 1921, Cuma

Talime çıkmadık. Hamama gittim. Akşama doğru gök gürültüleriyle beraber şiddetli yağmur yağdı. Dimağım her zamandan fazla meşgul.

1 Ekim 1921, Cumartesi

Sabah yine yağmur yağdı. Bilahare hava açıldığında talime çıktık. Akşam talimden geri dönüşte yaş taşlar arasında kalmış şişmiş bir düşman ölüsü gördüm.

2 Ekim 1921, Pazar

Tatlı rüyalar arasında sabaha karşı uyandım. Bir daha uyuyamadım. Talimle meşgul olduk.

3 Ekim 1921, Pazartesi

Nöbetçi subayı olduğumdan talime çıkmadım. Hava bulutlu. Sivrihisar'da, istirahatten mi olacak, biraz boş kalsam, tatlı ve bazen pek garip hülyalar içerisinde yaşıyorum.

4 Ekim 1921, Salı

Pek garip ve pek acayip rüya arasında gece yarısı uyandım.

Akşam taliminin sonlarına doğru derhal koğuşlara döndük ve hareket için emir verdiler. Gurupla beraber Sivrihisar'dan çıktık. İstikamet Çandır Köprüsü imiş. Talim meydanında akşamın kızıllıkları arasında şu hatıratımı yazıyorum.

Yeniden yolda

4/5 Ekim 1921

Tam saat 18.00'de fırkamız hareket etti. Piyade taburlarının tepeler üzerinde akşam kızıllıkları içinde arz eylediği manzara pek şahane idi. Önümüzde rehberler yolu iyi bilmediklerinden yolda haddinden fazla güçlük çektik. Yağan yağmurlardan dolayı toprağın da fazlasıyla rutubetli olması bizi pek ziyade rahatsız etti. Küçük molalarla sabaha kadar yürüyüşe devam ettik. Bir dakika bile uyuyamadım. Sabahın kesif bulutları arasında güneşin ziyası bile görünmüyordu. Tam saat 7'de –13 saatlik bir yürüyüşten

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

sonra– Çandır Köprüsü'nü geçtik. Sakarya üzerinde kurulan bu köprüyü, düşman geri çekilmede tahrip etmiş ve tarafımızdan tamir olunmuştur. Ve istirahat için emir verdiler.

Dünkü rüyanın tesirini dimağımdan silemiyorum. Karanlık sema altındaki bu yürüyüşte daima kendi kendimi ve kalbimi dinledim.

5 Ekim 1921, Çarşamba

Hava pek sisli. Her tarafımız ıslak ve soğuk var. Hemen eşyalarımı ıslak ve rutubetli toprağa serdirdim. Sisler içinde bir saat kadar uyuyabildim. Gözlerimi açtığım vakit güneşin şiddetli hararetini hissettim.

Saat ikide köprü başından hareketle saat altıda Azizi-ye'ye tabi Ablak köyüne vardık. Köy yanmamış olduğundan binalara yerleştik. Dünkü zahmetin acısı çıkacak. Hane sahibi hakkımızda son derece iltifat gösteriyor. Yemek çıkardı. (...) bilmem neden hatırımdan çıkmıyor?

İhsaniye

6 Ekim 1921, Perşembe

Sabah yine talime çıktık. Yorgunluğumu bir gecelik uyku gideremedi. Saat 9'da hareket emri verdiler. Saat tam 11'de Ablak köyünden hareket ettik. Beş saatlik yürüyüşten sonra ve köy haricinde bir saat istirahatten sonra saat 6'da İhsaniye'ye girdik. 40, 50 hanelik bir Tatar köyüdür. Yine bir odadayız. Düşmana üç buçuk saat mesafede imişiz.

7 Ekim 1921, Cuma

Cuma olduğundan talim yok. Nöbetçi subayım. Fazlaca yoruldum. Taburumuza beş subay daha geldi.

8 Ekim 1921, Cumartesi

Sabah köyü temizledik. Akşam da talimle meşgul olduk. Havalar iyi gidiyor. Hiçbir taraftan havadis alamıyoruz.

9 Ekim 1921, Pazar

Yine talim var. Bölük Kumandan Vekili Rahmi Efendi, Büngeşik[11] namındaki Türkmen köyüne aşar ve zahire toplamak için gittiğinden gelinceye kadar kendisine vekâlet edeceğim. Düşman Kırgız Dağı'nda imiş. En ileride bizim alay var. Münazaradan beklendiği gibi bir bölük gidiyor. Nezleden rahatsızım. Boyuna dalga geçiyorum.

10 Ekim 1921, Pazartesi

Yine talim var. Sabah ve akşam bölüğe talim yaptırdım. Öğle yemeğinden sonra uzun bir dalga geçtim. Vücudum kırgın.

11 Ekim 1921, Salı

Yine talim, yine dalga. Başka bir şey yok.

12 Ekim 1921, Çarşamba

İleriye bir taburumuz gidiyor. Biz de köyün etrafında ehemmiyetli bir tertibat alıyoruz. Yine talime çıktık.

13 Ekim 1921, Perşembe

Talimle meşgul olduk. Akşam Rahmi Efendi geri döndü.

14 Ekim 1921, Cuma

Nöbetçi subayım. Biradere beşinci mektubumla beraber Ahmet Fuat Efendi'ye mektup ve mektubun içine bir zarf içinde Belediye Kâtibi Hasan Efendi'ye bir mektup gönderdim. Mütemadiyen dalga geçiyorum. Yarın Hamitli'ye hareket edeceğiz.

Hamitli

15 Ekim 1921, Cumartesi

Sabah erkenden tabur hareket için hazırlanıyor. Biz de

11 Günümüzde Eskişehir-Çifteler'e bağlı Çatmapınar köyü (e.n).

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

çay içiyoruz. Güneş henüz doğmadı. Ekmek, çay güzel gidiyor. ... sonra hayallere dalmak; fakat ne kadar uzak!

Saat 8.30'da İhsaniye'nin kuzeyinde toplanan 1. ve 2. Taburların hareket etmesiyle bir saat sonra İhsaniye'nin kuzeybatısında bulunan Karahöyük'e vardık. 2. Tabur burada kaldı. Bizim tabur Karahöyük'e üç çeyrek saat kuzeyde Hamitli köyüne hareketle 11.30'da köye vardık. Evlere taksim olduk. Kolordunun en ileri taburu bir, düşman ise iki saat kadar ileride imiş. Harekâtımızı, Kırgız Dağı'nda bulunan düşman tamamıyla görmüştür. Afyonkarahisar cephesinde taarruzun başladığı mıntıkada bulunan tepe isimleri şunlardır: Herk Dağı, Çeşme ve Kavaklı tepeleriyle solda Hamitli ve Kara Dağı'dır. Ara sıra uzaktan tek tük top sesi işitiyoruz. İleri karakol taburları, akşama doğru sağdan hafif sesi gelen topçu grup ateşini işitiyorlar. Yarın üçüncü taburun ileri karakolunu değiştireceğiz. Geceyi Hamitli'de geçirdik.

İlk sıcak çatışma

16 Ekim 1921, Pazar

Saat bir oldu. Hamitli'den hareketle Herk Burnu'na yarım saatten fazla bir zamandan sonra varıldı. Sarıkaya'da[12] bulunan kuvveti değiştirmek üzere memur edildim. Dört manga ile ve bir saat yürüyüşten sonra 9. Bölük'ten Asteğmen Muhsin Efendi'den tepeyi teslim aldım. Tepede dört küçük karakol ikame edildi. Yakalanan iki köylünün gönderilmesi için rapor yazarken, düşmanın Çeçengiç'i bir bölük kadar piyade ile işgal ettiğini haber verdiler. Derhal koşarak tepeye çıktım. Az bir zamandan sonra köyün kuzeyindeki evlerden duman görünmeye başladı. Köyün tamamıyla yanmasına mani olmak için tepede bulunan bir manga süvarilerimizin de iştirakiyle ve bir manga da bizden olmak üzere 1 numaralı karakolun bir kilometre ilerisine gidilerek evleri yakmakla meşgul düşman piyadesi üzerine ateş açtık. Biz 300 mermi sarf ettik.

12 Yazar, Sarıkaya adlı tepenin ismi hakkında açıklama notu düşmüştür: "Sarıkaya, tepenin esas ismidir. Fakat alayımızda bu tepe Erikli Tepe olarak isimlendirilmiştir."

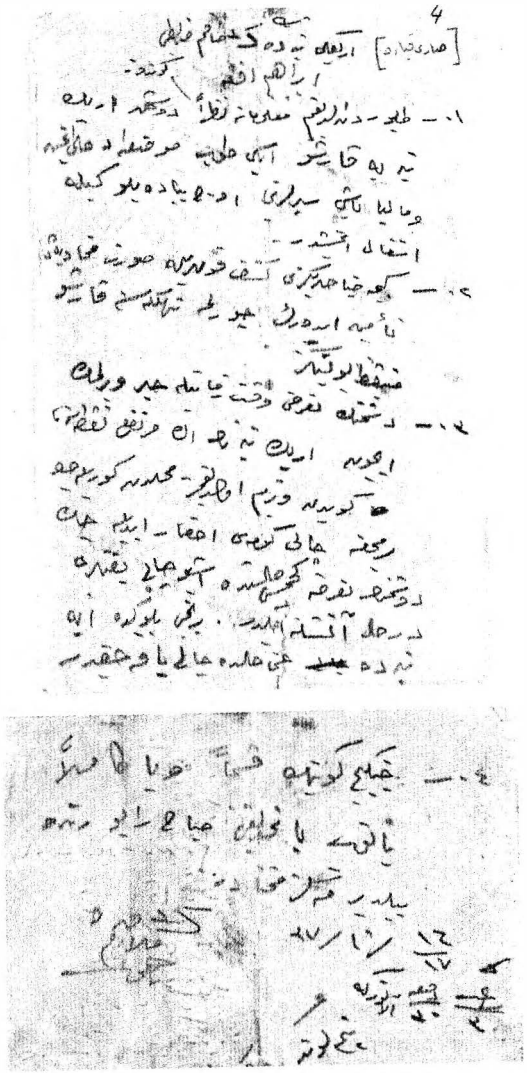
16 Ekim 1921'de Sarıkaya civarında yaşanan çatışmaları gösteren kroki.

Ateş yarım saat kadar devam etti. Düşman dört evi ateşleyerek perakende [dağınık] bir halde Malyabaşı istikametine çekildi. Gündüzden köye giren bir manga piyade ve süvarimize karşı, düşman piyadesi, mevzileri işgal eden Üryan Baba istikametinden köye iki top ateşlemesi üzerine, köyden çekildi. Birkaç saat sonra dört düşman süvarisi gelip köyü kolaçan ederek gittiler. Yirmi dakika sonra da Malyabaşı'ndan gelmiş düşman piyadesi köyü ateşlemek alçaklığında bulundular. Yangının sabaha kadar devam ettiği görüldü. Rüzgâr şiddetli esiyor. Yüksek olan bu Sarıkaya'ya çeşitli defalar çıkıp indim. Civara çok hâkim. Düşmanın Malyabaşı'nda da olduğu gibi Kırgız Dağı civarında da bir tabur askeri var.

16/17 Ekim 1921 gecesi

Saat 11.30'da gözlenen bir ay tutulması hadisesi üç saat sonra son buldu. Ve ay tutulması tam gerçekleşti. Her taraf karardı. Herk Burnu'na beş rapor gönderdim. Ateşimizi işitmemişler. Bu kadar meşgale arasında, ara sıra yine dalga geçiriyorum.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

16-17 Ekim gecesi İbrahim Ethem'e gönderilen emir, aynı gece 9. Alay'a Erikli Tepe'nin alınması ve elde tutulması için gönderilen bir dizi emrin sonuncusudur (emrin metni karşı sayfadadır).

Erikli Tepe'de 3. Takım zabiti İbrahim Efendi'ye

1. Taburdan aldığım malumata nazaran düşman Erikli Tepe'ye karşı mevziye iki top ithal etmiş ve Malyabaşı siperlerini üç piyade bölüğü ile işgal etmiştir.

2. Gece, cenahlarınızı keşif kolları ile devamlı surette temin ederek [güvence altına alarak] çevrilme tehlikesine karşı müteyakkız bulunuz.

3. Düşmanın taarruzunun vaktinde haber verilebilmesi için, Erikli Tepe'nin en üst noktasına, köyden ve bizim olduğumuz yerden görülecek bir yerine çalı kümesi hazırlanacak; düşmanın taarruza geçmesi halinde işbu çalı yığınları derhal ateşlenecektir. 1. Bölük de aynı şekilde Ebe Tepe'de aynı halde çalı yakacaktır.

[Arka yüz] 4. Çeçengiç köyünün kısmen veya kamilen yanıp yanmadığını sabah raporunda bildirimeniz...

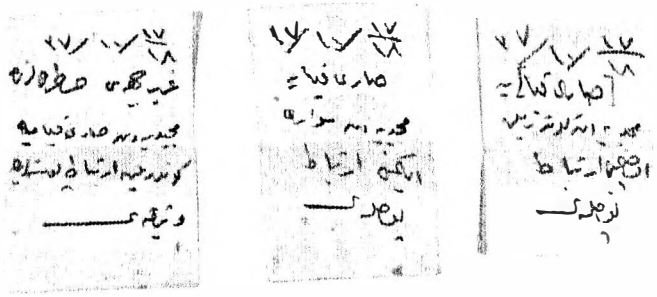
17 Ekim 1921, Pazartesi

Bölük ve tabur kumandanları tepeye geldiler. Çeçengiç köyünde yangın devam ediyor. Fakat etrafa yayılmamıştır. Hava pek bulutlu. Yağmur yağarsa halimiz fena. Sağ taraftan sabahtan beri büyük topların ara sıra sesi geliyor. Sağda büyük bir muharebenin olduğu zannını veriyorlar. Pek yoruldum. Düşmanın da bazı defalar faaliyeti görülmüştür. Bizi yarın 2. Bölük değiştirecek. Param da ziyadesiyle azaldı.

17/18 Ekim 1921, Garp Cephesi, Sarıkaya'da seher vakti

Uykusuzluktan sersemleşen dimağım ile Sarıkaya'nın eteği arasında teselli arayan kalbim seher vaktinin kızıllıkları arasında ne beyhude düşünceler içinde! Hafif hafif ortalık aydınlanıyor. Civar tepelerdeki keklikler, ekim ayının ay ışığıyla parladığı şu müstesna sabah vaktini nağmeleriyle şenlendiriyorlar. Hallerinden pek memnun.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

17/18 Ekim gecesi Sarıkaya-Mecidiye arasındaki haberleşme pusulaları.

Muhbirler

18 Ekim 1921, Salı

Gece yarısı aldığım alay emrinde Çifteler ve Seyitgazi ovalarına hâkim ve mükemmel birer gözleme mahalli olan bu tepenin kaybına meydan verilmemesini ve kaybına sebep olan takım subayına bunu pahalıya mal edeceğini alay kumandanı yazıyor. Biz de iki gündür vazifemizi yaptık ve yapıyoruz.

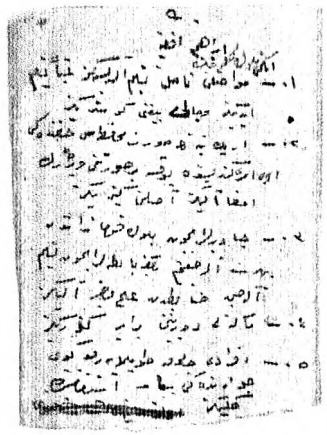
Hava pek sakin, kızıllıklar ziyadeleşiyor. Ortalık daha ziyade ağarmakta. Düşmanın taarruz vakti geçti. Karakol erleri, ateşlerinin başında, başlarını önlerine eğmişler ve kimbilir ne gibi tatlı hayaller geçiriyorlar kalplerinden. Şu ıssız tepelerde cesaret veren hayallere, kalpleri neler söylüyor! Anlaşılmaz bir sır.

Kalbimin teselli vesilesi daima yanımda bulunan kıymettar hatıralar gözümün önünde. Her birisi olur olmaz hatıraları hayalimde yaşatıyor. Düştüğüm dalganın uzamasını istiyorum. Günlerce, uzaklardan, ne beyhude düşünceler!

Öğle sonu değiştirilmemiz için ikinci bölüğü beyhude bekledik. Burada bir gece daha kalacağız. İki günlük uykusuzluk ve yorgunluktan dolayı bugün vücudum adeta hasta. Üzerimizden bir düşman tayyaresi geçti. ... Garp Cephesi heyet-i tahkik itimat varakasıyla [soruşturma heyetinin verdiği güvence belgeleriyle] iki muhbiri hattan ileriye serbest bıraktım.

19 Ekim 1921, Çarşamba

Anladım ki 24 saatin düşünceleri başka başka. Tatlı gurubun hayal etmeleri diğerlerine can veriyor; insanı ölmez bir ümit içinde yaşatıyor. Geceyi rahatsız geçirdim. Vücudum fena halde kırgın. Ayranla karbonat aldım. Biraz uyuyabildim. Vaziyette değişiklik yok. Öğlende tabur kumandanı tepeye geldi. Yarım saat sonra Ramazan Efendi geldi. Tepeyi teslim ettim. Teslim muamelesi iki saat devam etti. İki saat sonra Sarıkaya'nın sol tarafından ayrıldık. Tam üçte kestirme yollardan Hamitli'ye geldik. Ayaklarımı, ellerimi yıkadım.

19 Ekim 1921 tarihli emir pusulası.

1- Mevazii [mevzileri] nasıl teslim aldı iseniz aynen teslim ediniz ve çalı yığınını gösteriniz.
2-Erik Tepe'nin suret-i muhafazası [savunma biçimi] hakkındaki alay emri kendisinde yoksa bir suretini vererek imza alınız, aslını getiriniz.
3- Çadırlar için bölük kumandanından ... yalnız baltalar için teslim alacak zabitten ilmuhaber alınız.
4. Makinalı dürbününü beraber getiriniz.
5- Efradı [erleri] çabuk toplayarak köy civarındaki pınar istikametine geliniz
Vazifeyi iyi teslim ediniz.
3. Bl. K.V. 19/10/37

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

19/20 Ekim 1921

Akşam saat 8'de, dünkü muhbirleri niçin tabur ve alaydan izin istemeksizin serbest bıraktığımı sormak için tabur vasıtasıyla alaydan istenildim. Hayvanla Karahöyük'e alay kumandanının yanına gittim. Anlattım. Tam o sırada süvari alayının raporu geldi. Mesele fena bir şekil almadan lehimde son buldu. Geri döndüğümde derin uykuya daldım.

20 Ekim 1921, Perşembe

Biraz istirahat edecektim. Ebe Tepe'den Cevizli ve Bardakçı istikametini gözlemek için emir verdiler. İlerideki arazi ağaçlıklı olduğundan bir şey görünmüyor. Bugün sağ gerimizden çokça top atılmaya başlandı. Hayretimi mucip oluyor. Saat ikide makineli Teğmen Sabri Efendi gelerek beni değiştirdi. Ve geriye döndüm. Ben gözlemede iken bugün gelen tabur kumandanıyla Yüzbaşı Adil Efendi tepeye geldiler; sağa doğru gittiler. Adil Efendi, bölüğümün kumandanlığını teslim aldı ve yalnızlıktan kurtulduğuma pek memnunum.

21 Ekim 1921, Cuma

Öğleye kadar istirahat ettim. Üç gün evvel Sarıkaya'da iki muhbiri serbest bıraktığımdan dolayı fırka kumandanlığının emriyle 48 saat müddetle hapis edilmeme dair, bir saat sonra da, taburdan bölüğe emir verildi. Bugün sabahtan beri mahpusum. Süngülü oda. Bu halimle ötesini düşünemiyorum.

22 Ekim 1921, Cumartesi

Bugün tabii yine mahpus ve umutsuzum. Rahmi Efendi Bardakçı'ya gitti. Orada kalacak. Odada yalnızım. Arkadaşlarım geliyor. Pedere bir mektup kaleme aldım ve hazırlıyorum. Bakalım ne vakit gönderebileceğim? Dimağım pek meşgul.

23 Ekim 1921, Pazar

İhsaniye'de iken hamam yapmıştım. Orada soğuk aldım. Ve akabinde bir öksürük başladı. Hâlâ rahatsızım. Öksürük beni pek rahatsız etti. Adeta hasta gibiyim.

Öğleüstü bu mahpusluktan kurtuldum. Biraz etrafı dolaştım. Tütünü terk etmek istiyorum. Mahpusluk hayatımda boyuna dalga geçtim.

Tütünü terk etmek için niyetliyim ve tabakayı sandığa koydum. Akşam yine rahatsızım. Doktora ilaç için yazmıştım. Dört paket bizmut yollamış. Benim ishalim yok ki bizmut alayım. İlaçlar cebimde duruyor.

24 Ekim 1921, Pazartesi

Pedere bir mektup gönderdim. Doktora haber göndermiştim. İlaçları içmemem için haber göndermiş. Öksürük diğer günlere nispetle az. Bugün hiç sigara içmedim. Mütemadiyen düşünmekteyim.

Karahöyük

25 Ekim 1921, Salı

Taburumuzu öğle vaktinde 2. Tabur değiştirdi. Bir saat yürüyüşten sonra Karahöyük'e vardık. Sigara yine içtim. Yerlerimiz fena.

26 Ekim 1921, Çarşamba

Karahöyük, Kazan Tatarlarının meskûn olduğu bir köydür. Köyün gerek inşa tarzı ve ahalinin giyim tarzı diğerleriyle kesinlikle kıyası kabil değildir. Oldukça güzel yaşamaktadırlar.

Bugün Antalya'dan hareketim tam iki ay oldu. Günlerim pek uzun geçiyor.

27 Ekim 1921, Perşembe

Akşam Tabur Kumandanı Yüzbaşı Mehmet Vahdi

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Efendi tarafından bölüğümüze silah başı emri verilerek Hamitli istikametine doğru talim yaptırıldı. Saat 9'da geri döndük.

Afyonkarahisar'a nakil

Sabah talime çıktık. Hazırlık emri verildi. Derhal geri dönmemizle hazırlandık. Okuduğumuz emirde 1. ve 4. Kolorduların 27/28 Ekim tarihinden itibaren Afyonkarahisar cephesine nakle başlanılacağı yazıyordu. Gurupla köyden harice çıkarak saat 10'a kadar bekledik. Uzun ve yorucu bir yürüyüşten sonra sabah saat 5.30'da Şükraniye namı diğer Hayırsızviran'a vardık.[13] Derhal uyumuşuz. Üç saat kadar fena bir hasır üzerinde tatlı bir uyku uyudum. Yedi buçuk saat yürüyüş sürdü.

28 Ekim 1921, Cuma

Şükraniye'de sabah ve öğle yemeklerini yedik. Akşam yemeğini erken verdiler. Yalnız pilav üzerinde bir parça et. 15.30'da hareket emri verdiler. Yemeğe oturdum. İki lokma yedim, bıraktım. Ve hareket ettik. Yedi buçuk saat süren yürüyüşten sonra gece yarısında Gömü köyüne vardık. Samanlıkta arkadaşım Rahmi Efendi ile beraber dört saat uyudum. Her tarafımız saman içinde. Hava karanlık ve bulutlu. Ara sıra yağmur yağıyor. Yorgunluk son haddini bulmakta.

29 Ekim 1921, Cumartesi

Saat 4'te hareket ettik. Beş saat sonra Çoğul köyüne vardık. Ayaklarım fevkalade ağrıyor. Yürüyecek halimiz kalmadı. Yağmur yağıyor. Can burnumuzun ucunda. Sabah molasında pilavımı yemek istedim; yine iki lokma almak nasip oldu. Çoğul'da ekmek yedik, çay içtik. Ayaklarım çok da ağrıyor. On iki buçuk saat yürüdük. Bir saat sonra hareketle üç saatte Karayokuş'a vardık. Geceyi güzel geçirdik. Hane sahibi, bize son derece güler yüzlü davrandı.

13 Günümüzde Beyören (e.n.).

30 Ekim 1921, Pazar

Öğleye yakın bulutlu bir sema altında alayımız hareket etti. Şiddetli rüzgârla beraber şiddetli bir yağmur altında pek zahmetli altı saat bir yürüyüşten sonra Karabağ'a vardık. Köy, yüksek dağların eteklerinde. Yağmur pek şiddetli yağıyor. Geceyi rahatsız geçirdik. Bu köye Büyük Karabağ diyorlar.

Büyük Karabağ

31 Ekim 1921, Pazartesi

Bolvadin'e yakın Büyük Karabağ'dayız. Yağmur halen devamda. Sabah odanın bacası yıkıldı. Bereket bir isabet olmadı. Akşama doğru bazı dağlara kar yağmaya başladı. Köy ahalisi pek yakınlık göstermiyor.

1 Kasım 1921, Salı

Civardaki dağlara ve köye şiddetli rüzgârla karışık hafif kar yağıyor. Soğuk çok. 1250 kuruş harcırah aldım. Biradere bir kart gönderdim. Nizamiye karakol subayıyım.

2 Kasım 1921, Çarşamba

Hava açtı, berrak. Yüz kırk kuruştan bir buçuk okka şeker aldım.

3 Kasım 1921, Perşembe

Ali İhsan Paşa'nın, alayımızı teftiş etmesi muhtemel olduğundan vazife ile meşgulüz. Akşamüzeri Antalya şube riyasetinden validem namına Müdafaa-ı Milliye Vekâleti'nin emri mucibince maaşımın mühim bir kısmının sipa-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

riş edilip koşullu senedin gönderilmesi telgraf ile bildiriliyor. Parasız kalacağım.

4 Kasım 1921, Cuma

Hava bulutlu ve yağmurlu. Siparişin 800 kuruş üzerinden yapılması için dilekçe verdim. Öğleden sonra tabur subayları atlı olarak durumun halli için bir buçuk saat kadar tepelerde dolaştık. Hafif yağmur da yağıyordu.

5 Kasım 1921, Cumartesi

Talim beş saat aldı. Öğle sonu yağmur yağdığından talime çıkılmadı. Dilekçem yanlış muamele gördüğünden tekrar verilmek üzere iade edildi.

6 Kasım 1921, Pazar

Öğlende nöbetçi subaylığını teslim aldım. Akşamüzeri alaya atılan iki mermi üzerine silah başı yaptık. Sonra da yerlerimize geri döndük.

7 Kasım 1921, Pazartesi

Talimle meşgul olduk. Bir şey yok.

8 Kasım 1921, Salı

Sipariş hususundaki dilekçeyi yeniden yazarak verdiğim gibi ayrıca terfiim için de bir dilekçe verdim. Her iki dilekçenin tarihi dünkü tarihtir. Saat üç sonrada taburumuzu alay kumandanı teftiş etti. Bölüğümüz diğer bölüklere nazaran daha iyi idi.

9 Kasım 1921, Çarşamba

Talimle meşgul olduk.

10 Kasım 1921, Perşembe

Bugün pek memnunum. Biraderimden 12 sayfalık 15.10.1921 tarihli, Hamdiye ve Saadet Hanımların da

yazmış oldukları mektup ki, toplam üç kişinin mektubunu ihtiva eden zarfı aldım. Defalarca okudum. Cevap yazdım. Gönderemedim.

Abidin Çavuş, Büyük Karabağlı Musa mı?

11 Kasım 1921, Cuma

Dünkü yazdığım mektubu gönderdim. Mektubun içerisine Hamdiye Hanım'a cevap olmak üzere ayrıca bir mektup kaleme aldım. Bugün köyde emsaline ender tesadüf olunur garip bir vaka cereyan etmektedir. Köyden bir aile, bölüğümüzün erlerinden Niksarlı Abidin Çavuş'u seferberliğin başlangıcında askere gittiğinden beri bir haber alamadıkları Musa ismindeki oğullarına benzeterek sahip çıkmışlar. Akrabaları ve bütün köy, Çavuş'un ailenin oğulları olduğuna kanaat getirdiler. Babası kurban kesti. Yarısını bize gönderdi. Abidin Çavuş hiçbirisine yüz vermedi. Köylüler çavuşun Musa olduğunu iddia etmekteler. Biz de şüphelendik. Yarın tahkikat yapacağız. Bu kadar benzerliğe hayret ediyorum.

12 Kasım 1921, Cumartesi

Biraderin adresini vermesi ve tavsiyesi üzerine Şefik Bey'e mektup yazdım. Yarın göndereceğim. Dünkü gariplik hâlâ ağızlarda dolaşıp duruyor. Bu meseleye herkes şaşırıp kaldı. Babası, anası ve kardeşleri hep, "O" diyorlar. Gece yatak göndermişler. Dünkü gelen yarım koyundan akşam arkadaşla birlikte yedik. İki üç saat sonra babası ayrıca bir ziyafet daha çekti. Onu da yedik. Oturduk. Eğlendik. Abidin mi? Musa mı? Bütün köylüler, bu mesele ile meşgul. Fakat hakikatte o değil. Talimde bölük kumandanıyla kavga yaptık.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Talimle geçen günler

13 Kasım 1921, Pazar

Bugün Hazret-i Peygamberimizin doğum günü olması dolayısı ile talime çıkılmadı. Mevlid okundu. Hayat hikâyemi istemişler. Yazıp gönderdim. Mektubu gönderdim.

14 Kasım 1921, Pazartesi

Hayat hikâyem layıkıyla olmamış. İade edildi. Tekrar gönderdim. Talimle meşgul olduk.

15 Kasım 1921, Salı

Talimle meşgul olduk. Havalar gayet iyi.

16 Kasım 1921, Çarşamba

Köyün etrafında subay devriyesi gezdiğinden, gece 2 ile 4 arasındaki devriye subaylığını yerine getirdim. Öğle nizami karakol subaylığını teslim aldığımdan talime çıkmadım.

17 Kasım 1921, Perşembe

Yağmur yağıyor. Gece devriye subaylığını yine yaptım. Ağabeyime ve Saadet'e[14] mektup gönderdim.

18 Kasım 1921, Cuma

Bugün kolordu ve fırka kumandanları, alayımızı teftişe geldiler. Biraderden 20.10.1921, Perşembe tarihli; Niyazi ve Murat Efendilerden birer mektup aldım. Niyazi ve Murat Efendilere cevap yazdım. Nizamiye karakol subaylığını öğleye doğru teslim ettim.

19 Kasım 1921, Cumartesi

Talimle meşgulüz.

14 İbrahim Ethem'in kız kardeşidir (E.S.).

20 Kasım 1921, Pazar

Eylül maaşlarını verdiler. Fakat on günlük daha hakkım olduğundan borçlarımı ödedim. Ve 773 kuruş daha borcum kaldı.

21 Kasım 1921, Pazartesi

Öğlende nöbetçi subaylığını teslim aldım. Biradere mektup yazdım. [...] Fakat gönderemedim.

22 Kasım 1921, Salı

Yağmur, geceden başladı. Emir Dağları'nın yüksek noktası kar içinde. Kâtiple mektubumu gönderdim.

23 Kasım 1921, Çarşamba

Nöbetçi subaylığını öğlen Sabri Efendi'ye teslim ettim. Hava açık bulutlu.

24 Kasım 1921, Perşembe

Hava pek bulutlu. Ara sıra yağmur yağıyor. Geceleri tabur subaylarıyla beraber kelime cezası birer kuruş olmak üzere oyun oynuyoruz. Tatlı yiyecekmişiz. Beş yüz kuruş cephe zammı aldım. Onu da borcuma verdim.

Terfi dilekçesi yine fırkadan geri geldi. Filistin Cephesi'nde nasıl esir olduğum ve Mısır'da geçen esaretteki halime dair iki şahit istiyorlar. Yazıp tekrar gönderdim.

25 Kasım 1921, Cuma

Bölüğümüze, yaralı olarak hastaneye giden Abdullah Efendi isminde bir teğmen geldi. Öğle vaktinde emniyet postalarını teslim aldım. Yine güneş yüzü görmedik. Geceyi mandırada geçirdik.

26 Kasım 1921, Cumartesi

Taburdan talebim üzerine bir yük odun göndermişler. Onları yaktım ve gece mandırada oldukça rahat uyu-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

dum. Kendi kendime dalga geçiyorum. Sabah karavanasını getiren sıhhıyeler biraderin 28.10.1921 ve 4, 6, 9.11.1921 tarihli dört mektubunu getirdiler. Mektup alamadıklarından şikâyet ediyor. Sıhhatte olduğuma dair bir telgraf yazarak Bolvadin'e gönderilmek üzere Rahmi Efendi'ye verdim.

27 Kasım 1921, Pazar

Dün akşama yakın 4 numaralı karakolun önünden geçmekte olan ve silahlı olduğu tespit edilen iki firari, karakol erleri tarafından takip edilip arkalarından 50 mermi atılmışsa da karanlıkta kaybedilerek yakalanamamıştır. Sabah Bolvadin sevkıyatında firar eden Akşehirli üç nefer, 1 numaralı karakolumuz tarafından tutulmuşlardır.

Biraderden 23.10.1921 tarihli bir mektupla Rasim Efendi'nin oğlu Sabri Efendi'den 6.11.1921 tarihli bir mektup ve Antalya'nın sekiz fotoğrafını havi ayrıca bir zarf daha aldım. Memnun oldum. Cevap yazacağım.

Saat 2'de karakolu teslim ettim. Hava bulutlu. Bugün terfi telgrafı gelmiş.

28 Kasım 1921, Pazar

Mızıka var. Onunla talim yapıyoruz. Biradere mektup yazıyoruz.

29 Kasım 1921, Salı

Sabri Efendi'den mektup aldım. Fotoğraf da var idi. Mektup da yazdım. Hava güzel. Mızıka gitti. Gece ziyafet vardı.

30 Kasım 1921, Çarşamba

İshaklı'ya[15] gideceğiz. Manevra yaptık.

15 Günümüzde Sultandağı (E.S).

1 Aralık 1921, Perşembe

Sabah hizmetli er, Antalya'dan gelen iki çıkın içinde şeker, çay, mendil vesaire getirdi. Memnunum. 11. Bölük Levazım memuru Antalyalı Ali Rıza Efendi getirmiş.

Hava pek bulutlu. Akşam sonu, sabah hareket emrini aldık.

Kırca ve sakin günler

2 Aralık 1921, Cuma

Sisli ve çok bulutlu bir sema altında alayımız 8'de hareket etti. Hafif kar yağıyordu. Rüzgâr var. Akşama doğru çıktık. İshaklı'dan geçtikten sonra gurupla Kırca'ya vardık. Karlı dağların eteklerinde bir köy. Çok çamurlu. Yolda rüzgâr, kar, çamur bizi çok yordu. Yollardan çamurdan geçilemiyor. Gece iyi uyuduk. Bu gece Kırca'da mektup yazdım. İaşecilere verdim. [...]

3 Aralık 1921, Cumartesi

Her taraf çamur içinde. Bugün için talime çıkmadık. Odun ve su bol.

4 Aralık 1921, Pazar

Talime çıktık. Hava iyi.

5 Aralık 1921, Pazartesi

Talime çıktık. Hava iyi.

6 Aralık 1921, Salı

Antalya'dan gönderilen emanetleri getiren 11. Bölük Levazım memuru Antalyalı Ali Rıza Efendi'ye teşekkür mektubu gönderdim. Akşama yakın biraderden 14 ve 16.11.1921 tarihli iki mektup aldım. İki mektubumu daha almışlar. Boyuna mektup bekliyorlar.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

7 Aralık 1921, Çarşamba
Yine talimle meşgul olduk. Gece yağmur yağdı. Akşamüzeri 15. Bölük emir subayı Antalyalı Zeki Efendi ile telefonla görüştük.

8 Aralık 1921, Perşembe
Talim yok. Pedere mektup yazdım. Hava ara sıra yağıyor.

9 Aralık 1921, Cuma
Hava güzel. Canım sıkılıyor.

10 Aralık 1921, Cumartesi
Bulutlu ve soğuk bir hava içinde talim yaptık. Subaylara gece dersleri verilecek. Bu gece resmi açılışı yapıldı.

11 Aralık 1921, Pazar
Biraderden 20.11.1921 tarihli bir mektup aldım. Saadet'ten de mektup vardı. Öğlende nöbetçi subaylığını teslim aldım. Sabah biraz kar yağdı. Sonra yağmur yağdı. Yağmur ve fırtına sabaha kadar durmadı.

12 Aralık 1921, Pazartesi
Pedere bir mektup yazdım. Mektubuma ilişikte Saadet ve Hamdiye Hanımlara mektup yazdım. 11/12. 12.1921'de birinci defa talimnameden ders vardı.

13 Aralık 1921, Salı
Öğlende nöbetçi subaylığını Ekrem Efendi'ye teslim ettim. Sabah manevra yapıldığından akşam talimi yoktu.

14 Aralık 1921, Çarşamba
Erler sabah muayene olduğundan talime çıkmadık. Akşam talimi yoktu. Sabri Efendi'ye bir mektup gönderdim.

15 Aralık 1921, Perşembe
Erler resmi yazı işleriyle meşgul olduğundan talime çıkmadık. Güneşin yüzünü görmedik. Berber Ahmet Suat Efendi'ye mektup gönderdim. Ve akşama doğru biraderin 23.11.1921 tarihli bir mektubunu aldım. Sekiz numaralı mektubuma cevap.

16 Aralık 1921, Cuma
Pedere 15 numaralı bir mektup gönderdim.

17 Aralık 1921, Cumartesi
Bizim fırka ile 12. Fırka arasında İshaklı-Akşehir şosesi üzerinde bir manevra yapıldı. Bizim fırka müdafaada idi. Manevranın sonunda her iki fırka subayları derli toplu-du. Miralay Kemal Bey ile Ali İhsan Paşa yapılan hataları düzeltti. 10. Bölük'teki hemşehrimiz Zeki Efendi ile de görüştüm. Yorulduk.

18 Aralık 1921, Pazar
Talimle meşgul olduk.

19 Aralık 1921, Pazartesi
Akşamdan beri şiddetli fırtına var. Bu fırtınada yine talime çıktık. Sabah talimini köyün batısındaki boğazda yaptık.

20 Aralık 1921, Salı
Gece hafif kar yağmış. Ve sabah da devam etti. Şiddetli rüzgâr var. Sabah talimi vakti boğazdan odun getirdik. İkindi talimine çıkmadık. Biraderden 3.12.1921 tarihli ve dört numaralı mektupla Topçu Üsteğmen Sabri Efendi'den 28.11.1921 tarihleriyle bir mektup aldım. Birader mektubunda Ferzane ve Hamdiye Hanım arasında kavga olduğunu yazıyor. Fena cevap yazacağım.

21 Aralık 1921, Çarşamba
Adeta yaz günü. Biradere 17 numaralı bir mektup

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

yazdım. Hamdiye Hanım meselesinden bahsettim. Fotoğrafçı Harun'a bir mektupla Topçu Sabri Efendi'ye mektup gönderdim. Maaş alamadığımızdan parasızlıktan sıkıntıdayım.

22 Aralık 1921, Perşembe
Talim yok. Rahatsızım.

23 Aralık 1921, Cuma
Biraderden 25.11.1921 tarihli ve üç numaralı bir mektup aldım. Hamdiye Hanım'ın mektubu da vardı. Yine rahatsızım. Dün 861 numaralı ve 21.12.1921 tarihli fırka günlük emrinde, Darülmuallimin[16] vesaire talebelerinin tecil olunacağına dair bir kanun vardı. Ben de dilekçe verdim. Bakalım ne olacak?

24 Aralık 1921, Cumartesi
İstirahat aldım. Talime çıkmadım. Vücudum biraz iyi gidiyor. Hava gayet yumuşak.

25 Aralık 1921, Pazar
Bu gece bölüğümüzden altı silahlı nefer firar etti. Birkaç gündür havalar gayet yumuşak gidiyor. Parasızlıktan sıkıntı çekiyoruz.

26 Aralık 1921, Pazartesi
Biradere 17 numaralı mektubumu gönderdim. Bu mektubun ilişiğinde Hamdiye ve Saadet Hanımlara da mektup yazdım. Ekim maaşını henüz almadık. Tabldot gayet fena yemek veriyor. Hiç yağ yok. Saf suya patates veya kuru fasulye. Bugünlerde böyle gidiyor. Öğlende nöbetçi subaylığını teslim aldım.

16 Darülmuallimin, 1870 yılında kurulan Erkek Öğretmen Okulu'dur.

27 Aralık 1921, Salı
Akşam sonundan başlayan kar, salı akşamına kadar devam etti. Her tarafı beyazlara büründürdü. Ankara'da Mecit Efendi'den 2.11.1921 tarihli bir mektup aldım. Cevap yazdım. Tabldot parasızlıktan öğle yemeği vermedi.

28 Aralık 1921, Çarşamba
Ankara'da Mecit Efendi'ye mektup gönderdim. Her taraf kar içinde. Talime çıkılmadı. Öğlende nöbetçi subaylığını Ekrem Efendi'ye teslim ettim. İkindi üzeri fırkamız operatörü Yüzbaşı Ertuğrul Bey vasıtasıyla eniştemin Konya Hilal-i Ahmer [Kızılay] Hastanesi'nden gönderdiği mektubu aldım. Ertuğrul Bey'le de görüştük. Parasızlık meselesi pek mühimleşti.

29 Aralık 1921, Perşembe
Enişteme bir mektup gönderdim. Hava çok güzel. Karlar duruyor. Perşembe olmak münasebetiyle talim yok. Ve meteliğim de yok.

30 Aralık 1921, Cuma
Parasızlıktan canımız sıkılıyor. Emirde yakında verileceği yazıyor. Öğleden sonra Sultan Dağları üzerinde Ekrem Efendi ile beraber domuz avına gittik. Karın tepelerde fazla olması ve dik bulunması hasebiyle pek korkulu tehlikeler geçirdim.
Bugün İstiklal-i Milli'ye tesadüf etmektedir.

31 Aralık 1921, Cumartesi
1337 [1921] senesinin son günü. Sekiz seneden beri -geçen sene hariç olmak üzere- bu günlerimi hep gurbette geçiriyorum. Canım sıkılıyor. Arkadaşlar mektup aldılar; bana yok. Şu soğuk havada daha ziyade canım sıkıldı. Ya sabır çekiyoruz. Sabrın sonu selametmiş.

* * *

1337 [1921] senesinin sonu.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

1338 [1922] senesi

1 Ocak 1922, Pazar

Bir taraftan havanın sıkıntılı ve bulutlu olması diğer taraftan da parasızlığın verdiği neşesizlik yüzünden canım fena halde sıkılıyor. Biradere 18 numaralı mektubumu gönderdim. Yerler çok çamurlu ve hafif de yağmur olduğundan talime çıkmadık.

2 Ocak 1922, Pazartesi

Tecilim hakkındaki dilekçe, Antalya şube riyasetine gönderilmiş. Takibi ve güzelce yazdırılması için biradere 19 numaralı mektubumu gönderdim. Talime yine çıkmadık.

3 Ocak 1922, Salı

12. Fırka ile fırkamız arasında bir manevra yapıldı. Biz taarruz vaziyetinde idik. Gece yarısı yola çıktık. Akşam ezanı vakti köye girdik. Çok yorulduk.

4 Ocak 1922, Çarşamba

Sabah talime çıktık. Hava biraz bozuk olduğundan öğle talimine çıkmadık. Başka bir şey yok.

5 Ocak 1922, Perşembe

Bütün gece ve bütün gündüz şiddetli fırtına var. Gece sabah vaktine kadar fırtınanın şiddetinden uyuyamadım.

6 Ocak 1922, Cuma

Fırtına devam ediyor. Mektup alamadığımdan canım sıkılıyor. Maaşlardan da ses yok. Öğleden sonra fırtına kesildi. Yağmur başladı.

7 Ocak 1922, Cumartesi

Dün öğle üzeri almış olduğum nizam karakol subaylığını ve hayvanat-ı bakariye [büyükbaş hayvan] kordon hattını, 1. Bölüğe teslim ettim. Akşama kadar kar ve yağmur yağdı. Yağmur devam ediyor. Memleketten gelen son sigarayı da akşam içtim.

8 Ocak 1922, Pazar

Sabah biraderden 23.12.1921 tarihli ve altı numaralı bir mektup aldım. Beş numaralı mektubu bekliyorum. Hava bulutlu.

9 Ocak 1922, Pazartesi

Otomatik kursuna devam edeceğim. İshaklı'da fakir çocukların sünnet merasimi olduğundan arkadaşlarla birlikte İshaklı'ya gittik. Kar yağıyordu. Canımız sıkıldı. Erkenden döndük.

Cepheye hareket rivayeti

10 Ocak 1922, Salı

Maaş verilecekmiş. Ekim maaşı için fırkaya 6000 lira vermişler. Fırka da kabul etmemiş. Üç dört günden beri sigara da kalmadı. Şeker de bitmek üzere. Bir de cepheye hareket rivayeti çıktı. Hava bulutlu. Kar eksik değil. Birkaç günden beri pek nadir olarak sigara içmekteyim. Otomatik kursuna devam ediyorum.

11 Ocak 1922, Çarşamba

Hareket rivayetinin resmen gerçekliği anlaşıldı. Cephede bulunan 2. Kolordu'yu değiştireceğiz. Alayımız ihtiyat olacakmış. Her taraf kar içinde olduğundan soğuğu düşünüyoruz. Bugün yalnız bir tane sigara içtim. Kursa gittim.

12 Ocak 1922, Perşembe

Soğuk çok. Yakında değişim için gideceğiz. Akşama yakın biraz etrafta dolaştım. Hiç sigara içmedim.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

13 Ocak 1922, Cuma

Parasızlıktan fenalaştık. Yemekler de gayet fena. Soğuk çok. İşimiz harap. Bugün hiç sigara içmedim. Biraderden 13.12.1921 tarihli bir mektup aldım. Neden canım çok sıkılıyor?

(*R un A avec E*[17] kuvvetli ihtimal gibi zan olunması dolayısıyla canım sıkılıyor. Bu eşitliğin bazen iyi olduğunu zannediyorsam da bir *R* nin de mevcut olduğuna dair ölmez bir kanaat var.)

14 Ocak 1922, Cumartesi

Sigarayı yine içtim. Terk etmek istiyorum. Hareket meselesi değişti. 4. Fırka'yı değiştirecekmişiz. Maaşları da vereceklermiş. Kâtip almaya gitmiş.

15 Ocak 1922, Pazar

Talime falan çıktığımız yok. Kursa devam ediyorum. Hareket meselesi yine değişmiş. Yine eski yere gidecekmişiz. Hava yağmurlu. Ekim maaşları geldi. Yarın verilecekmiş. Taburdan yarım kilo pastırma, yarım kilo şeker, biraz da çay verdiler. Parasızlık canımıza tak dedi.

16 Ocak 1922, Pazartesi

Biradere 20 numaralı mektubumu gönderdim. Çok şükür Ekim maaşlarını aldık. Kasım tabldot borcuyla mevcut borçları kestiler. İshaklı nahiyesine gittim. Lazım olan şeyleri aldım. Maaştan beş banknotum kaldı.

17 Ocak 1922, Salı

Gideceğimiz mahal daha kati olarak tayin edilmedi. Her gün değişiyor. Mamafih yarın hareket için emir verildi. Geceden beri şiddetli bir fırtına var.

17 Notlarda Latin harfleriyle yazılıdır.

Hareket

18 Ocak 1922, Çarşamba

Sabah saat 7.45'te bulutlu ve yağmurlu bir sema altında Kırca'dan hareket ettik. Yollar fevkalade çamurlu. Yağmur da devamdadır. Çay ve Çay İstasyonu'ndan geçtik. Tevfik Efendi'ye tesadüf ettim. On saatlik bir yürüyüş ve yorgunluktan sonra Bolvadin'e vardık.

19 Ocak 1922, Perşembe

Sabah yine erkenden uyandık. [2. Ordu Kumandanı] Yakup Şevki Paşa Hazretlerinin önünden manga kolunda bir resmigeçit yapıldı. Beş saatlik yürüyüşten sonra Özburun köyüne vardık. Bir gece bu köyde istirahat ettik.

20 Ocak 1922, Cuma

Sabah erkenden harekete geçtik. İki saatlik bir yürüyüşten sonra Maçaklı köyüne vardık. Burada kalacağız. Bu köy, Büyük ve Küçük Maçaklı diye iki kısma ayrılmış. Büyük Maçaklı'da geceyi geçirdik.

21 Ocak 1922, Cumartesi

Çok telaştayız. Cepheyi Kafkas kıtalarına teslim eden 7. Fırka kıtaları, mütemadiyen bulunduğumuz köye geldikten sonra geçiyor. Rahatsızız. Akşama yakın Küçük Maçaklı'ya geldik.

22 Ocak 1922, Pazar

Bölüğümüzü şuraya buraya yerleştirdik. 1. Bölük'te yattım. Halen oturacağımız mahal kesb-i katiyet etmedi. On bir günden beri sigara içmedim. Her şey karmakarışık.

23 Ocak 1922, Pazartesi

Yerimiz hâlâ kati surette belli olmadı. Askerlik hayatında bu kadar can sıkıcı bir cephe değiştirmeye tesadüf

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

etmedim. Topçular (kolordunun) geldiğinde Cevizli'ye gideceği emir verildi ise de Cevizli de dolu imiş.

Afyonkarahisar'da, cephe gerisinde

24 Ocak 1922, Salı

Hava soğuk ve bulutlu. Öğleden sonra saat 3'te Küçük Maçaklı'dan hareketle yarım saatlik bir yürüyüşten sonra Cevizli'ye vardık. Afyonkarahisar'ın kalesi görünüyor. Cephe iki üç saat ilerimizdedir. Mağara gibi bir odaya yerleştik.

25 Ocak 1922, Çarşamba

Hava pek bulutlu ve soğuk. Akşama yakın kar başladı. Biraderden 29.12.1921 tarihli ve yedi numaralı mektupla 7.1.1922 tarihli ve sekiz numaralı iki mektup aldım. Yedi numaralı mektupta Hamdiye Hanım'ın ve Saadet'in de mektupları vardı. Çok memnun oldum. Mehmet Efendi izinli olarak Antalya'ya gelmiş; hemşiresini Eğirdir'e götürmeyi tasavvur etmiş.

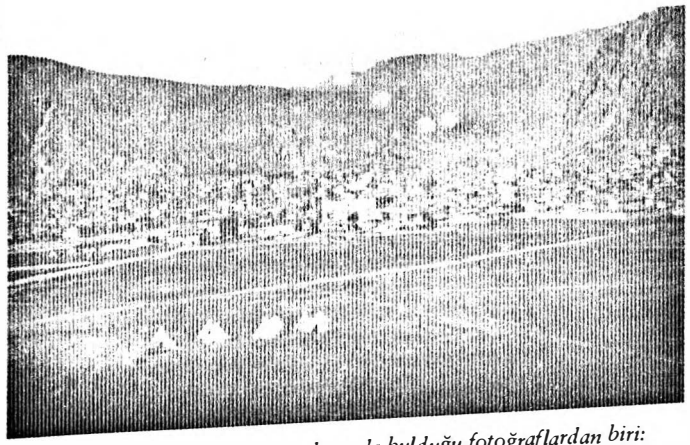
26 Ocak 1922, Perşembe

Geceleri çok üşüyorum. Sabah her taraf beyaz içinde idi. Biradere 28 numaralı mektubumu ve bunun ilişiğinde Hamdiye ve Saadet Hanımlara da mektup yazdım. Canım sıkılıyor. Artık tütün içmiyorum; çay içiyorum.

27 Ocak 1922, Cuma

Fırka Kumandanı Vekili Erkânıharp Kaymakamı Halit Bey[18] oldu. Emirali'de alayımızı teftiş etti. Vaziyet hakkında malumat verdi.

18 Yarbay Halit Bey (1884-1953), sonradan Akmansü soyadını aldı, 1322-P.2 sicil numarasıyla ve piyade albayı rütbesinden emekli olarak kısa bir dönem siyaset yaptı. Karacaahmet'teki mezarı 1988'de Ankara'daki Devlet Mezarlığı'na nakledildi (E. S.).

İbrahim Ethem'in savaş meydanında bulduğu fotoğraflardan biri: Yunan işgali altındaki Afyonkarahisar.

28 Ocak 1922, Cumartesi

Hava bulutlu ve soğuk. Biraz top sesi işittik.

29 Ocak 1922, Pazar

Can sıkıntısı var. 29/30'da Antalya'dan berber Ahmet Hayri Efendi'den 2.1.1922 tarihli bir mektup aldım. Memnun oldum. Cevabını yazdım.

30 Ocak 1922, Pazartesi

Biradere 22 numaralı mektubumu gönderdim. Bir çift fotin istedim. Evkaf memuru Mehmet Mahir Bey'e ve berber Hayri Efendi'ye de birer mektup gönderdim. Fotinleri tamire Bolvadin'e gönderdim. Bir tiftik postu aldım. Hava yine bulutlu. Dün öğleden beri nöbetçi subayıyım.

Karakışta talimler ve bekleyiş

31 Ocak 1922, Salı

Hava bulutlu ve soğuk. Öğlende nöbetçi subaylığını teslim ettim. Oturduğumuz ev mağara gibi olduğundan geceleri üşümekteyiz.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantev.org

1 Şubat 1922, Çarşamba
[...] Bölükçe küçük çapta bir manevra yaptık.

2 Şubat 1922, Perşembe
Tabur dahilinde mürettep bir bölük teşkili ile cepheye doğru bir manevra yapıldı. Hava bozuk ve fırtına var. Akşama doğru kar başladı. Bu sabah 3. Takım'ın bulunduğu samanlıkta yangın oldu. Rüzgârın şiddetine rağmen söndürüldü.

3 Şubat 1922, Cuma
Tam bir karış kar var. Her taraf beyazlara bürünmüş. Dimağım pek meşgul. Öğleden sonra Konya'daki enişteden 11.12.1921 tarihli bir mektup aldım. Basurdan ameliyat olmuş. Hacı Nuri'den de bir mektup aldım. Yarın cevap yazacağım.

4 Şubat 1922, Cumartesi
Her taraf kar içinde. Hava pek soğuk. Tabur kumandanı Yüzbaşı Mehmet Vahdi Efendi gitti. Yerine yeni binbaşı olan Bekir Bey geldi.

5 Şubat 1922, Pazar
Biradere 23 numaralı mektubumu gönderdim. Fotin ölçüsünü tekrar yazdım. Enişteme cevap yazdım. Hacı Nuri'nin de mektubuna cevap yazdım. Mektuplar tabur kumandanı tarafından sansür edilmekte. Kar olduğu gibi duruyor. Mektuplarda maaştan ve saireden bahseden Divan-ı Harbe verilecekmiş.

6 Şubat 1922, Pazartesi
Biraderden 15.1.1922 ve dokuz numaralı bir mektup aldım. Hayvanla karakol binasını yaptırmaya gittim. Çok çamur var. İnpınar'a da gittim. Kar hâlâ duruyor. Enişteme ve Hacı Nuri'ye mektup yazdım.

7 Şubat 1922, Salı
Hava ilkbahar havası. Karlar erimeye başladı.

8 Şubat 1922, Çarşamba
Sabaha kadar şiddetli fırtına devam etti. Gündüz de devam etti. Erler temizlik yapmakta olduğundan dışarıya çıkmadık. Vücudum biraz kırgın.

9 Şubat 1922, Perşembe
Hava bulutlu. Akşamüzeri kar yine başladı. Nezleden mustaribim.

10 Şubat 1922, Cuma
Nezleden hasta gibiyim. Ortalıkta tam bir kış hüküm sürmekte. Her taraf kar içinde.

11 Şubat 1922, Cumartesi
Nezle biraz hafifler gibi oldu. Hava ziyadesiyle soğuk.

12 Şubat 1922, Pazar
Soğuk ve şiddetli kar duruyor. Biraderden on numaralı ve 26.1.1922 tarihli bir mektupla Niyazi Efendi'den 19.1.1922 tarihli bir mektup aldım. Nezle geçti gibi.

13 Şubat 1922, Pazartesi
Yakında cephedeki 13. Alay'ı değiştireceğiz. Bugün diğer günlerin fırtınası yerine sakin ve gayet berrak bir hava var.

14 Şubat 1922, Salı
Bugün yine hava ilkbahar havası gibi. Dün Afyon üzerine giden tayyaremize Yunanlılar oldukça top attılar. Cepheden top sesi eksik değil.

15 Şubat 1922, Çarşamba
Hava bozdu. Talime falan çıktığımız yok.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

16 Şubat 1922, Perşembe
Şiddetli fırtına var. Başka bir şey yok.

17 Şubat 1922, Cuma
Fırtına ile karışık yağmur var. Biraderden 30.1.1922 tarihli ve 11 numaralı bir mektup aldım.

18 Şubat 1922, Cumartesi
İki saat süresince tipi halinde kar yağdı.

19 Şubat 1922, Pazar
Biradere 24 numaralı mektup gönderdim. Niyazi Efendi'nin de mektubuna cevap gönderdim. Soğuk çok.

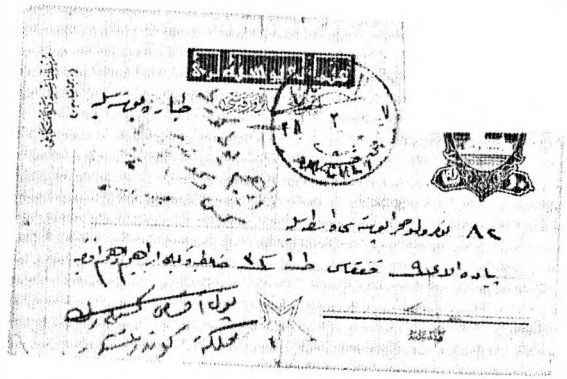
20 Şubat 1922, Pazartesi
Yerimizi değiştirdik. Kolordu ihtiyatı olarak kalacağız.

21 Şubat 1922, Salı
Hava çok güzel. Talime çıktık.

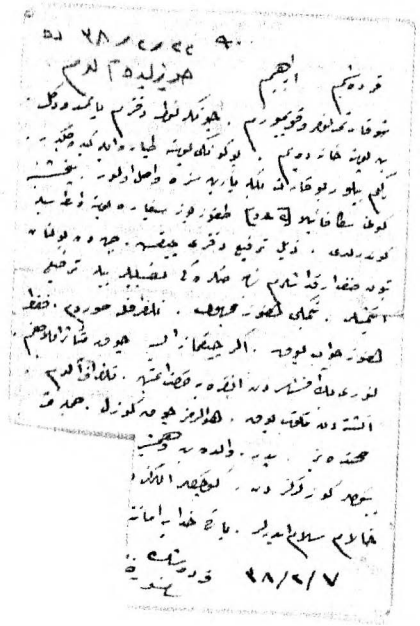
22 Şubat 1922, Çarşamba
Biraderden 3.2.1922 tarihli ve 12 numaralı bir mektupla, tayyare postası vasıtası ile gönderdiği 7.2.1922 tarihli numarasız mektubu aldım. Fanila, sigara göndermişler, havalesi geldi. Tasdik ettirdim, gönderdim. Maaş verilecek diye rivayet çıktı idi. Memnun olmuştuk. Akşam sukutuhayale uğradık.

23 Şubat 1922, Perşembe
Aybaşında cepheyi değiştirecekmişiz. Bu sabah soldan oldukça top atıldı.

24 Şubat 1922, Cuma
Öğlende nöbetçi subaylığını teslim aldım. 24/25.2.1922 tarihinde biraderden 8.2.1922 tarihli 13 nu-

Ağabeyinin 7 Şubat 1922'de yazdığı, İbrahim Ethem'in 22 Şubat'ta aldığı posta kartının ön (üstte) ve arka (altta) yüzleri.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

maralı bir mektupla 1.2.1922 tarihli ve 14 numaralı bir mektup ve buna ilişik Hamdiye ve Saadet Hanımların da mektubunu aldım. Enişteden 14.2.1922 tarihli bir mektupla Topçu Sabri Efendi'den 5.2.1922 tarihli bir mektup aldım. Pek memnun oldum. Arkadaşlarım geldi. Geç vakte kadar oturduk. Gece saat 2'de şiddetli bir gürültü üzerine dalgalı rüyalar arasında gözümü açtım. Hizmetlilerin olduğu komşu odanın yapılan duvarı, altındaki direğin yıkılması üzerine tehlikesiz bir surette olduğu gibi aşağıya gitmiş. Sabah yine odamızı değiştirdik. Ve her tarafı karla kaplı bir halde bulduk. Havalar tadını kaçırdı.

25 Şubat 1922, Cumartesi
Odayı değiştirdik.

26 Şubat 1922, Pazar
Hava bulutlu. Kar yağıyor. Sabaha kadar şiddetli rüzgârla tipi halinde kar yağdı. Soğuk çok şiddetli. Para yok. Şeker de kalmamak üzere. Mamafih yakında Kasım ve Aralık maaşını almadan Ocak ayını alacağız.

27 Şubat 1922, Pazartesi
Biradere 25 numaralı bir mektup ve bu mektuba ilişik Hamdiye ve Saadet Hanımlara da birer mektup yazdım. Soğuk çok. Cephenin değişim rivayeti fazla.

28 Şubat 1922, Salı
Bölük atış yaparken vazifemi yerine getirdim. Emanetleri aldım. Hamdiye Hanım, yarım okka badem şekeri göndermiş. İçerisinde bir de menekşe bağı vardı. Hepsinden çok memnun oldum.

1 Mart 1922, Çarşamba
İlkbaharın birinci günü, fakat burada tepelerin yarısı karla kaplı. Soğuk yerinde. Sabah konakçı olarak Cevizli'nin bir buçuk saat kuzeyinde bulunan Sağırlar'a gittim. Öğle sonu tabur da geldi. Küçük bir köy.

2 Mart 1922, Perşembe
Köydeyiz. Züğürtlükten canım sıkılıyor. Herkes de benim gibi züğürt. Biraderden 15.2.1922 tarihli ve 14 numaralı bir mektup aldım. Evkaf Müdürü Ahmet Fuat Efendi'den bir mektup aldım. Birader fotini ismarlamış; gönderecek.

3 Mart 1922, Cuma
Adil Efendi ile Rahmi Efendi fırka kursuna iştirak etmek üzere bugün gittiler. Akşamüzeri av için dolaştım. Bir şey bulamadım. Dağlar üzerinde bir gezinti yapmış oldum. Sigaranın parasını da almış olduğumdan bir miktar şeker ve çay aldım.

4 Mart 1922, Cumartesi
Erlerin bir kısmı tahkime gitti. Geriye kalan erlere atış yaptırdım. Canım sıkılıyor.

5 Mart 1922, Pazar
Biraderden 19.2.1922 tarih ve 15 numaralı bir mektup aldım. Fotin ve sairenin gönderilmek üzere olduğunu yazıyordu. Başka bir şey yok.

6 Mart 1922, Pazartesi
Çok canım sıkılıyor. Maaşın yarım verileceği rivayeti de var.

7 Mart 1922, Salı
Can sıkıntısından başka bir şey yok. Ara sıra ava gidiyorum.
Bulunduğumuz mahallin iki saat kadar gerisinde tahkimat yapılmaktadır. Sıra bizde olduğundan erleri oraya gö-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

türdüm. Ve yoruldum. Maaşların yarısının verileceği resmen gerçekleşti. Kâtip almaya gitti. Maaşların yarım verilmesi dolayısı ile hasıl olan gücenme münasebeti ile bugün fırka emrinde bunun kısır aylar olduğu ve gerideki subayların hiçbir veçhile maaş alamadıklarını ve tamam zamanı geldiğini ve bunun gibi şeyler yazıyordu.

8 Mart 1922, Çarşamba
Yarım maaş aldık. Ocak ayının yarısıdır. Kasım ve Aralık da duruyor. Elime 10 lira geçti. Memleketten öğleden evvel elden gönderilen bir mektupla bir kutu turunç reçeli aldım. Rasim Efendizade Sabri Efendi'den de bir mektup aldım.

9 Mart 1922, Perşembe
Reçeli haklamak üzereyim. Biradere 26 numaralı mektubumu gönderdim. Tahkimata gittim ve yine yoruldum.

10 Mart 1922, Cuma
Havalar gayet güzel gidiyor. Canım sıkılıyor. Reçel top attı.

11 Mart 1922, Cumartesi
Yine tahkimata gittim. Emanetler gelecekmiş. Rivayete bakılırsa orduya çok para gelmiş.

12 Mart 1922, Pazar
Havaların yazdan farkı yok. Geceler de o kadar soğuk olmuyor. (...)nin hayali gözümün önünde. Sipariş senedini koşullu yeniden gönderdik.

13 Mart 1922, Pazartesi
Can sıkıntısından başka bir şey yok.

14 Mart 1922, Salı
Yaz havası. Köylülerin hayvanları her gün doğurmakta. Çok canım sıkılıyor.

15 Mart 1922, Çarşamba
Hava biraz bozuk. Can sıkıntısı pek çok.

Akpınar

16 Mart 1922, Perşembe
Öğleye doğru Akpınar'a hareketimiz rivayet oldu. Ve öğle sonu hareket ettik. Bir saate yakın bir yürüyüşten sonra Akpınar'a vardık ve yerleştik. Sağırlar'dan iyi. Etrafı çamlık ve suyu da iyi. Akşam Adil ve Rahmi Efendiler kurstan geldiler. Adil Efendi terfimin fırkaya geldiğini söyledi. Rahmi Efendi de görmüş; memnunum.

17 Mart 1922, Cuma
Terfi emri alaya henüz gelmemiş. Fakat terfinin geldiği muhakkak surette söyleniyor. Biraz yağmur yağdı. Biraderden 21.2.1922 tarih ve 16 numaralı mektupla 6.3.1922 tarih ve 17 numaralı iki mektup aldım. [Bir yaşındaki yeğenim] Mesude'nin fotoğrafı da çıktı.

18 Mart 1922, Cumartesi
Hava bulutlu. Kâh yağmur ve kâh kar yağıyor. Bizim teğmenliğin emri geldi. Hamit ve Hazım Efendilere de var. Terfi emri 9.2.1922 tarihinde tasdik-i âliye iktiran eylediği Müdafaa-i Milliye Vekâleti'nin işarına atfen 4. Kolordu Kumandanlığı'nın 15.3.1922 tarih ve 2. Şube'nin 1462/2448 numaralı tahriratıyla ve 5. Kafkas Fırkası'nın 17.3.1922 tarih ve 247 numaralı emirleri ile bildirilmiştir. Terfi 26.12.1921 tarihinden itibaren geçerlidir.

19 Mart 1922, Pazar
Ocak maaşlarının diğer kalan yarımı da verilecek. Emir yazdı. Erler, tahkimatla meşgul olduğundan talime çıkmıyor.

20 Mart 1922, Pazartesi
Sıhhatte olduğuma ve terfi ettiğime dair biradere bir telgraf ve bir mektup yazdım. Rasim Efendizade Sabri, Çıkılızade Durmuş Âli Efendilere de birer mektup gönderdim. Hava berrak ve pek latif. Bordroları mühürledik.

21 Mart 1922, Salı
Fırka sahra postasına verilmek üzere kâtibe verdiğim mektuplar geriye geldi. Fırkaya gitmemiş. Canım sıkıldı.

22 Mart 1922, Çarşamba
Mektupları fırka postanesine gönderdim. Kâtip maaşa geç gittiğinden para kalmamış ve almadık. Öğleden sonra üzerimizden bir Yunan tayyaresi geçti. Emanetler gelmiş.

23 Mart 1922, Perşembe
Ocak 1922'den kalan yarım maaşları aldık. Elime 10 lira geçti. Emanetler geldi. Hem memnun oldum ve hem de canım sıkılıyor. Teğmenlik yıldızlarını bugün taktım.

24 Mart 1922, Cuma
Biradere 16 numaralı mektup yazdım. Fırtına var. Gece yine cephede çok top sesi vardı. İltica eden düşman neferleri dikkati çekecek derecededir.

25 Mart 1922, Cumartesi
Bugün talimle meşgul olduk.

26 Mart 1922, Pazar
Taburdan her gün bir bölük tahkimatla meşgul olacağından Akpınar'ın kuzey korularında tahkimatla meşgul olduk. Sık çamlıklar çok hoşuma gitti. Rasim Efendi'nin mahdumundan 7.3.1922 tarihli bir mektup aldım. 1317'liler [Mart 1901-Mart 1902'liler] askere çağrıldı.

27 Mart 1922, Pazartesi
Bir şey olmadı.

28 Mart 1922, Salı
Yeni siperlerde alayca manevra yaptık.

29 Mart 1922, Çarşamba
Şiddetli fırtına halen devamda. Talim yaptık.

30 Mart 1922, Perşembe
Hafif yağmur yağdı. Fırtına kesilmek üzere.

Mütareke söylentileri

31 Mart 1922, Cuma
Mütareke teklif edilmiş. Mütareke hükmü tamamen aykırı olduğundan kabul olunmamış. ... mahzuru ve bunu kabul edemeyeceğimize dair kolordu emri de vardı.

1 Nisan 1922, Cumartesi
Biraderden 12.3.1922 tarihli numarasız ile 16.3.1922 ve 18 numaralı iki mektup aldım. Bir tane de 30 numaralı gönderdim. Bir şey yok, can sıkıntısı.

2 Nisan 1922, Pazar
Bölük ve takım kumandanlarının kasatura takması icap edeceği ordu kumandanlığından emredildiğinden birer kısa Martin kasaturası aldık.

3 Nisan 1922, Pazartesi
Bir şey yok.

4 Nisan 1922, Salı
Mütarekenin reddedildiği ve muhtelif surette rivayetler devretmekte. Ayın 8'inde 10. Alay'ı değiştireceğiz.

5 Nisan 1922, Çarşamba
Bir şey olmadı.

6 Nisan 1922, Perşembe
Bu gece tabur kumandanının münasebetsiz hali subayların canını sıkmıştır. Geçen sene bugün Antalya'da mesuttum.

7 Nisan 1922, Cuma
Hacı Nuri ziyaretime geldi. Tabur kumandanı dünkü mesele dolayısıyla Fırka Divan-ı Harbi'ne gitti. Yüzbaşı Süleyman Efendi vekil olarak geldi. Yarın ileriye hareket edeceğiz.

Cepheye hareket

8 Nisan 1922, Cumartesi
İki günden beri geçen sene bugünkü hatıraları hatırlamaktayım. Hava soğuk. Sabah yağmur yağdı. Hareket emri verildi. Saat 9'dan evvel Akpınar'dan hareket ettik. Bir saat sonra kısa bir istirahat verip alayla birlikte bir buçuk saat sonra Seydiler Sultanı'na vardık. Ben üç manga ile cepheye hareket emrini aldım. 8/9 Nisan gecemi cephede Yaylatepe'deki 10. Bölük'le birlikte geçirdim.

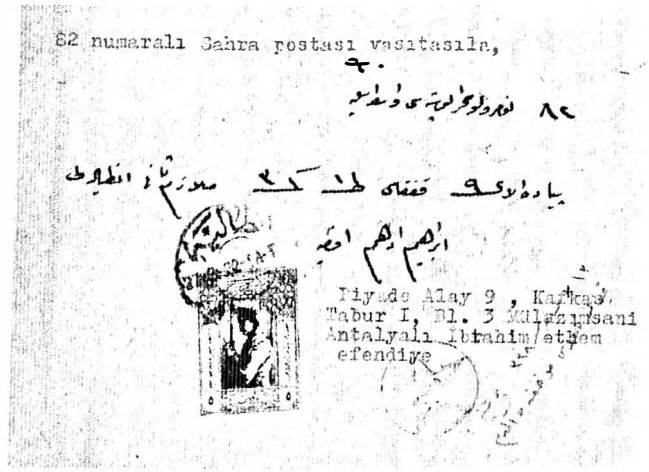
9 Nisan 1922, Pazar
Taburumuz 9'dan evvel geldi. Bölüğümüz, 10. Alay, 11. Bölük'ten Kızlartarlası'nda mevzileri teslim aldı. Abdullah Efendi üç manga ile İscekarahisar'a ileri karakol bölüğü ihtiyatı olarak gitti. Zeminliklerdeyiz. Her şeyden azade Bekri Bey ile tüfekçi Hasan Usta hapis olduğundan taburumuzda kumandan olarak Binbaşı Adil Bey var.

10 Nisan 1922, Pazartesi
Düşman otomatik ve piyade atışıyla meşgul. Hava yağmurlu. Beş dakika aşağıda maden suyu menbaı olduğundan bol bol maden suyu içmekteyiz.

11 Nisan 1922, Salı
Mart maaşı verilecekmiş. Ne tuhaf hal. İscekarahisar'a gezmeye gittim. Yumurtanın dördü beş kuruş olduğundan çok yemekteyiz.

12 Nisan 1922, Çarşamba
Düşmanın bir bölük kuvveti Güzelim Dağı'nda sağımızı tahkimatla meşgul. Afyon'a giden bir tayyaremize çok top attılar.

13 Nisan 1922, Perşembe
Akşamüzeri biraderden 19 numaralı ve 27.3.1922 tarihli bir mektupla Rasim Efendi'nin mahdumundan aynı tarihli bir mektup aldım. Çok memnun oldum.

82 numaralı Sahra postası vasıtasıla,

Piyade Alay 9 , Kafkas
Tabur I, Bl. 3 Mülazımsani
Antalyalı İbrahim Ethem
efendiye

Ağabeyinin 27 Mart'ta yolladığı, İbrahim Ethem'in 13 Nisan 1922'de aldığı mektubun zarfı. İbrahim Sorguç daha sonra gençlerin de okuyabilmesi için, yazıları daktiloyla yeni harflerle yazmıştır.

14 Nisan 1922, Cuma

Kayda değer bir şey yok. Alaya sancak vereceklermiş. Abdullah Efendi almaya gitti.

15 Nisan 1922, Cumartesi

Düşman 2. Ordu cephesinden üç fırka ile Afyon cephesindeki fırkasını da çekmiş. Kuvvetler hat boyunda toplanıyormuş. Abdullah Efendi'nin bulunmaması dolayısıyla ileri karakolun vekâletine memur edildim. Düşman âdeti dışında Güzelim Dağı istikametinden gündüz mermi attı ise de zayiat yoktur. Üç tane göremediğimiz yerlere attı. Geç vakit Abdullah Efendi geldiğinden yerime geri döndüm.

İbrahim Ethem'in silah arkadaşlarından Abdullah'ın hatıra olarak verdiği fotoğrafı.

16 Nisan 1922, Pazar

Kış bugün geriye döndü. Yağmurun fırtınanın maşallahı var. Yarın ileri karakol bölüğünü değiştireceğiz. Dün ve bu gece 12. Fırka cephesinde kısa fakat şiddetli çarpışmalar olmaktadır.

17 Nisan 1922, Pazartesi

Hava bulutlu ve hafif yağmur var. Fena karanlık da var. Akşama doğru şiddetli dolu yağdı. 17/18 Nisan saat 10 sonrasında postaları teslim aldık. Gece hadisesiz geçti.

Uyutmayan düşman ateşi

18 Nisan 1922, Salı

Gecelerimiz uykusuz geçmekte. Düşman piyadesi bütün gece korkaklıklarından beyhude yere ta sabaha kadar bomba atmakta ve piyade ateşi açmaktadır. Rahmi Efendi hastaneden geldi.

19 Nisan 1922, Çarşamba

İscekarahisar'dan bir buçuk saat ileride olan Çalışlar köyü doğu sırtlarına sabit keşif kolu olarak gittim. Bunu keşif kolunda yazıyorum. Düşman yarım saat ileridedir. Dürbünle görülüyor. Bütün gün piyade tüfeği sesi işitmekteyiz. Çalışlar köyünde birkaç köpekten başka bir şey yok. Haneler viraneye dönmüş. Her taraf yağma olmuş.

20 Nisan 1922, Perşembe

Fırtınalı hava var. Vaziyette değişiklik yok.

21 Nisan 1922, Cuma

Bu düşmanın Allah aklını almış. Geceleri sabaha kadar attığı merminin, bombanın hesabı yok.

22 Nisan 1922, Cumartesi

Düşman bu gece de sabaha kadar korkudan olacak,

şiddetle piyade mermisi atıyor. Ateşi, aydınlatma fişekleri birbirini kovalıyordu. Gece yağmur da yağdı. 16. Fırka tarafından ayın 24'ünde değiştirileceğimize dair emir geldi.

23 Nisan 1922, Pazar
İkinci defa sabit keşif kolu olarak Çalışlar'ın doğu sırtlarına gittim. Afyon'a giden tayyaremize 50'ye yakın top atıldı. Düşman Güzelim Dağı'nda tel örgüsü içerisinde gezinmektedir.

24 Nisan 1922, Pazartesi
Mektup gelmiyor. Canım sıkılıyor. Hava bozuk.

25 Nisan 1922, Salı
Geceden beri yağmur devam ediyor. Bu gece düşmanın sebepsiz sabaha kadar attığı makineli tüfek piyade mermisinin adedi katiyen 12.000'den aşağı değil. Pek çok da bomba attı. Guruptan sonra 16. Fırka, 64/3. Alay, 10. Bölük şimdiden vazifeyi öğrenmek üzere geldiler. Erleri, karışık olarak postalara koyduk. Hareket yarından sonra.

26 Nisan 1922, Çarşamba
Yarın mübarek Ramazan. Eyvah yine hicran. Gece mektupla geçti. Postalara gelenleri bölük erleriyle karıştırdık.

27 Nisan 1922, Perşembe
Bugün değiştirileceğiz. Keşif koluyla yine gittim. Ve vazifemi bölükten Asteğmen Hasan Efendi'ye teslim ettim. Ve son raporumu verdim. Guruptan sonra hareket ettik. Geceyi Seyitler Sultanı'nda geçirdik.

Dişli

28 Nisan 1922, Cuma
Saat 8'den evvel alayımız Seyitler Sultanı'ndan hareket etti. Bölüğümüz sancağı teslim aldı. Üç saat sonra da Dişli'ye vardık. Dişli büyük bir köy. Ahalisi Türk. Biraderden 11.4.1922 ve 20 numaralı mektupla beraber 16.4.1922 ve 21 numaralı iki mektup aldım. Rasim Efendi'nin mahdumu Sabri Efendi'nin bir mektubuyla bir paket gazete geldi. Memnun oldum. Dişli büyük, fakat pis, havası da o kadar iyi değil. Çok yorgunum.

29 Nisan 1922, Cumartesi
Bir gecelik istirahat dünkü yorgunluğun acısını çıkaramadı. Biradere ve Sabri Efendi'ye yazdım. Çadıra çıktım.

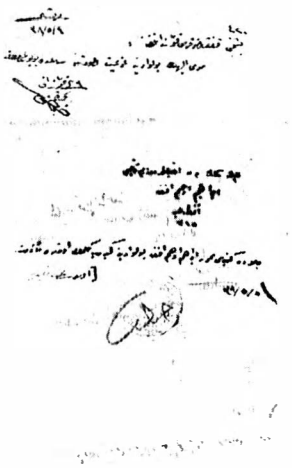
30 Nisan 1922, Pazar
Erlere çamaşır yıkattık.

1 Mayıs 1922, Pazartesi
Talimlere başladık. Fırka kumandanı tarafından tabu[illegible]rumuza manevra yaptırıldı. Sıcak çoğaldı.

2 Mayıs 1922, Salı
Yarın ordu kumandanı tarafından teftiş edileceğimizden talim yapılmadı. Teçhizatların tamamlanması ile meşgulüz.

3 Mayıs 1922, Çarşamba
İkinci Ordu kumandanı Yakup Şevki Paşa Hazretleri alayımızı teftiş etti. Ve her tabura ayrı ayrı mesele [problem] verdi. Hücum taburu, topçular ve fırka karargâhı da manevraya iştirak etti. Bütün kıtalar toplu iken bir düşman tayyaresi geldi. Topçular mermi attılar; defolup gitti.

4 Mayıs 1922, Perşembe
Talim yok. Can sıkıntısı var.

İbrahim Ethem'in Bolvadin'e gitmesi için verilen izin kağıdı.

Dişli
4/5/38 [1922] 5. Kafkas
Fırkası Kumandanlığı'na
Mumaileyhin [adı verilenin] Bolvadin'e azimet ve avdetine [gidip gelmesine] müsaade buyurulması matuftur.
9. Alay kumandanı
Binbaşı Hüseyin Hüsnü
9. Alay, 1. Tabur, 3. Bölük'te
İhtiyat mülazımı İbrahim Ethem Efendi
Antalya 1315

Balâda künyesi muharrer [yazılı] İbrahim Ethem Efendi Bolvadin'e gidip gelmek üzere mezundur [izinlidir]
(On saat muteberdir)

5/5/38
[Mühür, imza]
Halit
5. Kafkas Fırkası Kumandanı

5 Mayıs 1922, Cuma
İzinli olarak Bolvadin'e gittim. Abdi Efendi'yi gördüm. Biradere 20 lirayı postayla gönderdim. Akşam Dişli'ye geri döndüm.

Hıdırellez

6 Mayıs 1922, Cumartesi
Bugün Hıdırellez olması münasebetiyle kuzu yedik. Erler de akşama kadar eğlendi. Yarın fırka piyade kursuna gideceğim.

7 Mayıs 1922, Pazar
Bugün kursa başladık. Ders nazari ve fiili olmak üzere, fırkamız piyade kumandanı tarafından veriliyor. Fakat çok. Sekiz saat devam ediyor.

8 Mayıs 1922, Pazartesi
Akşama biraderden 22 numaralı 24.4.1922 tarihli bir mektupla Hayri Efendi'den 25.4.1922 tarihli bir mektup aldım. Kursa yine gittik. Kursta ders, sabah, öğle sonu ve gecedir. Dokuz on saat devam ediyor. Fena halde yoruluyoruz.

9 Mayıs 1922, Salı
Gece gündüz epeyce yağmur yağdı.

Sulh rivayetleri

10 Mayıs 1922, Çarşamba
Ders epeyce istifadeye neden olmakta. Sulh rivayetleri şöyle böyle devam ediyor. Yunanlılar elan cevap vermemişler. Dimağım (...)le haylice pek meşgul.

11 Mayıs 1922, Perşembe
Öğleden akşama kadar bol yağmur yağdı. Can sıkıntısından başka bir şey yok.

12 Mayıs 1922, Cuma
Öğleye kadar yağmur yağdı. Nisan maaşlarını aldık.

13 Mayıs 1922, Cumartesi
Tabldota 875 kuruş verdim. Bolvadin üzerine gelen bir düşman tayyaresi topçu ateşiyle uzaklaştırılmıştır.

14 Mayıs 1922, Pazar
Kurs canımızı sıkıyor. Yine gelen bir düşman tayyaresine topçularımız beş on top attılar. Biraderden 2.5.1922 tarihli ve 23 numaralı bir mektup aldım.

15 Mayıs 1922, Pazartesi
Canım çok sıkılıyor. Memleketi çok göreceğim geldi.

16 Mayıs 1922, Salı
Bir şey yok.

17 Mayıs 1922, Çarşamba
Biraderden 6.5.1922 ve numarasız mektup aldım. Bugün kurs nihayetlendi.

18 Mayıs 1922, Perşembe
Canım fevkalade sıkılıyor. Talime çıkmadık.

19 Mayıs 1922, Cuma
Sıcaklar hatırı sayılır derecede çok. 10. Alay'dan hemşehrimiz Zeki Efendi geldi. Görüştük.

20 Mayıs 1922, Cumartesi
17. Fırka cephesine atla gezmeye gittim. Orada esaret arkadaşları Mustafa ve Muammer Efendilere tesadüf ettim.

21 Mayıs 1922, Pazar
Öğlende nöbetçi subaylığını teslim aldım. Canım çok sıkılıyor. Bütün düşüncem orada ufuklarda.

Mayısta kar

22 Mayıs 1922, Pazartesi
Kış geriye döndü. Akşama kadar yağmur yağdı. Ahır ve Sultan Dağları eteklerine kadar kar içinde. Mayıs ayında görülmüş şey değil.

23 Mayıs 1922, Salı
Tepelerde kar duruyor. Öğleye kadar yağmur devam etti. Akşam talimine çıktık. Yeniden uzun bir mektup aldım.

24 Mayıs 1922, Çarşamba
Talimle meşgul olduk. Ortalık kânunsaniye [ocak ayına] benziyor. Yine biraz daha yağmur yağdı.

25 Mayıs 1922, Perşembe
Talim yok. Can sıkıntısı var.

26 Mayıs 1922, Cuma
Mektup yazdım. Enişteden mektup aldım. Başka bir şey yok.

Bayram

27 Mayıs 1922, Cumartesi
Bugün arife, yarın bayram. Çok üzgünüm. Bayramı tebrik için biradere ve evkaf memuruna birer telgraf çektim. Biraderden 14.5.1922 tarihli mektup aldım.

28 Mayıs 1922, Pazar
Ramazan Bayramının birinci günü:
Geçen sene bugünkü haleti hatırlatmada. Üzüldüm. (...)nın bayramlarda bürünmüş latif hayalini bütün gün gözümün önünde gördüm. Heyhat! Hayat.
Dişli'nin köylü çocukları kırmızı esvaplara bürünmüşler. Masumane bayram yapıyorlar. Fakat ben daima geçen sene bugünkü hatıratı düşünmekten hoşlanıyorum.
Fakat bundan sonra artık bir ses devresi geçireceğim. Sonu gelmeyen anlaşılmaz işlerin kesb-i katiyet etmeyen neticeleri, bu ses üzerinde bir müddet bulunmayı münasip görüyor.

29 Mayıs 1922, Pazartesi
Ramazan Bayramının ikinci günü.
Dünkü anlaşılmaz iş halli ile beyhude yere dimağım meşgul oldu. Artık ne olursa olsun demeye başladım. Mehmet Bey'den Sandıklı'dan mektup aldım. Ve cevabını yazdım. Taarruz edeceğimiz veya muharebe olmak ihtimalleri söylenmeye başladı. Notalar sonuçsuzluğa mahkûm oldu gibi bir şey. Dün tabur, alay ve fırka kumandanlarını ziyaret ettik. Bugün fırka kumandanı Dişli'de bulu-

nan kıtaların erlerinin hepsine bayramlarını tebrik vesilesiyle iki saat kadar söz söylediler. Havalar on günden beri kânunsani gibi kapalı idi. Bugün biraz açar gibi oldu.

30 Mayıs 1922, Salı
Bugün bayramın üçüncü günü. Yine yağmur ile fırtına ile geçirdik.

31 Mayıs 1922, Çarşamba
Sabri ve Durmuş Âli Efendilerden mektup aldım. Biraderden 19.5.1922 tarihli bir mektup aldım. Saadet ve Hamdiye Hanımların da vardı. Yine yağmur yağdı.

1 Haziran 1922, Perşembe
Biradere ve Saadet, Hamdiye Hanımlara mektup yazdım; gönderdim. Niyazi Efendi'ye Durmuş Âli ve Sabri Efendilere de gönderdim. Canım sıkılıyor. Hava bugün biraz iyi.

2 Haziran 1922, Cuma
Son kurs var. Hemşehrimiz Zeki Efendi de dahil olduğundan geldi. Görüştük.

3 Haziran 1922, Cumartesi
Talimle meşgul olduk. Bir düşman tayyaresi Bolvadin'de üzerimizden geçti. Bolvadin'den tayyareye top atıldı.

Altı ay geciken maaşlar

4 Haziran 1922, Pazar
Yine talimle meşgul olduk. Yine bir düşman tayyaresi geldi. Bolvadin'den iyice güzelce top attılar. Maaş verileceği rivayet olunmakta.

5 Haziran 1922, Pazartesi
Talimle meşgul olduk. Bir şey yok.

6 Haziran 1922, Salı
Aralık maaşlarını aldık. 25 lira. Tabldot için yedişer lira daha verdik. Talimle meşgulüz.

7 Haziran 1922, Çarşamba
Nöbetçi subaylığını teslim aldım. Birkaç bölük tarafından yapılan muhtelif cins bomba tecrübelerinde bulundum. Biraderin 3.6.1922 tarihli ve tayyare ile gönderilmiş bir mektubunu aldım.

8 Haziran 1922, Perşembe
Talim yok. Zeki Efendi ile yarın Bolvadin'e gideceğiz.

9 Haziran 1922, Cuma
Minderlik vesaire aldım. Epeyce masrafa girdim. Fotoğrafımızı çıkarttık. Bolvadin'den geç vakit döndük. Biraderden 1.6.1922 tarihli ve 26 numaralı bir mektup aldım.

10 Haziran 1922, Cumartesi
9/10 Haziran gecesi Zeki Efendi ve arkadaşlarla beraber eğlendik. Talime çıktık.

11 Haziran 1922, Pazar
Dünden beri düşmanda hissedilen hareketlere dayalı olarak muharebe için her an harekete hazır bulunulması hakkında emir verildiği söyleniyor.

12 Haziran 1922, Pazartesi
Düşman hakkında gelen malumat tam olmadığından emir, geriye alınmış. Talimle meşgul olduk. Biradere grup halinde çıkan fotoğrafımı gönderdim. Mehmet Bey'e de gönderdim.

13 Haziran 1922, Salı
Emir gereğince ot toplattılar, kışa saklanacağından. Talime çıkmadık. Mehmet Bey'den mektup aldım.

Bolvadin civarından 12 Haziran 1922'de ağabeyine gönderdiği fotoğrafta İbrahim Ethem, arkadaşları Zeki (ortadaki) ve Nuri ile.

14 Haziran 1922, Çarşamba
Öğlende nöbetçi subaylığını teslim aldım. Ordu kumandanları, paşalarla Biçer İstasyonu'nda toplanıyormuş. Taarruz edecekmişiz. Böyle rivayet döndüğü gibi maaş da verilecekmiş.

15 Haziran 1922, Perşembe
Talim yok.

16 Haziran 1922, Cuma
Antalya'da arkadaşım Bilal'den veremin pençesinden son bir kurtulma ümidi hülyası ile ziyadesiyle hararetli yazılmış bir mektup aldım. "Ah İbrahim!" diye başlamış. Çok etkilendim. Cevabını derhal gönderdim. Ne kadar acı yazmış.

17 Haziran 1922, Cumartesi
Her bölüğe dört otomatik silah gelmiş. Erler ile subaylar için yine bir hafta müddetle kurs açıldı. Bugünden itibaren kursa devama başladım. Zeynel'den mektup aldım.

18 Haziran 1922, Pazar
Can sıkıntısı var.

19 Haziran 1922, Pazartesi
Üzerimizden geçen bir düşman tayyaresine topçularımız Bolvadin'den 10, 15 top attılar.

20 Haziran 1992, Salı
Rahatsızım. 16. Fırka'daki hemşehrimiz Nuri Efendi izinli olarak Antalya'ya gitmek üzere buradan geçti. Biradere bir mektup ve bunun içine iki lira da zarflı olmak üzere gönderdim. Sabri'ye de bir mektup gönderdim. Hava fırtınalı.

21 Haziran 1922, Çarşamba
Rahatsızlığım devamda. Bütün günümü istirahatlı geçiriyorum.

22 Haziran 1922, Perşembe
Çok şükür otomatik silah kursunu bugün tamamladık. Rahatsızlığım devamda.

23 Haziran 1922, Cuma
Vücudum iyi. Mektup bekliyorum.

24 Haziran 1922, Cumartesi
Bölüğümüz alay kumandanı tarafından teftiş edildi. Taarruzi mesele [problem] verildiğinden çok yoruldum.

25 Haziran 1922, Pazar
Birinci Ordu Kumandanı Ali İhsan Paşa işten el çektirilerek Konya'da ikamete memur edilmiştir. Bunun için rivayet çoktur. Üzerimizde dolaşan düşman tayyaresine Bolvadin'den top attılar.

26 Haziran 1922, Pazartesi
Sıcaklar hissedilir derecede çoğaldı. Talimlerde terledik.

27 Haziran 1922, Salı
Kışlık ot toplanacağından bugün talime çıkmadık. Sabahleyin 600 kilo ot getirdim. Düşman tayyaresine Bolvadin'den yine top attılar. Tayyare çabuk çekildi. Biraderden numarasız 19.6.1922 tarihli bir mektupla Mehmet Bey'den ve Durmuş Ali Efendilerden birer mektup aldım. Birader reçel gönderdiklerini yazıyor.

28 Haziran 1922, Çarşamba
Sıcaklar hissedilir derecede çok. Talimle meşgul olduk. Ara sıra dişim ağrıyor.

29 Haziran 1922, Perşembe
Sabah birkaç düşman tayyaresi geldi, top attılar. Sıcak çok. Sinek de pek çok. Gündüz hiç istirahat edemiyoruz. Biradere yazdığım mektupta on adet Nagant fişeği istedim. Reçel kutusunu, imam Bolvadin'den getirmiş. Geç vakit aldım.

30 Haziran 1922, Cuma
Reçeli açtım. Can sıkıntısı var. Akşam geç vakit biraderden 12 ve 19.6.1922 tarihli iki mektupla Mehmet Bey'den Niyazi Efendi'den ve eniştemden birer mektup aldım. Ağabeyim cepheye gelecekmiş.

1 Temmuz 1922, Cumartesi
Sene döndü. Enişteye ve Topçu Sabri Efendi'ye mektup yazdım. Havalar sıcak. Sabah gelen düşman tayyaresine topçularımız gündüz ateş açtılar. İki tayyaremizin düştüğü söyleniyor. (...)mı pek görmek istiyorum. Gurbet sana lanet olsun.

2 Temmuz 1922, Pazar
Alayca manevra vardı. Nöbetçi subayı olduğumdan bu yorgunluktan kurtuldum.

3 Temmuz 1922, Pazartesi
Gece ve gündüz kış günü gibi yağmur yağdı. Talim zamanları da değişti. Rivayete göre Mayıs maaşı verilecekmiş.

4 Temmuz 1922, Salı
Maaşların verileceği katiyetle söyleniyor. Başka bir şey yok.

5 Temmuz 1922, Çarşamba
Maaşlar fırkaya geldi. Yarın 13. Bölük ile mekân değiştirecekmişiz. Alayca gece talim yaptık.

Taşağıl

6 Temmuz 1922, Perşembe
Bir saatlik yürüyüşten sonra Emir Dağları'nın batı eteklerinde bulunan Taşağıl'a vardık. Yörük köyüdür. Suyu yarım saatlik yerden geliyor. Bu gece sinekten sabaha kadar hiç uyuyamadım.

7 Temmuz 1922, Cuma
Mayıs maaşlarını aldık. Bolvadin'e gittim. Saffet Efendi ve diğer arkadaşlarımla görüştüm. Dört arşın tülbent aldım. Bu gece onun sayesinde biraz uyuyabildim.

8 Temmuz 1922, Cumartesi
Tülbent sayesinde uykusuzluğun acısını çıkardım. Susuz olduğundan köyden pek memnun değiliz.

9 Temmuz 1922, Pazar
Hayvanı boşaltmak için atla iki defa gezinti yaptım. Bi-

zim tabur yarın ot için Emir Dağları'na gidecek ve orada bir hafta kalacağız. Rahmi Efendi, yüzbaşıyla kavga yaptı.

10 Temmuz 1922, Pazartesi

Makineli bölüğü müstesna olmak üzere, taburumuz sabahleyin Taşağıl'dan hareket ile üç saat mütemadiyen Emir Dağları'na çıktık. Pancarlı Yaylası'nda ordugâh kurduk. Hava soğuk ve pek çok ve güzel bir de su var. Etraf bile yeşil.

11 Temmuz 1922, Salı

Gece fena halde üşüdüm. Topladığımız gayet güzel ve külliyetli ot var. Hayvanlar için Emir Dağları pek iyi. Akşam biraderden 29.6.1922 tarihli bir mektupla Hamdiye ve Saadet Hanımların mektupları bulunan diğer bir mektup daha aldım. Cevaplarını yarınki tarihle yazdım. Gönderdim. Eniştemden de mektup aldım. Cevabını da yazdım. Vücudum biraz kırgın.

12 Temmuz 1922, Çarşamba

Sabah erkenden mide bulantısı ve sancı arasında gözümü açtım. İştahım var. Fena halde midem bulandı. Müteaddit defalar midemdekileri çıkarmak yüzünden ıstıraplarla çırpındım. Öğle üzeri sancı ve bulantı def oldu ama başımın ve vücudumun ağırlığı hâlâ duruyor. Pancarlı Yaylası bana yaramadı.

13 Temmuz 1922, Perşembe

Elhamdülillah vücudumda bir şey kalmadı. Yemek yedim. Buz gibi sudan içtim. Sabah ve akşam yine 3000 kiloya yakın ot topladık.

14 Temmuz 1922, Cuma

Bugün ota gitmedik.

15 Temmuz 1922, Cumartesi

Gece iki saat kadar şiddetli yağmur yağdı. Hemen her şeyimiz biraz ıslandı. Öğle üzeri yine yarım saat kadar şiddetli yağmur yağdı. Çadırımız yıkıldı, güçlükle yaptık. Abdullah Efendi hasta olduğundan sedye ile Taşağıl'a gönderdik. İshalden epeyce hasta idi.

16 Temmuz 1922, Pazar

Tam bulutsuz bir sema var. Yarın değiştirileceğiz.

Sansür

17 Temmuz 1922, Pazartesi

Güneşin yakıcı sıcağı altında üç saati geçen bir yürüyüşten sonra yine Taşağıl'a geldik. Sular tatsız, hava sıcak geldi. Akşamüzeri Mehmet Bey'den ve Zeynel Efendi'den mektup aldım. Mehmet Bey'e yazdığım mektubu, sansür memuru olacak zat-ı şerif, umumi ahlaka mugayirdir diyerekten hepsini kesmiş. Mehmet Bey de mezkûr mektubumu bana gönderdi. Çok canım sıkıldı. Vazifesi olmadığından bahisle, adamakıllı bir mektup yazacağım.

18 Temmuz 1922, Salı

Sansür memuruna hitaben bir mektup hazırladım. Kestiği mektubu dahi ekleyerek göndereceğim. Çok sıcak var.

19 Temmuz 1922, Çarşamba

Dün bölük kumandanı atlı zabitan seyahatine gittiklerinden Rahmi Efendi vekâlet ediyor. Biradere, Mehmet Bey'e, Zeynel Efendi'ye mektup gönderdim. Mehmet Bey'in mektubu içerisine sansür memuruna da mektup yazdım. Bakalım ne olacak? Dişli'de fakir çocukları sünnet edileceğinden müsamere var.

20 Temmuz 1922, Perşembe

Sünnete gittim. Postaneden Mehmet Bey'den gelmiş bir

mektupla beraber biraderin Akşehir'den gönderdiği mektubu aldım. Birader hareket etmiş. Derhal cevabını gönderdim. Epeyce eğlendik. Çok sıcak var.

21 Temmuz 1922, Cuma

Üzerimizden bir düşman tayyaresi geçti. Posta geldi. Memleketten mektup alacağımı ümit ediyordum. Fakat bir şey alamadım.

22 Temmuz 1922, Cumartesi

Ahalinin hasadını kaldırmak için bir hafta talim olmayacak. Talime çıkmadık. Erleri köylere taksim ettik.

23 Temmuz 1922, Pazar

Biraderden bir mektup aldım. Aşağı Ağzıaçık menzilinе inzibat subayı tayin etmişler. Yarın ziyarete gideceğim.

Yine sulh rivayetleri

24 Temmuz 1922, Pazartesi

Pedere, Niyazi'ye, Sabri'ye, Evkaf Müdürü'ne mektuplar gönderdim. Dünkü istihbarata göre sulh antlaşması konuşuluyormuş. Tayyarelerimiz Afyon'un etrafındaki tarlaların yangın içinde olduğunu görmüşler. Bakalım sahi mi çıkacak? Çok sıcak var.

25 Temmuz 1922, Salı

Çok sıcak var. Bir yere çıkılacak gibi değil. Sabah bir tayyare geldi ve çabuk gitti.

Biraderi ziyaret

26 Temmuz 1922, Çarşamba

Biraderin mahallini haritadan buldum. Üç gün izin için dilekçe verdim.

27 Temmuz 1922, Perşembe

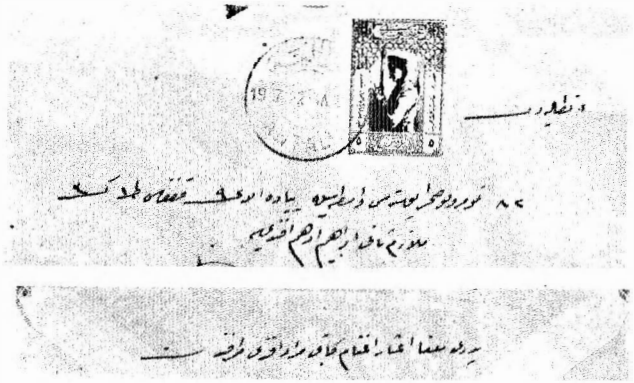
Lewis tüfeği hakkında konferans dinlemek üzere ikindi üzeri Taşlıdere'ye gittik. Alay kumandanı bu iki hafta zarfında muharebenin muhakkak olduğunu söylüyor. Ufak tefeğimi tamamlamak üzere yarın Bolvadin'e gitmek istiyorum.

28 Temmuz 1922, Cuma

Bolvadin'e gittim. Dişimi çektirdim. Biraderin olduğu yer uzakmış; bakalım ne yapacağım? Epeyce yine öteberi tedarik ettim.

29 Temmuz 1922, Cumartesi

İki gün hava soğuk olduğundan gece rahat uyuyorum. Düşman hakkında yeni bir malumat yok. Pederden birinci defa olarak 19.7.1922 tarihli bir mektup aldım. Niyazi ve Mehmet Beylerden de mektup aldım. Cevabını yazacağım. Üç güne kadar gideceğiz.

Babası Murat Bey'in 19 Temmuz'da yolladığı, İbrahim Ethem'in 29 Temmuz 1922'de aldığı mektubun zarfı. Ön yüzünde "Antalya'dan – 82 numaralı sahra postası vasıtasıyla Piyade Alayı 9, Kafkas Taburu 1, Bölük 3, Mülazım-ı sânî İbrahim Ethem Efendi'ye", arka yüzünde (altta) "Pederi, mülga aşar ve ağnam kâtibi Murat Efendi tarafından" yazıyor.

30 Temmuz 1922, Pazar

Ortalık ağarırken hayvanla yola çıktım. Dipelceler, Gül, Karabağ, Dereköy, Yeniköy, Karapınar, Ören köylerine uğrayarak 15 saatlik uzun bir yürüyüşten sonra Aşağı Ağzıaçık köyüne vardım. Biraderi tam yemek zamanında bastırdım. Birbirimize sarıldık, konuştuk. Bir mektup yollamış.

31 Temmuz 1922, Pazartesi

Ağzıaçık köyü Kürt'tür. Pek fena değil. Ağabeyimle memleketten konuştuk.

1 Ağustos 1922, Salı

Biraderin arkadaşları iyi. Mısır'daki esaret arkadaşı Osman Efendi de orada. Yarın hareket edeceğim.

2 Ağustos 1922, Çarşamba

Sabahleyin biraderden ayrıldım. Yine aynı köylere uğrayarak Taşağıl'a geldim. Mühim sevkıyat haberleri işitiyoruz. Mühim vukuat pek yakın gibi görünüyor.

3 Ağustos 1922, Perşembe

Bugün arife. Bu gurbette geçirdiğim 12. bayramdır. Talime çıkmadık. Yorgunluğu iyice aldıramadım. Mehmet Bey'den mektup aldım.

Kurban Bayramı

4 Ağustos 1922, Cuma

Kurban Bayramı'nın birinci günü. Harekat-ı harbiye hakkında muhtelif rivayet var. Pedere mektup yazdım. Hamdiye ve Saadet Hanımlara da yazdım. Mehmet Bey'e cevap yazdım. Erlere bol pilav ile helva verildi. Nöbetçi subayıyım.

5 Ağustos 1922, Cumartesi

Büyük Millet Meclisi'nin selamını tebliğ etmek üzere fırkamız Taşağıl-Dişli arasında toplanıp gelen heyetin kısa bir hitabesini dinlemiştir. Ondan sonra Dişli'de Âli Fuat Paşa ve heyete bir müsamere verildi. Onu seyrettik. En büyük memnuniyetimiz Şubat-Haziran maaşları gelmesidir. Fırka almış.

Bolvadin

6 Ağustos 1922, Pazar

Bir hafta müddetle Bolvadin İnzibat Bölüğü'nü tebdil ettik. Bir evde oturuyoruz. Parayı kâtip almış. Abdullah Efendi Taşağıl'dan döndü. Kâtip de maaşlarımızı getirdi. Şubat ve Haziran maaşlarından az kesinti ile 59 banknot aldım. Yanımdaki para ile tam 72 liram var. Arkadaşlarla görüşüyorum.

7 Ağustos 1922, Pazartesi

Çok para sarf ediyorum. Pek çok hemşehrilerimle görüşüyorum. Biradere mektup gönderdim. Yanında parası azdı. On beş lira da ona gönderdim.

Bugün dimağım eski hatıralarımın uğursuz bir hadisesinin halli ile meşgul. Ortadaki ad uğursuzluk için kafi. Kati bir karar veremiyorum. Netice sebata bağlı.

8 Ağustos 1922, Salı

Garip bir hissin tesiri altındayım. Bugün yazdığım mektup bu suretle oldu. Pedere mektup gönderdim. Beyhude yere dalga geçmektense salim bir fikirle yaşamak daha iyi olacak. Artık karar verdim.

Rahmi Efendi Taşağıl'a gitti. Kursa devam edecek. Hemşehrilerle görüşüyorum.

9 Ağustos 1922, Çarşamba

Pederden bir numaralı ve 26.7.1922 tarihli bir mektup aldım. Fikrimde sebat etmek istiyorum. Ve edeceğim. Doğru dürüst uyku uyuyamıyorum.

10 Ağustos 1922, Perşembe

Uykusuzluktan keyifsizim. Artık ötekinden nefret etmeye başladım.

11 Ağustos 1922, Cuma

Bolvadin her şeyin tam yeri. Ama biraz fazla kalmak lazım. Dört tarafı da hep öyle. Oturduğumuz odada evvelce bir tayyarenin attığı bombadan, kafatasını almak yoluyla, bir kadın şehit olmuş. Oda çok misket pareleri ile dolu.

12 Ağustos 1922, Cumartesi

Hamama gittim. Bir tayyare geldi. Topçular ateş etti. İşittiğime göre cephedeki fırkalar düşmana taarruz etmişler. On araba kadar yaralı gelmiş. Yaralı esirler de varmış. Pedere, biradere, enişteme mektup gönderdim. Pedere mektubumu aynı hislerin tesiriyle yazdım.

13 Ağustos 1922, Pazar

Bugün öğleden sonra değiştirildik. Dünden beri gayet güzel hayat geçiriyorum. Akşam mest idik. Kulağımıza gece yarısında gelen latif ses de mestliğimizi sıkılaştırdı.

Dünkü muharebe havadisinden bir şey çıkmadı. İki saatten fazla bir yürüyüşten sonra tekrar Taşağıl'a geldik. Mehmet Bey'den mektup aldım. On dokuz lira sarf etmişim. Bolvadin hayatından çok memnunum.

14 Ağustos 1922, Pazartesi

Bolvadin bana epeyce neşe verdi. Bu vesile ile Mehmet Bey'e bir mektup yazdım. Artık bir şeye metelik verdiğim yok. Vız gelir bana. Bölüğümüze dört adet yeni Fransız

otomatik tüfeği verdiler. Beher tüfeğe de 1000 adet cephane verdiler.

Hastalıklı olan ihtiyat subaylarının terhisi için emir var. Erler çamaşır yıkadı.

15 Ağustos 1922, Salı

Bölüğümüz atışlara başladı. Diğer erlerle ve otomatik atış talimleriyle meşgul oldum.

16 Ağustos 1922, Çarşamba

Atışla meşgulüz. Hareket rivayetleri var. Karahöyük'te bulunduğumuz müddete ait cephe zammı verilecekmiş. Bordroları bile gitmiş.

17 Ağustos 1922, Perşembe

Sabah gizli emirle akşam hareket edileceği için hazırlık yapılmasını bildirdiler. Atışlara nihayet verdik. Akşama kadar hareket emrini bekledik. Niyazi'den, Sabri'den, Hasan Efendi'den mektup aldım. Eşyalarımızı tekrar çözdük.

18 Ağustos 1922, Cuma

Gece saat bir evvelinde hareket emri verildi ve Ağılönü'ne hareket ettik. Akşama kadar Ağılönü'nde kaldık. Bolvadin'e gittim. Zeki Efendi, Antalya'dan gelmiş. Bana hediye getirdi. Badem şekeri, Saadet'ten bir mendil ve İsmet'in bir miktar hediyesi vardı. Çok memnun oldum. Pedere ve Saadet'e mektup yazdım. Biradere de yazdım. Artık fikrimdeki sebat katileşiyor ve haklıyım. Bugün pek çok sigara içtim.

Yaklaşan harekât

19 Ağustos 1922, Cumartesi

Dün, cuma guruptan sonra alayımız Ağılönü'nden hareketle Çay'dan geçtik. Karacaören köyüne sekiz saatlik

bir yürüyüşten sonra vardık. Yolda uykusuzluktan ve yorgunluktan pek sıkıldık. Gündüz olunca binalara yerleştik. Zeki Efendi alaya gitti. İkindi üzeri Erzurumlu Gül Hanım, fırka kumandanı ve maiyeti önünde alayımıza nasihatlerde bulundu. Gündüz biraz uyudum.

Sola doğru büyük bir asker sevkıyatı var. Şimdiki halde bizim fırka, 1. ve 2. Orduların birleştiği noktadadır.

20 Ağustos 1922, Pazar

Gece rahatça uyudum. Köy büyük ve hem de ağaçlıklı. Afyon'a dokuz saat mesafededir. Fakat son derece pis. Rivayet çoğaldı. Hareket olacakmış. Düşman kaçıyormuş. Taarruz olacakmış.

21 Ağustos 1922, Pazartesi

20/21 gece yarısından evvel hareket emrini aldık. Tam gece yarısında köyün 10 ila 15 kilometre batısındaki Doğanlar köyü istikametine hareket ettik. Hava serindi. Kaputlarımızı giydik. Öğleye kadar uyuduk. Guruptan sonra Efesultan'a hareket emri verildi. Erlere harp paketi verildi. Yarından sonra Umumi Taarruzumuzun başlayacağı katiyetle söylendi. Cenab-ı Hak muzafferiyetler ihsan buyursun. Efesultan cepheye yakınmış.

Büyük Taarruz

22 Ağustos 1922, Salı

Dün guruptan sonra Doğanlar'dan hareket ettik. Yüksek dağların üzerinden geçtik. Altı saatlik bir yürüyüşten sonra Efesultan'a vardık. Bağlı, bahçeli güzel bir köy. Afyonkarahisar üç saat ötede.

Bölüğü tertip ve taksim ettik. 2. Takım'dayım. Takımlarda üç manga ve piyade ve bir otomatik olmak üzere toplam 38 er vardır. 8. Fırka, kolordumuz emrindedir. Yakın olan cepheden tek tük top sesi geliyor. Cenab-ı Hak yüzümüzü kara çıkarmasın. Bölük mevcudu 137 kişidir. Yüz yirmi yedi silah var; 102 adedi mavzer, 25 adedi de muaddel Martin'dir. Dört de otomatik var.

Akşam guruptan sonra saat 7'de Efesultan'dan hareket ettik. Gece yüksek dağlardan geçtik. Yedi saatlik bir yürüyüşle, gece yarısından sonra Kocatepe'nin gerisine vardık. 22/23.8.1922.

23 Ağustos 1922, Çarşamba

Açık ordugâhta geceyi geçirdik. Gözlerimi sabah açtığım vakit iki düşman tayyaresi üzerimizde dolaşıyordu. Biraz sağımızdan tayyarelere piyade ve makineli tüfek ateşi açıldı. Biz piyade kumandanının emrinde altı tabur piyadeyiz. Taarruz edeceğimiz noktaya, 64 topun ateş edeceği söyleniyor. Yakından top sesleri işitiyoruz. Bugün düşmanın bir piyade alayının, Güzelim Dağı'ndan Afyon'a geldiği, Kocatepe'de gözetleyenler tarafından görülmüştür.

24 Ağustes 1922, Perşembe

Geceyi yine açıkta geçirdik. Fırka hücum taburu ile 10. Alay bugün cepheye gittiler. Hangi alayın ve kimin taarruz edeceği hakkındaki rivayetler muhtelif. Sol tarafımızda çok topçu ateşi var. 10. Bölük'te kazaen patlayan bir Rus bombası altı neferin yaralanmasına ve iki silahın kırılmasına sebep oldu. Sabah pederden, Mehmet Bey'den ve Hayri'den mektup aldım. Düşman tayyareleri faaliyette. Akşamüzeri aldığımız emirle Kocatepe'den cepheye hareket ettik. Taarruzun 26/27 gecesi olacağı söyleniyor.

25 Ağustos 1922, Cuma

24/25 gecesi guruptan sonra cepheye hareket ettik. Sulugöl civarında bir derecikte geceyi açıkta geçirdik. Tayyare yine geldi. 13. Alay, Avlaktepe [?] gerisinde fırka ihtiyatıdır. Saat 10'dan evvel yerimizden hareketle Kurtlugüney'e vardık. Tepeyi teslim aldık.

Düşman Küçükkalecik'tedir. Taşlıtepe'de 1. Bölük ileri karakolda. Minlehülkerim umumi taarruzumuz 25/26 Ağustos 1922 sabahı saat 4.30 evvelde topçu ateşi ile başlayacaktır. 4.30 evvelde topçularımız tanzim atışı yapacak, 5.45'te tahrip ve 6.15'te imha ateşi yapacaklardır. 6.35 evvelde 3. Tabur piyadelerimiz Küçükkalecik'e süngü hücumu yapacaktır. Biz 25/26 Ağustos'ta şafaktan evvel bölüğümüzle [3. Bölük] Kurtlugüney'in kuzeyindeki fundalıklı sırtları işgal ederek himaye mevkiinde kalacak ve kanadı muhafaza edeceğiz. Sağdan 8. Fırka, soldan 11. Fırka taarruz edecektir.

Alay Emri Liva'dan mübelliğ Solugöl civarı, 25/8/38 [1922]

1 – Bugün 25/8/38'de [1922] düşman tayyareleri faaliyet devresini ikmal ettikten sonra, takriben saat 10 evvelde 1. Tabur 10. Alay'ın (Kurtlugüney) sırtlarındaki taburunu tebdil edecektir [yer değişecektir].

2 – Alayımız (Küçükkalecik) sivrisi, hücum taburu Ortatepe (1 no'lu tepe), 10. Alay Küçük Tepe ve (Poyralı, Boyalıkale) grubu hakkında atideki [ilerideki] tarzda tetkikat [araştırmalar] yapacaklardır. Ve zevalden sonra saat 5 sonrada tetkik netayici [sonuçları] bir raporla livaya bildirileceğinden, alayımıza mensup taburlar saat 4 sonrada alaya bildireceklerdir.

Tetkikatta: Tabur ve bölük kumandanları ve münasip görülen takım kumandanları dahi memur edilecek [görevlendirilecek] ve ikinci maddede mezkur düşman mevazi-i tahkimatı [tahkimat mevzileri], mevani-i feriyesi [ikinci derece engelleri] ve bu mevazii ıskat [mevzileri düşürmek] için alınması münasip tertibat, tekarrüp [yaklaşım] yolları ve tel manilerinin tahribi için suret-i hareket [hareket tarzı], düşmanın muhtemel mukabelesiyle [karşılığıyla] ona karşı tedabir [önlemler] ve Küçükkalecik garbindeki [batısındaki] yeşil tepelerin (ağaçlık) hücum hazırlık mevzii olacağına nazaran [göre] zaman ve suret-i işgal [işgal biçimi] ve hücum hazırlık mevziine vasıl olduktan sonra düşman mevziine tekarüp [sokulma] için saman, taş yığınları, vesaire ile işaretlerin hangisinin muvafık [uygun] olacağı ve bunu yapmak için ne suretle, ne vakit hareket edilmesinin bildirilmesi.

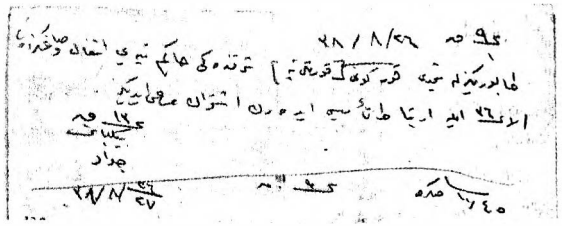
9. Alay Kumandanı
Binbaşı Hüseyin Hüsnü

Taarruzdan evvel işaret tabancaları ile lüzumunda verilmesi lazım gelen işaret için zirdeki [aşağıdaki] veçhe [yön, yöntem] tamim olunmuştur:

Bir beyaz : Nazar-ı dikkati celp, aynı zamanda "ben buradayım"
Üç kırmızı : Düşman baskını var
Bir yeşil : Topçu ateşi kısa düşüyor, uzat
Bir kırmızı : Topçu ateşi uzun düşüyor, kısalt
Üç yeşil : Topçu ateşi müessirdir [etkilidir]
Bir kırmızı, bir yeşil: Düşman mevazii [mevzileri] zaptedilmiştir.

Afyonkarahisar taarruzumuzda ilk alay emri.

26 Ağustos 1922'de 9. Alay, 1. Tabur'a yollanan emir (devamında 27/28 Ağustos tarihli bir başka emir vardır):

9. Alay, 1. Tabur'a 26/8/38 [1922]

Taburunuzla şimdi Kurtlugüney (Kurtlu tepe) şarkındaki [doğusundaki] hakim tepeyi işgal ve sağınızdaki 36. Alay'la irtibat tesis ederek iştirak-i mesai ediniz [harekâta katılınız].

Taarruz başlıyor

25/26 Ağustos 1922, Cumartesi

Gece on neferle keşif kolu olarak Yeşil Tepe'de bulundum.

Taarruz: Sabahleyin 5.15 evvelde[19] topçularımız ateşe başladılar. Pek şiddetli topçu ateşi altında 3. Taburumuz ile 10. Alay kahramanca hücumla düşmana saldırdılar, yerleri tam saat yedi evvelde zapt ettiler.

Şimdi vakit ikindiye yakın: 3. Taburumuz zapt ettiği Küçükkalecik'de sebatta. 10. Alay, Poyralı'yı işgalden sonra ileri harekâtına devam etti. Tepeleri aştı, görmüyoruz. Fakat şimdiye kadar her tarafta şiddetli piyade ve topçu muharebesi var. Etrafımıza pek çok top düştü. Top sesinden kulaklarım fenalaştı. Muharebe, akşama kadar bütün şiddetiyle devam etti. Tezekli Yaylası'nda vaki olan hücumlarımızla 8. Fırka'nın Kurtkaya'ya taarruzu sonuçsuz kaldı. Bir yaralımız vardır.

19 Savaşı anlatan pek çok eserde 5.30 olarak geçen başlangıç saatinin bu günlükte yazıldığı gibi 5.15'ten önce olduğunu doğrulayan başka kaynaklar vardır. 1935'te *Askeri Mecmua*'da ek olarak yayımlanan Tümgeneral Fahri Aykut'un anılarında da Büyük Taarruz'un bu saatlerde topçu ateşiyle başladığı belirtilmiştir. Bu anıların yeni baskısı için bkz. Tümg. Fahri Aykut, *İstiklal Savaşı'nda IV'üncü Kolordu*, Genelkurmay ATASE, Ankara, 2006 (E.S.).

27 Ağustos 1922, Pazar

Gece Sarı Tepe'nin Küçükkalecik'e dönük olan boğazı kapamak vazifesini aldım. Pek çok serseri mermi geldi. Dünkü 1. ve 2. Bölük'ün taarruzunda 1. Bölük'ten Yüzbaşı İrfan Efendi ile Teğmen Kemal Efendi yaralı, erlerden 20'ye yakın yaralı ve şehit vardır. 8. Fırka, Kurtkaya'ya dün akşamdan sonra 36. Alay ile beraber yine taarruz yaptı. Muvaffak olamadı. Sabah yine bomba gürültüleri arasında tepe düştü. Gece her tarafta fasıla ile muharebe yine devam etti.

Güneş doğduktan sonra Niyazi'den mektup aldım. Her tarafta şiddetli muharebe var. Etrafımızdaki tepeler şiddetli topçu ateşi altında zapt edildi. Öğleden sonra hareketle Kurtlugüney'deki bataryalarımızın yanından geçerek Tezekliyayla'da ordugâh kurduk. Düşman burada dört cebel topu, dört makineli tüfek ile külliyetli silah, bomba ve eşya bırakmış. Bir tane silah aldım. Tepelerde şehitlerimiz, düşman cesetleri var. Pek feci ölüler gördüm.

Düşman her tarafta perişan edildiğinden, ileri emrini aldık. Akşam sonuna kadar takip harekâtından sonra Afyon'un kuzeybatısındaki tepelerde ordugâh kurduk. Askerimizin ve bizim sevincimizin sonu yok. Düşman siperlerini gezdik. Afyon'da yangın var.

28 Ağustos 1922, Pazartesi

Düşmanı takip ediyoruz. Bizimle teması yok. Yeniköy yoluyla Balmahmut'un on kilometre kadar kuzey sırtlarını tuttuk. Gece ileri karakol tertibatı aldık. Dumlupınar'a ateş eden toplarımızın alevlerini görüyoruz.

29 Ağustos 1922, Salı

Bugün müthiş ve heyecanlı bir muharebe yaptık. Afyon'un düşüşüyle neticelenen ve 48 saat devam eden muharebelere benzedi. Sabah erkenden düşmanla muharebeye başladık. Daha sonra istinat takımının sevkine memur edildim. Şiddetli piyade, makineli tüfek ve topçu ateşi altında bekledik. Takviye emri verildi. Topçu ve piyade ateşi altında takviye verdim. Saatlerce devam eden topçu ve piyade ateşinden sonra, düşman bir hatt-ı içtimadan birdenbire, soldan çıktı. Sebat etmek istediysek de kabil olamadı. Karmakarışık geri çekildik. Cenab-ı Hakk'ın kuvveti sayesinde anında tekrar karşı taarruza geçtik ve düşmanı uzaklara kadar takip ettik. Yalnız bölüğümüzden sekiz şehit, 31 yaralı var. Piyade ve topçu muharebesi şiddetle sekiz saat devam etti. İkindi üzeri hareketle yedi saat yürüyüşten sonra yanık bir köy civarında iki saat kadar uyku kestirdik. Taşlıtepe'nin esas ismi Resul Baba Tepeleri'dir.

30 Ağustos 1922, Çarşamba

Bugünden itibaren 1. Bölük'teyim. Sabahleyin istirahat mahallinden hareketle kısmen açık, kısmen kapalı mahallerden düşmanı takip ettik. Dumlupınar'ın kuzey eteklerindeki Adatepe'ye Mustafa Kemal Paşa'nın tam karşısında ve bizzat emriyle sıkışmış bir düşman fırkasına kolordumuz [4. Kolordu] taarruz etti. Biz alayın [9. Alay] ikinci hattı idik. İki taraf da inatla muharebeye devam etti. Lüzumundan dolayı birinci hattı bölüğümüzle [1. Bölük] takviye ettik. Ayağımız uğurlu olmalı ki, gece yarısına kadar sona ermeyen muharebe biraz fedakârlıkla lehimize neticelenerek düşman siperlerini işgal ettik. Düşman arkasını dönmeden savaşarak geri çekildi. Şimdilik meydanda dört topla dört otomobil görüyorum. Biz de iki öküz vesaire aldık. Şu hatıratımı, sabaha karşı aldığımız düşman mevkiininbittiği yerde, ileri hattımızda yazıyorum.

Düşman bozgun halinde geri çekiliyor

31 Ağustos 1922, Perşembe

Akşamki taarruzumuz düşmanın geri çekilişini hezimet şekline koymuştur. Bıraktığı dört top olmayıp etrafta 40'tan fazla top bırakmıştır. Ölüleri pek çok. Topçularımız bataryalarını altüst etmişler. Ganimetler hesapsız; 275 drahmi buldum. Karyola ile bir Yunan madalyası da buldum.

Kütahya'nın zaptı resmen tebliğ edildi. Afyon muharebesinde fırkamızın [5. Kafkas Fırkası] topları şöyledir: Sahra 16, cebel 12, cebel obüs 4, 15'lik obüs 8, 15'lik İngiliz topu 2 adet. Yekûn 42 adettir.

Dünkü muharebe, öğleden evvel başlayarak sabaha karşı son bulmuştur. Karşımızdaki düşman kuvvetinin külliyetli olduğu anlaşılmıştı. Ordu karargâhlarında bile her şeylerini terk ederek firar etmişlerdir. Bugün umumi istirahat olduğu için, Küçük Aslıhanlar köyü yanına gelerek

İbrahim Ethem'in savaş meydanında bulduğu fotoğraflardan biri: Yunan askerleri Afyonkarahisar'ın Müslüman mezarlığında poz vermişler. Resmin arkasına şu not düşülmüş: "Dumlupınar – Şimal [kuzey] eteklerindeki Adatepe [Başkumandan] zaferi hatırası, 30/31 Ağustos 1338 [1922]."

istirahata geçtik. Erlerimizin maneviyatı pek taşkın bir haldedir. Düşmandan yaralı pek çok esir alındı. Düşman geri çekilmede tesadüf ettiği köyleri yakıp ahalisini katletmektedir.

Ayın 29'unda Taşlısırt muharebesinde, taburumuzdan Yüzbaşı Remzi Efendi ile Asteğmen Sadullah Efendi yaralı ve makineli Asteğmen Ekrem Efendi şehit düşmüştür. Geceleri azami üç dört saat uyku ile yetiniyoruz. Ya yürüyüş veya taarruz yapıyoruz. Havalar soğuk ve bulutlu. Harekât gününden beri sigara içmekteyim. (Çamlısırt'ın esas ismi Adatepe'dir.)

31 Ağustos/1 Eylül gecesini Küçük Aslıhanlar yakınında istirahatla geçirdik.

1 Eylül 1922, Cuma

Öğleye yakın hareketle Dumlupınar köyünü ve dağlarını aşarak Hamam Deresi'ni takiben akşam sonu Hatipler köyü civarına ordugâh kurduk. Çok yorgunuz. Yolda Uşak'ın zapt haberini işittik. Düşman fırkaları Hatipler civarında dün perişan edilmiş. Büyük rütbeli pek çok subay esir edilmiştir. Sevincimiz sonsuzdur. Düşmanın iki kolordu kumandanı vaziyetin fenalığından dolayı intihar etmişlerdir.

Harap haldeki Uşak'a girişimiz

2 Eylül 1922, Cumartesi

Hatipler'den hareketle sıcak tozlu yollarda bütün gün yürüdük. Yorgunluk fena halde. Akşama yakın kuzeye doğru istikamet ettiğimizde düşmanın kuşatılmış 12.000 askerinin bir taburumuza teslim haberini aldık. Yorgunluğumuzu unutarak sevincimizden bağırdık. On dört tane de top bırakmışlar. Bölüğümüzle 450 esir aldık. Muhafazamız altındaki esirlerle Uşak'a sabaha karşı girdik. Düşman geri çekilirken 1000'e yakın kadın ve erkeği katlettiği

gibi dört mahalleyi de yakmıştır. Ve hâlâ da yanıyor. Akşam köylüler pek korkmuştu. Esirler arasında iki tane general vardır.

3 Eylül 1922, Pazar

Harabe gibi Uşak istasyonundayız. Bir dakika uyumadım. Uşak güzel bir kasaba. Ahali askere karşı çok iltifat ettiler. Alaşehir'in geri alındığı söyleniyor. Öğleden sonra hareketle beş saatlik bir yürüyüşten sonra Dutluca köyü yanında ordugâh kurduk. Çok sıcak var. Esirleri Uşak'ta garnizon kumandanlığına teslim ettik. Hiçbir taraftan top sesi işitilmiyor.

4 Eylül 1922, Pazartesi

Sıcak çok. Saat 15.30'dan sonra hareket ettik. Asker yorgun olduğundan dört buçuk saatlik yolu yedi saatte kat ettik. Göbek nahiyesinden, Güney istasyonundan geçerek Karacaahmet köyü civarında açık ordugâh kurduk. Alaşehir ile Uşak arasında tren işlemeye başladı.

5 Eylül 1922, Salı

Saat 15.00'ten sonra hareket ettik. Yollar çok tozlu ve hava sıcak idi. Etraf kâmilen palamut ağacı ve otlar yanmakta. Çakal ve Kayalı köylerinden geçerek bir su kenarında açık ordugâh kurduk. Kula'nın işgali ile düşmandan 10.000 esir alındığı söyleniyor. Yollar, top ve cephane kollarımızla dolu.

6 Eylül 1922, Çarşamba

Saat 15.00'ten sonra hareket ettik. Yollar tozlu ve hava sıcak. Yanık köylerin yanından geçtik. On altı saatlik yürüyüşten sonra Alaşehir'in 12 kilometre güneyinde bır yanık köy civarında açık ordugâh kurduk. Ve geceyi burada geçirdik. Uşak'tan itibaren düşmandan alınan hayvanlara biniyoruz. Susuzluktan sıkıntı çekiyoruz.

Küller ve harabeler arasında Alaşehir'den Salihli'ye

7 Eylül 1922, Perşembe

Saat 14.00'ten sonra hareket ettik. Akşamüzeri Alaşehir'den geçtik. Şehir gayet güzelmiş. Düşman hemen kâmilen yakmış. Ahalisinden de eline geçeni öldürmüş. Ahalinin hürmetleri ve sevinçleri arasında şehirden geçtik. On beş saatlik bir yürüyüşten sonra güneş doğarken Munamuk [?] köyü civarında bir ağaçlık içerisinde ordugâh kurduk. Uykusuzluktan sıkıntılıyız.

İbrahim Ethem'in kaleminden Aydın vilayeti haritası. Vilayet Saruhan [Manisa], İzmir, Aydın, Tonguzlu [Denizli] ve Menteşe [Muğla] idari bölümlerinden oluşmaktadır.

8 Eylül 1922, Cuma

Munamuk'tan 15.00 sonrası hareket ettik. Akşama yakın Salihli'ye vardık. Şehir hemen kâmilen yanmış. Kadın ve erkek olmak üzere düşman burada pek çok ahaliyi katletmiş. Tesadüf ettiğimiz bütün köyler yanmış. Bolca üzüm yedik. Yollar düşmandan elde edilmiş toplarla ve makinelerle dolu. Yürüyüşümüze devam ettik. Gece yarısından sonra saat 3.00 evvelde 12 saatlik bir yürüyüşten sonra Ahmetli köyü civarında açık ordugâh kurduk. Sart Kalesi yanındaki yolu takip ettik. Hava sakin. Mehtap güzel idi. Geceleri uyku nedir unuttuk. Fakat uykusuzluktan zafer neşesinin tesiriyle hiç de mustarip değiliz. Yolda İzmir'de inzibat erliği yapabilecek her bölükten ikişer kişi istediler. Süvarilerimizin İzmir'e girdiği rivayeti var.

Evvelce aldığımız esirler, düşmanın İzmir'e ilk çıkardığı intikam fırkasıdır. 13. Yunan Tümeni'dir. Geçtiğimiz arazi kâmilen bağlık, bahçelik.

İzmir'e girilirken

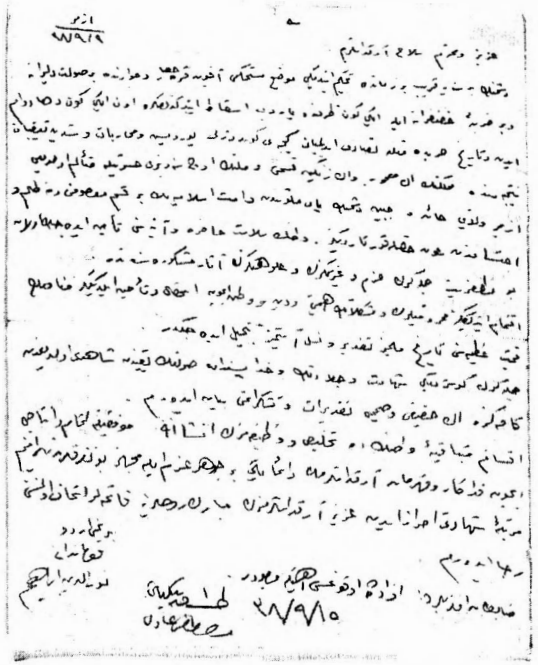
9 Eylül 1922, Cumartesi

Ahmetli'nin doğu sırtlarından saat 15.00'ten sonra hareket ettik. Gökkaya ve Akçapınar köylerinden geçerek Turgutlu'nun on kilometre kadar doğusunda bir su kenarında ordugâh kurduk. Tozdan çok etkilendik. İzmir şehrini teslim etmek üzere bir heyet gelmiş. Bu gece İzmir'e giriliyormuş. Cenab-ı Hakk'ın yardımı sayesinde emelimize nail olduk.

10 Eylül 1922, Pazar

Bugünkü emirde Adatepe'deki Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin önünde cereyan eden Büyük Meydan Muharebesi düşmanın büyük kısmının imhasıyla neticelenerek ordumuzun kati zafer kazanması münasebetiyle, mezkûr meydan muharebesinin ismi resmen Başkumandan

Meydan Muharebesi olarak isimlendirilmiştir. Bursa'nın işgal olduğu haberini işittik. Dün her bölükten ikişer neferle taburumuzdan Teğmen Hazım Efendi inzibat subayı olarak İzmir'e hareket ettiler. Saat 15.00'ten sonra da hareketle Karaoğlan köyü civarında bir zeytinlikte açık ordugâh kurduk. Köy yanmamış. Çok güzel.

1. Ordu kumandanı Nurettin Paşa'nın 9 Eylül 1922'de İzmir'in geri alınışı üzerine yayımladığı ve "Zabit Efendilere: Efrada [erlere] okunması ehemmiyetle mercudur [rica olunur]" notuyla birliklere yollanan mesajı.

آناطولی آژانسی

رسمی تبلیغ

مقام اردومزك قهرمان سوارلری بوگون جمعه یرتسی اوگلدن اول ساعت اون بهمده ظفرله

یوریشلی کوز باشلری آزمیره داخل اولمشدر.

آناطولی آژانسی اوچ سنه‌یی متجاوز بر دورهٔ افتراقدن صکره آنا وطنه قاووشان کوزل

یوردیزی حسرتله سلامله، سلامکار اردومزه وعزمکار عسکرینه شکران وتبریکلرینی عرض ایلر.

Anadolu Ajansı'nın ordunun İzmir'e girişini müjdeleyen resmi bildirisi:

Adet: 826 ANADOLU AJANSI Ankara 9/10 Eylül 1338 [1922]

Resmi Tebliğ

[Yıldızlara dek olan küçük puntolu bölüm, ordunun ilerleyişi hakkında ayrıntılı bilgi verir]

*****

Muzaffer ordumuzun kahraman süvarileri bugün, cumartesi öğleden evvel saat on buçukta halkın sevinçli gözyaşları arasında İZMİR'E dahil olmuştur [girmiştir].

Anadolu Ajansı üç seneyi mütecaviz [aşkın] bir devre-i iftiraktan [ayrılık döneminden] sonra anavatanına kavuşan güzel yurdumuzu hasretle selamlar, halaskâr [kurtarıcı] ordumuza ve azimkâr milletimize şükran ve tebriklerini arz eder.

A.A.

Garp Cephesi Matbaası – 10 Eylül 338

Zafer sonrası rehavet

11 Eylül 1922, Pazartesi

Karaoğlan[20] köyü, köy değil adeta güzel bir kasaba. Bugün istirahattayız. Çok üzüm yiyoruz. İzmir'e 5. Süvari Kolordusu ile 8. Fırka'nın girdiğini emirde okudum. Anafora konamadık.

12 Eylül 1922, Salı

(Akşam bir önemli vazifeye memur edildik). Köyde inzibattayız. Rahatımız iyi. Bazı eşya aldım. İki bin kadar esir geçti. Bursa'nın düştüğü resmen gerçekleşti. Mektup yazamadığımdan canım sıkılıyor. Rivayete nazaran Bursa istikametine hareket varmış.

13 Eylül 1922, Çarşamba

Karaoğlan'dayız. Rahatımız çok iyi. Biraderden 29.8.1922 tarihli bir mektup aldım.

14 Eylül 1922, Perşembe

Rahatımız iyi. Her gece kafayı tütsülüyoruz.

15 Eylül 1922, Cuma

Fırka kumandanımız Miralay Halit Bey bugün zeytin-

20 Günümüzde Karaoğlanlı (E.S.).

İbrahim Ethem'in kaleminden Hüdavendigar Vilayeti haritası. Vilayet Bursa, Kütahya, Karahisar-ı Sahib [Afyonkarahisar] ve Ertuğrul [Bilecik] idari birimlerinden oluşuyor.

liklerin içinde alayımız ve hücum taburu ile, köy ahalisi önünde büyük muharebelerin aşamaları hakkında övücü sözlerde bulundu. Muhterem bir hoca da dua etti. Odamızı değiştirdik. Rahatımız daha iyi. Yarın Soma istikametine hareket var.

13. Alay Yaveri Muzaffer ile Üsteğmen Ahmet Efendi bölüğümüze geldi. Gece çok içtik.

16 Eylül 1922, Cumartesi

Sabah gayet erken hareket ettik. Çobanisa Rum köyünden geçerek Mütevvelli köyü civarında açık ordugâh kurduk. Çok karpuz ve kavun yedik.

17 Eylül 1922, Pazar

Şafaktan evvel hareket ettik. Beybaba köyünden geçerek Çakıroğlu Çiftliğinde açık ordugâh kurduk. Yolda sıcaktan çok sıkıntı çektik ve yorulduk. Çiftlik güzel. Geceyi açık ordugâhta geçirdik. Rahatça uyuduk. Sabaha karşı ortalık karanlık iken yine hareket için silah başı borusu çaldı.

18 Eylül 1922, Pazartesi

Üç dört saatlik bir yürüyüşten sonra Akhisar kasabasının kenar mahallerinden geçerek Akhisar'ın bir saatten fazla kuzeyinde Su Deliği mevkiinde ordugâh kurduk.

19 Eylül 1922, Salı

Sabaha karşı saat 4'te ortalık tamamıyla karanlıkken kalk borularıyla uyandık. Hazırlandık. Ortalık ağarırken yürüyüşe geçtik. Gelenbe nahiyesini sağda bırakarak altı saatlik bir yürüyüşten sonra Kırkağaç'ın on kilometre kadar doğusunda bulunan Siledik köyü ile Yağmurlu köyü arasındaki Çingil deresinde ordugâh kurduk.

Yaya yürümediğimizden yorulmuyoruz. Yalnız uykusuzluktan sıkıntı çekiyoruz. Daima kuzey istikametine gidiyoruz.

20 Eylül 1922, Çarşamba

Çingil deresinde istirahat ediyoruz. Sözde istirahat. Öyle bir rüzgâr esiyor ki tozu dumana katıyor. Bizi sersem etti.

Vaziyetten haber alamıyoruz. Taarruzumuzun başlangıcından şimdiye kadar fırka kumandanımızın söylediği üzere fırkadan şehit olarak beş subay ve 147 erdir. Taburumuzdan ise 23 er ile bir subay şehit, 106 er yaralı ile bir kayıp vardır. Dört yaralı subay vardır. Bugün hareket olmadı.

21 Eylül 1922, Perşembe

Tabura iltihakımın sene-i devriyesi. İzinli olarak Kırkağaç'a gittim. Güzelce bir kasaba. İçini gezdim. Burada Rum'dan eser yok.

22 Eylül 1922, Cuma

Zeytin ağaçlarının dibinde üzgün oturuyoruz. Her yerde şanlı muharebeler yaptık. Şimdi de burada cephedeyiz gibi oturuyoruz. Anadolu'nun hemen kâmilen Yunanlılardan temizlendiği söyleniyor. Hazım Efendi dün İzmir'den geldi. Kavun ve üzümü bolca yiyoruz. Mektup yazamıyoruz. Biga istikametine hareket rivayeti çıktı ise de henüz bir şey yok.

23 Eylül 1922, Cumartesi

Cemal Efendi, Kırkağaç'a izinli olarak gitti. Artık sigarayı mütemadiyen içiyorum. Eski fikrim dimağımda beyhude dolaşıyor.

Harbin bilançosu

24 Eylül 1922, Pazar

Cemal Efendi dün Kırkağaç'ta Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'nin Millete Beyannamesi'ni okumuş.

Umum zayiatımız üçte ikisi yaralı olmak üzere 10.000 kişidir. Düşmanın ise esirleri hariç olmak üzere 100.000 kişidir. On üç günde 400 kilometre yol kat edilmiştir. Kırkağaç'a izinli olarak bugün Hikmet Efendi gitti. Pedere ve biradere mektup yazdım. Yüzbaşı Adil Efendi geldi. Biraderle Uşak'ta trende görüşmüşler. Biraderin nereye gittiğine dair kati bir şey bilmiyor. Talime başladık.

25 Eylül 1922, Pazartesi

Erler etüv yaptığından sabah talime çıkmadık. Öğlen nöbetçi subaylığını teslim aldım. 8. Fırka İzmir'de fazla anafor yaptığından, fırka kumandanları da dahil olmak üzere, bütün fırka subaylarının Divan-ı Harbe verildiği söyleniyor. İzmir'e veya Balıkesir'e hareket edeceğimiz de rivayet olunuyor. Bugün de akşam zeytin ağaçlarının altında yattık.

Kumandandan orduya teşekkür mesajı

26 Eylül 1922, Salı

Süvarilerimizin Çanakkale'ye ilerledikleri ve İngilizlerin muhalefet ettiği söyleniyor. Balıkesir istikametine hareket rivayetleri çoğaldı.

Birinci Ordu Kumandanı Ferik Nureddin Paşa Hazretlerinin
Orduya Beyannamesi
İzmir
17.9.1338 [1922]

Muzaffer ve muhterem silah arkadaşlarım,

Cenâb-ı Hayrü'l-Nâsırin'in [Allah'ın] inayeti ile dünyayı hayretlere bırakan azm ü celâdetiniz [azminiz ve yiğitliğiniz] ve haydarane şecaat ve savletiniz [kahramanlık ve atılganlığınız] düşman ordusunu tamamen mahv ve münhezim ederek [bozguna uğratarak] yere serdi.

Ordumuzun ilk hedefi ve mıntıkası olan Adalar [Ege] Denizi ve Bahr-i Sefid [Akdeniz] sevahiline [kıyılarına] kadar hâk-i pâk-i vatan [vatanın pak toprağı] 16 Eylül 1338'de [1922] kamilen levs-i a'dadan [düşman pisliğinden] tathir edilmiş [temizlenmiş] bulunuyor.

Dinin itilâsı [yücelmesi], vatan ve milletin istihlâsı [kurtuluşu] için gösterdiğiniz faaliyet ve fedakârlığın mislini tarih kaydetmemiştir. Sâika [yıldırım] asa darbeleriniz ve sürati berkiyye [şimşek hızı] ile yapılan takibat-ı şedideniz [şiddetli takibiniz] sayesinde vatan ve millete temin ettiğiniz muazzam ve harikulade zaferin en büyük şerefi mevcut silahlarımızı istimal eden [kullanan] cesur ve kahraman erlerimize ve onlardan sonra şeci [yiğit] ve fedakâr subaylarımıza ve metin ve kıymettar ümeramıza [üst subaylarımıza] ve müdiran-i erkânımıza [kurmay idarecilerimize] ve bütün silah arkadaşlarıma aittir.

Böyle harika nevinden olan muzafferiyet-i azimeyi [büyük zaferi] ancak erlerine kadar ne için muharebe ettiğini bilen ordular kazanabilir.

Düşmanlarımız arasında en kavi [zorlu] ve bedhâh [kötü niyetli] olan İngilizler, gazanferane muvaffakiyetimiz üzerine ordumuza ejderha ordusu namını vermişlerdir. İngiliz matbuatı ordumuzdan bahsederken bizi bu unvan ile yad ediyorlar. Düşmanlarımıza dehşet ilka eden [saçan] ve kahramanlığını onlara itiraf ve tasdik ettiren silah arkadaşlarımın her surette iftihara hakları vardır.

Erkân, ümera ve zabitan, küçük zabitan ve erlere hidemat-ı mezkure-i fevkaladelerinden [sözü geçen olağanüstü hizmetlerinden] dolayı minnettarane teşekküratımı ve en samimi tebrikatımı beyan ve bundan sonraki vezaifin [görevlerin] ifasında [yerine getirilmesinde] dahi hayırlı ve şanlı muvaffakiyetler takdir buyurmasını Elsaf-ı Kibriya'dan niyaz ederim.

1. Ordu Kumandanı Ferik Nureddin

27 Eylül 1922, Çarşamba

Menderes mürettep alayından taburumuza verilmiş erlerden bölüğümüze 30 er verildi. Mevcudumuz 121 oldu. Temmuz maaşı verilecekmiş. Anafordan doya doya üzüm yiyoruz.

Menderes alayı lağvedilmiştir. Büyük Taarruzumuzda kolordumuzun gördüğü hizmetlere dair kolordunun tebliğini ayrıca koyuyorum. Aynını aldım. Zaferin en büyük amili kolordumuz olmuştur. Talime sabah ve akşam çıktık. Yağmur yağdı.

Sulhe doğru ilk adımlar

28 Eylül 1922, Çarşamba

Talime çıkmadık. Sabah okuduğumuz bir fırka emrinde, İtilaf Devletleri Misak-ı Milli şartlarını kabul etmiş. Franklin Bouillon sulh şartlarını yüklenip geliyormuş. Terhis günleri yaklaştığından memnunuz.

Bugün fırkanın mızıkası taburumuzda. Alay erlerine ve subaylarına çalıyor. Gece geç vakte kadar eğlence devam etti. Eğlenti esnasında tabur yaveri, Misak-ı Millimizin İtilaf Devletleri tarafından kabul edildiğini ve Boğazlar'a taarruz edilmemesini İtilaf Devletleri'nin rica ettiklerine dair gazeteden aldıkları parçayı yüksek sesle okudu. Bütün subaylar ve erler tarafından "yaşasın ordumuz" sedalarıyla sürekli alkışlar devam etti. İşaret fişekleri, tabanca sesleri birbirini takip etti. Artık sulhun olacağına biraz inanır gibiyiz.

29 Eylül 1922, Cuma

Hava durgun ve sıcak. Sulhu bekliyoruz. Bir iki aya terhis olacağımızı ümit etmekteyiz. Temmuz maaşları fırkaya gelmiş.

30 Eylül 1922, Cumartesi

Akşam anafordan çekirdeksiz 20 okka üzüm geldi. Hey hey. Biraderden 5.9.1922 tarihli bir mektupla Mehmet Bey'den iki mektup ve pederden iki gazete aldım. Bandırma'da sulh delegelerinin toplanmak üzere olduklarını yazıyordu.

1 Ekim 1922, Pazar

Saat 15.00'te hareketle Kepe Koynu'ndan geçtik. Kepe nahiyesinin kuzeyinde çadırlı ordugâh kurduk. Gece sabaha karşı Sadullah Efendi geldi ve biraderden de bir mektup getirdi. Ekimin 2'sinde yine eski bölüğüm olan 3. Bölük'e tabur emri ile geçeceğim.

2 Ekim 1922, Pazartesi

Sabah gayet erken hareketle pek sıkıntılı beş altı saatlik bir yürüyüşten sonra Gölcük nahiyesi civarına çadırlı ordugâh kurduk. Nahiye bir köy kadar ve pek pistir.

3 Ekim 1922, Salı

Sabah erkenden hareketle öğlende Bigadiç'in on kilometre kadar batısında Babaköyü'nde evlere yerleştik. Oturduğumuz ev gayet fena. Köy küçük ve pis. Dışarıda oturuyoruz.

4 Ekim 1922, Çarşamba

Cemal Efendi dün yine vazifeye memur idi. Bugünden itibaren taburdan ekmek almayacağım. Çünkü hem hamur hem de taşlı. Bigadiç'e ekmek ısmarlamıştım; bulamamışlar. Yine taburdan almaya mecbur oldum. Ekmekler kumlu.

5 Ekim 1922, Perşembe

Dün bolca yağmur yağdı. Bugün sabah Rahmi Efendi ile beraber bir saat kuzeybatıda bulunan Kozpınar köyünün erzakını tespit için gittik. Köy, Alevi köyüdür.

6 Ekim 1922, Cuma

Erzakı tespit ettik. Öğlende Babaköyü'ne döndük. Rahmi Efendi bir takımla Kırkağaç'a gitti. Fırkaya gelecek sevkıyat erlerini sevk edecektir.

7 Ekim 1922, Cumartesi

Talim yine başladı. Kolordumuz 2. Ordu emrine girdi. Yeniden iki üç güne kadar o havaliye hareket edebileceğinden hazırlık için emir var. Öğlen nöbetçi subaylığını teslim aldım.

8 Ekim 1922, Pazar

Gece yarısında sabah saat 8'de hareket için emir verildi. Vazife dolayısıyla sabaha kadar hiç uyumadım. Tam saat 8'de alayımız Babaköyü'nden hareketle üç buçuk saatlik bir yürüyüşten sonra Balıkesir'in 15 kilometre doğusunda Paşaköy etrafında açık ordugâh kurduk. Yürüyüş istikametimizin Erdek olduğu söyleniyor.

9 Ekim 1922, Pazartesi

Sabah güneş doğarken hareket ettik. Köylerden geçerek Ilıca köyü etrafında çadırlı ordugâh kurduk. Altı saatte geldik. Yürüyüş istikameti hakkında rivayet çoğaldı. Taburumuza İstanbul'dan Teğmen İsmail Hakkı Efendi isminde bir subay geldi. Makinelidir. Ilıca, Alevi köyüdür.

10 Ekim 1922, Salı

Sabah saat yedide hareketle Kürse, Çerkes köyü Demirkapı, Sultanyeri, Aziziye köylerinden geçtik. Çerkes köyü Sultançayırı'nda evlere yerleştik.

Yürüyüş istikametimize katılan fırkanın bütün taburları, Temmuz maaşını aldı. Bizim tabur geç kaldığından para kalmamış.

11 Ekim 1922, Çarşamba

Sabah saat 7'de Sultançayırı köyünden hareketle Susurluk nahiyesinin içinden geçtik. Simav çayını takip eden yoldan yürüyerek Babaköyü'nden geçtik. Ve yedi saati aşkın yürüyüşten sonra Beyköyü'nde evlere yerleştik. Köyde İngilizlere ait metruk bir iplik fabrikası var. Bandırma'ya gideceğiz.

12 Ekim 1922, Perşembe

Bugün Beyköyü'nde istirahat ediyoruz. İplik fabrikasına girdik. Temmuz maaşlarını aldık; 2792 kuruş aldım. Ekim tabldotuna mahsup olmak üzere 500 kuruş verdim. Bandırma ve Edincik civarına yerleşeceğiz.

13 Ekim 1922, Cuma

Saat 7'de Beyköyü'nden hareketle kısmen yanmış Kepeler köyü ile Aksakal köyünden geçerek beş saatlik bir yürüyüşten sonra Sığırcı köyünün etrafında açık ordugâh kurduk.

Mudanya İtilafnamesi

14 Ekim 1922, Cumartesi

Gece yarısı gelen hareket emrinde yürüyüş istikametinin Bursa'ya yöneldiği yazıyor. Canımız çok sıkıldı. Şu hatıratımı sabaha karşı horoz sesleri arasında yazıyorum. Dün ağabeyimden tarihi unutulmuş Alaşehir'den yazılmış bir mektup aldım. Yürüyüşten bıktık.

Sabah saat 7'de hareketle Çomlu, Çalışman köylerinden geçtik. Yedi saatlik yorucu bir yürüyüşten sonra yanmış Şahin köyünün yanına ordugâh tesis ettik. Mihaliç kazası beş kilometre doğusunda. Onu da melun düşman yakmış; harabeye çevirmiş.

Mudanya'da İtilâf Devletleri ile İsmet Paşa Hazretleri arasında bir itilâfname imzalandığını İstanbul gazetelerinde okuduk. 14/15 Ekim 1922'den itibaren düşmanlık tatil olunduğu gibi itilâfname tarihinden üç gün sonra da Trakya'nın tahliyesine başlanacak. Yunan bunu kabul etmemiş. Pedere ve biradere mektup gönderdim. Hava bulutlu. Yağmurdan korkuyoruz.

15 Ekim 1922, Pazar

Bugün istirahat verdiler. Yürüyüşe artık ikrah geldi. Düşman buralarda şiddetli tahribat yapmış. Köprüleri tamamen tahrip etmiş. İnegöl'e gideceğiz. Bunun için çok kızıyoruz. Hareket yarın.

16 Ekim 1922, Pazartesi

Sabah 6.30'da hareket ettik. Gece yağmur yağdı. Gündüz de fasıla ile devam etti. Mihaliç kazası ile pek çok yanık köylerin yanından geçtik. Apolyont Gölü'nün kenarındaki Bursa şosesini takip ettik. Dokuz saatlik bir yürüyüşten sonra Karaağaç'ın kuzeyinde açık ordugâh kurduk. Tevfik Efendi ile yolda görüştük. Çok yorulduk. Üç liraya bir silah aldım.

17 Ekim 1922, Salı

Yağmur geceden başladı. Sabah saat 7'de bulutlu ve yağmurlu bir havada Bursa şosesini takiben hareket ettik. Saat birden sonra Yörüklü namındaki köyde evlere yerleştik. Rum köyü imiş. Ahalisi kaçmış. Muhacirler oturuyor. Yağmurdan fena halde ıslandık. Köprüleri düşman yakmış olduğundan yürüyüşümüz zahmetli geçiyor.

18 Ekim 1922, Çarşamba

Gece yağmurlu geçti. Sabah saat 9.00'da hareket ettik. Yollar çamurlu. Bursa şosesini takip ettik. Öğleden sonra Bursa civarında Çekirge mevkiinin yakınından geçtik ve Bursa'nın haricinden geçerek dokuz saatlik bir yürüyüşten sonra Bursa'nın on kilometre doğusunda Cumalıkızık köyünde evlere yerleştik. Bursa'nın içerisinden geçmediğimizden küfrün bini bir para. Yorgunluk fazla. Köyün etrafı kestanelik, çok güzel, havadar, tam bir sayfiye.

Bursa

19 Ekim 1922, Pazartesi

Bursa'ya izin olduğundan derhal bir hayvanla ben de gittim. Kaplıcalarda yıkandık. Şehri oldukça gezdik. Şimdiye kadar gezdiğim şehirlerin en mamuru ve en güzeli olarak buldum. Yaşanacak bir yermiş. Sekiz yüz otuz kuruş sarf ettim. Sıhhatte olduğuma dair pedere telgraf çektim ve mektup yazdım. Yatsı vakti döndük. Ortalık çok karanlıktı, yolu kaybettik. Güç hal ile bulabildik. Yarın hareket var. Köy Keşişdağı'nın [Uludağ] eteklerindedir.

20 Ekim 1922, Salı

Sabah saat 8.00'de hareketle ağaçlıkların kapattığı yollardan geçerek beş altı saatlik bir yürüyüşten sonra Keşiş Dağları'nın eteklerinde bulunan Babasultan köyünde evlere bir gecelik yerleştik. Bu köyün de Cumalıkızık gibi etrafı kâmilen kestane ve meyve ağaçları ile dolu. Suyu çok güzel. Yaşanacak bir yer.

21 Ekim 1922, Cumartesi

Sabah saat sekizde hareketle bahçelerin aralarındaki yolları takiben dört saatlik bir yürüyüşten sonra İnegöl'ün kuzeybatısında bulunan Çeltikçi köyüne esas olarak yerleştik. Yerimiz fena. Bugünkü yürüyüşümüzde Yunanlıların Kazancı müdafaa hattını gezdik. Tel örgüleri hâlâ duruyor. En fena mıntıka bölüğümüzün. Bu da bizim talihimiz.

22 Ekim 1922, Pazar

Yerimizi değiştirdik. Alay karargâhı ve 3. Tabur İnegöl'de. Köyde yalnız bizim tabur var. Can sıkılmaya başladı.

23 Ekim 1922, Pazartesi

Hava bulutlu. İnegöl'e gidip bir pantolon yaptıracağım. Odamız korunmuş. Mektup alamıyorum.

24 Ekim 1922, Salı

Hava yağmurlu, ortalık çamur. Fırkamızın hücum taburu jandarmaya çevrilerek Trakya'ya gidecek. Yeniden tabur teşkil olunuyor. Çeltikçi köyünde hücum taburu oturacağından akşam ezan vakti taburumuz hareketle bir saat çamurlu bir yürüyüşten sonra İnegöl'ün dört kilometre güneyinde İsaviran[21] köyüne yerleştik. Yüz haneli bir Türk köyüdür. Mehmet Bey'den mektup aldım. Bilal Efendi vefat etmiş.

25 Ekim 1922, Çarşamba

Yağmur devamda. Yerimizi değiştirmek istiyoruz. Can sıkıntısı burada da başladı.

21 Günümüzde İsaören (e.n.).

26 Ekim 1922, Perşembe

Hava bulutlu. İnegöl'e gitmek istiyorum. Yollar çamurlu olduğundan bugün vazgeçtim. Dört sınıf askerin terhis edileceği söyleniyor.

İlk terhisler

27 Ekim 1922, Cuma

İnegöl'e gittim. Köye yaya yürümek şartı ile tam üç çeyrek saat. Güzel bir kasaba. Yunanlılar şehri ateşleyecek vakit bulamamışlar. Birkaç yerden ateşlemişler ise de yangına meydan verilmeksizin söndürülmüş. Pedere ve biradere mektup gönderdim. Drahmileri yüz paradan sattım. Erlerden 1297, 1298, 1299, 1300 [1881, 1882, 1883, 1884] doğumluların kış basmadan terhis edilmeleri için emir var. Vesikaları yapılıyor.

28 Ekim 1922, Cumartesi

İnegöl'e gittim. Erler, hamamda yıkandı. Rahatsızım öksürüyorum. Doktordan bir reçete aldım. Eczaneden de ilaç aldım. Yirmi paket sigara aldım. Kaputu, pantolon yaptırmak üzere verdim. Fırkamızın piyade kumandanı Kaymakam Ali Rıza Bey, Bursa Hastanesi'nde vefat etmiştir. Cenaze merasimine iştirak etmek üzere her taburdan bir efendi gitti. Merhum ise fırka takım subaylarını yetiştirmek hususunda pek büyük faaliyet sarf etmişti. Vefatına pek üzgünüz. Ümera-yı askeriyeden[22] namuslu biri idi.

29 Ekim 1922, Pazar

Bir şey yok. Altı aylık elbise bedeliyle Ağustos maaşları verilecekmiş. Akşam eğlendik.

22 Binbaşı, kaymakam (yarbay), miralay (albay) rütbelerini taşıyan subay.

30 Ekim 1922, Pazartesi

Öksürük biraz hafifler gibi oldu. İlaç içiyorum. Mektup alamadığımdan canım sıkılıyor.

31 Ekim 1922, Salı

Her ne kadar ilaç almakta isem de öksürük yine eski vaziyette. Canım sıkılıyor. İrfan Bey, Gemlik şubesine tayin olmuş. İlmühaberini almak için tabura geldi. Yarın gidecek. Sulh Konferansı 13 Kasım'da Lozan'da toplanacakmış.[23] Merhum Kaymakam [Yarbay] Ali Rıza Bey'in Bursa'da cenaze merasimi pek şatafatlı olmuş. Abdullah Efendi geldi.

1 Kasım 1922, Çarşamba

Talime çıktık. Öksürük devamda. Söndürmek için ilaç alıyorsam da fayda vermiyor. Terledim.

2 Kasım 1922, Perşembe

İnegöl'e gittim. Pazar günü imiş. Bunun için çok kalabalıktı. Zeki ile görüştüm. Maliye, Adliye, Maarif'e mensup olan ihtiyat subaylarının terhis edilmesi için fırkaya gelen emir varmış. Dört doğum tarihli erler gittiler. Pantolonu aldım. On lira sarf ettim. Pedere mektup gönderdim.

3 Kasım 1922, Cuma

Tabldot gayet fena yemek vermeye başladığından çıktım. Yarından sonra 4. Bölük'ün hususi tabldotuna girdim ve 350 kuruş verdim. Hava çok güzel gidiyor.

23 İbrahim Sorguç Lozan Barış Konferansı'nı cepheden günü gününe takip etmiş ve en çarpıcı gelişmeleri günlüğüne kaydetmiştir. Bu kayıtları, bizzat katıldığı bu konferansı kısmen kendi anılarından kısmen de belgelerden derleyerek yazan Ali Naci Karacan'dan da okuyarak sağlamasını yapmak ve ayrıntılarını öğrenmek için bkz. A. N. Karacan, *Lozan*, Haz. Hûlusi Turgut, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2009.

İbrahim Sorguç'un silah arkadaşlarından Mehmet Zeki'nin hatıra olarak verdiği fotoğrafı.

4 Kasım 1922, Cumartesi

Terhisi icap eden erler bugün hususi merasim ile İnegöl'den sevk edilmiştir. Maarif, Adliye, Maliye'ye mensup ihtiyat subaylarının künyelerini istiyorlar. Lozan Konferansı'na Babıâli'nin de daveti üzerine Büyük Millet Meclisi fevkalade toplanarak, padişahta yalnız hilafetin kalması şartı ile, bütün idareyi Millet Meclisi'nin aldığına ve padişahların sülaleden en mürşit ve en adilinin Büyük Millet Meclisi'nce seçildikten sonra padişah olabileceklerine dair bir kanun neşretmişlerdir. Fırka emrinde okuduk.

5 Kasım 1922, Pazar

Nöbetçi subay olduğumdan sabah talime çıkmadım. Öksürük hafifledi. Akşam talime çıktım.

Trakya'nın tahliyesi, İstanbul'un Ankara'ya bağlanması

6 Kasım 1922, Pazartesi

İki gündür İstanbul'dan gazete geliyor ve okuyoruz. Trakya'nın Yunanlılar tarafından tahliyesi son bulmuş ve

bizim jandarmalar işgale başlamışlar. Mektup alamadığımdan canım sıkılıyor. Dün 250 kuruşa Colt tabanca aldım. Maaşlardan haber yok.

7 Kasım 1922, Salı

Bugünkü okuduğumuz 5 tarihli İstanbul gazetelerinde 2 Kasım'dan itibaren İstanbul'un da Ankara'ya tabi olduğuna dair hararetli makaleler yazıyorlar. Padişahları görülmemiş izhar ... ediyorlar. Sabahtan akşama kadar yağmur yağdı. Talime çıkmadık.

8 Kasım 1922, Çarşamba

4. Bölük'ten Yüzbaşı Remzi Bey hastaneden geldi. İstanbul gazeteleri hararetli makaleler yazıyorlar. Sulh heyetimiz yola çıkmış. Akşam talime çıktık. Ortalık çamur.

9 Kasım 1922, Perşembe

Biraderden 3.10.1922 tarihli bir mektup aldım. Terfi edemediğinden bahisle son derecede üzgün olduğunu yazıyor. Talime çıkmadık.

10 Kasım 1922, Cuma

Biradere mektup yazdım. Adresi 36 Sahra ile ordu topçu taburunda. Teessürünü hafifletmek için bazı şeyler yazdım. Maaşların geldiği söyleniyor. Kâtip almaya gitmiş. Bütün gün yağmur devam etti.

11 Kasım 1922, Cumartesi

Kâtip maaşı almış. Hava pek bulutlu. Fasılalı yağmur yağıyor. Her taraf çamur içinde. Akşamüzeri Ağustos maaşı ile elbise bedelinin yarımını aldık; 4760 kuruş aldım.

12 Kasım 1922, Pazar

Hava bulutlu. Yağmur devamda. Öğleye doğru kuzey

istikametinden bir dakika kadar devam eden bir infilak gürültüsü işittik.

Lozan Konferansı

13 Kasım 1922, Pazartesi

Hava yine bulutlu, yine yağmur. Bugün tehire uğramamış ise sulh konferansı Lozan'da toplanacak. Mektup gelmiyor; bunun için canım sıkılıyor. Biraderden 7.10.1922 tarihli Alaşehir'den gönderilmiş bir mektup aldım. Postaların sürat ve intizamına hayret.

Alaya fazladan verilen sevkıyat erlerini almak üzere memur olarak İnegöl'e gittim. Erleri getirdim. Bir cüzdan aldım.

Lozan Konferansı'na katılan delegelerden Bahaeddin Büyükkutlu'nun diplomatik pasaportunda yer alan giriş çıkış damgaları (Bu fotokopiyi, Büyükkutlu'nun akrabalarından Özgül İyigün hediye etmiştir. –E.S.)

14 Kasım 1922, Salı

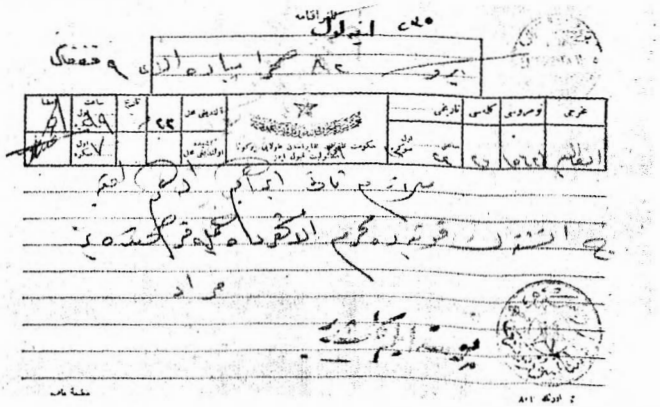
Hava bulutlu, güneşten eser yok. Birkaç günden beri İstanbul gazeteleri gelmez oldu. Bugünkü emir, talimlerin sıklaştırılmasını ve her an bir muharebe ve hareket emrine hazır bulunulmasını yazıyor. Her şeyin tamamlanması ve ıslahı bildiriliyor. Emrin bu suretle ağzı değişmiştir. Bize yakında bir muharebe olması hissini verdi. Havadis alamıyoruz.

15 Kasım 1922, Çarşamba

Merhum Ali Rıza Bey'in ruhuna bugün İnegöl'de mevlid-i şerif okundu. Hava yine bulutlu.

16 Kasım 1922, Perşembe

Pedere, biradere mektup yazdım. Hep eski hissin tesiri altındayım. Akşamüzeri pederden bir telgraf aldım. Posta ile 25 günde gelmiş. Eniştenin Konya'da, biraderin Alaşehir'de geri dönüşte olduklarından bahsediyorlar. Akşam kafaları tütsüledik. Yağmur devamda.

Babası Murat Bey'in İbrahim Ethem'e çektiği, ancak eline geçmesi 25 gün süren telgraf.

17 Kasım 1922, Cuma

Yağmur fasılasız devamda. Can sıkıntısı var. İki maaş verileceği rivayet olunuyor. Fakat ihtiyat kaydıyla telakki ediyoruz. Sicil-i Ahval evraklarını tanzim ederek verdik.

18 Kasım 1922, Cumartesi

Sabah ve akşam talimine çıktık. Her ne kadar hava bulutlu ise de yağmur yağdı. Fakat çamur yok. Pedere ve biradere mektup gönderdim.

19 Kasım 1922, Pazar

1301, 1302, 1303 [1885, 1886, 1887] tevellütlü erler terhis edileceğinden adet itibarıyla mevcutlarını istiyorlar. Hava yine bulutlu ve soğuk. Keşiş Dağları karla örtülü.

Vahdettin'in firarı, yeni halifenin seçilmesi

20 Kasım 1922, Pazartesi

Okuduğumuz İstanbul gazetelerinde Padişah Vahdettin'in hürriyet-i hayatını tehlikede gördüğünden bir İngiliz zırhlısına iltica ederek firar ettiğini teessüflerle okuduk. Padişahların firarı da moda oldu. Pederden 20.10.1922 tarih ve üç numaralı bir mektupla Mehmet Bey'den üç tane mektup aldım. Hava yağmurlu ve pek bulutlu.

21 Kasım 1922, Salı

Pedere 63 numaralı mektubumu gönderdim. Dayımın adresini istedim. Hava biraz açar gibi oldu. Alay karargâhı bulunduğumuz köye geldi. Öğlende nöbetçi subaylığını teslim aldım.

Akşam Niyazi'den 22.10.1922 tarihli bir mektup aldım. Sadi ve Mustafa Efendilerin mektupları da ekli idi. Yazdığım mektubu pek mübalağalı bulmuşlar. Benimle adeta alay edercesine yazmışlar. Ben de lazım geldiği gibi cevap yazacağım.

22 Kasım 1922, Çarşamba

Büyük Millet Meclisimizin 18.11.1922 tarihli toplantısında Vahdettin Efendi'nin İngilizlere iltica ederek firar eylediği mevzu bahis olarak hal edilmiş ve yerine Abdülaziz'in mahdumu 45 yaşlarında Abdülmecit Efendi Hazretleri, Büyük Millet Meclisi'nce halife olarak seçilmiş. Cuma günü merasimi yapılacak. Lozan Konferansı ayın 20'sinde toplanmış. Bugün ilk defa olarak kar yağdı, soğuk başladı. Niyazi Efendi'ye cevap verdim. Ben de onu batırdım, çıkardım.

23 Kasım 1922, Perşembe

Dün sabahki gibi bugün de ortalığı beyazlara bürünmüş bir halde bulduk. Kar da devamda. Kar akşama kadar fasıla ile yağdı. Öğle üzeri İnegöl'e gittim. Ufak tefek aldım. Biraderden 9.11.1922 tarihli bir mektupla Mehmet Bey'den 28.10.1922 tarihli mektup aldım. Yollar çok çamurdu.

24 Kasım 1922, Cuma

Biradere mektubunun cevabını gönderdim. Arzusu gibi pederin mektubunu da iliştirdim. Hava pek bulutlu.

25 Kasım 1922, Cumartesi

Gece yarısı, yeni halifemiz Abdülmecit Efendi Hazretlerine biat merasimi icra kılınacağından fırkanın bütün muharip kıtalarının iştiraki ile İnegöl'de bir geçit resmi yapılacağı bildirilmişti. Sabah erkenden hareket ettik. Her taraf donmuş. Ortalık pek çamur olmadığından o kadar çamura batmadık. İnegöl'ün doğu çıkışındaki meydanlıkta fırka kıtaları toplandı. Fırka kumandanı Miralay Halit Bey'in halifeler hakkında devam eden üç çeyrek saat bir nutku müteakip mızıka çalındı ve 21 pare top atıldı. Müteakiben manga kolunda bir geçit resmi yapılarak herkes yerlerine döndüler. İnegöl'de birkaç saat fazla kaldım. Ze-

ki ile görüştüm. Her tarafta merak. Sonra güneşin tesiri ile karlar erimiş olduğundan gelirken çamurdan çok sıkıntı çektik.

26 Kasım 1922, Pazar

Hava dünkü ile taban tabana. Fasıla ile kar yağdı. Her taraf beyaza büründü. Öğlende nöbetçi subaylığını teslim aldım. Emir gereğince nöbetçi subayları kışlada yatacağından bu gece orada kaldım.

Yine terhisler

27 Kasım 1922, Pazartesi

Her taraf dondu. Nöbetçi subaylığını Sabri Efendi'ye teslim ettim. 1301, 1302, 1303 [1885, 1886, 1887] tevellütlü erler terhis olacak. Vesikaları dolduruldu. Biraderden 15.11.1922 tarihli bir mektup aldım. Adresi yine değişti. 33 Sahra ile topçu taburu oldu. Eylül maaşının verileceği söyleniyor. Sulh müzakereleri, iyi bir cereyan takip etmekte imiş.

28 Kasım 1922, Salı

İstanbul'da biat merasimi şatafatlı bir şekilde yapılmış. Can sıkıntısı bugün de başladı.

29 Kasım 1922, Çarşamba

Sabah ve akşam talimleri ve dersle meşgul olduk. Hava fırtınalı ve soğuktu. Terhis olacak erler gitti.

30 Kasım 1922, Perşembe

Pedere ve biradere mektup gönderdim. Yarından itibaren tabur tabldotu başlayacak ve oradan yiyeceğiz. 250 kuruş verdim. Pederden mektup bekliyorum. Bugün talim yoktu.

İngilizler çekiliyor

1 Aralık 1922, Cuma

Resmi istihbaratlarda okuduğumuza göre İstanbul civarındaki İngiliz kıtaları geriye çekilmektedir. Biz bunları sulh için bir fal-i hayır telakki etmekteyiz. Sulh müzakereleri iyi gitmektedir. Öğle sonu tam bir sükûnet hava içinde başlayan kar akşama kadar devam etti. Ağaçlar, yapraksız çiçek açtılar. Sessiz sessiz yağan kar etrafı beyaz bir boya ile boyaladı.

Bölük arkadaşım Abdullah Efendi'nin bugünkü münasebetsiz hali canımı çok sıktı. Yunanlılar, milli felaket müsebbipleri olan başkumandan Hacıanestis, Gunaris ve sair büyük şahısları idam etmişlerdir.[24] Allah işlerini daha ziyade karıştırsın. Akşam yemeği esnasında pederden sekiz numara ve 4.12.1922 tarihli bir mektupla biraderin Alaşehir'den gönderdiği 9.10.1922 tarihli mektubunu aldım. Postalardaki sürate hayret.

2 Aralık 1922, Cumartesi

Sabah gözlerimizi açtığımız vakit ortalığı tamamıyla beyazlamış bulduk. Sekiz on santim kadar kar var. Ağaçlar müstesna ve şairane bir manzara teşkil ediyor. Abdullah Efendi'nin münasebetsiz halini, bu sabah ben de ona karşı gösterdim; hiç konuşmuyoruz. Benim odadan çıkmıyor. Eylül 1922 maaşı ilè bir aylık elbise bedelinin fırkaya geldiği ve kâtibin çağrıldığı söyleniyor. 2/3 gecesi Cemal Efendi ile beraber Kemal Efendi'ye karşı gayet gülünçlü bir oyun yaptık. Kendisi de hayrette kaldı ve çok gülüştük. Geceleri çok neşeli oluyor.

24 Yunanistan'da idam edilenler, eski başkanlardan Petros Protopadakis, Dmitrios Gunaris, Nikolaos Stratos, eski dışişleri bakanı Georgios Baltacis, eski savunma bakanı Nikolaos Teotokis, Küçük Asya Ordusu Komutanı Georgios Hacıanestis'tir (E.S.).

3 Aralık 1922, Pazar

Dünkü kar, rüzgârın tesiri ile yarısından ziyadesini kaybetti. Her taraf don içinde. Öğleyin 3. Tabur, 10. Bölük İhtiyat Asteğmen Mustafa Kemal Efendi, hileli işler sahibi olmasından dolayı Divan-ı Harbin kararı ile bütün alay subayları ve erleri önünde askerlikten uzaklaştırıldı. Yine ders başlayacak. Maaş fırkaya gelmiş.

4 Aralık 1922, Pazartesi

Eylül maaşıyla Eylül ayına ait elbise bedelini aldık; 3280 kuruş aldım. (...) Abdullah'ın münasebetsiz halini tekrar edeceğim. Ben de kafasına bir şey indireceğim. İş gayet fena olacak. Kendimi bu beladan saklamak için yerimi değiştirdim. Akşam ezanında kar başladı. Gece ortalık beyazlara büründü. Sabah on santim kadar kar vardı. Yarın Nurettin Paşa tarafından fırkamız teftiş olacak.

Teftiş meselesi

5 Aralık 1922, Salı

Yerde on santim kadar kar vardı. Haberim olmadan tabur hareket etmiş. Bilahare ben de gitmedim. Nurettin Paşa'nın huzurunda bir geçit resmi yapılmış. Eski tabancamı, Abdullah Efendi'ye 350 kuruşa sattım.

6 Aralık 1922, Çarşamba

Niçin teftişe iştirak etmediğim alayın emri üzerine soruldu. Cevap verdim. Aralık tabldotuna 350 kuruş daha verdim; 600 kuruş oldu. Pederden 11 Kasım 1922 tarihli, yedi numaralı bir mektup aldım. Kardeşinden gelen bir telgraf üzerine bir hafta evvel İzmir'e gittiğini yazıyor. Ekim maaşının verileceği söyleniyor. Bu hususta talihime yandım. Senelerin tecrübeleri bana bu yolda talihimin iyi gitmediğini gösteriyor. Pek üzgünüm. Akşamüzeri teftişe iştirak etmememden dolayı alay ve tabur kumandanının

emri ile üç gün adi mahpus olduğuma dair Abdullah Efendi'nin emrini aldım. Nöbetçiyi koydular. Halbuki alay cezalandırılmam için tabura yazmış. Adil Efendi de bu fırsatı ganimet bilerek, bana karşı gizli bir kini olmalı ki, salahiyeti olan üç gün mahpusiyetime karar verdi. Bu da vız gelir bana.

7 Aralık 1922, Perşembe

Pedere, biradere, enişteme, Uşak'ta Nuri Efendi'ye ve bir zarf içinde olmak üzere Niyazi, Sadi, Mustafa Efendilere mektup gönderdim. Pederden, Hamdiye Hanım'ın malum meselesini sordum. Niyazi'ye, Sadi'ye sınırlı meseleleri hakkında müdafaada bulundum. Yunan ganimetinden, anafordan 29 paket sigara verdiler. Hizmetliyi İnegöl'e gönderdim. Ufak tefek aldırdım. İlaç aldırdım; 430 kuruş sarf ettim.

8 Aralık 1922, Cuma

Karlar yavaş yavaş eriyor. Aklımız konferansta. Hâlâ bir mesele halledilmedi. Hep dedikodu ile vakit geçiriyorlar. Konferansın sonuçsuz kalmak ihtimali bile mevcutmuş.

9 Aralık 1922, Cumartesi

Mahpusiyetim bugün bittiğinden akşamüzeri tahliye edildim. Şiddetli güney rüzgârı tesiri ile kar eridi. Gece, fırtına pek şiddetli idi. Akşam ders vardı. Harf oyunu oynadık.

10 Aralık 1922, Pazar

Merhum Ali Rıza Bey'in yerine tayin edilen yeni piyade kumandanı Erkânıharp Kaymakamı [kurmay yarbay] Abdi Bey bugün öğleden evvel alayımıza teşrif etti.

11 Aralık 1922, Pazartesi

Ekim maaşını tabur kumandanı, Bursa'dan gelirken getirecekmiş. Yine kar yağdı.

12 Aralık 1922, Salı

Öğleye kadar kar devam etti. Akşam taburdan Binbaşı Adil Bey, Bursa'dan geldi. Maaşı fırkaya getirmiş. Geceleri ders oluyor.

13 Aralık 1922, Çarşamba

Güneşin yüzünü görmedik. Kâtip parayı almaya gitti. Her taraf çamur içinde. Bu köyden de bıktık.

14 Aralık 1922, Perşembe

Ekim maaşıyla bu ayın elbise bedelini aldık; 3329 kuruş aldım. Kar fasıla ile akşama kadar devam etti. Öğlende nöbetçi subaylığını teslim aldım.

Yer değiştiriyoruz

15 Aralık 1922, Cuma

İnegöl'e gitmek istiyordum. Nöbetçi subayı olduğumdan ve çok iş olduğundan gidemedim. Kemal Efendi'ye teslim ettim. Akşamüzeri pederden 14.11.1922 tarih ve sekiz numaralı bir mektupla biraderden 1.12.1922 tarihli bir mektup aldım.

16 Aralık 1922, Cumartesi

Sabah taliminde, geri dönme hareketi için hazırlık emri verildiğini işittim. Pazarcık istikametine hareket olacakmış. Sözde bugün İnegöl'e gidip ufak tefek alacaktım.

17 Aralık 1922, Pazar

Sabah saat 8.00'de İsaviran köyünden hareket ettik. İnegöl kazasından geçtik. İnegöl-Karaköy şosesini takiben yürüyüşe devam ettik. Beş saate yakın bir yürüyüşten sonra Ahi Dağı'nın garp eteklerinde bulunan Kurşunlu köyüne gecelemek üzere vardık. Köyün yarısı düşman tarafından yakılmış ve bilahare yapılmış. Köyün yarısı Alevi'dir. Ortalık don olduğundan rahat geldik.

18 Aralık 1922, Pazartesi

Sabah saat 8.00'de hareket ettik. Yürüyüş istikameti Pazarcık değil Bozhüyük [Bozüyük] oldu. Ahi Dağı'nı geçtik. Dağdan geçerken soğuk ve yakıcı rüzgârdan pek ziyade sıkıntı çektik. Yollar donmuş; etraf kâmilen kar içinde. Saat üçten sonra Pazarcık nahiyesine vardık. Nahiye evvelce Yunanlılar tarafından yakılmış. Bilahare yapılmış. Pazarcık nahiyesi Bozhüyük kazasına tabidir. Ahi Dağı'nın üzerinden kıtaların hattını geçtik. Esas muharebeye sahne olmuştur.

19 Aralık 1922, Salı

Sabah saat sekizde Pazarcık'tan alayımız hareket etti. Şiddetli bir kuru rüzgâr var. Etraf kâmilen kar içinde. Rüzgâr pek şiddetli. İki saat sonra Karaköy İstasyonu hattından geçtik. Hamidiye sırtlarını tırmandık. Dağlar, yollar kâmilen kar, soğuk. Pek zahmetli bir yürüyüş yaptık. Saat ikiden sonra da Akçapınar'da 3. Tabur'u bırakarak Karapınar'a geçtik. Karapınar tam bir yayla. Muhacir köyü. 40, 50 hane kadar. Alay ve 1. ve 2. Bölük tabur karargâhı burada kaldı. Biz 4. Bölük ile beraber İsabeydüzü köyüne gittik. Bu köy, düşman tarafından yakılmış, bilahare yapılmış. Oturduğumuz Çerkes köydür. Köy, küçük olduğundan güç hal ile yerleşebildik. Köy soğukların taksim olduğu mahaldir. Yürüyüş bizi çok yordu.

20 Aralık 1922, Çarşamba

Gece rahatça uyuduk. 4. Bölük subayları ile beraber yatıyoruz. Yer yok. Yarın başka bir köye gitmek ihtimalimiz varmış. Akşam Yüzbaşı Remzi Bey'in yanında kafayı çektik. Tam küfelik olacak dereceyi buldum. Hava rüzgârlı ve bulutlu. Soğuk çok.

21 Aralık 1922, Perşembe

Sabah pederden 22.11.1922 tarihli mektup aldım.

Tabldot parası toplamak üzere Karabayır'a gittim ve yine döndüm. Yarın Bozhüyük'e gitmek istiyorum. Başka bir yere hareket rivayeti de var.

22 Aralık 1922, Cuma

Gece hareket emri geldi. Sabah saat 8.30'da hareket ettik. Hava sisli, şiddetli ve soğuk bir rüzgâr da var. Yolda alayla birleştik. Dört saatlik zahmetli bir yürüyüşten sonra 15 kilometre doğusunda bulunan Poyra köyüne yerleştik. Yollar kâmilen ve pek ziyade çamurlu. Köy Çerkes ve muhacir karışık, 100 haneden fazla.

Bugün Birinci ve İkinci İnönü muharebelerinin cereyan ettiği mıntıkadan ve düşmanın mağlup edildiği mahallerden geçtik ve gördük. Köy hoşumuza gitmedi. Çerkes evini ... değiştirmedik. [?]

23 Aralık 1922, Cumartesi

Hava bulutlu ve soğuk. Köyde çamur diz boyu. Tabldota dahil olduğumdan bugün erzak almak için çok uğraştık; köyde yok. Sulh müzakereleri buhranlı bir mecra takip ediyormuş. Bursa'dan çok uzaklaştığımızdan havadis alamıyoruz. Bu gece rüyamda (...) gördüm. Ebediyete karışan hülyalarla beyhude yere dimağımı meşgul ettim. Artık bu mesele de hayatın macera sebepleri arasına karıştı gitti. Köy çetin muharebelerin yakınında olmakla beraber düşman yakamamış. Daha doğrusu takip kıtalarımızın takibi üzerine yakmaya vakit bulamamış.

24 Aralık 1922, Pazar

23/24 akşamı biraderden bir mektupla bir kart aldım. Dayımın babama gönderdiği mektubu göndermiş. Çok memnun oldum. Birader kurs için Konya'ya hareket etmiş. Enişteye, pedere mektup yazdım. Bugün yine yerimizi değiştirdik. Sokaklara kaldırım yaptık. Kaç gündür yerleşemedik. Bu, her hareket zamanında oluyor.

25 Aralık 1922, Pazartesi

Bu köyde yine yerimizi değiştirdik. Bu yer değiştirme meselesine ikrah geldi. Hep alavere dalavere meselesi. Hava açık ve soğuk, karlar kısmen eridi. Nöbetçi subaylığını teslim ettim.

26 Aralık 1922, Salı

Gayet soğuk, şiddetli bir rüzgâr ortalığı kasıp kavuruyor. Gece soğuktan ipince çivi kestik. Pencereleri iyice kâğıtladıksa da vız geliyor. Yine kurs başlayacak. Bizden Abdullah Efendi gidecek. Ücra mahalde olduğumuzdan sulh hakkında cereyan eden müzakereden bir şey işitemiyoruz.

27 Aralık 1922, Çarşamba

Hava bulutlu ve fırtınalı, gayet hafif kar yağıyor. Akşama kadar devam etti. Akşam yemekten sonra pederden 8 ve 11 Aralık 1922 tarihli iki mektup aldım. Hamdiye Hanım'ın hareketini yazıyor.

28 Aralık 1922, Perşembe

Abdullah Efendi kursa gitti. Rahmi Efendi alaya silah subayı oldu. Rahmi Efendi'nin muvazzaf kalmak fikri var. Bugün yine can sıkıntısı başladı. Pedere mektup yazdım. Fakat yarın göndereceğim.

29 Aralık 1922, Cuma

Tabldot ve kendi işlerim için Bozhüyük'e gittim. Hayvanla tam iki saat 250 kuruş sarf ettim. Çok yoruldum. Yüzbaşının eyer takımını almıştım. Orada gem değişmiş. Tabii yüzbaşı gemin iyiliğinden dem vurmaya başladı. Artık yarın bir daha yol görünüyor.

30 Aralık 1922, Cumartesi

Sabahleyin Bozhüyük'e değişen at gemini aramak için hareket ettim. Hayvanı dörtnala sürerek bir buçuk saatte

vardım ve gemi buldum. Yine çok yoruldum. Belim fena halde ağrıyor. Yarın ol vakitlerde Ramazan Efendi'yi değiştirmek için gideceğim.

31 Aralık 1922, Pazar

Gece gelen bir tabur emri ile Oluklu'ya değil Ahırköy'ne gideceğim bildirildi. Ramazan Efendi oraya gitmiş. Sabahleyin 30 neferle hareket ettim. Sisli ve çamurlu bir hava var. İki saati aşkın bir yürüyüşten sonra Ahırköy'ne vardım. Seksen, yüz haneli bir Türk köyü, yanmamış. Ramazan Efendi bu gece kaldı. İaşe subayı İsmail Efendi de geldi. Geceyi hoş geçirdik. Burada vazife, tabura odun ve saman yetiştirmek. Bugün 1338 [1922] senesinin sonudur.

1339 [1923] senesi

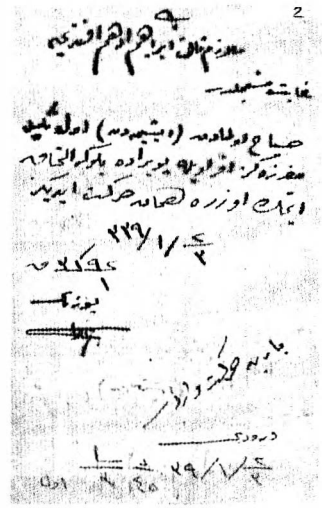
1 Ocak 1923, Pazartesi

Geçen sene bugün üzgündük. Bir taraftan parasızlık bir taraftan sıkıntı içinde idik. 1923 senesinin bu ilk gününde ise tamamen memnuniyet içindeyiz.

İaşe subayıyla Ahırköyü'nün bir saat doğusunda bulunan 100 hanelik İtburnu köyüne tabur için saman satın almaya gittik. Köy, Alevi köyüdür. Birkaç saat oturduktan sonra geri döndük. Köyde rahatımız iyi.

2 Ocak 1923, Salı

İaşe subayı yanımda kaldı. Yalnızlıktan kurtuldum. Taburdan gelenlerden hareket rivayeti işittik. Tabur için saman satın almaya İsmail Efendi ile birlikte bir buçuk saat mesafede bulunan Ortaca köyüne gittik. Alevi köyüdür. Hakkımızda çok iltifat ettiler. Vakit geç olduğundan yattık. Buraya gelmek için Bozdağı'nı aştık. Tepelerde şiddetli rüzgâr vardı. Bütün otlar, ağaçlar kalın don tabakaları ile kaplı. Çok soğuk.

Mülazım-ı sanî İbrahim Efendi'ye
Gayet müstaceldir [acildir]
Sabah olmadan (ışımadan evvel tekmil müfrezeniz efradı ile Poyra'da bölüğe iltihak etmek üzere hemen hareket ediniz.
2-3/1/339 [1923]
9. Alay 3. Bölük komutanı
Yüzbaşı [imza]
Yarın hareket vardır.
Vürudu [geliş zamanı] 2-3/1/39, saat 3.45 evvel

2/3 Ocak gecesi İbrahim Ethem'e gönderilen emir.

3 Ocak 1923, Çarşamba

Ortaca'da gece yatarken tam gece yarısından sonra taburdan gönderilen bir emir aldım. Ahırköy'de bulamadıklarından buraya göndermişler. Bugün için hareket olduğundan derhal Poyra'ya geri dönmem emir olunuyor. Hemen kalktık. Gece yola koyulduk. Şiddetli fırtına, soğuk rüzgâr altında Bozdağı'nı aştık. Derin ve karanlık vadiler insana dehşet veriyordu. Ahırköy'den erlerle birlikte Poyra'ya sis ve fırtına altında hareketle iki saat sonra vardık. Alay hazırmış, biz de katıldık. Yürüyüş istikameti Söğüt imiş. İzmit taraflarına gidecekmişiz. Biz bunu hayırlı bir durum addediyoruz. Yine muharebe olacağı hissediliyor. Sulh müzakerelerinde gerginlik varmış.

Poyra'dan çıktıktan sonra sis ve soğukta Eskişehir şosesini takiben yürüyüşe devamla altı saat yürüyüşten sonra harap halde Söğüt'e vardık. Oturacak yer olmadığından erler camide, biz de hükümet konağında yattık. Geceyi geçirdik.

Söğüt'ü ziyaret

4 Ocak 1923, Perşembe

Bulutlu ve soğuk hava altında saat 8.00'de Söğüt'ten hareket ettik. Söğüt müftüsü bir dua okudu. Merhum Ertuğrul Gazi'nin kabrini ziyaret ettik. Yunanlılar tahrip etmişler. Tabur imamı bir dua okudu ruhuna, amin dedik ve Fatiha okuduk. Caddeyi takiben Bilecik İstasyonu'ndan geçtik, yanmıştır. Burada hemşehrilerimden Mustafa ve Kemal Efendilerle görüştüm. Gerginlik gitmiş. Akşama doğru harabe halindeki Bilecik'ten geçtik. Düşmanın son tahkimatını gördük. Tel örgüleri duruyor. Saat 19.00'da on saatlik yorucu bir yürüyüşten sonra kısmen yanmış Gülümbe köyüne vardık. Hava kararmış olduğundan zorla yerleştik. Bugünkü yürüyüş bizi bitirdi, çok yorulduk.

5 Ocak 1923, Cuma

Sabah saat 8.00'de Gülümbe'den hareket ettik. Akşam biraz yağmur yağdığından yollar hafif çamur idi. Dünkü yorgunluk bugün iki kat oldu. Bereket versin ki ocak gibi kışın en civcivli zamanında havalar iyi gidiyor. Altı saatlik bir yürüyüşten sonra Vezirhan'ı geçerek Lefke[25] nahiyesine vardık. Bilecik'e tabidir. Sakarya Nehri yanından geçiyor. Güzel bir hamam yaptık. Havadis alamıyoruz. Pedere, biradere mektup gönderdim.

Tekrar yollarda

6 Ocak 1923, Cumartesi

Sabah saat 9.00'da Lefke'den hareket ettik. Hava iyi. Sakarya üzerindeki köprüden geçerek Canbaz Boğazı'nı takiben Mekece İstasyonu ve köyüne ve oradan Akhisar[26] nahiyesine tabi Hayrettin köyüne vardık. Canbaz Boğazı'ndan Sakarya nehri geçtiği gibi tren hattı da geçiyor. Boğazın hoş manzarası var. Taburlar, köylere dağıldı. Geyve dört saat mesafededir.

25 Günümüzde Osmaneli [E.S.].
26 Günümüzde Pamukova [E.S.].

7 Ocak 1923, Pazar

Köye bizden evvel 12. Fırka gelmiş. Sapanca istikametine gitmiş. İstanbul istikametine asker sevkıyatı olduğunu hissediyoruz. Sulh müzakereleri, kesintiye uğramak üzere imiş. Yine uğraş başlayacak gibi görünüyor. Hava bugün bozdu, yağmur başladı. Bereket ki yolda yağmadı.

8 Ocak 1923, Pazartesi

1. Bölük, Akhisar'a inzibat bölüğü olarak gitti. Oturduğumuz Hayrettin köyü, 20 hanelidir. Türk köyüdür. Biraz yağmur yağdı. Sabah talime çıktık. Öğle sonu, erler etüv yaptığından talime çıkmadık. Havadis alamıyoruz.

9 Ocak 1923, Salı

Hava yine bozuk. Burada fazlaca kalacağımız anlaşılıyor.

10 Ocak 1923, Çarşamba

Akhisar'ın bugün pazarı olduğundan gittim. Nahiyedir. Ufak tefek aldım. Niyazi Efendi'ye ve dayıma mektup gönderdim. Bilahare Niyazi Efendi'den ve biraderden mektup aldım. Geç vakit köye döndüm.

11 Ocak 1923, Perşembe

Bugün hava bozuk. Vücudum biraz rahatsız. Acemi erlere, doldurulmuş gibi muharebede elzem olan iptidai harekâtın öğretilmesi emir olunmuş. Bu pek de hoşa gidecek gibi değil. Muharebe olacak gibi görünüyor.

12 Ocak 1923, Cuma

Erlerin altında bir şey olmadığından çul ve yakacak almak için iki buçuk saat kuzeyde bulunan Hüsnü köyüne gittim. Gezdim. Bereket hava iyi idi. Yağmur yağmadı.

13 Ocak 1923, Cumartesi
Fotinlerimi yaptırdım. Talime çıktık. Hava bozuk. Sulh yakında olacak. İyi bir mecra takip etmeye başlamış.

14 Ocak 1923, Pazar
Hava bulutlu, hafif yağmurlu, talime çıktık. On beş güne kadar sulh olması muhtemel imiş. Enişteden 26.12.1922 tarihli bir mektup aldım.

15 Ocak 1923, Pazartesi
Talimle meşgulüz.

16 Ocak 1923, Salı
Vaziyet iyi gidiyor. Talimle meşgul olduk.

17 Ocak 1923, Çarşamba
Köyde işim iyi gidiyor. Pederden 13 numaralı bir mektup aldım. Sulh olacakmış. Havalar yağmurlu, sabaha kadar devam etti. 1. Bölük, Akhisar'dan geldi.

18 Ocak 1923, Perşembe
Perşembe olması münasebetiyle talim yok. Erler çamaşır yıkıyor. Burası da İsaviran'a döndü. Orada burada da mani zuhur etti. Yağmur yağıyor.
Canım fena halde sıkıldı. Gece uyuyamadım.

19 Ocak 1923, Cuma
Kar yağıyor fakat yerler ıslak olduğundan tutmuyor. Sulhun 15 güne kadar imza edilmesi muhtemelmiş. Artık bu mesele canımızı sıkıyor. Birkaç günden beri iyi giden işlerim fena olmaya başladı. Bizde talih yok.

20 Ocak 1923, Cumartesi
Bu akşam rakı içtik. Eğlendik. İş yine fena gitmekte devamda. Kasım maaşı verilecekmiş. Öğlende nöbetçi subaylığını teslim ettim. Kâh yağmur kâh kar yağdı.

Lozan'da buhran

21 Ocak 1923, Pazar
Pedere, biradere mektup yazdım. Birader Konya'da olduğundan enişte ile müşterek olarak yazdım. Kâtip paraları almaya gitti. Canım sıkılıyor. Bugün okuduğumuz 20 [Ocak] tarihli gazetede Lord Curzon'un müzakerelerin kesilmesi için bahane aradığını yazıyordu. Sulhu dört gözle bekliyoruz.

22 Ocak 1923, Pazartesi
Tabur erleri Akhisar hamamında yıkanacağından öğlenden evvel bölüğü götürdüm. Hamamdan sonra ve öğle sonu Hayrettin'e döndük. Rusların Besararabya hududunu geçtiği söyleniyor.

23 Ocak 1923, Salı
22 tarihli İstanbul gazetesi okuduk. Ümit veren havadis yok. Yunanlılar, Meriç boyunda askerleri topluyorlarmış ve bazı yerlerde hududu bile aşmışlar. Bu sebeple bizimkiler bir nota veriyorlar. Men edilmezse icabına bakılacağını söylüyorlar. Sulh uzak gibi görünüyor. Bugün hava çok güzel, güneş yüzü gördük. Erlere çiçek ve kolera aşısı yapılmakta olduğundan akşam talime çıkmadık. Kasım maaşıyla mezkûr aya ait elbise bedelini aldık. Kesintisiz 3840 kuruş aldım. Tabldot için 300 kuruş daha verdim. Evvelden 800 kuruş.

24 Ocak 1923, Çarşamba
Dün bizim bölük vakit kalmadığından aşı olmamıştı. Bugün çiçek ve kolera aşısı yapıldığından talime çıkmadık. Hava çok güzel. Sulh hakkında yeni bir şey işitmedik, canımız çok sıkılıyor.

25 Ocak 1923, Perşembe
Erlerin maaşını bozdurmak üzere Akhisar'a gittim. 24 tarihli İstanbul gazetesi aldım. Hep dedikodu. Biraderden

11.1.1923 ve pederden 6.1.1923 tarihli iki mektup aldım. Biradere ve pedere mektup gönderdim. Fakat mektuplarını Ada'dan [Adapazarı] postaya koydurdum.

26 Ocak 1923, Cuma

Hava çok güzel. Fakat geceler de ziyadesiyle soğuk oluyor. Erler, temizlikle meşgul oldu.

27 Ocak 1923, Cumartesi

Bugün hava yine güzel. Talimle meşgul olduk. Emirlerin ağzı yine değişti. İstanbul üzerine muhtemel bir yürüyüşte düşman tahkimatından ziyade tayyare taarruzuna uğramak ihtimali olduğundan bahisle, bunun hakkında erlere izahat ve nasıl ateş edileceğinin öğretilmesini yazıyor. ... yine yakın gibi görünüyor.

28 Ocak 1923, Pazar

Hava bulutlu. Pederden, 13 ve 16.1.1923 tarihli ve 15, 16, 17 numaralı üç mektup aldım. Birader parasızmış. On beş lira göndermişler. Benim de göndermemi yazıyor. Ben de bugün Akhisar postanesi vasıtası ile gönderilmek üzere 20 lira yolladım. Talimle meşgul olduk.

Akşamüzeri gönderdiğim para ve mektup geri geldi. Postaya 25 lira göndermiştim. Bozduramamışlar. Canım sıkıldı. Tabur kumandanı hastaneye gitti. Bizim Yüzbaşı Adil Efendi tabura vekâlet ediyor. Ben de bölüğe vekâlet ediyorum.

29 Ocak 1923, Pazartesi

Hava bulutlu, talimle meşgul olduk. Parayı bugün de gönderemedim. Akşamüzeri hareket için hazırlık rivayeti çıktı. Adil Efendi diğer odaya geçti. Yalnızım. Hareket lafı canımı sıkıyor.

Hareket emri gece geldi. 31.1.1923 sabahından itibaren Sapanca hariç Çerçe [?] istikametine yürüyüş yapılacağını ve ikamet mahallerinin bilahare bildirileceğini yazıyor. O istikamete hareket pek de fal-i hayır bir şey değil. Anlaşılan vaziyet fenalaştı.

Lozan Konferansı kesiliyor

30 Ocak 1923, Salı

Pedere, biradere mektup gönderdim. Biraderin mektubunu Kanaat Oteli'ne gönderdim. İki gün evvel gönderilmiş 25 lirayı bugün Akhisar Postanesi vasıtasıyla gönderdim. Bugünkü mahrem emirde siyasi vaziyetin gerginliğini yazıyordu. 29 tarihli gazeteyi okudum. Delegelerimiz başlangıç evrakını müttefik devletlerin delegelerine teslim ederek Lozan'dan gitmişler ve bu suretle konferans bilfiil kesintiye uğramış. Gizli emirde umum kıtaların ileri harekete başladığını yazıyordu. Bu Taşağıl'a benziyor. İstanbul üzerine bir taarruz yapacağımızı zannediyorum. Hayrettin köyünde bir maceram var.

31 Ocak 1923, Çarşamba

Bu sabah gayet erken uyandık, hazırlandık. Saat 7.00 evvelde tabur, Hayrettin köyünden hareket etti. Akhisar'dan geçtik. Akhisar'dan sonra mükemmel bir yağmur faslı başladı. İyice ıslandık.

1. Bölük, 2. Bölük ile beraber Geyve İstasyonu'nda, biz 4. Bölük ile beraber Bozviran[27] köyünde geceyi geçirdik. Yağmuru kar fırtınası takip etti. Kar başladığı vakit biz de Bozviran köyüne varmıştık. Köy, gerek Akhisar'a gerekse Geyve İstasyonu'na bir buçuk saat mesafededir. Hayrettin'den ayrıldığıma üzgünüm. Bir havadis işitmedik. Gideceğimiz mahallin Adapazarı civarı olacağını söylüyorlar. Aralık maaşları fırkaya gelmiş.

Bu defter-i hatıratım dolduğundan Şubat 1'den itibaren diğer bir deftere yazacağım.

27 Günümüzde Bozören (e.n.).

Geyve ve Adapazarı
[Üçüncü Defter]

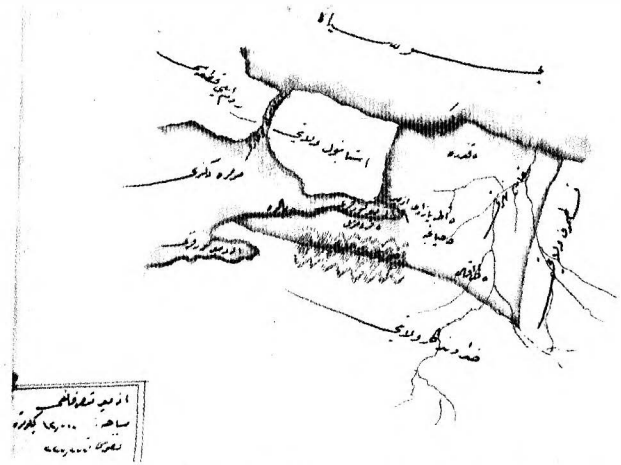
1 Şubat 1923, Perşembe

Dün sabah Akhisar'a tabi Hayrettin köyünden hareket ederek üç buçuk saati aşkın bir yürüyüşten sonra Bozviran köyüne varmıştık. 31 Ocak/1 Şubat gecesini orada geçirdik. Bugün, Şubatın birinci günü sabahı, yine gece yarısı uyandık, hazırlandık; 7.00 evvelde hareket ettik. Hareketten evvel bir er firar etti. İki saatlik bir yürüyüşten sonra Geyve İstasyonu'na vardık. Alayı harekete hazır bulduk. Geyve İstasyonu'na "Köprü" diyorlar. Geyve kazası, Sakarya Nehri'nin 400 metre kadar doğusunda, istasyonun batısında arada köprü var. Alayla yürüyüşe başladık ve Geyve garında heyelan halinde bulunan araziyi de gördük. Yılanlı köyü mahvolmuş. Yarısı meydanda iki hane görünüyor. Dağ yolu kapanmış. Ve kaymaya devam ediyormuş.

Sakarya Nehri ve İstanbul tren hattı, büyük gardan geçiyor. Yollar çamur, bereket versin ki bugün yağmur yok. Her taraf kar içinde. Tren hattını takiben akşamüzeri Arifiye İstasyonu'na vardık. Bizim konak mahalli olan Beşköprü, Ermeni köyü imiş. Ve şimdiki halde yanmış olduğundan Erenler köyüne istikameti yönelttik. Erenler köyü, Adapazarı'nın bir mahallesi imiş. Ezan vakti vardık. Adapazarı yarım saat kadar. Çamur gayet bol. Arkadaşlar, gazete okumuşlar. Delegelerimiz, sulhun başlangıç projesini reddetmişler. İsmet Paşa dönüyormuş. Bu hareketimiz, siyasi vaziyeti fevkalade gergin hale getirmiştir. Bütün kıtalar İstanbul'a doğru harekete başlamıştır. Neticenin ne olacağını bilemiyoruz. Şimdilik burada kalacakmışız. Yürüyüş 12 saat devam etti. Çamur bizi çok yordu.

2 Şubat 1923, Cuma

Bugün Adapazarı'na gitmek istiyorum. Fakat kar sa-

İbrahim Ethem'in kaleminden İzmit Vilayeti haritası. Adapazarı da vilayet sınırları içindedir.

bahtan akşama kadar yağdı. Çamur gayet bol olduğundan gitmedim. Fransız, icap ederse bizimle yalnız olarak sulh yapacaklarını bildirmişler. Bunun üzerine kesilme meselesinde biraz düzgünlük görülmüş.

3 Şubat 1923, Cumartesi

Havanın bulutlu olmasına rağmen sabahleyin Adapazarı'na gittim. Yollar, çamurlu olmasa çeyrek saat. Esasen burası mahallesi meyanındadır. [?] Kasaba güzel. Hoşuma gitti. Hamama gittim. Ufak tefek aldım; 500 kuruş sarf ettim. Akşamüzeri döndüm. Sulh meselesi hâlâ karışık ve olmayacak gibi. Gazeteler hep ümitsiz bir halde.

4 Şubat 1923, Pazar

Köy pek fena çamurlu olduğundan talim yok. Fırka mıntıkasında lekeli humma varmış. Onun için erler temizlikle meşgul. Sulh havadisleri iyice meraklı bir hal aldı.

5 Şubat 1923, Pazartesi

Adapazarı'nın bugün pazarını gezmek için Adapazarı'na gittim. Pedere ve biradere mektup gönderdim. Hemşerim Abdurrahman ve Zekai Efendilerle görüştüm. Sulh meselesi yüreğe şifa verecek bir hal almadı. Bugün yarın son karar verilecektir.

İsmet Paşa Lozan'dan ayrılıyor

6 Şubat 1923, Salı

Bulunduğumuz köy fırka mıntıkası haricinde imiş. Onun için Sapanca Gölü'nün kuzey doğusundaki Arnavutköyü'nün tabura yeterli olup olamayacağını takdir etmek üzere ben gittim. Bir saat mesafede, 17 haneli. Bir mangayı bile içine almaya kafi değildir dedim. Sabah ezanından evvel yola çıkmıştım ve yine pek erken döndüm. Gelir gelmez konferansın kesintiye uğradığı haberi etrafta top gibi patladı. Konferans kesilmiş. Biz sulhu beklerken tekrar harbin geldiğini görmekle çok üzgünüz. Öğleyin gemi toplarının tesirleri hakkında Hanlı köyünde bir topçu zabiti tarafından konferans verileceğinden atlı olarak oraya gittik. Bir saate yakın. Yollar kâmilen su içinde. Akşamüzeri *Tanin* gazetesini gördük. "Konferans kesildi. Mesele sulhperverane devam ediyor" tarzında yazıyor. Biz kesilme haberinin buradan değiştirildiğini anlıyoruz. Diğer 5 [Şubat] tarihli gazeteler ise çok iyi. Bakalım ya harp veya sulh yarın belli olacak. Aralık maaşını diğer taburlar aldı. Biz de alacağız.

7 Şubat 1923, Çarşamba

Dünden beri vücudum çok kırgın. Şiddetli bir nezle başladı. Terledim. Biraz faydası oldu. 6 Şubat tarihli İstanbul gazetelerini okuduk. Konferans mali meselelerden dolayı kesilmiş. İngiliz ve Fransız heyeti delegeleri Lozan'dan ayrılmışlar. Vaziyet son derece vahim. İsmet Paşa Hazretleri müzakerelerin resmen kesilmiş olduğunu öğrendikten sonra Lozan'dan ayrılacakmış. Kesilmeye çok üzüldük. Harp ihtimali pek fazla. Burunlarımıza barut kokusu gelmeye başladı. Azami bir iki gün zarfında vaziyet tamamıyla belli olacak gibi görünüyor. Bizim kâtibin tembelliği dolayısıyla maaşları bugün de alamadık.

Lozan'dan asılsız bir haber

8 Şubat 1923, Perşembe

Vücudum çok kırgın. İki günden beri dışarı çıkamıyorum. Aralık maaşlarını kâtip getirmiş. Henüz almadım. Sulh meselesi yine iyileşti. Aradaki ihtilaf yok olmuş. Gazeteler sulhun imza edilebileceğini yazıyorlar. Çok memnun olduk. Bir imza haberini işitirsek göbek atacağız. Herkes bu mesele ile meşgul. Tekrar toplanacaklarmış. Öğlende nöbetçi zabitliğini teslim aldım.

9 Şubat 1923, Cuma

Geldiğimiz günden beri hava bozuk. Hemen her gün yağmur yağıyor. Hele bugün hiç durmadı. Mütemadiyen yağdı. Gazeteyi okuduk. Yüreğe şifa bir şey yok. İsmet Paşa yeni teklifleri kabul etmemiş ve Lozan'dan hareket etmiş. Üç dört hafta sonra geleceğini gazete muhabirlerine söylemiş. Bugünlerde yine canımız sıkıldı. Artık iç üzüntüsüne uğradık. Aralık maaşı ile elbise bedelini aldım. Kesintiler hariç 3655 kuruş aldım.

Sulh tehlikede

10 Şubat 1923, Cumartesi

Gazete okuduk. İsmet Paşa'nın arkasından bütün delegelerimiz de hareket etmişler. İzmir ve İzmit limanları ecnebi harp gemilerine kapatılmış, fakat itiraz ediyorlarmış. Muharebe ile sulhun arası açıldı. Çok nazik günlerdeyiz.

Gazeteler ağızlarını bozdular. Allah encamını hayırlı eylesin. Üzgünüz. Sema bu üzgünlüğümüze iştirak etti. Yağmurun gece gündüz arkası kesilmedi. Mütemadiyen yağıyor; her taraf göle döndü. Akşamüzeri Niyazi'den ve Hamza Efendi'den birer mektup aldım. Çok memnunum.

11 Şubat 1923, Pazar

Hava bulutlu fakat yağmur yok. Adapazarı'na gezmeye gittim. Güzel bir hamam yaptım. Epeyce bir masrafa girdim. Niyazi ve Hamza Efendi'ye mektup gönderdim. Gazetelerde yüreğe şifa bir şey yok. Hep dedikodu. Kesilme mesuliyetinin kime ait olduğu meselesi ile uğraşıyorlar. Biraz daha sabır. Bakalım ne olacak?

12 Şubat 1923, Pazartesi

Havanın yüzü güldüğü yok. İsmet Paşa'nın Köstence yoluyla İstanbul'a oradan Ankara'ya hareket edeceğini gazeteler yazıyorlar. Kapatılma meselesi[28] dolayısıyla hükümetlerle aramızda siyasi bir ihtilaf çıkmış. Kalaycı'ya öğlende hareket ettim.

13 Şubat 1923, Salı

Her taburdan sıra ile 24 saat müddetle Arifiye İstasyonu civarındaki Kalaycı köyünde fırka ile alay arasında bir irtibat subayı bulunuyor. Dün sıra bana gelmişti. Dün öğleden sonra Erenler'den hareketle bir buçuk saatlik atlı bir yürüyüşten sonra Kalaycı'daki vazifeyi, 3. Tabur'dan Teğmen Mehmet Efendi'den teslim aldım. Ve bugün saat 15.00'te 2. Tabur'a teslim ettim. Vazife, muhaberat kesintiye uğrarsa hazır bulunan üç at süvariyle muhabereyi temin etmektir. Gazete bugün gelmedi. İsmet Paşa'nın daha henüz geçmediğini istasyon memurları söylüyor. Bugün alayda subaylar için atış müsabakası vardı. Bulunamadım.

28 Kapatılma meselesi ile İzmir ve İzmit limanlarının ecnebi harp gemilerine açılmaması kast edilmektedir.

14 Şubat 1923, Çarşamba

Hava bozuk. Güneş yüzü yok. İsmet Paşa hâlâ Bükreş'teymiş. Yolları kar kaplamış. Çok üzüntülü günlerdeyiz.

15 Şubat 1923, Perşembe

İsmet Paşa hâlâ Bükreş'teymiş. Olacaksa bir an evvel olsun. Artık harp lafına ikrah geldi. Hava soğuk ve bulutlu. Ocak maaşının verileceği söyleniyor.

16 Şubat 1923, Cuma

Buraya geleli 16 gün oldu. Hâlâ hava bulutlu. Bulut güneş yüzü göstermiyor. İnsan dinden imandan çıkacak. Subayların atış müsabakası yapılmamıştı. Bugün şu bulutlu ve soğuk havada yapıldı. Ben de atış yaptım. Pederden 18 numaralı, biraderden, enişteden, İzmir'de Elmalızade Mustafa Efendi'den mektup aldım. Atış mahallinde fazla kaldığımızdan çok üşüdük.

17 Şubat 1923, Cumartesi

Sabah iki saat kadar kar yağdı. Güneşin yüzünü bugün de görmedik. Biraderin grup halinde çekilmiş bir fotoğrafını aldım. İsmet Paşa, Belgrad'dan hareket etmiş. Üzüntülü günler geçmiyor. Ne olacak ise olsun bari.

18 Şubat 1923, Pazar

Ada'ya[29] gezmeye gittim. Elmalızade Hacı Mehmet Ağa'nın kardeşi Osman Ağa ile görüştüm. Adapazarı'nda hemşehri ve akrabaya çok rastladım. Pedere, biradere, enişteye mektup yazdım. Mart birinden itibaren siparişimi geriye alacağım. Zira bir, iki ay sonra terhis olmak ihtimalimiz var. Bunu pedere ve biradere yazdım.

29 Adapazarı.

19 Şubat 1923, Pazartesi

Erenler ahalisi, ağaçlarının kesildiğinden şikâyet etmişler ve bizden iki bölük Adapazarı'nın kenar mahallesine nakil edildi. 1. Bölük ile 3. Bölük geldik. Yerlerimiz fena.

Bugün büyük bir tesadüf olarak esaret arkadaşlarından Nuri ve Nejat Beyleri gördüm. İsmet Paşa İstanbul'dan Ankara'ya hareket etmiş. Biraderden mektup aldım. Parayı almak üzere imiş. Elbise yaptıracakmış. İki gündür hava biraz iyi. Adapazarı'nı iyice gezemiyoruz.

20 Şubat 1923, Salı

Bugün Nuri Bey'e Yunan silahı hediye ettim. Beraber epeyce gezdik. Pederden bir mektup almıştım. Cevabını yazacağım. Adapazarı çok güzel.

İsmet Paşa Ankara'da

21 Şubat 1923, Çarşamba

Nuri Bey'i gece uğurladım. Gebze'de şube reisi olduğundan oraya gitti. Pedere ve biradere mektup yazdım. İsmet Paşa Ankara'ya varmış. Gazetelerin ağzına bakılırsa sulh olacak gibi görünüyor. Harp isteyen hiç yok.

22 Şubat 1923, Perşembe

Bir fotoğraf çektirdim. Burada çok para sarf oluyor. Gazetelerde havadisler iyi. Bakalım netice ne olacak?

Meclis'te gizli müzakereler

23 Şubat 1923, Cuma

Pederden mektup aldım. Ankara'da Büyük Millet Meclisi'nde sulh hakkında gizli ve şiddetli müzakereler cereyan etmekte olduğunu gazetelerde okuduk.

24 Şubat 1923, Cumartesi

Ankara'da gizli müzakereler devamda. Vaziyet malum değil. Hava güzel olduğundan sabah ve akşam talimlerine çıktık.

Akşam adamakıllı kafayı tütsüledik. Osman Ağa Antalya'ya gidiyormuş; yanıma geldi. Valideye hitaben [...] bir mektup yazdım. Ve kendisine on lira verdim. Enişteden mektup aldım.

25 Şubat 1923, Pazar

Ankara'da müzakereler hâlâ devamda. Üç dört güne kadar netice belli olacakmış. Bu akşam her şeyi hazırladım. Muvaffakiyet hasıl olmuşken mani çıkınca ayrılmaya mecbur oldum.

26 Şubat 1923, Pazartesi

Talimle meşgulüz. Yeni bir takıntı yaptım. Ankara'da hâlâ hararetli müzakereler ve münakaşalar devamda. Adapazarı çok hoşuma gitti. Hele tangolarına[30] baktıkça insanın ağzının suyu akıyor. Bu gece kafayı yine tütsüledik.

27 Şubat 1923, Salı

Sulh hakkında Ankara'da müzakere ve münakaşa devamda. Çok para sarf ediyorum. Tangolarına bayılıyorum. Gece sinemaya gittik. Kafayı yine tütsüledik. Ocak maaşı fırkaya gelmiş.

28 Şubat 1923, Çarşamba

Talimle meşgul olduk. Her gün gazete okuyoruz. Yine bir şey yok. Halil Efendi ile yine kafayı tütsüleyerek şu yazıları mahmur bir dimağla yazıyorum. Ah bekârlık ah...

30 Tango: Halk ağzında aşırı biçimde son modaya uyarak giyinmiş kadın.

1 Mart 1923, Perşembe

İlkbaharın ilk günü. Cenab-ı Hak dünyanın güzel şu mevsiminde sulhü de beraber ihsan eylesin.

Ankara'da hâlâ müzakere ve münakaşa. Her gece kafayı çekiyorum. Orucu bu gece bozdum. Çok para gidiyor.

Kolordu Kumandanı Kemalettin Sami Paşa Hazretleri alayımızı Kalaycı'da teftiş etti. Memnun oldu. Bugün yine uzun bir yürüyüş yaptık. Pederden mektup aldım. İltifata nail oluyorum.

2 Mart 1923, Cuma

Sulh müzakere ve münakaşası devamda. ... Kalaycı'daki fırkanın yanına sıra bana geldiğinde gittim. Sabahtan akşama kadar yağmur yağdı. Her taraf çamur oldu. Şu hal canımı sıkıyor.

3 Mart 1923, Cumartesi

Akşam geç vakit geri döndüm. Biraderden ve Niyazi Efendi'den ve Mehmet Bey'den birer mektup aldım. Cevaplarını yazacağım. Akşam kafayı yine çektik. Hava biraz açtı. Ortalık yeşillenmeye başladı.

4 Mart 1923, Pazar

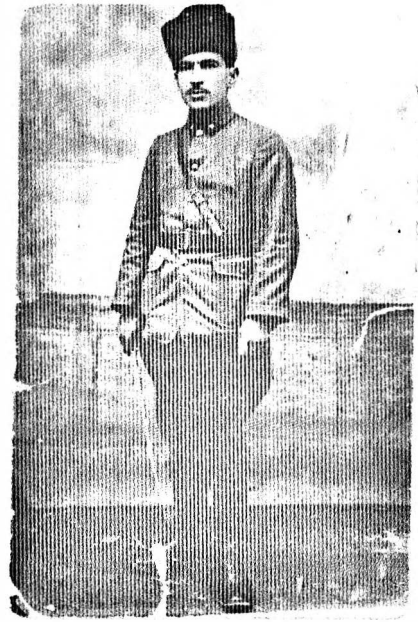
Sabah güneşi, berrak bir havada doğdu. Bugün dokuz yere mektup yazdım. Ve hepsine de fotoğrafımı gönderdim. Kafayı yine tütsüledim.

5 Mart 1923, Pazartesi

Adapazarı'na geldiğimiz günden beri 60 lirayı aşkın para sarf ettim. Bir şey de almadım. Ocak maaşları geldi, fakat henüz almadık.

6 Mart 1923, Salı

Maaş taburda. İşim olduğundan gidip almadım. Orucu bozmuştum. Fakat fena bozduk galiba. İşittiğime göre öy-

4 Mart 1923'te cepheden yolladığı resimlerden bir örnek.

le. Yarın maaş alacağım. Gazetelerde hep dedikodu. Havadis yok. Ankara'da gizli müzakereler hâlâ devam ediyor. Sulh olmayacak gibi. Talimle meşgul oluyoruz.

7 Mart 1923, Çarşamba

Ocak maaşımı aldım; 3380 kuruş aldım. Doktor bir şeyim olmadığını söyledi. Ve beklemenin de lazım olduğunu ilave etti. Akşama kadar geziyoruz.

8 Mart 1923, Perşembe

Sabahleyin taburdan bir emir. Elli kişilik bir kuvvetle Akyazı köyüne Abaza eşkıyası takibine gideceğim. Hazırlandım. Kaymakamdan jandarma kumandanından lazım

gelen talimatı aldım. Hareket edecektim. Vakit geç olduğundan yarın sabah hareket edecektim. Derken işi Kemal'in üzerine yükledik. Kemal Efendi gidecek. Çok gezdik ve çok yoruluyoruz. Ankara'da müzakereler devamda.

9 Mart 1923, Cuma

Kemal Efendi gitti. Adapazarı'nı epeyce gezdik. Pederden 22 numaralı bir mektup aldım. Pek çok hemşehrilerimize tesadüf ediyorum ve görüşüyorum. Hava iyi.

Ankara nihayet karşı teklif veriyor

10 Mart 1923, Cumartesi

Bu sabah taburdan bir emir daha.

Sakarya'nın doğusundaki Solaklar, Korduklar, Çelebiler, Horozlar, Hacı Ramazanlar köylerine ne miktar asker ve hayvanı sığdırabileceğinin tahkikine memur edildim. Yüklerle hareket ettim. Şosenin yol denecek hali yok. Acınacak hali çok. Yolun üzerinde birer metreye yakın çukurlar var. Sakarya'nın üzerindeki köprü evvelce tarafımızdan yıkıldığından, kayıkla geçtim. Ve pek tehlikeli idi. Köyler dolu ve asker oturamaz. Ankara'da proje hazırlanılmış, gönderilmiş. Bakalım yarınki gazetelerde vaziyeti nasıl okuyacağız? Çok yoruldum. Adapazarı'nın tangoları da yüreğimi oynatıyor. Bir fotin ısmarladım.

11 Mart 1923, Pazar

Gece bir emir daha. 9. Alay, Sakarya'nın doğusundaki köylerde ikamet edecek. Bizim tabur Sarıca köyü ile Hasanbey köyüne yerleşecek. Sabah saat 10 evvelde hareket ettik. Sakarya'nın üzerindeki 200 metreyi aşkın köprüden geçtik. İki saatlik yürüyüşten sonra Sarıca'ya vardık. Yirmi, otuz haneli bir köy. 4. Bölük, Hasanbey'e yarın gidecek. Güçlükle yerleştik. Köyün suyu çok fena. Karşı projeyi okuduk. Sulh olacak gibi görünüyor.

12 Mart 1923, Pazartesi

Gündüz ve gece fasıla ile yağmur yağdı. Canımız sıkılıyor. Hacı Nureddin'den bir mektup aldım.

13 Mart 1923, Salı

Gündüz yine hareket emri. Yarım saat mesafede olan Tavuklar köyüne hareket ettik. Yerleşmek meselesi. Adapazarı'na bir buçuk saat kadar bir mesafedeyiz.

14 Mart 1923, Çarşamba

Hareket sözü çıktı ve bilahare yalanlandı. Geyve-Akhisar mıntıkasına fırkamız yarın hareket edecek. Hemen Ada'ya gittim. Fotinin parasını verdim. Posta ile gönderilecek. On yedi lira sarf ettim. Bir okka tütün aldım. Adapazarı'nda paranın suyunu çektirdim. Tavuklar köyü çamurun bol yeri.

Sulh ümitleri yeşeriyor

15 Mart 1923, Perşembe

Sabah erkenden hareket ettik. Yağmur geceden başlamıştı. Her taraf çamur içinde. Uykudan gece yarısı uyandık. Hareketle beraber yağmur da başladı. Sakarya Köprüsü'nden geçerek ve nehri müteakiben Karaaptiler köyü yoluyla pek saltanatlı beş altı saatlik bir yürüyüşten sonra Geyve Boğazı dahilinde Karaçam köyünde bu geceyi geçirmek üzere yerleştik. Karşı projemiz devletlere birer birer varıyor. Sulh mutlaka olacak gibi. Harp lafı biraz kesildi. Dün tabura Binbaşı Abdülkadir Bey isminde birisi geldi.

16 Mart 1923, Cuma

Gece yağmurlu geçti. Sabah bulutlu ve soğuk bir havada pek erkenden hareket ettik. Geyve Boğazı dört saat çekiyor. Beş saatlik bir yürüyüşten sonra Akhisar nahiyesine

tabi Bozviran köyüne yerleştik. Ada'ya geçerken bu evde oturmuştuk. Bayırakçaşehir'de biz 4. Bölük ile beraberiz.

17 Mart 1923, Cumartesi

Talime çıkmadık. Hamza Efendi'den, Nuri Bey'den, enişteden, Mustafa Efendi'den birer mektup aldım. Birader kıtasına varmış. İzmir'e memur edilecekmiş. Hava güzel. Yerler biraz kuru.

18 Mart 1923, Pazar

Hava güzel. Sabah talimine çıktık. Üç gün temizlik yapılacağından talim paydos edildi. Gazete okuduk, hep fasa fiso. Bir şey bile yok.

19 Mart 1923, Pazartesi

Talime çıkmadık. Güneş biraz Akhisar ovasını güzelleştirdi. Güneşin hafif ısıtıcı harareti altında çamlar içinde dolaştık. Eski tabur kumandanı Binbaşı Adil Bey de birkaç gün evvel Bursa Hastanesi'nden geldi. Halihazırda taburda iki binbaşı var. Hangisinin tabur kumandanı olacağı ordudan sorulmuş. Biradere, pedere, Nuri Bey'e mektup gönderdim.

Sulhu hacı bekler gibi bekliyoruz

20 Mart 1923, Salı

Biraz yağmur yağdı. Gazete okuyoruz. Talime çıkmadık. Erler temizlikle meşgul. Canımız çok sıkılıyor. Sulhu hacı bekler gibi bekliyoruz. Uzadıkça uzadı.

Hayra alamet terhisler

21 Mart 1923, Çarşamba

Talime çıktık. 1306, 1307, 1308 [1890, 1891, 1892] doğumlu erlerin, karşı sulh projemize muvafık bir cevap

alınırsa müddetsiz izinli bırakılacağına dair gizli ve hemen yapılması için emir var. Akşama kadar miktarlarını soruyorlar. Bu da bir hayır alameti olsun.

22 Mart 1923, Perşembe

Perşembe olmak dolayısıyla talime çıkmadık. Artık talimden ikrah geldi. Bulutsuz bir hava göremiyoruz. Fakat yağmurun arkası biraz kesildi gibi.

23 Mart 1923, Cuma

Tam bir ilkbahar havası. Talim ve terbiyenin sıklaştırılması için fırkadan emir var. Pederden 23 numaralı bir mektupla dayımdan 15 Mart 1923 tarihli bir mektup aldım. Sulha ait hiçbir havadis yok. Canımız sıkılıyor.

24 Mart 1923, Cumartesi

Hava çok güzel. Tam bir bulutsuz sema. Gönlümüze biraz neşe geldi. Sabah ve akşam talimlerine çıktık.

25 Mart 1923, Pazar

Talimlerle meşgul olduk. Yeni liva kumandanı bugün 1. Bölük ile bir makineli takımı müdafaada olmak üzere 3. Tabur'a taarruz harekâtı yaptırmış. Hava çok güzel. Eski tabur kumandanımız Binbaşı Adil Bey yine yerinde kaldı. Diğeri Abdülkadir Bey 10. Alay, 2. Tabur'a gitti.

Sulh olacakmış. Londra'da kendi kendilerine müzakere ediyorlarmış. Sulh olacak. Bizim de canımız çıkacak.

26 Mart 1923, Pazartesi

Havalar gayet güzel gidiyor. Buluttan eser yok. Şubat maaşları verilecekmiş. Talimle meşgul olduk. Gazete okuyamıyoruz. Ancak dört beş günde bir okuyabiliyoruz.

27 Mart 1923, Salı

Çok şükür havalar iyi gidiyor. Talimle meşgul olduk. Fotin hâlâ gelecek. Postaların intizamına diyecek yok.

28 Mart 1923, Çarşamba

Havalar iyi. Gittikçe talim de kabak tadı veriyor. Sabah üç, akşam iki saat talim yapıyoruz. Havadis yok. Can sıkıntısı çok.

29 Mart 1923, Perşembe

Erler çamaşır yıkadı. İngiliz bombalarından beş tane atıldı ve erlere atış sureti gösterildi. Şubat maaşı verilecekmiş. Fotinden bir ses yok. Gazete okuduk. Bir şey yok. Londra'da müzakere oluyormuş. Cevabı bugünlerde verilecekmiş. İyimserlik devam ediyor.

30 Mart 1923, Cuma

Çok şükür. Havalar güneşli gidiyor. Biraderden 18.3.1923 tarihli İzmir'den yazdığı bir mektupla pederden 17.3.1923 tarihli bir mektup aldım. Ağabeyim, Hamdiye Hanım'ın evinde misafir olmuş ve adresini gönderiyor. Niçin mektup yazmadığımı soruyor.

31 Mart 1923, Cumartesi

Marta, bugün güzel bir havada veda ediyoruz. Çamlıkta boş vakitlerde geziyorum. Birkaç yere mektup yazacağım.

1 Nisan 1923, Pazar

Talimle meşgul olduk. Fotinden ses yok. Tüfekçi Salih Efendi, Adapazarı'na memur olarak gidecek. Fotin meselesini anlamasını rica ettim. Havadis alamadık. Şubat maaşı henüz fırkaya gelmemiş.

Ali Şükrü-Topal Osman meselesi, Meclis seçimleri

2 Nisan 1923, Pazartesi

Biradere, pedere, Hamza Efendi ve dayıma mektup gönderdim. Hamdiye Hanım bana yazmadığı için ben de

ona yazmadığımı bildirdim. Yarın liva kumandanı Kâzım Bey tarafından taburumuz teftiş olacaktır. Ankara'da Meclis'te gürültü varmış. Trabzon Mebusu [Ali] Şükrü Bey kaybolmuş. Katlolduğu zan olunuyormuş. Bugün hava çok bozuk. Gece kar yağdı. Toprak üzerinde hafif bir kar var.

3 Nisan 1923, Salı

Hava karlı ve soğuk olduğundan teftiş tehir edildi. Yarın olacak. Beni tabur flama muallimliğine tayin etmişler. Halbuki flamadan anladığım yok. Havadis hiç alamıyoruz. Bugün kış geriye döndü. Liva emri ile takım kumandanları defter tutacak. Ben de yazdım. Fotinden hâlâ ses yok.

4 Nisan 1923, Çarşamba

Sabah teftişe hazırlandık. Hava soğuk olduğu için teftişe gelmediler. Öğle sonu olacağı bildirildi. Bilahare de teftişin tehir edildiği haberini aldım. 2 [Nisan] tarihli İstanbul gazetesi okuduk. Kayıp mebusun cesedini bulmuşlar. [Topal] Osman Ağa kayıp etmiş. Meclis kendi kendini fesih kararını vermiş. Fakat diğerleri, seçim oluncaya kadar vazifeye bakacaklarmış. Müttefik devletlere cevaplarını vermişler. Yine Lozan'da toplanacaklarmış. Mecliste hararetli münakaşalar oluyormuş. Kâtip Şubat maaşını almış. Fakat elbise bedelini vermemişler. Biraderden, Niyazi'den mektup aldım. Birader, Hamdiye Hanım'a mektup yazmamamı tavsiye ediyor; ben de yazmayacağım. Ortalıkta bir karışıklıktır gidiyor. Allah encamını hayra tebdil etsin.

5 Nisan 1923, Perşembe

Ali Şükrü Bey'in katili Giresun Alayı Kumandanı meşhur Kaymakam [Yarbay] Osman Ağa, Ankara civarında vuku bulan bir çatışmada ölü yakalanmış. Şahsi mesele olması münasebetiyle Meclis'teki heyecan nihayet bulmuş.

Yeniden seçim başlamak üzere. Maaş gelmiş, fakat büyük kıymette olduğu için bozduracaklarmış. Öğle sonu tabur merkezinin bulunduğu Bayırakçaşehir köyüne gittim. Çeyrek saat mesafede. Arkadaşlarla görüştüm. Flamacılık başımda kışladı gibi.

Kesin terhisler

6 Nisan 1923, Cuma

Fotinleri Tüfekçi getirdi. İyi olmuş. 1306, 1307, 1308 [1890, 1891, 1892] doğumluların müddetsiz izinli bırakılacağına dair emir geldi. Yarından sonra gidecekler. Gidecekler çok sevinçli. Biz de kalben pek memnunuz. Bu, siyasi vaziyetin iyi olduğuna işarettir. İaşe zabiti İsmail Efendi Ada'ya para bozdurmak için gidecek. Bir serpuşla [başlık] bir uzun çorap sipariş ettim.

7 Nisan 1923, Cumartesi

Müddetsiz izinli gidecek erlerin vesikaları hazır. Eşya ve silahı teslim alındı. Hizmetlim Salih de yarın gidecek. Dün ve bugün ocak gibi kar yağdı. Sabah her tarafı kar içinde gördük. Sulh müzakereleri, Lozan'da tekrar başlayacakmış. Biz henüz cevap vermedik. Bu defa sulhu muhakkak olarak beklemekteyiz.

Taburumuz bölüklerinden dörder ile alay ve taburumuzdan ikişer olmak üzere 20 ere bugün flamacılık dersi vermeye başladım. Ben de yeniden öğreniyorum. Bereket versin erlerin ekserisi biliyor.

Lozan Konferansı yeniden başlıyor

8 Nisan 1923, Pazar

Bu sabah davul zurna sesleri, arkadaşların iltifatları arasında denizden gidecek kafile Geyve İstasyonu'na hareket etti. İzmit'ten vapura binecekler. Kâh yağmur kâh kar yağdı. Kış geriye döndü.

Delege heyetimize İsmet Paşa Hazretleri riyaset edecekmiş. Müzakere ayın ya 15'inde ya 20'sinde tekrar Lozan'da başlayacaktır.

İaşe zabiti Ada'ya para bozdurmak için gitmiş. Flama dersine bugün de devam ettik. Bir parça da ben öğrendim. Salih de gitti. Salih'in yerine Sadık isminde bir kişiyi emir eri olarak aldım.

9 Nisan 1923, Pazartesi

Gece epeyce yağmur yağdığından her taraf çamur içinde. Hava bozuk. Flama dersine devam ettik. Şubat maaşını aldık. Para yetişmemiş. Şubat elbise bedeli olan kesintisiz 360 kuruşu, Mart maaşı ile vereceklermiş. Şubat'tan 21 lira kadar bir para elime geçti.

10 Nisan 1923, Salı

Sabah alaydan bir emir: Alay Yaveri Tahir Efendi Teşkilat-ı Mahsusa olarak İstanbul'a gideceğinden Rahmi Efendi yaver ve beni de silah subayı olarak tayin etmişler. Hemen alaya uğramam emir olunuyor. Alaya geldim. Bundan çok etkilendim. Rahatım iyi idi. Bayırakçaşehir'deyiz. Hava yine bozuk. 9 Nisan tarihli gazete okuduk. Bizimkiler cevap vermişler ve ayın 23'ünde Lozan'da toplanılmasını teklif etmişler. Sulh muhakkak gibi görünüyor.

11 Nisan 1923, Çarşamba

Alay zabitliğinde ikinci günüm. Bütün askerlik hayatımda dağınık vazifede bulunduğum için canım sıkılıyor. Bölük hayatına epeyce alışmıştım. Öğle sonu 1. Tabur, fırka kumandanı tarafından teftiş edildi. Teçhizatı teftiş etti. Ve bir de tatbikat yaptırdı. Memnun oldu. Sulh projesinin meclisçe kabul edildiğini gazetede okumuşlar. Gazeteler münakaşa olmadan kabulünden dolayı aleyhinde yazıyorlarmış. Avanaklar. Trenden inip araba ile bir seyahat yapıyorlar. Memleketin halini görmüyorlar ki.

Hava kânunsani mübarek. Bugün teftişte oldukça çivi kestik. Gebze Şube Reisi Nuri Bey'den 6 Nisan tarihli bir mektup aldım.

12 Nisan 1923, Perşembe

Geyve'ye gezmeye gittim. Ufak tefek aldım. Geyve sözde kaza olacak. Köy gibi. Bir minaresi var. Dört yüz elli hane imiş. Sokakları çok fena. Kaza değil, büyükçe bir köy. Rahmi Efendi ile bugün az daha kavga yapacaktık. Bana karşı tahakküm siyaseti takip ediyor. Bana da vız geliyor.

13 Nisan 1923, Cuma

Akhisar'da fırkamız tarafından fukara çocuklarına sünnet cemiyeti yapılacak. Eğlenti tertip edilmiş. Ben de geç vakit gittim. Bazı arkadaşlarla görüştüm. Bugün bir rivayet çıktı. İhtiyat subaylarından talimgâha [13]30 sene[sin]de [1915] dahil olanlar terhis olacakmış.

Diğer bir rivayet: Memur olan ihtiyat zabitleri, hazinenin menfaati için terhis olunacakmış. Zira memuriyette vekil var. Bu havadis her ne kadar kuvvetsiz ise de memnun olduk.

İsmet Paşa yola çıkıyor

14 Nisan 1923, Cumartesi

Silah subaylığına geldiğime hiç memnun değilim. Kırtasiyecilik çok canımı sıkıyor. Esasen meşgul olduğum da yok. Bugün Rahmi Efendi ile ahar bir yevmi meselesinde arada hasıl olan bir ihtilaftan dolayı biraz kavga yaptık. Bu kavganın bana olan tahakküm siyaseti dolayısıyla çıkması muhakkaktı. Durmak istemiyorum. Mutlaka bölüğe gideceğim. Öğlende fırkadan gelen bir emir üzerine, tabur kumandanlarına ait yaptırılmış tabur tatbikatının tenkit hülasalarını almaya gittim. Uzun bir yazı olduğundan çok yoruldum. Geç vakit döndüm.

Fransızların Suriye'de asker yığmaları üzerine Balıkesir civarlarında bulunan 3. Kafkas, 11. ve 17. Piyade Fırkalarının Maraş'a hareket ettikleri kuvvetle söyleniyor. Esasen hat da meşgul. Zira o tarafa gidecek müddetsiz izinli erler hatların meşguliyeti dolayısıyla hâlâ duruyor.

İsmet Paşa İzmit'e birkaç gün evvel hareket etmiş. Lozan'a İstanbul yoluyla gidecekmiş.

Havada sıcaklık var. Akşamüzeri fırtına başladı. Enişteme ve Niyazi Efendi'ye mektup gönderdim. Artık can sıkıntısı gayeyi buldu.

15 Nisan 1923, Pazar

Dünkü kavganın tesiri ile artık aramız iyileşti. Akşamüzeri Alay Kumandanı Kaymakam Hüseyin Hüsnü Bey ... icra edilecek manevrada bulunmak üzere gitti. Fırka kumandanının Ankara'ya veya Derbent'e gittiği söyleniyor. Alay karargâhına 3. Tabur'dan Teğmen Remzi Efendi isminde bir arkadaşımız daha geldi.

... bölüğe gideceğim. Hava bulutlu, fırtınalı kış geriye döndü.

16 Nisan 1923, Pazartesi

Hava güzel. Bugün bir emir daha çıktı. Ayın 8'inde Hatt-ı Fasıla'yı[31] teslim alacağımız söyleniyor. Mamafih Adana lafı da var. Fırka kumandanı Ankara'ya gitmiş.

Ramazan-ı Şerif

17 Nisan 1923, Salı - Bayırakçaşehir

Bugün Ramazan-ı Mübarek'in birinci günü olduğunu öğle üzeri haber aldık. Taburlara tamim edildi. Cenab-ı Hak, bu mübarek günleri hayırlı etsin.

31 İstanbul'daki İtilaf Devletleri'nin işgal kuvvetleri ile Ankara Hükümeti arasında, Mudanya Mütarekesi'nde belirlenen ve Darıca-Gebze-Şile üzerinden geçen sınır (e.n.)

Rivayet hâlâ dönüyor. Elcezire veya Hatt-ı Fasıla. Resmi bir şey yok. Rahmi ile aramız daima açık ve münazaalı geçiyor. Hatta hâlâ gidecek. Fakat yaverliği katiyen kabul etmedi. Pederden de çoktan mektup yok. Ağabeyimin fırkası da Elcezire taraflarına gitti. Eski alay yaveri Tahir Efendi geldi. Dersaadet teşkilatı lağvolmuş. İzmit'ten döndü, memnunum. Böylelikle bu sayede buradan kurtulurum. Havadis alamıyoruz.

18 Nisan 1923, Çarşamba

Rahmi Efendi hastaneye gitti. Eski yaver Tahir Efendi yine vazifeyi üstlendi. Alayımıza yeni tayin edilen bir zabit, çıkan rivayetin doğru olduğunu söyledi. Bizim fırkanın da Elcezire'ye hareketi muhakkak imiş. Sonra her nedense 11. Fırka'yı göndermişler. Pedere ve biradere mektup yazdım. Niçin mektup göndermediklerini sordum. İki saat sonra da pederden 25 numaralı ve 21.3.1923 tarihli bir mektupla dayımdan 13.4.1923 tarihli bir mektup aldım. Cevaplarını bilahare yazacağım.

19 Nisan 1923, Perşembe

Bugün 18 tarihli İstanbul gazetesini okuduk. İsmet Paşa Hazretleri riyasetindeki sulh delege heyetimiz 18 Nisan öğleninde trenle Lozan'a hareket etmişler. Onlara uğurlar olsun. Sulhu da beraber getirsinler. Geceleri arkadaşlarla toplanıyoruz. İyi vakit geçiriyoruz. Çok şükür biraz güneş yüzü gördük.

20 Nisan 1923, Cuma; Ramazan 4

Bugün yine alaydan 62 er müddetsiz izinli ve ikişer ay izinli (her ikisi 62'dir) olarak gittiler. Son olarak 26 Ağustos 1922 tarihinden sonra yaralanan erlere ikişer ay izin verileceği hakkında emir var. Vesikaları toplanıyor. Görünüşe göre sulh muhakkak. Öyle olmasa bu kadar er şüphesiz izinli sayılıp terhis edilmez. Alayımızda bugün 52 muharip, 13 gayri muharip zabit, 1516 muharip, 3672 gayri muharip er var. Ve bugünün dedikodusu da bu kadar.

21 Nisan 1923, Cumartesi; Ramazan 5

Bugün bir rivayet daha çıktı. Müdafaa-i Milliye emri ile bütün depo alayları kaldırılmış ve oradaki ihtiyat subaylarından terhis edilmiş erlerle aynı yıllarda doğanların [1]308'liler [1892] (dahil) kadar da iaşe zabiti imiş. Birkaç yerden de daha söylendi. Doğru gibi. Fakat bize resmen bir şey yok. İpucu başladı. Hava güzel. ... 3. Tabura Binbaşı Cemal Bey isminde birisi geldi. Fırka emrinde artık yaz geldiğinden ayın 23'ünden sonra çadırlı ordugâha geçilmesi yazıyor. Yaz geliyor ve geldi zaten. Beklemedeyiz. ... Biraderden 7.4.1923 tarihli bir mektup aldım.

Konferans toplanıyor: Çifte bayram

22 Nisan 1923, Pazar

Yarın Lozan Konferansı toplanacak. Havalar birdenbire ısındı. Çok sıcak var. Mektup gelmiyor. Havadis yok. Canım sıkılıyor.

23 Nisan 1923, Pazartesi

Biraderden 26 numaralı ve 12.4.1923 tarihli bir mektupla, eniştemden bir mektup aldım. Pederin mektubuna Mesude'nin mektubu da ekli idi. Memnun oldum.

Bugün Büyük Millet Meclisi'nin ilk açılış günü olduğundan Türkler için milli bayramdır. Bu mesut günü kutlamak için talime çıkılmaması ve erlerin eğlence ile vakit geçirmesi için fırkadan emir var. Erler güzel oyunlar yaptı. Eğlendi ve eğlenirken bütün Türk toprağı bugün bu mesut günü hararetli bir suretle kutlamaktadır.

Ne büyük tesadüf. İkinci sulh konferansı da bugün Lozan'da ikinci defa toplandı. Cenab-ı Hak'tan millet için hayırlı bir sulh temenni ederim.

24 Nisan 1923, Salı

Mübarek Ramazan bu sene de gurbet elinde geçiyor. Zavallı gençlik de elden gidiyor. Bugün gelen gizli işaretli fırka emrinde 1309, 1310, 1311 [1893, 1894, 1895] doğumlu erlerin müddetsiz izinli bırakılmaları kararlaştırılmış olduğundan vesikalarının ayın 27'sine kadar fırkaya gönderilmesini yazıyor. Erler memnun, biz de memnunuz. Bölüğümüz Düzakçaşehir'de olduğundan burayı ziyarete gittim. On dakikalık mesafededir. Bilahare geri döndüm.

25 Nisan 1923, Çarşamba

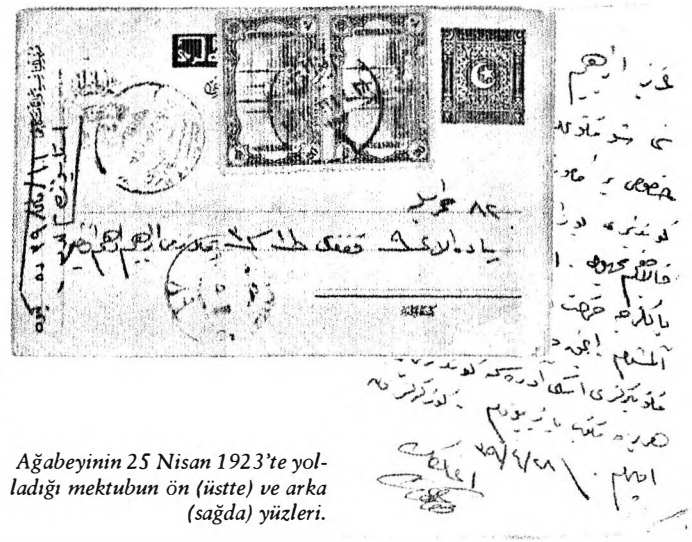
Hava çok sıcak. Terlemeye bile başladık. Vücudum da biraz kırgın. Bugün alaya 200 sevkıyat eri geldi. Bir taraftan geliyor, bir taraftan gidiyor. Absafi[32] ve Şahinkale [?] dağlarında bulunan Laz ve Çerkes eşkıyayı tutmak için alayımızın taburlarından ikişer takım ayrıca bir subay kumandasında 50 kişilik bir müfreze var. 12. Fırka, 34. Alay da takiplerinde geziyorlar. Eşkıya bu takip üzerine hemen hemen kendini sakladı. Mamafih üç tanesini 2. Tabur tuttu.

Yeni terhisler

26 Nisan 1923, Perşembe

Tahir Efendi hasta. Bunun için biraz fazla yoruluyorum. Vücudum kırgın. Gece güzelce uyuyamıyorum. Zira dimağım fazlaca meşgul. Terhis için ara sıra yalan havadis çıkıyor. Fakat çok geçmeden arkası gelmiyor. 25 Nisan 1923 tarihli gazete okuduk. Lozan'da toplantı yapılmış. Müzakereler çetin olacakmış. Orada sulh oladursun. Burada kurtarılan yerlerimizden gelme yaralı askerlerin ikişer ay izinli gittiği gibi, üç ayrı doğum tarihli grup da terhis olmak üzeredir.

32 Günümüzde Alpsofu (e.n.).

Ağabeyinin 25 Nisan 1923'te yolladığı mektubun ön (üstte) ve arka (sağda) yüzleri.

27 Nisan 1923, Cuma

Kurtarılan yerlerden gelen ve 26 Ağustos taarruzundan sonra yaralı olanlardan 212 kişi ikişer ay izinle bu sabah hareket ettiler. 1309, 1310, 1311 [1893, 1894, 1895] doğumlu erlerin de terhis vesikalarını fırkaya gönderdik. Dün alaydan 343 er çıktı. Bizim için resmi hiçbir şey yok. Ama vaziyet hiç müsait değil.

28 Nisan 1923, Cumartesi

27 tarihli gazete okuduk. Milli meselelerin bir kısmı hal olmuş ve sulh ihtimali gittikçe artmakta imiş. Hava çok bozuk.

29 Nisan 1923, Pazar

Mart maaşlarını vereceklermiş. Bordroları istiyorlar. Kolorduya gidip alacaklarmış. Elbise bedeli bu defa da yok. Hava bulutlu ve sıcak. Canımız sıkılıyor. Ne olacaksa olsa. Biraderden bir mektup aldım.

30 Nisan 1923, Pazartesi

Çoktan yağmur yağmıyor. Ekinler sararıyor. Bugün niyetlendi fakat yine yağmadı. Sulh müzakereleri yine iyi bir cereyan takip etmeye başlamış.

1 Mayıs 1923, Salı

İstanbul gazetesi okuduk. Sulh ilerliyor. Delegeler arasında çekişme eksik değil. Şiddetli fırtına tozu dumana karıştırdı. Fakat yağmuru yağdıramadı ise de hava soğudu. Etrafa yağdı gibi.

Akşam gelen emirde 1309, 1310, 1311 [1893, 1894, 1895] doğumlu erlerin müddetsiz izinli bırakılacaklarını yazıyordu. Bir kısmı denizden bir kısmı da karadan gidecek. Her doğum tarihliye ayrı ayrı posta tertip ediliyor.

2 Mayıs 1923, Çarşamba

Bugün çok iş çıktı. Gece geç vakte kadar uyuyamadım. Seherde davulcunun, "Tatlı uykulardan uyan" sedasını ben henüz uyumadan dinliyorum. Terhis olacak erlerin vesikalarını taburlara gönderdik. Hava çoktan kurak ve ekinler yağmura muhtaç bir halde idi. Ayı geçmeye başladı. [?] İftardan sonra oldukça şiddetli bir fırtına ile yağmur yağdı. Devamını temenni ediyoruz. Antalya'ya müddetsiz izinli giden 13. Alay'dan bir çavuşla pedere bir mektup yazdım.

26.4.1923 ve 4871 numaralı Birinci Ordu Yazısı

Ramazan Münasebet-i Mübeccelesiyle [kutlu münasebetiyle] Başkumandanlığın Orduya Beyannamesi

Ordulara rahmet ve mağfiret ayı, bu sene dahi bizi silah ve vazife başında buluyor. İnayet-i Rabbaniye [tanrısal lütuf] ile kazandığımız bi-emsal [emsalsiz] muvaffakiyetlerden sonra hukuk-ı meşru'amızın temini [meşru haklarımızın sağlanması] için devletçe yapılmakta olan teşebbüsat-i sulhperveranenin [barışçıl girişimlerin] neticesine sükûnet ve itimatla intizar ediyoruz [bekliyoruz]. Bu netice bizim tekrar harekete geçmemizi icap edecek bir şekilde zuhur eder ise gaza ve şehâmet [yiğitlik] yolunda aynı şevk-i ve vatanperveraneyle [vatanseverlik şevkiyle] devam edeceğimiz tabiidir. Bu hususta bütün silah arkadaşlarımın yek emel [aynı emele sahip] bulunduğuna şahit kaniyim. İdraki ile övündüğümüz bu mübarek ayın hürmetine eltaf-ı Allah'tan [Allah'ın lütuflarından] vatanımız ve cümlemiz için selamet ve saadetler niyaz ederken, dava-yı mukaddesin [kutsal davanın] aşkıyla Rahmet-i Rahmana kavuşmuş olan aziz şehitlerimizin ruhlarına fatihalar ithaf ediyorum.

Mustafa Kemal

3 Mayıs 1923, Perşembe

Terhis olacak üç doğum tarihli erlerden, bugün alaydan 66 er gitti. Arkadaşlarının iltifatları arasında hareket ettiler. Hava fırtınalı ve bozuk. Fakat yağmur yağmıyor.

4 Mayıs 1923, Cuma

Bugün, bize kânunsani ayını hatırlattı. Yağmur geceden yağmış. Her tarafı sulamış. Gündüz de fasıla ile devam etti. Hava soğuk. Tam bir kış günü. Mahsulat pek ziyade fenalaşmış idi. Bu yağmur, rençperlerin yüzünü güldürdü. Diğer fırkalar Mart maaşını aldığı halde bizimki hâlâ gelecek. İstanbul, Nisan'ı bile aldı. Fırka kolorduya gitmiş.

İstanbul gazetelerini okuduk. Konferans şöyle böyle devam ediyor. Hep mütehassıslara havale. Bütün dünya iç üzüntüsünde. Bir taraftan erler terhis oluyor, bir taraftan sulh oluyor. Halihazırdaki erlerin kıymet-i harbiyesi bence sıfırdır. Bütün güzide erler terhis oldu. Bugün de 1309, 1310, 1311 [1893, 1894, 1895] doğumlu erlerin dünden kalan 261 er sabahleyin Akhisar'a hareket ettiler. Bir kısmı denizden bir kısmı da karadan gidecekler. 1314 [1898] dahil doğum tarihlilere kadar olan erlerin terhis emrinin fırkaya kadar geldiği ısrarlı surette her taraftan söyleniyor. Askerin terhis olurken diğer arkadaşlarıyla olan sarılıp ku-

caklaşmaları seyre değer müstesna bir manzara. Yarından sonra Hıdırellez. Alayda bugün için hususi bir oyun (müsamere) tertip edilecek. Beni de ithal ettiler. Ömrümde sahneye çıkmamıştım. Hiç de arzu etmiyorum ama ısrar ettiler. Bütün arkadaşlar da benim gibi.

5 Mayıs 1923, Cumartesi

Her taraf çamur içinde. Hava soğuk ve bulutlu. Dünkü terhis alay içinde mühim bir gedik açtı. Muharip mevcudu 1190'dır. Ne pedere ne diğer yerlere çoktandır mektup yazamıyorum. Üzerimde öyle bir tembellik var ki. Yarınki müsamere için hazırlanıyoruz.

Bugün ihtiyat subaylarının terhisi için bir fal-i hayır addedilebilecek bir emir geldi. Kurtarılmış yerlerin askere alma şubelerine mensup bütün ikinci sınıf ihtiyat subaylarının, gizli işaretli bir emirle künyelerinin akşama kadar fırkaya gönderilmesini yazıyorlar. Alayda altı efendi mevcut. Künyeleri gönderildi. Bunu bizim için bir başlangıç addediyoruz. Gazete görmedik. Havadis yok. Sadullah Efendi muayene için Ada'ya gitti. Tütün ısmarladım. Kendisi Bursalı'dır. Yaralı olduğu için, izinli erlerin izinleri ikişer ay daha uzatıldı. Oldu dört ay.

Hıdırellez'de "Hürriyet Oyunu"

6 Mayıs 1923, Pazar

Hıdırellez münasebetiyle bugün alay kıtaları talime çıkmayacak. Ve eğlence ile meşgul olacak. "Hürriyet Oyunu"nu subaylar ve bir kısım erler karşısında verdik. Hayatımda ilk defa sahneye çıktığımdan dolayı epeyce heyecanlı dakikalar yaşadım. Birlikte yemek yedik. 1. Tabur sabık yaveri İsmail Efendi tebdil-i havadan geldi. Muallimlerle maliye ve adliye memuru olan ihtiyat subaylarının terhisi için kolorduya emir geldiğini söylüyorlar. Bu da bir rivayet. Hava oldukça soğuk, birkaç günden beri yün fanilayı tekrar giydim.

7 Mayıs 1923, Pazartesi

Oh! Tam bir ilkbahar havası. Güneş var. Hava berrak. Bol bol gezdim. Çoktan beri mektup yazmadım, yazacağım. Kâtip Mart maaşını almak için fırkaya gitti. Halbuki geride Nisan maaşını, elbise bedelleriyle beraber almışlar. Anlamıyoruz. Biz vatanın sevimsiz evlatları mıyız?

8 Mayıs 1923, Salı

Kâtip maaşları getirdi. Açıkgöz çıkanlar aldı. Mütebaki büyük para olduğundan iaşe subayı bugün Ada'ya bozdurmak için gitti. Sulh müzakerelerinden yüreğe şifa bir şey işitemiyoruz.

9 Mayıs 1923, Çarşamba

Geyve'ye gezmeye gittim. Ufak tefek aldım. Pedere, enişteye, biradere, Niyazi Efendi'ye mektup gönderdim. Bugünlerde üzerimde çok tembellik var. Hiçbir yere mektup yazamıyorum. Rahmi Efendi gelecekmiş. İyi dalga geçiyorum. Fakat imkânı pek zor. Nuri Bey'den mektup aldım.

Lozan Konferansı yine mi kesiliyor?

10 Mayıs 1923, Perşembe

İaşe subayı geldi. Maaşı aldım; 4070 kuruş aldım. Bir 100 liralık yaptım. Bana da aybaşına kadar 10 lira kadar bir para kaldı. 9 tarihli İstanbul gazetelerini okuduk. Gayet fena. Konferansta hiç terakki yok. Hep dedikodu. Hatta kesilme haberi bile çıktı. Hiç memnun değiliz. Yine kesilme olursa iş uzayacak. Harp arama. Bölüklerdeki erler ile harp etmek biraz güç. En muharip ve en talimli asker terhis oldu. Rahmi Efendi geldi. Vazifeyi teslim ettim. Vakit geç olduğundan bu geceyi de alayda geçirdim. Çok memnun oldum.

11 Mayıs 1923, Cuma

Bölüğüme katıldım. Hamza Efendi'nin fotoğrafı ekli bir mektup aldım. Çok memnun oldum. Epeyce zamandan beri pederden ve biraderden mektup gelmiyor. Bende mektup yazmak için hiç heves yok. Üzerimde öyle bir tembellik var ki. Nuri ve Hamza Beylere bile cevap yazamadım. Sulh için hiçbir havadis yok. Herkes bedbin ve tedirginlik içindedir. Sulhun olacağına dair herkeste bir kanaat mevcut.

Ohh! Bölüğümde ne kadar rahatım. Alayın evraklarından kurtuldum. Ortalıkta tam bir ilkbahar havası. Barış ve savaş zamanları kadrolarının tespiti için subaylardan mürekkep bir heyet, yarın alay kumandanının yanında toplanarak ne miktar olması lazım geldiğini tespit ederek bildirecek. Her kıta yazacak.

12 Mayıs 1923, Cumartesi; Ramazan 26

Mübarek ramazan gidiyor. Gençlikten de bir gün daha öldü. Bizde, hayattan ve gençlikten, böyle giderse eser kalmayacak. Uzun senelerin sıkıntı ve eziyetleri bizi maddeten ve manen perişan bıraktı. Eğer bu sefer de sulh olmazsa halimiz harap. Hayata da gençliğe de istikbale de elveda.

Terhis olup gideceğiz de kendimize istikbal hazırlayıp hayatın lezzetini tadacağız. Heyhat. Nisan maaşları da verilecekmiş. Bordroları mühürledik. İlkbahar geçiyor. Buranın ilkbaharı bizim memleketinkine hiç benzemiyor. Buraların her tarafında bol yeşillikler yok. Memleketimiz ile kabili kıyas kabul etmez.

13 Mayıs 1923, Pazar

Ramazanın 27'nci[33] günü. Sulh için yüreğe şifa verecek bir havadis yok. 11 tarihli gazete okuduk. Sulh daha uzun imiş. Müzakereler ümitsiz imiş.

33 İbrahim Sorguç, hatırasında Ramazanın yirmi altıncı günü diye yazmış. Ama önceki gün yirmi altıncı gün diye not düşüldükten sonra 13 Mayıs 1339, Pazar günü yirmi yedinci gün olmalı.

Nuri ve Hamza Beylere mektup gönderdim. Yarın Geyve İstasyonu'nda hat muhafızı olarak bulunan Kemal Efendi'yi değiştirmek için emir aldım. Oyun münasebeti ile geliyor.

14 Mayıs 1923, Pazartesi; Ramazan 28[34]

Saat dokuz evvelde Bayırakçaşehir'den hareket ettim. 1. Bölük'ten Teğmen Kemal Efendi'den taburumuzun muhafazasına ait bir demiryolu aksamındaki karakolları teslim aldım. Mıntıkamız, Geyve İstasyonu ile Geyve Boğazı dahilindeki Yılanlı demir köprünün dört kilometre kadar kuzeyine kadar uzanıyor. Yılanlı köprüsü 100 metre uzunluğundadır. Evvelce tarafımızdan tahrip, bilahare de tamir edilmiş olan bu köprü hâlâ kafi talep edilen bir hali haiz olmadığından tamir edilmektedir. Mevcut 46 er ve küçük subaydır. Bir otomatik de vardır. Beş küçük subay postası ile emniyet altına alınmıştır. Köprülerden herhangi bir şahsın geçmesi katiyen yasak olduğu gibi, hat üzerinde dolaşmak da yasaktır. Eşkıyalar ve casuslar tarafından yol ve köprülerin tahribinden korkuluyor. Köprü başında (Geyve İstasyonu) oturuyorum. Havadis yok. Birkaç tren geçti. Bugün mecburen bekliyorduk. Yemek aldım.

15 Mayıs 1923, Salı - Köprü başı (Geyve İstasyonu)

Gece, herhalde tahtakurusunun tesiriyle olacak, iyice uyuyamadım. Erkenden kalktım. Gazete (14 tarihli) aldırdım. Havadisler çok şükür, çok güzel. İsmet Paşa Hazretleri, Düyun-ı Umumiye faizlerinin Frank olarak ödenmesini teklif etmiş. Fransızlar, Paris'ten sormuşlar; muvafık cevap alacakları kuvvetlice ümit ediliyormuş. Gazeteler, gelecek hafta zarfında sulhun imza edilebileceğini yazıyorlar. Yarabbi bize de o mesut günü göster.

34 Burada Ramazanın yirmi yedinci olduğunu belirtmiş. 12 Mayıs 1339, ramazanın yirmi altıncı günü ise 14 Mayıs 1339 da yirmi sekizinci gün olmalı.

Gazeteyi Adil Efendi'ye gönderdim. Çok memnunum. Artık sulh ufukta görünmeye başladı. Rus delegesi bir İsviçreli tarafından Lozan'da katledilmiş. İsmet Paşa Hazretlerine karşı da Rum ve Ermeniler tarafından suikast yapılacağı resmen rivayet. Gazetelerimiz ateş püskürüyorlar. Maazallah böyle bir halin vukuunun vahim neticeler vereceğini yazıyorlar. Oturduğum ev Geyve Boğazı'nın zümrütdağlarına nazır, hoş manzaralı. Sadece yalnızlıktan canım sıkılıyor.

Bölüğümüze, kaldırılmış depo taburundan muvazzaf Teğmen Nafiz Efendi isminde bir arkadaş gelmiş. Adil Efendi yazıyor. Memnun oldum. Ne kadar çok olursak o kadar iyi.

Buruk bir bayram

16 Mayıs 1923, Çarşamba - Yevm-i arife

Mübarek ramazanın son günü. Fakat bayram mıdır, gelen giden nedir, farkında değilim. Hep böyle mübarek günleri yalnız geçiriyorum.

İstanbul'dan posta treni gelmediği için havadis yok. Karakollarda vuku bulan bir şey yok. Biraderden 28.4.1923 tarihli Ayvalık'tan gönderdiği bir kartı aldım. Hususi bir memuriyetle oraya gitmiş, yine kıtasına dönecekmiş. Bölüğümüze verilmiş Nafiz Efendi, bugün buraya geldi. Görüştük. İyi bir arkadaşa benziyor. Nisan maaşı verileceği kati. Hatta kâtipleri istemişler. Bu vakitsiz maaş bayram hürmetine oluyormuş.

17 Mayıs 1923, Perşembe; Ramazan Bayramı: 1

İstanbul etrafında ikamet eden subay ailelerinin çocukları giyinmişler. Bayramı öttürdükleri düdüklerle kutluyorlar. Ortalıkta neşeden eser yok. Sulhun imza edildiği haberi günü en büyük bayramımız olacaktır.

Hiç unutamayacağım. İki sene evvel, 1921 senesi Ramazan Bayramı'nın birinci günü bende ölmez bir hatıra bırakmış olmalı ki hatırımdan çıkmıyor. Bu da maziye ebediyen karışan bir şey oldu. İstanbul'dan tren gece yarısından sonra geliyor. Gazete aldırdım. 16 tarihli Düyun-ı Umumiye faizlerinin frank olarak ödenmesi hakkında tarafımızdan vuku bulan teklife, henüz Paris'ten bir cevap gelmemiş. Mamafih ümit veren bir cevap beklenmiyormuş. Yunanlılarla tamirat meselesi konuşulacakmış. Bakalım bu bir engel çıkaracak mı? Biz katiyen alacağız diyoruz. Yunanlılar da vermeyeceğiz diyorlar. Vaziyet umumiyetle iyi imiş. Bu bayrama kadar sulh imza edilmiş olsa idi öyle bir bayram yapacaktık ki; senelerin üzerimize yüklediği yeisin bir kısmını bu suretle atmış olacaktık. Biraz daha bekleyiş.

18 Mayıs 1923, Cuma; Ramazan Bayramı: 2

Posta gelmediği için gazete yok. Yalnızlıktan canım çok sıkılıyor. İkindi üzeri çıkıyorum. İkindi Yılanlı Köprüsü'ne kadar gittim. Sakarya'nın yukarılarına yağmur yağmış olmalı ki su adeta çamur gibi akıyor. Bayramın ikinci günü de sükûnetle geçti. Pederden çoktan mektup alamıyorum. Bu gece birkaç tahtakurusunun belasından sabaha kadar uyuyamadım. Ben de her ne kadar uyuyamadımsa da yakaladıklarımı kibritle derhal yaktım.

19 Mayıs 1923, Cumartesi; Ramazan Bayramı: 3

Bayrama uğurlar olsun. Sulh bayramını beklemedeyiz. Geceleri tahtakuruları ile mücadele yetmiyormuş gibi karşıdaki ahırda bir merkep kolu var. Sabaha kadar hèp bir ağızdan kıyameti koparıyorlar. Yarın değişeceğim. Burada pek canım sıkıldı.

20 Mayıs 1923, Pazar

Sabah bölüğümüzden Üsteğmen Abdullah Efendi değişim için geldi. Vazifeyi teslim ettim. Kemal, Hazım ve İs-

mail Efendilerle birlikte Geyve'ye gittik. Geyve halkı bugün yağmur duasına çıkmış. Her taraf kapalı. Mamafih belediyenin karşısında oturacak bir kahve bulduk. Karşıki evde ara sıra kendisini gösteren ve Geyveli olmayan bir kızın çaldığı utla birçok güzel şarkıları bizi mest etti ve geçirdiğimiz hayata lanet ettik. Artık nedir bu? Hayatı, gençliği başkalarının saadet ve zevkleri için feda ediyoruz. Sulh. Sulh. Bir okka rakı aldık. Ud nağmelerine karışan hoş sedanın verdiği neşe ile akşamüzeri Bayırakçaşehir köyüne döndük. Bizimki de hayat öyle mi? Yazıklar olsun.

Pederden çoktan mektup alamıyorum. 81 numaralı bir kartı, Geyve'den gönderdim. Bölüğüme katıldım. Köyün pek kuzeyinde çadırdayız. Çadırımız güzel ve pek havadar bir mevkide.

Akşamüzeri pederden 27 numaralı 3.5.1923 tarihli mektup aldım. Mektup göndermemesi ramazan münasebetiyle imiş. Eniştemden 14 tarihli bir bayram tebriki mektubu aldım. Akşam kafaları çektik. Rakı su gibi iyi. Okkası 400 kuruş.

21 Mayıs 1923, Pazartesi

Talime başladık. Talime ikrah geldi, hiç istemiyorum. Sabah üç, akşam iki saat olmak üzere beş saat talim pek çok. Bereket öğle nöbetçi subaylığını teslim aldım, talime çıkmadım. Gebze Şube Reisi Nuri Bey'den bayram tebriki mektubu aldım. Sulhtan havadis yok, gazete gelmedi. Maaşlar daha hâlâ gelecek.

22 Mayıs 1923, Salı

Nöbetçi subaylığını öğlende 4. Bölük'te Hayri Efendi'ye teslim ettim. 21 tarihli gazete okuduk. Allah belasını versin. Bir şey yok. Hep şöyle böyle. Milletlerin parası çok. Lozan'da keyif ediyorlar. Hikmet Efendi Ada'dan geldi; siparişlerimi getirdi. Ada'nın ahvalinden bahsetti. Şu geçirdiğimiz hayata lanet ettik.

23 Mayıs 1923, Çarşamba

Sabah ve akşam talimlerine çıktık. Yerimiz gayet hoş ve manzarası mükemmel. Maaşlar hâlâ Ada'dan gelmemiş. Maskaralık.

Lozan'dan iyi haberler

24 Mayıs 1923, Cuma

Talim yok. Erler temizlikle meşgul. Pederden 28 numaralı ve 8.5.1923 tarihli bir mektup aldım. Ramazan onbaşı olmuş ve memlekete terhis olarak gelmiş. Hacı Nuri de terhis olarak gitmiş. 23 tarihli gazete okudum. Yine bir şey yok. Sulhun 15, 20 güne kadar imzası muhtemelmiş. Tamirat meselesi halledilmekteymiş.

Akşamüzeri bir tabur emri ile İkramiye köyünde eşkıya takip müfrezesinin tarafımdan değiştirilmesi için emir veriliyor. Adamakıllı içerledim. Ne oluyor? Hat muhafızlığından ... dört gün oluyor. Ne yapacaksın, askerlik. Akşam diğer bir emirle ayın 26'sından itibaren terbiye-i müfreze teftişleri başlayacağından diğer bölüklere ait erler bırakılacak. Müfrezeyi değişime gidecek erler, yalnız bölüğümüzden ibaret olacak.

25 Mayıs 1923, Cumartesi

Sabah erken uyandım ve hazırlandım. Bölükler yarından itibaren teftiş vereceklerinden faaliyetteler. 7.30 evvelde hareket ettim. Dört buçuk saatlik bir yürüyüşten sonra İkramiye köyüne ulaşma ile vazifeyi 1. Bölük'ten Asteğmen Adnan Efendi'den teslim aldım. Köy yayladır. Suları güzel ve soğuk. Etrafı sık ormanlık. Vaktiyle Kuva-yı Milliye'ye muhalefet ettiklerinden köy tarafımızdan kâmilen yakılmış. Şimdiki halde yedi sekiz haneyi yeniden yapmışlar. Bayırakçaşehir'in kuzeydoğusuna düşer. Yol çok yokuş ve bazı tarafı gayet sık ormanlık. Hayvanla geçmek kabil değil. Yaya olarak bile zor geçiliyor. Yolun her tarafları adeta karanlık.

Lazım gelen mahaller, beş küçük postayla teminat altına alınmış. Eşkıya gelirse tutulacak. Halbuki arazi o kadar kapalı ki ordu gelse kimse görmez.

Müfreze kuvveti, iki piyade ve iki otomatik mangası ve saire olmak üzere toplam 39 kişidir. Köy Laz köyüdür.

26 Mayıs 1923, Pazar

Yine yalnızlıktan can sıkıntısı başladı. Sular buz gibi. Soğuk ve mükemmel. Hava da çok güzel. Etraf ormanlık. Tam birkaç arkadaşla beraber yaşanacak bir yer. İkramiye'ye bir saat mesafede bulunan Nuruosmaniye veya Bıçkıdere köyü civarında çürümüş bir asker cesedi olduğunu haber aldım. Ölüm sebebini tahkikat yapmak üzere bir müfreze ile bugün gitmek istiyordum. Fakat bugün 1. Bölük, 2. Bölük, terbiye-i müfreze teftişi verdiler. Yarın da biz vereceğiz. Değiştirilme ihtimali var. Bunun için yarına tehir ettim. Geç vakte kadar kimse gelmedi. Akşam Lazlarla konuştuktan sonra yattım. 1. Bölük'ten Teğmen Kemal Efendi, bir müfreze ile gece yarısından sonra beni değiştirmek için geldi. Henüz uyumamıştım. Postalar dağınık olduğundan üç saat değiştirme sürdü ve toplanıldı ve hareket ettim. Adeta cebri denecek ve sabaha karşı başlayan yürüyüş beş saat devam etti.

Lozan'da yine buhran

27 Mayıs 1923, Pazartesi

Bizim teftiş öğle sonuna kalmış. Alay Yaveri Tahir Efendi bir hafta izinle İstanbul'a gitmiş. Gelinceye kadar yine silah subaylığına bakacağım. Talimden yakayı kurtardık. Nisan maaşlarını aldık; 3850 kuruş aldım. Gazetelerde havadisler pek fena. Tamirat meselesinde müzakereler hemen kesilmek üzere. Yunanlılar Meriç'e tecavüz edeceklerini alenen söylüyorlar. Vaziyet gayet vahim. Ümitsiziz. Pederden 29 numaralı ve ?.5. 1923 tarihli bir mektup aldım. Bölüğümüz teftişte muvaffak oldu.

Yeni haber: Yunanlılarla anlaşma!

28 Mayıs 1923, Pazartesi

Havadisler yine ümitsizliği oldukça muhafaza ediyor. Yine gazete geldi. Tamirat meselesinde Yunanlılarla aramızda uyuşma hasıl olmuş. Karaağaç'ı tamirat bedeli olarak bizimkiler kabul etmiş. Çok memnun olduk. Vaziyet iyileşti. Haziran tabldotu namıma 600 kuruş verdim. Bugün öğleden sonra yarım saat kadar şiddetli bir yağmur yağdı. Ekinler yağmursuzluktan fenalaşmıştı.

29 Mayıs 1923, Salı

Akşam Meddah Vahip Efendi tarafından taburumuza bir hikâye nakil edildi. 28/29 Mayıs gecesi biraz eğlendik. Gazete yine geldi. Havadisler şekerleşti. Sulhun on güne kadar muhakkak imzasını bekliyorlarmış. Tamirat meselesinin halli diğer boşlukta kalan meselelerin hallini kolaylaştıracakmış. Hatta Yunanlılar askerlerini terhise bile başlayacaklarmış. Sulhun imza haberini sabırsızlıkla bekliyoruz.

Harp sözü yine ortadan kalktı. Vaziyet günü gününe değişiyor. Yunanlıların Meriç boyunda asker yığmasına karşılık Hatt-ı Fasıl civarında bulunan 23. Fırka hakiki bir ileri harekete başlamış. Vaziyetin iyileşmesi üzerine yoldan yine ordugâhlarına dönmüşler. Doğrudan doğruya İstanbul'a doğru yürüyüş yapılacakmış. Biz bu hakiki havadisi işitir işitmez harp sözündeki iğrençliği unutarak kulaklarımızla topların, tüfeklerin muharebe gürültüsünü dinlemeye, gözlerimizle muharebe meydanını seyre başlamıştık. Hemen her yer hazır oluvermişti. Kanımız kaynamaya başlamıştı. Bereket ki mesele sulh yoluyla halledildi.

Güya alayın silah subayıyım. Uğradığım yok. 1. Bölük'te yatıyorum. Oh! Karşıda Sakarya, arkasında uzanan dağlar... Şahane manzaralı bir çadırdayız.

30 Mayıs 1923, Çarşamba

Haziran'ın birinci günü, Gebze'de büyük bir at yarışı yapılacak. Her taburdan onar efendi girecek tebliği geldi. Ben gitmiyorum. Bugün gazete gelmedi. Dünkü havadisten başka yok. Rahatım çok güzel. Tabii talim yok. Biraz alayda çalışıyorum, işte o kadar. Yalnız sulhun haberini bekliyoruz.

Fransızlar görüşmeleri tıkıyor

31 Mayıs 1923, Perşembe

Bugün 30 tarihli gazete geldi. Okuduk. Vaziyet yine mühimleşti. Fransızlar, faizlerin mutlaka İngiliz lirası olarak ödenmesi hususunda ısrar ediyorlarmış. Ecnebilerin memleketimizde tabi olacakları usulde de ziyadesi ile münakaşa cereyan ediyormuş. Halihazırda meydanda bu iki çetin meseleden başka bir de İstanbul'un tahliyesi var. Başka bir mesele kalmadı. Bakalım ne olacak? Yine dünkü neşemiz kırıldı, mesele yine uzadı.

Gebze'ye koşuya gidecek efendiler bu gece gittiler. Yüzbaşı Adil Efendi ile Gebze Şube Reisi Nuri Bey'e bir mektup gönderdim. Oturduğumuz mahalden pek ziyade memnunuz.

1 Haziran 1923, Cuma

Tabur subaylarının ekserisi bugün Gebze'de bulunuyor. Canımız sıkıldı. Geyve'ye gezmeye gittik. Geç vakit döndük. Kiraz yedik. Geyve İstasyonu'nda Sadullah Efendi ile de görüştük. Mehmet Bey'den 27.5.1923 tarihli bir mektup aldım. İstanbul'da Harbiye Nezareti'nde imiş. Hayatından bahsediyor. Cevap yazacağım. Gazete geldi.

2 Haziran 1923, Cumartesi

Arkadaşlar koşudan geldiler. Çok yorulmuşlar ve intizam yokmuş; gittiklerine pişman olmuşlar. 1 Haziran tarihli gazete yine tatsızlaştı. Bilhassa mali meselelerde ziyadesi ile gerginlik mevcut. Onlar, faizi altın olarak istiyorlar. Biz de frank olarak vermeyi teklif ediyoruz. Yüzbaşı, Nuri Bey'e mektubu verememiş. Geriye getirdi.

3 Haziran 1923, Pazar

Alayın teftişi hâlâ bitmedi. Bir bölüğün teftişi dört beş saat devam ediyor. Bugün de sıcak hatırı sayılır dereceyi buldu. Bugün yine Rahmi ile biraz atıştık. Alayda işim o kadar yok. Fakat yine de orada çalışmayı arzu etmiyorum. Alay kumandanına yerime bir başkasını tayin etmesini çok rica ettim. Bir başkasını buluncaya kadar çalışmamı söyledi. Askerlik böyle. Git derse gidilecek; hayır derse yerindedir. Biraderden 16.5.1923 tarihli bir mektup aldım. Ayvalık'ın Gömeç nahiyesinde bulunuyorlarmış. Çoktan mektup alamıyordum. 2 tarihli gazete okuduk. Birkaç gün evvelki neşemiz yine kaçtı. Faiz meselesinde bir türlü uyuşamıyorlar. Yine uzayacak. Biz de üzüntüden patlayacağız.

4 Haziran 1923, Pazartesi

Pederin mektupları sıklaştı. Fakat bende öyle bir tembellik var ki elime kalemi bile almayı canım istemiyor. Ne alayda çalışabiliyorum ve ne de talim istiyorum. Alay silah subaylığı meselesinden de talimden de kurtuluyorum. Pederin mektubu 30 numaralı ve 19.5.1923 tarihlidir. Meyvelerin bolluğundan bahsediyor. Bu sene de nasip olmayacak gibi. 1. Bölük Üsteğmen Hikmet Efendi, izdivaç etmek üzere Konya'ya bu gece hareket etti. Kendisine enişteye elden bir mektup vererek gönderdim.

Bugün gayet şiddetli bir sıcak var. Antalya'nın sıcaklarına denk bir derecede. Ekinler fenalaştı. Yağmur yok. Maazallah bu muhit kıtlığa mahkûm olacak.

5 Haziran 1923, Salı

Bugün tam bir sıcak var. Hava son derece sıcak. Rüz-

gâr da gayet sıcak esiyor. Sıkıntıdan insan çatlayacak dereceye geliyor. Çok su içtik. Hat muhafızlığı ve İkramiye köyü müfrezeleri değiştirildi. Hat muhafızlığına 1. Bölük'ten Cemal ve İkramiye Müfrezesi'ne 2. Bölük'ten Hazım Efendiler gittiler. 1. Bölüğün çadırı gabalandı.[35] Biz de Kayserili Hamdi Efendi ile beraber bir koni şeklinde çadır kurdurduk. Yüzbaşı da aşağı indi. Yanımıza çadır kurdurdu. Nafiz Efendi ile beraber yüzbaşı bana karşı aldırış etmiyor. Ama ben de ona karşı hiç aldırış etmiyorum. Böyle şeyler bana vız gelir. Sebebi de malum.

Bugün yine alayda hafif tertip bir pandomima çıktı. Alay kumandanının emirberini bir meseleden dolayı fena halde haşladım. Mesele alay kumandanını ilgilendirdiği için duymuş, beni çağırttı. Ben de lazım gelen cevabı tereddütsüz verdim. Buradan kurtulursam çok memnun olacağım. Talim de hiç istediğim yok. Müfrezenin birisine gidip orada kalmayı bile arzu ediyorum.

Ben öyle anlıyorum ki bizde çalışmak için hiç heves kalmamış. Muvazzafların istikbali bu. Fakat bizimki ne olacak? Ne vakit terhis olup memlekete gideceğiz? Orada bir ikinci maişet ve istikbal peşinde koşacağız. Yazık şu üzüntülerle geçen hayat ve istikbalimize.

Yine 4 tarihli gazete okuduk. Allah lanet etsin. Faiz meselesinde yerinde sayıyorlar. Toplantılar neticesiz kalıyor. Gazeteler bile bu meseleden dolayı işin uzayacağını söylüyorlar. Ne bitmez ne tükenmez sulh müzakereleri... Mazinin günahını da biz çekiyoruz. Büyük Millet Meclisi'nin ikinci seçimleri hararetle devam ediyor. Müdafaa-i Hukuk Grubu kazanmaya çalışıyor.

6 Haziran 1923, Çarşamba

Gazete gelmediği için havadis yok. Olsa da ne olacak? General Pelle şunu demiş, Rumboldt böyle olsun demiş.

35 Gabalanmak, Antalya yöresinde dayılanmak anlamında kullanılır.

Hep dedikodu. Milletlerin hazineleri, onların emrine amade; bol keseden tafsilat onlar için. Bir sulh imza edildiğini haber alırsak bilmem ne kadar sevineceğiz? Hep iç üzüntüsüne uğradık. Cephede böyle değildik. Vaktimiz daha üzüntüsüz, daha asude geçerdi. Çünkü gaye malum idi. Şimdi de delegelerin birbirlerini tıraş etmelerinin modası geçti. Gazeteler bile bu halin bir an evvel son bulmasını istiyorlar.

Sıcak yine dehşetli. Ekinler yine hapı yuttu. Sıcak düne nispetle bir derece noksan. Geceleri çadırın her tarafı açık olduğu halde bile battaniye ile yatıyorum, yine terliyorum. Geyve ve Akhisar'ın içi adamakıllı sıcakmış. Bereket ki olduğumuz mahal yüksek. Hava bir dereceye kadar soğuk.

Mektup yazılacak yerler çoğaldı. Fakat yazmaya elim varmıyor. Havaların son derece sıcak olmasından talim müddeti, sabah saat 6.00'dan 8.00 evvele kadar, akşam talimi de 16.00'dan 18.30 sonraya kadar toplam dört buçuk saattir.

Montagna Formülü

7 Haziran 1923, Perşembe

Geyve'ye arkadaşlarla gezmeye gittik. Bir fanila ve bir de donluk aldım. Hava bulutlandı. Bir dakika kadar yağmur yağdı. 6 tarihli gazete okuduk. Montagna Formülü, yani ecnebilerin memleketimizde haiz olacakları hukuk hakkında uyuşmuşlar. Faiz meselesini hâlâ halledemiyorlar. Kaç günlük müzakere, hep para dalaveresinin başında dönüyor. Delegeler ve gazeteler sulhun mutlaka pek yakında ve hatta bu önümüzdeki hafta içerisinde imza edileceğini söylüyorlar. Bunları şimdiye kadar çok dinledik.

Alay kumandanı ile Rahmi Efendi bugün Adapazarı'na at koşusuna gittiler. Geyve'de biraz geç kaldığımdan dolayı Rahmi, bana öyle bir kâğıt yazmış ki gramı 1000 liraya yenmez. Geldiğinde görüşürüz. Pedere, biradere, Laz Bey'e, Mehmet Bey'e mektup gönderdim.

8 Haziran 1923, Cuma

Dün 1311 [1896] doğumlu erlerin müddetsiz izinli bırakılacaklarına dair emir geldi. Bugün vesikalarını fırkaya gönderdim. Alayda 115 er ve küçük subay mevcuttur. Artık bizim terhis de yaklaştı gibi.

Fransızlar konferansı tıkamaya devam ediyor

9 Haziran 1923, Cumartesi

Alay kumandanı ve koşuya giden subaylar Adapazarı'ndan geldiler. Rahmi Efendi'ye lazım olduğu ölçüde karşılık verdim. Özür diledi. Mesele de bu suretle halloldu. 7 tarihli İstanbul gazetelerini okuduk. Hay okumaz olaydık! Lanet olsun bu sulh müzakerelerine. Faizler meselesi öyle bir hale geldi ki halli pek müşkülleşti. Biz ve Fransızlar nokta-i nazarlarında katiyen ısrarcı. Gazeteler konferansın muğlak veya kesintiye uğrayacağından bahsediyorlar. Bu meselenin ayın 9'unda yani bugün tamamıyla aydınlanması ve bugünün İkinci Lozan Konferansı'nın kesilme günü olması tehlikesinin mevcut olduğunu yazıyorlar. Gazeteler hem bu suretle kesilmeyi muhakkak gibi gösteriyorlar ve hem de uzlaşma çareleri ve her iki tarafı memnun edecek bir hesap kapatma tarzı bulunabileceğini ümit ediyorlar.

Artık usandık. Gazete okumak istemiyoruz ama olmuyor. Ziyadesiyle usanç geldi. Harp mi olacak sulh mu olacak? Olsa da biz başımızın çaresine baksak.

Biraderden 23.5.1923 tarihli bir mektup aldım. Fotoğrafı da var. Arkadaşı ile çıkartmış. Mağduriyeti canına tak demiş olmalı ki resmin arkasına "Çıkmaz Sokak Yolcusu Yıldızsız İki Teğmen" diye yazmış. O da haklı.

Mübarek hava. Adeta bir kış gününü andırıyor. Bu havalinin tabiatı da tuhaf. Sıcak oldu mu tam oluyor serinliği de fazla. Cüzi yağmur yağdı. Fakat rüzgâr çok. Çadırları yıkacak.

10 Haziran 1923, Pazar

9 tarihli gazetelerde vaziyetin tamamıyla düzeleceğini ümit ediyorduk. O da geldi. Hep dünkü hal. İsmet Paşa kati talimat almış. General Pelle bekliyormuş. Bir uyuşma ihtimali mevcutmuş. Vaziyet de son derece belirsizmiş. Artık ikrah geldi. Olsun, ne olursa olsun. Dünkü fırtına devamda. Hava oldukça soğuk. Geceleri tam tertip yatmaya mecbur oluyoruz. Alay kumandanı ve tabur kumandanımız Abdülkadir Bey, 23. Fırka'nın manevrasına gittiler. Üç defa ertelenmişti. Korkarım bu defa da tehire uğrar. Onun manevrası da Lozan Konferansı'na döndü.

İhtiyat subayları terhis mi ediliyor?

Bugün bir havadis daha çıktı. Adapazarı'na gidenler getirdiler. 1303 [1887] doğum tarihliye kadar olan ihtiyat subayları terhis edilecekmiş. Emir kolorduda imiş ve kati söylüyorlar. Fakat emir alaya gelinceye kadar kaçıncı defa olarak çıkan bu yalan havadislere katiyen inanmayacağım. Böyle giderse hiçbir şeye inanmayacağız. Günde kırk yalan çıkıyor. Talim filan yok. Adeta istirahatlı gibiyim. Alayda yarım saat kadar bir günlük rapor yazıyorum. Ondan sonra beni alayda arama.

11 Haziran 1923, Pazartesi

Bugün hava tam kânunsani ayını andırdı. İkindiye kadar şiddetli bir rüzgâr vardı. Hava çok bulutlu idi. İkindi üzeri şiddetli bir sürratle başlayan yağmur, gece yarısından sonra sabaha kadar şiddetle devam etti. Bu birkaç hafta evvel olsaydı daha iyi olacaktı. Yağmurun şiddetinden yerimizi, çadırdan yanımızdaki bir böcekhaneye naklettik. Erler zeminliklerde oturamadı. Su doldu. Evlere geçtiler. Beş altı arkadaş bir arada. 1311 [1896] doğumlu erlerin yarın karadan gideceklerin sevk edilmesi hakkında fırkadan emir geldi. Denizden gidecekler ise 13 Haziran'da gi-

decekler. Havadis yok... Birikmiş elbise bedellerinin erzak olarak verileceği hakkında ortada bir rivayet dönüyor. Bakalım emir gelmiş.

İhtiyat subaylarının terhisi başlıyor!

12 Haziran 1923, Salı

Hava çok bulutlu. Ortalık tamamıyla suyunu aldı. Köy bayır olduğu için çamur olmamış. Bugün alaydan 1896 doğum tarihlilerden 59 er gitti. Bölüğümüzden başçavuş, bölük emini ve bir de çavuş terhis oldular. Alay ve tabur manevradan geldiler. Çok şükür bugün bize bir müjde veren emir geldi. 1887 dahil doğum tarihli ihtiyat subaylarından arzu edenlerin terhis edileceği ve arzu etmeyenlerin de sulh akdine kadar orduda istihdam edilecekleri hakkında Garp Cephesi'nden birbirinin ardı sıra bir emir geldi. Emir uzun. Subaylar da müddetsiz izinli olarak gidecek. Müddetsiz olarak tanzim edilecek izin vesikasından birisi eline verilecek, diğeri Müdafaa-ı Milliye'ye gönderilecek. Bunun orada terhis vesikası ile değiştirilip şubesine gönderilmesi; senet ile kendisine verileceği emirde apaçıktır. Alayda bu doğum tarihleri dahilinde dört efendi mevcut. Bizim taburda yoktur.

Bizim hakkımızda diğer bir emir daha var. 1882'den 1902 dahil doğum tarihliye kadar olan bütün ikinci sınıf ihtiyat subaylarından muvazzaf kalmak, arzu edenlerle etmeyenlerin doğum tarihi itibarı ile miktarlarını istiyorlar. Her iki emir taburlara yazıldı. Bu da ikinci alamet-i hayır. Böyle olmasını temenni ediyoruz.

13 Haziran 1923, Çarşamba

Alayda muvazzaf kalmak arzu eden iki, terhis olacaklardan sulha kadar kalmak isteyen bir efendi çıktı. Her üçünün de aklına şaşarım. Jandarma subaylığına talip subay olup olmadığını soruyorlar. Birkaç tane de ona talip çıktı. Hava bulutlu ve soğuk. Biraz da yağmur yağdı.

14 Haziran 1923, Perşembe

Şehitlerin ruhlarına ithaf edilmek üzere öğleden sonra alay subayları ve erleri hazır olduğu halde mevlid okundu. Bizim fırka subayları, diğer fırka subayları gibi terhisten sonra istikballerimizin temini için bir uzun beyanname yazmışlar. Okuduk, çok güzel yazılmış. Lazım gelen mahallere göndermişler.

15 Haziran 1923, Cuma

Terhis olacak ihtiyat subaylarının Haziran maaş ve harcırah miktarlarını fırkadan istiyorlar. Anlaşıldı ki verecekler. Bizim de Mayıs maaşı ile elbise bedelini verecekleriş. Bordroları istediler gitti.

1314 [1889] dahil doğum tarihliye kadar ihtiyat subaylarıyla 1312 [1897] doğumlu erlerin de yakında terhis edileceklerine dair bir rivayet dönüyor.

Öğleden sonra Gebze'de bulunan hemşehrim Zeki Efendi'nin yanına gittim. Geç vakit döndüm. Gök gürültüleri arasında şiddetli yağmur da yağdı. Pederden 31, 32, 33 numaralı üç mektup aldım.

16 Haziran 1923, Cumartesi

İkramiye'de bulunan müfreze azaltıldı ve başında bundan böyle subay bulunmayacak. Birkaç vakitten beri dizlerimde hafiften bir sızı gibi şey var. Eğer romatizma ise yandık. Birkaç günden beri ikindi üzeri yağmur yağıyor. Bugün de şiddetli gök gürültüleri arasında geç vakte kadar devam etti.

Yunanistan'daki "Anadolu İhtilal Komitesi"

17 Haziran 1923, Pazar

Dünden beri tabur arkadaşları arasında bir dedikodu başladı. Hepimiz hisse çıkarmaya çalışıyoruz. Çıkaranlar oldu.

Gazete gelmediği için havadis yok. Hikmet Efendi, teması kesmiş. Geliyormuş. Ümitleri suya düştü. Aşağı yukarı ine çıka çok yoruluyorum. Bugün ikindi üzeri yine oldukça şiddetli yağmur yağdı. Anadolu'dan son taarruzumuz üzerine Yunanistan'a firar eden reziller orada "Anadolu İhtilal Komitesi" teşkil etmişler. Mütemadiyen sahillerimize çıkmak istiyorlar ve çıkanlar da ortalığı rahatsız ediyorlar. Alaya mütemadiyen bu mesele hakkında istihbarat geliyor. Uyanık bulunulması ve bu gibi şüpheli eşhasın yakalanmasını yazıyor. Hainlerin hainlikleri kafi gelmemiş gibi şimdi de ve hâlâ vazgeçmiyorlar. Yakalananın canına okuyorlar. Kendini ipte buluyor.

Lozan'dan iyi alametler

18 Haziran 1923, Pazartesi

Bugün alayca manevra yapıldı. 3. Tabur, müdafaa ve geri dönüş, 1. Tabur ve 2. Tabur taarruz ve takip vazifesi ile manevra yapıldı. Erlerin ekserisi yeni olduğu için hata ve noksan, tabiatı ile pek çok oldu. Çok yorulduk.

17 tarihli İstanbul gazetesi okuduk. Yüreğe şifa bir şey yok. Müttefikler, Venizelos'un tek başına sulh harekâtına karşı, üç güne kadar bizimle uyuşacaklarını temin etmişler.

Vallahi hep yalan. Sulh üç güne kadar değil otuz güne kadar olursa da razıyız. Subaylara devlet fiyatı ile erzak verilecek. Erzakı aldık ne yapacağız? Ticareti olması muhtemel olmadığından arkadaşlardan talep yok gibi.

19 Haziran 1923, Salı

Havada biraz fazlaca sıcak var. Havadis yok. Her şey eski hamam eski tas şeklinde duruyor.

20 Haziran 1923, Çarşamba

Bugün 19 tarihli gazete geldi. Sulhun cuma günü imza edilmesi muhtemel olduğunu yazıyor. Biraz sevindikse de

inanmadık. Zira kuponlar, faizler meselesi hal olunmamış. Akşamüstü bugünün de gazetesi geldi. Bunda da hiçbir şey yok. Faizler meselesi öylece duruyor. Hal olunmamış.

Mayıs maaşı fırkaya gelmiş. Fırkadan telefon geldi. Yarın kâtiplerin gelip maaşları almaları yazılıyor. Hava gayet sıcak.

21 Haziran 1923, Perşembe

Abdullah Efendi Ada'dan geldi. Bir paket tütün getirmiş. Önümüzdeki pazar günü fırkamızla 12. Fırka arasında manevra yapılacak. Ta Arifiye'yi boylayacağız.

Yeni bir kadro geldi. Ufak bir karışıklık var. Bölükte silah mevcudu, bir tarafta 107 iken diğer taraftan 111 yazılı. Hangisinin doğru olduğunu anlamak için alay kumandanı tarafından Akhisar'a gönderildim. Gece yarısında geldim. 107 olacakmış. Bu kadarcık bir şey için yoruldum.

22 Haziran 1923, Cuma

Mayıs maaşı ile elbise bedelini aldım. Bu defa iyice bir para aldım; 4720 kuruş aldım. Tabldot için 300 kuruş daha verdim. 12. Fırka ile fırkamız arasında yapılacak manevra müdafaasını görmek ve araziyi öğrenmek için alay kumandanı ve 1. Tabur Kumandanı Abdülkadir Bey ile diğer alay kumandanları (10. Alay idi) fırka erkânıharbi ile birlikte Geyve İstasyonu'ndan hareketle Arifiye'ye indik. Tren olmadığından cephane arabası ile Adapazarı'na, akşam ezanından sonra ve sabaha karşı hareket ettik. Gece sivrisinek ve tahtakurusundan bir dakika bile uyuyamadım.

Sulh işi yine uzuyor

23 Haziran 1923, Cumartesi

Sabaha karşı Adapazarı'na hep birlikte hareketle Arifiye İstasyonu'na vardık. Bir sabah kahvaltısı ettik. 12. Fırka'nın Kalaycı sırtlarını gezdik. Aksu Deresi'nin kuzey

sırtları da bizim fırkaya aittir. Biz taarruz edeceğiz. Arazi, son derecede kapalı ve dağınık. Harekât gayet zor olacak. Saat 15.00'ten sonra da işler bitti. Fakat uykusuzluk ve yorgunluktan biz de bittik. Karaçam'da biraz istirahat ettikten sonra Karaçam tren köprüsünden yaya olarak geçtim. Geyve Boğazı'nın girişinde olan Vezir'den evvel orada trene binmek üzere gittim. Doğançay İstasyonu'na gittim. Alay kumandanı alayın takip edeceği araziyi görmek için beygirle hareket etti. Trenle Geyve İstasyonu'na ve sonra geç vakit Bayırakçaşehir'e geldim. Trende 23 tarihli gazete aldım. Vaziyet dünkü kadar ümitli değil. Dün hemen hemen kesinti oluyordu. Bugünün gazetesi o kadar tehlikeli yazmıyor. Sulh yine uzayacak. Mehmet Bey'den 18.6. 1923 tarihli mektup aldım. Bir günde bile epeyce para sarf ettim.

24 Haziran 1923, Pazar

Gece rahatça uyudum. Öğle sonu, şiddetli gök gürültüleri arasında biraz yağmur yağdı. Havadis yok.

25 Haziran 1923, Pazartesi

Bu ayın 27'sinde icra kılınacak manevra münasebeti ile kıtalar hazırlık yapıyor. Bizim taraf kırmızı taraf olduğu için bütün erler ve subaylar, serpuşlarının üzerine kırmızı bezden birer işaret taktılar.

Alayımızdan 1. Tabur, süvari bölüğü ile bir dağ bataryası, 1. Tabur Kumandanı Abdülkadir Bey kumandasında öncü asker olarak bugün hareket ettiler. Geyve Boğazı'nda tertibat aldılar. Mavi taraf süvarileri ile temas ettiler. Her yerde manevra gürültüsü var.

26 Haziran 1923, Salı

Alay kıtaları sıcağa kalmamak için erkenden hareketle Geyve İstasyonu'nda toplandılar. Diğer fırka kıtaatı da toplandı. Saat 15.00'ten sonra da 4. Kolordu Kumandanı Kemalettin Sami Paşa Hazretleri tarafından kıtalar teftiş edildi. Öğleden itibaren 1. Tabur taarruza başladı. Taarruzu Karaçam'ın kuzey sırtlarına kadar uzattırıldı. Saat 15.00'ten sonra hareketle Şerefiye'de gece bir müddet oturduk. Sonra Karaçam'a gittik. Geceyi geçirdik. Esas taarruz yarın. Kıtalar ve topçulara hartuç[36] verdiler. Alaya 750 piyade ve makineliler için de ayrıca manevra fişeği verdiler. Her top başına beş hartuç verdiler.

Manevralar başlıyor

27 Haziran 1923, Çarşamba

12. Fırka mavi tarafıdır. Kırmızı taraf kıtaları öğle saat 16.00'dan itibaren taarruzuna devam ederek mavi taraf kıtalarını Akçay'ın güney sırtlarına kadar takip etmiştir. Bugün sağda 10. Alay, solda 13. Alay'ı kuşatmaya memur ve bizim alay 9. Alay merkezden olmak üzere sabah 10.15 evvelde topçu ateşiyle mavi taraf kıtaları Akçay'ın kuzeyindeki sırtları müdafaa ediyor.

Top ve tüfek sesleri ve hareket bize bugün bir muharebeyi hatırlattı. Her iki tarafın top ve tüfek sesleri, manevraya hakiki bir muharebe şekli verdi. Saat 12.00 evvelde taarruza nihayet verildi. Manevranın sonunda her iki fırkanın atlı subayları Kalaycı sırtlarında manevra tenkidi için toplandı. Bütün subaylara yemek verildi. Bilahare 4. Kolordu Kumandanı Kemalettin Sami Paşa ve onu müteakiben 1. Ordu Kumandanı Ferik Nurettin İbrahim Paşa Hazretleri tarafından tenkit yapıldı. Her iki tarafın hataları söylendi. Ve umumi olarak beğenildi. Akşam geç vakit yerlerimize döndük. Hayvanın üstünde son derecede yorulduk. Gece deliksiz bir uyku ile sabahı yaptık.

36 Hartuç, merminin arkasından namluya sürülen bezden veya kartondan barut kesesi.

İbrahim Ethem bir silah arkadaşıyla.

28 Haziran 1923, Perşembe

Yorgunluk bir gecelik uyku ile bir dereceye kadar azaldı. 27 tarihli gazete okuduk. Sulha dair yüreğe şifa verecek bir şey yok. Faizler meselesi hâlâ muallakta duruyor ve öyle yakında da imza edileceğine dair küçük bir işaret bile yok. Hepsi birden yok olsun. Manevra esnasında akrabalarımızdan Doktor Mehmet Hilmi Efendi ile görüştüm. Geyve Boğazı'nı komşu kapısına çevirdik. Biraderden 11.6.1923 tarihli tafsilatlı bir mektup aldım.

29 Haziran 1923, Cuma

Yorgunluk filan bir şey kalmadı. 28 tarihli gazete geldi ve okuduk. Sulha dair bir şey olacak. Müttefikler, muallak meseleler hakkında İsmet Paşa'ya müşterek bir nota vereceklermiş. Aralarında ihtilaf varmış. İşler bu minval üzere. Orada dedikodu ile vakit geçiriyorlar. Bu gidişle sulh da daha çok uzayacak gibi görünüyor. Biraderden 18.6.1923 tarihli bir mektup daha aldım. Hastalığından ve terfi meselesinden bahsediyor. Kendisine bir mektup yazacağım. Terfi ederse ondan daha ziyade memnun olacağım. Kendisi artık çok sıkılıyor.

30 Haziran 1923, Cumartesi

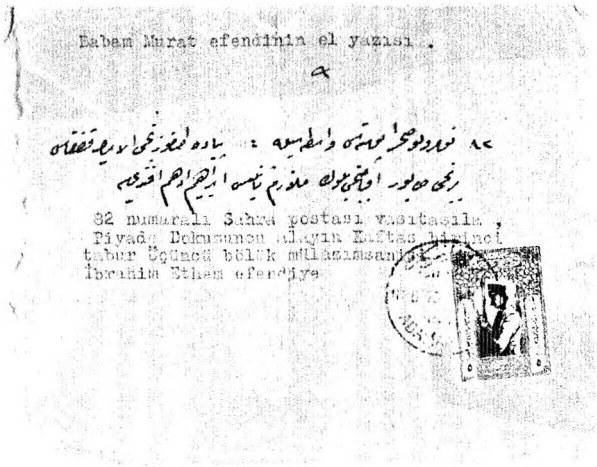
Manevra günü erler fazla yorulduğundan bugün talim yok. Fırka kıtaları, temizlikle meşgul olacak.

Sulhu ve terhisi bekliyoruz

1 Temmuz 1923, Pazar

Biz hâlâ sulhu ve terhisi bekliyoruz. Sulhun olacağı yok. 1 Temmuz'dan itibaren her gün İstanbul'dan posta gelecek. Bugün geldi. Bugünkü gazetede yine bir şey yok. Hep fasa fiso. Abdullah Efendi fırka levazımı emrine gitti; Geyve İstasyonu'ndaki ambarı teslim alacak. Akşam yatmazdan evvel pederden 18.6.1339 tarihli bir mektup aldım. Şubat sonuna kadar rahat olduklarını ve ondan sonra gerek enistemin ve gerekse benim siparişleri terhis dolayısıyla kesmemizden sonra yalnız biraderin siparişi ile yaşamakta imişler. "Bu kadarcık para ile nasıl vakit geçirilir" diyor. Ve "Buralarını da derin derin düşünmeniz lazımdır" diyor ve bu suretle koca iki sayfa yazıyor.

Ben bundan dolayı, ailemizin parasızlığından dolayı, son derece üzüldüm. Zaten dimağımdan hiç çıkmayan istikbal düşüncesi, bu mektupla tazelendi ve geç vakte kadar üzüntümden uyuyamadım. Babam, üç yerden olan siparişin hâlâ devam edeceğini zannediyordu. Bu olmazsa diğer bir ayda yine bu hali yaşayacağımız gelecek. Geçen sene ticaret yapmak üzere olan ufak bir teşebbüs beni çok sevindirmedi. Fakat kahve ve mağazaların müsait şartlar

Babam Murat efendinin el yazısı .

82 numaralı Sahra postası vasıtasıyla ,
Piyade Dolmunun dokuzuncu Kafkas alayının Kafkas üçüncü
tabur Üçüncü bölük mülazımsanisi
İbrahim Ethem efendiye

Babasının 18 Haziran'da yolladığı, İbrahim Ethem'in 1 Temmuz 1923'te aldığı mektubun zarfı. İbrahim Sorguç daha sonra gençlerin de okuyabilmesi için, yazıları daktiloyla yeni harflerle yazmıştır.

dahilinde kiraya verilmesi bunu da altüst etti. Parasızlıklarına çare olmak üzere Akhisar Postanesi'ne teslim ederek 25 lira gönderdim. Bizim bütçe de yine altüst oldu. Dünyada "saadet hayatı" denilen şeyin ufak parçasını göremeden hayata veda edeceğiz. Ve buna da kati imanım vardır. Ne olurdu fikren bu kadar aydınlanmasaydık. Bari hayatımızın bu kadar acı geçtiğinin ve geçeceğinin farkında olmazdık. Olsak da bu kadar etkilenmezdik. Asıl düşünce ve üzüntü burada değil, memlekete ayak bastıktan sonra başlayacak. Peder evvelki teşebbüsüne başlasaydı çok iyi olacaktı. Fakat siparişlerin çokluğu ve kafi gelmesi ve hâlâ ihtiyacı devam eden fikir bir iş tutturamadı. Ne kadar bedbaht insanlarmışız.

İkinci sınıf ihtiyat subayının terhisi münasebeti ile garp cephesi ve ordu kumandanı tarafından birer beyanname var. Emirden aynen çıkarıp deftere yazdım.

Ordu Emri – 51 İzmit
23.6.1339 [1923]

Şimdiye kadar ordunun safları arasında büyük bir liyakat ve ehemmiyetle ahz-ı mevki eden [yerini dolduran] ve şayan-ı şükran [teşekküre değer] hizmetler ifasından [gördükten] sonra bu defaki terhis münasebetiyle aramızdan ayrılan muhterem ihtiyat zabitlerimize [subaylarımıza] yeni Türkiye'mizin halâs ve istiklali [kurtuluş ve bağımsızlık] mücadelesinde, genç nesil namına ifayla [söyleyerek] şevkleri lâyemut hidemattan [ölmez bir şevkle hizmetlerinden] dolayı bilhassa arz-ı teşekkür ederim [teşekkürlerimi sunarım]. Hatıra-i müfrezeleri ordunun vicdan-ı umumiyesinde müebbeden [sonsuza dek] yaşayacak olan bu muhterem neslin başında kalacak arkadaşlar tarafından her zaman hürmet ve muhabbetle yad edeceklerine mutmain [emin] olmalarını temin [sağlamayı] ve yeni sây-i mesai ve teâlîsinde de neticeler iktitâf ederek [yeni işlerinde ve bu işlerde yükselerek meyvelerini toplamalarında] muharebelerde olduğu gibi daima muvaffak [başarılı] ve mesut olmalarını Allah'tan temenni ederim.

Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Reisi ve Garp Cephesi Kumandanı
Müşir Fevzi

Ordu Emri – 52 İzmit
24.6.1339 [1923]

İstihlâs-ı vatan [vatanın kurtuluşu] ve istiklal-i milli muharebatı [milli istiklal mücadeleleri] vicdan ve cidalinde [çarpışmalarında] hiçbir fedakârlıktan çekinmeyerek ibraz-ı şecâat [kahramanlık gösteren] ve besâletle [yiğitlikle] istihlâs zaferinin teminine hâdim olan [zafer kazanılmasını sağlamaya hizmet eden] ve azm ve sebat ve dindarane ve vatanperverane izhar ve ibraz eden ve bu kere terhislerine mübaşeret edilen [başlanan] ihtiyat zabitanından [subaylarından] ordumuzda müstahdem [çalışan] kıymettar silah arkadaşlarımın hidemat-ı mesbûk ve meşkûrelerinden [gördükleri ve teşekküre değer hizmetlerinden] dolayı kendilerine en halisane ve samimi teşekkürler ve takdiratımı [takdirlerimi] beyan, meslek-i asliyelerinde muvaffak bilhayır [asıl meslekleri nde başarılı ve uğurlu] olmaları temenniyatımı [dileklerimi] hulusu kalple [gönülden] refîü'l-bâr-gâh-ı [Tanrı katında] hidayet eylerim.

Birinci Ordu Kumandanı Ferik Nurettin

Ve bunları takip eden emirde diğer bir madde daha var: İkinci sınıf ihtiyat subaylarının terfi halleri teşebbüsleri daha evvelden düşünülmüş ve böyle bir lâyiha [tasarı] Vekil Heyeti'nin görüşeceği işler arasında imiş ve ilk umumi toplantıda müzakereye konulacakmış. Bunlar hep hoş lakırdı gibi bir şey. Aramızdan giden arkadaşlar birikmiş maaşları ile harcırahlarını alamıyorlar. Allah hakkımızda bunları hayırlı etsin demekten başka çare yoktur.

Alay kumandanı, izinli olarak Bursa'ya ailesinin yanına gitti. Akhisar'dan geç vakit geri döndüm. Ve biradere de bir mektup gönderdim.

2 Temmuz 1923, Pazartesi

Dünkü istikbal düşüncem hâlâ devam ediyor. Akşam Sabri Efendi'nin yanında adamakıllı çektik ve adeta fitil gibi olduk. 1305 [1890] dahil doğum tarihliye kadar ihtiyat subaylarının terhisi rivayeti dönüyor. Fakat aslı çıkmadı. İki saat kadar yağmur yağdı. Ahali ekinleri biçiyor. Gazetede yüreğe şifa verecek bir şey yok. Faizler, imtiyazlar ve tahliye meselesi müzakereleri şimdiki halde bile sonuçsuz bir halde imiş. Adeta müzakereler durmuş gibidir. Gazeteler vaziyetin son derecede vahim olduğunu yazıyorlar. Her iki taraf, kendi nazarlarında ısrarcıdır.

Vaziyetin vahim olduğuna dair Batı Cephesi'nin de gizli bir emri vardır.

Arkadaşlarla şu düşünceli ve üzüntülü günlerimizin acılarını düşünmemek için hoşça vakit geçirmeye çalışıyoruz. Tahir Efendi hâlâ izinden gelmedi ve bu bana da yaradı. Adeta mutlak istirahat gibi bir haldeyim.

İsmet Paşa'nın notaları

3 Temmuz 1923, Salı

Vaziyet gayet vahim. Günü gününe gazete alıyoruz. İsmet Paşa çeşitli devletlere bir nota vermiş; metnini yarın okuyacağız.

Trakya'dan Anadolu'ya *Ümit* vapuru ile geçirilmekte olan 14 dağ ve 4 sahra topunu, bir İngiliz torpidosu Marmara'da durdurup topları almış. Ve yalnız iki sahranın kamalarını diğerlerini ise tamamen almış ve göndermiş. İçerisindeki erleri ve subayları serbest bırakmış. Bunun üzerine bu subay heyetinin, mukavemetsiz topları düşmana teslim ettiklerinden dolayı açığa çıkarılarak haklarında kanuni takibata girişildiğini Batı Cephesi kumandanının fırkada konuyla ilgili gizli bir emirnamesinde, üzülme ile okuduk. Gitti yine 18 top.

4 Temmuz 1923, Çarşamba

Havalar serin, sıcaktan etkilenmiş değiliz. Hikmet Efendi maaile geldi. Enistemi görememiş. Enistem, Hikmet Efendi'yi her ne kadar aramışsa da görüşememişler. Pedere ve enişteye mektup yazdım. Pedere yazdığım mektup, tamam dört sayfa oldu. Bana vaziyetlerinden bahsediyordu. Ben de şimdi ve istikbalde bizim için refah ve saadet temin edecek bir halde olmadığımızı ve ilerde ne olacağım hakkındaki mütalaamı uzun uzadıya yazdım.

Akşamüzeri alay yaveri Tahir Efendi geldi. Ben de kurtuldum. Esasen hiçbir şeye de karışmıyorum ya.

5 Temmuz 1923, Perşembe

Gazetede sulhun olacağına dair bir şey yok. Vaziyet son derece karanlıktır. Bugünlerde ne olacaksa olacakmış. Ne olursa olsun da biz de bu üzüntüden kurtulalım. Perşembe olduğundan dedikodu ile vakit geçirdik.

6 Temmuz 1923, Cuma

Hava çok güzel. Olduğumuz köy çok serin. Gazetede yine bir şey yok. İsmet Paşa muallak meselelerin halini acele yaptırılması için bir nota vermiş. Onlar da talimat bekliyorlarmış. Türk ahaliyi hacca teşvik etmek için bazı Arap aracıların ahali arasında dolaştığı ve teşviklerde bu-

lunduğu görülmüş olduğundan, fırka mıntıkasında tesadüf edilecek bu gibi şahısların tutuklanması hakkında emir var.

7 Temmuz 1923, Cumartesi

İsmet Paşa ikinci bir nota daha vermiş. Yunanlılarla aramızda ihtilafı gerektirecek bir şey kalmamış. Görünüşe nazaran Yunanlılar ile bizimkiler sulhu imzalayacaklar. Devletler hâlâ talimat bekliyorlar. Sulhun olacağı yoktur, gazeteler pek karamsar. Vaziyeti son derecede nazik ve vahim gösteriyorlar. Henüz sözde alayda olmadığımdan talime çıkmıyorum.

Yunanlılarla sulh imzası

8 Temmuz 1923, Pazar

Gazetede havadisler mühimleşti. Yunanlılarla aramızda ihtilafı gerektirecek bir mesele kalmamış ve tamamen halledilmiş olduğundan itilafname Türk ve Yunan delegeleri arasında imza edilmiştir. Daha doğrusu Yunanlılarla sulh oldu. Bu imza keyfiyeti bizi pek memnun etmedi. Biz umumi sulhun imzasını bekliyoruz.

Müttefik devletlerin delegeleri hükümetlerinden çoktan beri bekledikleri talimatı almışlar. Bakalım ne olacak? Belki bu hafta içerisinde belli olur.

Yunanlılar, her hususta azami surette istifade ettiler. Alay kumandanı henüz gelmediğinden ismim daha alaydadır. Havalar serin gidiyor. İki aya yakın bir zamandan beri tabldotun yemekleri ağza alınacak gibi değil. Fakat ne çare.

9 Temmuz 1923, Pazartesi

Fırka hücum taburu, yeniden teşkil edilmeye başlandı. Alaydan yüz nefer, yarın hücum taburuna gidecektir. Bugünlerde alay kıtalarında 1900 doğum tarihli erlerden hemen her gün birkaç firar vukuatı olmaya başladı. Askerliği sıkı gördüler.

Her gün gazete, öğleden üç saat sonra geliyor. Bugünkü gazetede vaziyetin birdenbire değiştiğini gördük ve son derece memnun olduk. 8/9 gece yarısından iki üç saat sonra Lozan'dan çekilen telgraflar sulhun artık bir muhakkak emir şeklinde olduğunu gösteriyor.

Bilcümle muallak meselelerde bir uzlaşma hasıl olmuş. Faizler meselesi, sulhtan sonra hal edilecekmiş. Tuttuğumuz mevkilerin tahliyesine, sulhun tasdikinden altı hafta sonra başlanacak. Ve *Yavuz* zırhlısı ile depolarda bulunan mühimmatımızın teslimi de kararlaştırılmış ve kabul etmişler. Yalnız imtiyazlardan bahsetmiyorlar.

Mustafa Kemal Paşa Hazretleri de milletin azim ve imanı sayesinde sulhun muhakkak surette akdedilmekte olduğunu söylemiş.

Gazeteler, bütün sevinçli telgraflarla dolu. Sevinç ve heyecanımız artık son haddi buldu. Fakat yine mülahazat hanesini açık bıraktık. Arkadaşlarla beraber çok sevinçli ve şen bir gün geçirdik. Antlaşmanın üç güne kadar imzası muhtemelmiş. Bakalım yarınki gazeteler ne yumurtlayacak? Yoksa yine hayal kırıklığına mı uğrayacağız, tamamen belli olacak.

Arkadaşlar, sevincin tesiriyle terhisten falan dem vurmaya başladılar, şimdilik dalgadır dalga.

Lozan'da düğümler çözülüyor

10 Temmuz 1923, Salı

Gazeteyi sabırsızlıkla bekledik ve okuduk. Faizler ve tahliye meselesi tamamen hal olunmuş. İmtiyazlar meselesinde İsmet Paşa, Ankara'dan bazı şeyler sormuşlar; henüz daha takıntı var. Mütehassıslar, anlaşmanın metinlerini yazma ile meşgul imişler. Ve sulhun bir hafta veya on güne kadar imzalanacağını yazıyorlar. İstanbul gazeteleri sulh olmuş derecede yazı yazıyorlar.

Yeni bir terhis dalgası

11 Temmuz 1923, Çarşamba

Öğleye doğru 1312 [1897] doğum tarihli erlerin müddetsiz izinli bırakılacağına dair vesikalarının fırkaya gönderilmesi hakkında bir emir geldi. Birkaç saat sonra da 1303 [1888] dahil doğum tarihliden 1307 [1892] dahil doğum tarihliye kadar olan bütün ikinci sınıf ihtiyat subaylarının terhis edilmesi hakkında emir geldi. Terhis olanlar seviniyor. Taburda kâtip de olmak üzere üç efendi var. Bu, vaziyetin son derece mükemmel ve iyi olduğuna işarettir. Bir günde hem erlerin hem de subayların terhisi için emir geliyor. Sıra bize de geliyor. Gazete geldi. Yine hafiften tadını kaçırmaya başladılar. Daha tahliye ve imtiyazlar meselesi tamamen hal olmamış. Yok bu olmuş, şu olmuş insan çatlayacak. Antlaşmanın ayın 18'inde imzalanması gizli.

Sulh muhakkak mı, muallak mı?

12 Temmuz 1923, Perşembe

Sulhun imzalanması hakkındaki olan ümidim yavaş yavaş sönmeye başladı. Tahliye ve imtiyazlar meseleleri yine çatallaşıyor. Mamafih sulh muhakkak imiş. Gel külahıma anlat, olmayacak gitti. Hele bu defa da uzarsa daha hiçbir şeye inanacağımız kalmayacak. Birkaç gün evvel olan havadisle şimdikiler değişti.

13 Temmuz 1923, Cuma

Tekrar bölüğüme katıldım. Ve bundan çok memnunum. Pedere bir mektup yazdım. Bilahare 30.6.1923 tarihli bir mektup aldım. Bugünkü gazeteler bütün bütün ağızlarını değiştirmeye başladılar. Tahliye ve imtiyazlar meselesinde bu defa tehlike baş göstermiş; müzakere devamda imiş ve bunlar yakında hal olacakmış. İnsanın bunlara bakıp da kahrolmaması kabil değil. Heriflerde

utanacak yüz yok. Bugün söylediklerinden yarın cayıyorlar. Artık gazeteler ne söyleseler vız gelir. İmzalandı diye okumadan inanmayacağız ve zaten inanmıyoruz.

Boğazlar ve şirket meseleleri yine düğüm

14 Temmuz 1923, Cumartesi

1. Bölük'ten Teğmen Pendikli Kemal Efendi, bugün terhis oldu ve hareket etti. Gazeteler fenalaştı. Müttefikler, tahliyede Boğazlar'da harp gemilerini bırakmak istiyorlarmış ve birkaç şirket meselesi var. Bizimkiler bunları kabul etmiyorlar. Bu yüzden tehlike baş göstermiş ve müttefikler konferans salonunu terk etmişlerdir. Halen delegeler arasında müzakereler kesilmiştir. Mamafih bu gibi meselelerin bir harbi doğurtmayacağı söyleniyor. Enişteden ve Hacı Mehmet Ağa'nın mahdumu Mustafa Efendi'den mektup aldım. Bir türlü mektup yazmak istemiyorum. Enişte mektubunda Ramazan'ın vefat ettiğini yazıyor. Bugün kaç ay sonra sabah ve akşam talime çıktım. Talimden ikrah ediyorum.

15 Temmuz 1923, Pazar

Kaldırılmış hücum taburundan, taburumuza iki subay verilmiş. İhtiyat Asteğmeni Vasfi Efendi de bizim bölüğe verilmiş. Fakat bugün gelmediler.

Akşam nöbetçi zabiti olduğumdan 2. Bölük'ten birkaç nefer, iki karı getirmişler. Yakalayıp sabah erkenden def ettik. Ve talime de çıkmadım. Gazeteler yine çok fena gidiyor. Vaziyet nazik imiş.

Sulhun olacağı yok

16 Temmuz 1923, Pazartesi

Talime çıktık. Akşam geç vakit Vasfi Efendi gelmiş. Sabah görüşememiştik. Bugün görüştük. Siverekli'dir. Dördüncü mürettebinden olup mağdurlardandır.

Sulh müzakerelerinin tekrar başlaması için müttefikler İsmet Paşa'ya bir nota vermişler ve tekrar müzakereye başlayacakmış. Sulhun olacağı yok.

Akşam kafayı adamakıllı tütsüledik.

17 Temmuz 1923, Salı

Havadisler yine iyileşti. Harbi tahliye meselesiyle iki şirket meselesi hakkında uzlaşma hasıl olmuş. Yalnız bir şirket için müzakere oluyormuş. Gazeteler sulh muhakkaktır diyorlar. Fakat imza edilmeyince inanmayacağız ve inanmıyoruz.

Terhis edilen ihtiyat subaylarına bilahare mükâfat olarak takdir verileceğinden şimdilik maaşların ve harcırahının ödenmesi ile memleketlerine gönderilmesi hakkında emir var. Sık sık aldatıyorlar.

Bu habere inansak mı?

18 Temmuz 1923, Çarşamba

Mektupları yazabildim. Pedere, biradere, Hacı Mehmet Ağa mahdumu Mustafa Efendi ve Mehmet Bey'e mektup gönderdim. Havalar bugünlerde hissolunacak kadar sıcaktan yanıyor. Bütün meselelerde anlaşma hasıl olmuş. Hallolunmayan hiçbir mesele kalmamış ve sulh bu ayın 24'ünde resmen imzalanacakmış. Geçen defa ümidimiz boşa çıktığı için bu defa o kadar aldırış etmiyoruz.

19 Temmuz 1923, Perşembe

Biraderden 2.7.1923 tarihli bir mektup aldım. Peder, her mektubunda terfi meselesinden bahsediyormuş. Canının sıkıldığını anladım.

Havadis: Sulh, ayın 24'ünde imzalanacakmış. Rumları, Boğazlar mukavelenamesini imzaya davet etmişler. İsviçre reisicumhurunu, sulh antlaşmasını imza merasimine riyaset için davet etmişler. Bakalım havadisler şeker gibi ve çok güzel. Neticede yine bir hır çıkmazsa iyi.

Talim de bitmiyor, konferans da

20 Temmuz 1923, Cuma

Bittabi talime çıkmadık. Artık talime, aylardan beri ikrah geldi. İsmini bile anmak istemiyoruz. Lozan'da delegeler işi bitirdiğinden şimdi ziyafetle meşgul oluyorlarmış. Gezinti yapıyorlarmış. Hepsi helal olsun. Ama yalnız ayın 24'ünde sulhu imzalamalılar. Konferans umumi kâtibi salı günü sulh anlaşmasının imza edileceğine dair delegelere davetiye göndermiş. Çok güzel. Artık kulaklar iyice alışmış. O kadar aldırış etmiyoruz.

Bir parti daha ihtiyat subaylarının terhis edileceğine dair rivayet dönüyor. İstanbul Temmuz maaşını da bayram münasebetiyle alıyor. Halbuki biz Haziran'ı henüz almadık.

İmzaya üç gün kalmış

21 Temmuz 1923, Cumartesi

Sulh artık muhakkak. Yalnız imza haberini bekliyoruz. Henüz daha üç gün var. Havalar değişti. Soğuk ve müthiş fırtına var. Fırtınadan gece ve gündüz çok rahatsız oluyoruz.

22 Temmuz 1923, Pazar

Delegeler birbirine ziyafet veriyorlarmış. Bütün işler bitmiş. Ruslar, Boğazlar Mukavelenamesini İstanbul'da imza edeceklermiş. Bu hafta hiç talime çıkmadık. Yarın, hürriyet ilanına tesadüf ettiğinden talim yok ve milli bayramdır. Kurban Bayramı, salı günüdür.

23 Temmuz 1923, Pazartesi

Bugün arife. Bu öyle bir arife ki emsaline nadir tesadüf olunur. Mesut günlerdendir. Düşman yenilmiş. Biz tama-

mıyla muzafferiz. Yarın zafer kazanmanın neticesi olarak da Sulh Muahedesi Lozan'da saat üçten sonra İsviçre reisicumhurunun bir nutkunu müteakip imza edilecektir. Aynı zamanda dini bayramımız da var. Bugünleri gördüğümüzden Allah'a şükür ediyoruz. Geçen sene bugün biz Taşağıl'da iken düşman cennet gibi güzel memleketimizi ayakları altında çiğnemekte idi. Bugün, o mübarek yurdu çiğneyen o uğursuz ayaklar tamamıyla kırılmıştır.

Yıllarca harpten sonra böyle bir mübarek arifeyi idrak eden bizlere ne mutlu. Haziran maaşını aldık; 4467 kuruş aldım.

Dokuz Senelik Harbin Sonu: Lozan

Çifte bayram

24 Temmuz 1923, Salı

Günü gününe devam eden tam dokuz senelik ve milyonlarca gencin öldüğü büyük harp, artık bugün saat-i alafranga 15.00'te son buluyor. Birçok aileler seviniyor ve bu yüzden pek çok aileler de istiklal-i vatan uğrunda rahmet ve rahmana kavuşan evlatlarının yokluğu uğruna gözyaşı döküyorlar.

İstiklal mücadelesi şerefli bir suretle istenilen bir netice ile son buldu. Bugün Kurban Bayramı'nın birinci günü ve Sulh Antlaşması'nın imzası günü.

Fırka kumandanı geldi ve alayımız erlerinin bayramını tebrik ve Sulh Antlaşması'nın tam şu saatte imza edilmek üzere olduğunu söyledi. Herkes memnun. Fakat geç vakte kadar imza edildiği haberi gelmedi ve yine tereddüt etmeye başladık. Bu bayramların bayramı olan günde, 1898 doğumlu erlerin terhis edileceğine dair emir de geldi. Çok sevindik. Erler de memnun.

Akşam ezanı oldu. Herkes sulh haberini bekliyor. Saatler zor geçti. Fakat hâlâ gelmedi. Biraderden 7.7.1923 tarihli tafsilatlı bir mektup aldım. Bayramımı tebrik ediyor. Ben de tafsilatlı bir şey yazacağım.

24/25 Temmuz 1923 gecesi, saat 11.30

Bölük arkadaşım ve alay silah subayı Zileli Üsteğmen Rahmi Efendi'nin sokaktan sesi geldi. Biz, Sulh Antlaşma-

sı'nın imzası gününü, eğlenmek ve şenlik yapmak için bekliyorduk. Akşam arkadaşlarla birlikte kafayı çektik. Geç vakte kadar sulhun imza haberini bekledik. Fakat gelmedi. Artık yatmaya karar verdik. Uzandık. Tam bu sırada Rahmi Efendi geldi. Sulhun imza edildiğini söyledi. İnanamadık. Emir fırkadan geliyor. Ay ışığında okuduk. Şöyle diyor:

> Bugün (24.7.1923) saat 3.30 sonrasında Lozan'da kati surette sulhun imzalandığı, şimdi İsmet Paşa Hazretleri tarafından tebşir edilmiştir [müjdelenmiştir].

Lozan'ı nasıl kutladık?

Ben hemen "Cemal Efendi sulh oldu. Başla!" dedim. "Al bir tane!" dedi ve patlattı. Bir tane ben, bir o tabancaları boşalttık. Bunun üzerine "Yaşasın!" sedaları arasında bütün subaylar tabancalarını boşalttı. Ve mesut bir dakika yaşadığımızı zannediyorduk.

Alay kumandanı beyefendi hazretleri gazaba gelerek ve erlerin üzerinde cephane kalmadı diyerekten tabur kumandanını bizim oraya göndermiş. İş rezalete döküldü. "Kim ateş etti?" Tabur kumandanı bana, "Yarın ben size ne adam olduğumu gösteririm" dedi.

Ne göstererecekse vallahi vız gelir. Bütün bütün asabileştik. Eğer biraz fazlaca bir söz söyleseydi kavga ve hırıltı, mutlaka çıkacaktı. Tabur kumandanı .... 2. ve 3. Bölük başçavuşları bu mesut günün şerefine adamakıllı dövülmekle kutlandı.

Kutlamaya karşı tavır

Lanet olsun lanet! Nedir bu hal? Bütün neşemiz söndü. Erler yerine çekildi. Hiddetimiz üzerimizde. Birisi gelse de bir şey söyleseydi, ne olursa olsun, rezalet çıkacaktı. Fakat kimse gelmedi.

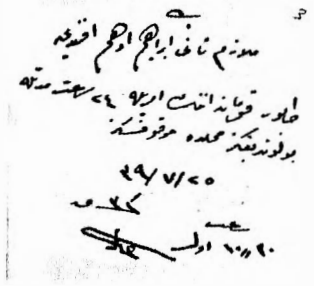
Bugün güya sözde eğlenecektik. Hiç kimseden çekinmem yoktur. Ve diğer arkadaşlar da hiç aldırmıyorlar. Eğer yarın birisi bir şey söylerse kavga çıkacak. Bize öyle geldi ki sulhun olduğuna belki bazıları memnun olmadılar.

25 Temmuz 1923, Çarşamba

Vakıa sulhun imzasını gece işittik. Ama sevincimizin üzerine bir avuç zehir serpildi. Sabah yüzbaşılarda telaş ve heyecan. Güya insan öldürülmüş. "Aman dikkat edin teveccühü kayıp edersiniz" diyerekten yanımıza geldiler. "Kim attı?" diye tekrar soruyorlar. "Ben, Cemal, Sadullah, Hazım Efendiler. Haydi ne olacaksa olsun. Biz Türklüğün bu halas ve istiklal bayramını silah sesleri ile kutladık" dedik. Fazla gidene fazla gideceğiz, kim olursa olsun.

Zannediyorlardı ki silah attığımızı inkâr edeceğiz, onlar da çıkışacak ve bizi mahkûm bir vaziyette bırakmaya çalışacaklar. Halbuki biz hiç tereddütsüz attığımızı ve dahi mermilerin adedini bile söyledik. Ve bu tezahüratı men etmenin ne kadar vahim olduğunu ve ne gibi sebepler altında yapılmak istendiğini anladığımızı izah etmeye başladık.

Sabahın saat 9'u evveline doğru bölük kumandanı bize bir kâğıt yazarak silah atanların ne için attıklarını soruyor. Derhal acı bir cevap verdim. Ve "Tarihin bu müstesna ve

"Mülazım-ı sânî İbrahim Efendi'ye,

Tabur kumandanının emri ile 24 saat bulunduğunuz mahalde mevkufsunuz [tutuklusunuz]

25/7/39 [1923], saat 10.30 evvel

3. Bl. K. Adil

Lozan kutlamasının ertesi günü gelen tutuklama emri.

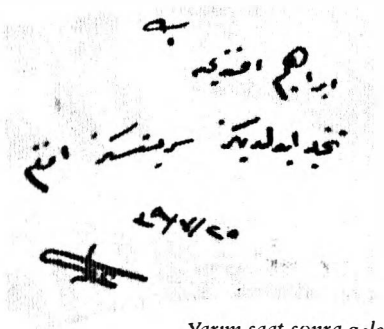
Türklüğün kurtuluş ve istiklal bayramını" tabancalarımızla kutladığımızı resmen yazdım. Beni adeta kışkırtan gibi göstererek 24 saat hapsimi istemişler. Bugün resmen tebliğ edildi. Bunun üzerine Cemal Efendi, tabur kumandanına hususi olarak gayet acı bir mektup yazdı. "Bu hareketleri bizce başka suretle telakki ettiğimizi ve şu günde matem tutmak lazım geliyorsa bayraklarımızı yarıya indirmemizi ve yalnız benim hapsimin adalete uygun olmayacağını" yazıyor. Bunların gramı 1000 liraya yenmez.

Yarım saate kalmadı tahliye edildim. Esasen mahpus vaziyetinde bile değildim. Bu hareketleri, bizde ölümsüz bir nefret uyandırdı. Tabur kumandanı, "Sizlere yarın ne olduğumu gösteririm" demişti. Bugün katiyen çağıramadı. Çağırsaydı adamakıllı ağzımı açacaktım. Bu mesele, kendilerinin tamamıyla aleyhinde son bulduğu gibi, ziyadesiyle nefret de kazandılar.

Bugün gazete bulduramadık. Sözde gelmemiş. Fakat okuyan var; yağma olmuş. Alan alana. Karşıdaki Beyköyü'nde bulunan fırka topçuları 20'yi aşkın top attılar. Artık sulh imza edildi.

On dakika zarfında imza etmişler. İlk önce İsmet Paşa Hazretleri altın kalemle imza etmiş.

Artık bundan sonra başka laf yok. Terhis. Terhis. Başka bir şey dinlemiyoruz.

"İbrahim Efendi'ye
Tahliye edildiniz serbestsiniz efendim
25/7/39 [1923]"

Yarım saat sonra gelen tahliye emri.

24 tarihli İstanbul gazetelerini okuduk. Fiyakalı resimlerle yayınlanmışlar. -

Bugünleri gösteren Cenab-ı Hakk'a yüz bin kere şükür!

Tebrik konuşması ve terhis bekleyişi

26 Temmuz 1923, Perşembe

Bugün Kurban bayramının ve sulh imza bayramının üçüncü günü. 1312 [1896] dahil doğum tarihliye kadar olan ihtiyat subaylarının terhisi hakkında emir kolorduya gelmiş. Ve hatta Geyve şubesine bile gelmiş. Belki yarın terfi derecesi meydana çıkar. Sabah saat 10.00 evvelde alayımız, Bayırakçaşehir'in tam güneyinde tren hattı yanında geniş kolda toplandı.

1. Ordu Kumandanı Ferik Nurettin İbrahim Paşa Hazretleri subayların ve erlerin sulh ve kurban bayramlarını tebrik için geldi ve tebrik etti. Ayrı ayrı subayların ellerini sıktı ve uzun bir hitabede bulundu. Zafer kazanmanın ve sulhun ancak askerlerin ve kıta subaylarının teşekküre layık hizmetlerinden ileri geldiğini söyledi. Ve birkaç defa da, "Cümlenizden Allah razı olsun" sözlerini söyledi. Sonra geri döndük.

Bugün bizim fırkaya, kolordudan bir havadis daha geldi. Kolordu merkezi Konya olmak üzere fırka Kayseri'ye gidecekmiş ve bu ay nihayetinde hareket olacakmış. Resmen de erlerin noksan teçhizatıyla bölük bölük harekete hazırlanacağını ve akşama kadar da diğer noksanları soruyorlar. Ben bundan hiç de memnun olmadım. Sözde İstanbul'dan geçecektim.

Birkaç günden beri nezle beni fena halde sarstı. Bugün biraz iyiyim.

Teğmen Nermi Efendi'nin çadırı ve bütün eşyası tamamen yandı. İlk defa olarak bu suretle olan yangına hayret ettik. Tahkikat yapıyorlar.

27 Temmuz 1923, Cuma; Kurban Bayramı: 4

Bugün Kurban Bayramı'nın dördüncü günü ve sulh bayramının da dördüncü günü. Mektup yazabilmek için o kadar üzüntü yok. Nezle hâlâ geçmedi. Dikkat ediyorum. Hareket ve terhis meselesinden bir şey çıkmadı. Dün Nafiz Efendi yerine Hat Muhafız Takım Kumandanlığına Vasfi Efendi geldi. Bölük Kumandanı Adil Efendi, Erkân-ı Harbiye Mektebi'ne girişe talip olduğundan ders çalışıyor ve talime çıkmıyor. Biz yapacağız. Pedere, biradere mektup yazdım. Kurban bayramlarını tebrik ve sulhun devamlı olmasını temenni ettim.

28 Temmuz 1923, Cumartesi

Sabah talime çıktım. Hava sıcak ve fırtına var. Bu köyde de fırtına hiç eksik değil. Rivayetlerden hiçbir şey çıkmadı. *Hilaliahmer* [Kızılay] gazetesi okuduk. Avrupa gazeteleri bize Avrupa hükümeti muamelesi yapıldığını ve buna liyakat kazandığımızı göstermemizi yazıyorlarmış.

Akşam alayda sinema vardı. Biz yedi sekiz kişi malum meseleden dolayı iştirak etmedik ve çok uygun hareket ettik.

29 Temmuz 1923, Pazar

Hâlâ nezle tamamıyla geçmedi ve öksürük duruyor. Düzakçaşehir'de bulunan 3. Tabur tabibi Seyfettin Bey'e bir muayene için gittim. Emniyetten anzarot[37] çıkarıldı. Aşağı yukarı derken kafayı tuttuk.

1314 [1898] doğumlu erlerden karadan gidecekler bugün hareket ettiler.

Hizmetlim Sadık da terhis oldu. Sinemaya yine gitmedik. Bu hal, alay kumandanının dikkatli bakışını çekmiş. Fakat biz aldırış etmiyoruz.

37 Rakıya verilen bir isim.

Beş subayın terhisi

30 Temmuz 1923, Pazartesi

İsmet Paşa hâlâ Lozan'dadır. Amerikalılarla antlaşma akdediyor. Yakında geri dönecekmiş. 1309, 1310, 1311, 1312 [1893, 1894, 1895, 1896] doğumlu ihtiyat subaylarının terhisi hakkında emir geldi. Arkadaşlar memnun oldular. Taburumuzdan beş arkadaş gidecek; hepsi memnun oldular. Hazırlanmaya başladılar. Darısı bizim başımıza! Erlerin bir kısmı hat muhafızlığında ve bir kısmı da kursta olduğundan bölükte bir manga var. Ben de bunun için hiç talime çıkmıyorum. Alay kumandanının daveti üzerine sinemaya gittik.

31 Temmuz 1923, Salı

Terhis olacak arkadaşlar çok çalıştılar ve fırkadan da işlerini bitirdiler. 2. Bölük'ten Hamdi ve Hazım, 3. Bölük'ten Vasfi ve 4. Bölük'ten Nermi Efendiler bugün tam olarak hareket ettiler. Sadullah Efendi geldikten sonra tekrar Bursa'ya gidecekler. Hepsi paralarını almak için Adapazarı'na gece hareket ettiler. Hayırlı ve uğurlu seyahatler temennisiyle hepsini uğurladık. Artık sıra bize geldi. Bakalım bize de ne vakit nasip olacak? Dünkü rakının tesiri ile mi nedir anlayamadım. Bugün dizanteriye benzer bir hal var. Nezle hafifledi. Fakat öksürük mevcut. Yine akşam kafayı çektik.

1 Ağustos 1923, Çarşamba

Ağustos ayı, hayatımın üzerinde maceraları ihtiva etmektedir. Ağustosta hep harekete tesadüf ettim ve inşallah bu sene de terhis olarak bu ayın hareket ayı olduğunu daha ziyade görürüz. İngiliz tuzu[38] içecektim. İyi oldum ve vazgeçtim.

38 Magnezyum sülfat, spazm ve sancı giderici olarak kullanılır.

Terhis haberimiz

2 Ağustos 1923, Perşembe

Epeyce zamandan beri talime çıktığım yok. 23. Fırka lağvedilerek 5. ve 12. Fırkalara taksim edilecekmiş. Sadullah, paraları kolordudan alarak geldi ve akşam bizi veda çayı ziyafetine davet etti. Tabura, bir haftadan fazla bir zaman evvel yeni bir kâtip geldi.

Tabur muvazzaf subaylarının ekserisi ailelerini getirdiler. 1315 ve 1316 [1900 ve 1901] dahil doğum tarihliye kadar olan ihtiyat subaylarının terhisi hakkında emir, kolorduda varmış. Rivayeti çıktı. On beş güne kadar terhis olacağımızı ümit ediyoruz.

Bizim kolordu İstanbul'a gidecekmiş. Artık yalan rivayetler çoğalmaya başladı.

Terhis olalım da memlekete gidelim. Bakalım orada ne iş tutabileceğiz? Pederden 21.7.1923 tarihli bir mektup aldım. Ben terhisten sonra memlekette tesadüf edeceğim istikbal gailelerini nasıl atlayacağımı uzun uzadıya izah etmiştim. "Tafsilatlı dört sayfalık mektubu aldım, tetkike layıktır" diyor. Ne demek istediğini ben de anlamadım. Ve 25 lirayı aldığını ve bunu tamamıyla levazıma sarf eylediğini birkaç defalar yazıyor. Çok canım sıkıldı. Paranın az gönderildiğini yazmak istediğini anlıyorum. Fakat terhis olsam nelere muhtaç olacağımı ben bilirim. [...] Memlekette tesadüf edeceğim vaziyet ve istikbal beni çok korkutuyor.

Peder en lüzumsuz bir meseleyi tafsilatlı olarak ve aylarca yazar. Halbuki yazdığım hayat damarı hakkında tek bir kelime bile yok. Tetkike layık ne demek? İşte ben tetkik ederek yazdım. Eyvah geçen ve geçecek hayatıma. Ne olurdu fikren bu derece ince düşünemeseydim. Benim ve zavallı masum ailemiz için ne şimdi ve ne de istikbalde bir saadet yok. Çünkü yollarda iğrenç manialar var ve biz de onları atlayacağız.

İsmet Paşa hâlâ Lozan'da Amerikalılarla antlaşma akdi ile meşgulmüş.

3 Ağustos 1923, Cuma

Hastalığım iyice hafifledi. Öğleden sonra 1314 [1899] doğumlu erlerin terhis edileceğinden vesikalarının gönderilmesi talep ediliyor. Erler seviniyor. Biz de artık terhisimizi bugün yarın bekliyoruz. Erlerin terhisi muamelesine artık bitmiş nazarı ile bakılabilir. Halihazırda 1315, 1316 [1900, 1901] doğumlular var ki 1315'lilerden bir kısmı harbe iştirak ettiler. Fakat 1316'lılar daha dün geldi. Bölüklerin harp kudreti de şimdiki halde tamamen sıfırdır. Mamafih artık harp de yok. Çok şükür sulh oldu. Akşam Sabri Efendi'nin çadırında kafayı çektik. Terhisimiz iyice yaklaştığından her şeyi tamamen serdik. Artık bizi terhis etmekten başka çare yoktur.

Terhis emrimiz

4 Ağustos 1923, Cumartesi

Bu ağustos ne mübarek ay. Bu ayda ya memleketten çıkıyorum veya gidiyorum. Sabah pedere ve biradere son birer mektup yazdım ve terhisimizin gayet yakın olduğundan bahisle mektup yazmamalarını ve hareket telgrafına kadar beklemenin lazım geldiğini bildirdim. Mektup gönderdim ve aradan birkaç saat geçtikten sonra 1312, 1313, 1314 [1897, 1898, 1899] doğumlu bütün ihtiyat subaylarının terhisi hakkında emir geldi. Bir an içinde geçen askerlik hayatımızı hatırladık ve bugünü de gösteren Cenab-ı Hakk'a çok şükür ettik. Sevincimize son yok. Derhal Zeki Efendi'ye mektup yazdım. Yarın hareketimizin lazım geldiğini bildirdim.

Aldığım cevapta bir kavga meselesinden dolayı riyaset tarafından tutuklu olduğunu ve yarın hareket edemeyeceğini yazıyor. Mamafih yarın gidip bu mesele hakkında görüşeceğim.

Mülazım-ı Sani [teğmen] İbrahim Ethem'in İstiklal Savaşı sonunda 5 Ağustos 1923 tarihinde BMM Hükümeti Milli Müdafaa Vekâleti'nden aldığı terhis belgesi.

Artık askerlik de son buldu demektir. İkindi üzeri tabur kumandanı Binbaşı [...] Bey, piyade bölükleri tek başına er eğitiminden teftişe kalkmasın mı! Sözde bölük kumandanı vekili olduğumuzdan gittik. İki saat süren teftişi bitirerek derhal yerimize geri döndük. Taburda ihtiyat subayları bu defa tamamıyla terhis oluyor ve kimse kalmıyor. Yaverliğe Nafiz Efendi tayin olduğundan bizim bölükte resmen top attı demektir. Artık bölük kumandanı Hasan Onbaşı olacak galiba.

Terhis günüm

5 Ağustos 1923, Pazar - Terhis Günü

Sabah kalktık. Bölükler talime gitmişler. Artık haberimiz yok. Bordrolar, terhis vesikaları, ilmühaberler, harcırah dilekçelerinin muamelesini tabur ve alayca tamamladık. İki arkadaş bunları fırkaya götürdüler. Zeki Efendi'nin yanına Gebze'ye gittim. Bir arkadaşın yanlış bir anlayışı yüzünden az kalsın cinayet çıkacakmış. Zeki Efendi ve diğer iki arkadaşı zanlı olmadıkları halde zanlı olarak ve müddetsiz riyaset tarafından tutuklu. Esas zanlı, alay kumandanının aleni himayesi üzerine serbestmiş. İş Divan-ı Harbe gidecekmiş. Üzüntülü ayrıldım. Ah şunların yerinde biz olsaydık. O alay kumandanına muamelenin doğrusunu öğretirdik.

Askerliğimiz bugün son buldu. Terhis vesikalarına "Terhis Tarihi: 5 Ağustos 1339 [1923]" attık. Artık her iş bitti. Şimdi daha çetin bir istikbal [gelecek] mücadelesi var.

Memlekete Dönüş

Cepheye veda

6 Ağustos 1923, Pazartesi

5/6 gece yarısına doğru terhis olan arkadaşlarımızla birlikte Geyve İstasyonu'na hareket ettik. Bütün arkadaşlar uyumadılar. Bizi uğurladılar ve pek hazin bir manzara hasıl oldu. Saat 4.00 evvelde Geyve İstasyonu'ndan trenle hareket ettik. Ortalık ağarırken Karaçam köprüsünden geçtik. Tarihi ve kanlı Sakarya'ya son selamı gönderdik. Sabah erkenden Adapazarı'na vardık.

7 Ağustos 1923, Salı

Bütün işlerimizi tamamladık. Antalya'ya kadar 44 lira harcırah aldım. Toplam 235 lira param var. Bu gece hiç uyumadığımızdan başımız sersem bir halde. Artık para sarf etmeye başladık. Şimdiki halde tamamıyla sivil olduk. Yalnız elbiseleri değiştirmek lazım.

İstanbul şeker gibi

8 Ağustos 1923, Çarşamba

7/8 gecesi saat 1.30'da Adapazarı'ndan trenle İstanbul'a dönük olarak hareket ettik. Artık terhis olduğumuza aklımız eriyor. İstanbul'da biraz yaşamalı.

Gece sabaha kadar bir dakika bile uyumadık. İzmit'i geçtikten sonra ortalık ağardı. Etrafı mükemmel seyrettik. Sıra ile İstanbul istasyonlarını geçmeye başladık. Denizde ecnebi zırhlıları çok. Saat 9.00'da Haydarpaşa İstasyonu'na vardık ve vapurla İstanbul'a[39] geçerek İskenderiye Oteli'ne yerleştik. Kadınlar, derhal dikkatli bakışımızı çekti. Hepsi tamamı ile dekolte. Bütün kolları ve hatta göğüsleri meydanda. Yarından sonra vapur var. Fakat gitmek istemiyorum. Zeki'yi bekleyeceğim. Biraz da yaşamak istiyorum. Akşam kafayı çektik.

9 Ağustos 1923, Perşembe

Geldiğim gün Arif Zeki'ye 22 liraya bir kat elbise ısmarlamıştım. Bu akşam onu giydim. Fakat iyi yapmamış olduğundan iade ettim. Ve 30 liraya diğerini yapacak. Bir kat hazır elbise aldım. Masraf çok oluyor. Ufak tefek alıyorum.

Öğle üzeri kafayı çektik. Akşam da mükemmel birahanelerde kafayı tamamen tütsüledikten sonra Beyoğlu'na çıktık. Orada orucu bozdum.

Pedere, "Terhis oldum geliyorum" mealinde bir telgraf çektim.

10 Ağustos 1923, Cuma

Ufak tefek almakla meşgul olduk. Çok masraf gidiyor. Hangi gün hareket edeceğimize dair kati kararımız yok. İstanbul şeker gibi. Hele kadınları daha enfes. Öğle çektik. Akşam yine çektik. Kafayı tütsüledikten sonra Beyoğlu'na çıktık. Abanoz sokağında yaşadık. Delice sabaha kadar dolaşıp kafaları çektik. Fakat oldukça tuzluya patladı.

İsmet Paşa'nın gelişi

11 Ağustos 1923, Cumartesi

Biradere mektup gönderdim. Sarfiyat 100 lirayı geçti. Bugün hareket edecektik. Sabah Beyoğlu'ndan geldikten

[39] 20. yüzyıl ortalarına dek "İstanbul" sadece kentin Avrupa yakasının suriçi bölümü için kullanılır, Beyoğlu, Üsküdar, Kadıköy için İstanbul adı kullanılmazdı.

sonra bugün gitmekten vazgeçtik. Dün (10 Ağustos) İsmet Paşa Hazretleri Lozan'dan geldi. Çok büyük istikbal [karşılama] merasimi yapıldı. Seyrettik.

Bugün mesut olduğumuz Beyoğlu'na akşam yine çıktım. Yine orada yaşadık. İstanbul insanı iflas ettirecek.

Mehmet Bey ile her gün görüşüyoruz ve yanımızda birkaç gece kaldı. Zeki Efendi birkaç gün evvel geldi. Tahliye olmuş.

İstanbul kolay bırakılmıyor

12 Ağustos 1923, Pazar

Yarın gitmek istiyoruz. Dehşetli para sarf oluyor. Akşam bütün arkadaşlarla birlikte kafayı çektik. Ondan sonra doğru Abanoz sokağını boyladık.

Tabur arkadaşlarıma mektup yazmak istiyordum. Fakat gezmekten vakit bulamadım.

13 Ağustos 1923, Pazartesi

Bugün gitmekten vazgeçtik. Perşembe günü *Abbazia* vapuru var. Onunla gideceğim. Öğle ve akşam kafayı çektik. Abanoz'a gittim. [...] Gece geç vakit otomobille otele döndüm. Çok sarhoş idim. İyi ve eğlenceli bir hayat geçiriyoruz.

14 Ağustos 1923, Salı

Perşembe günü harekete karar verdik. Lui Prestino kumpanyasının *Abbazia* vapuru ile gideceğiz. İstanbul'a bayıldım. Bu gece Kadıköy'üne geçtik. Paris mahallesinde yaşadık. Mütemadiyen bira içtik. Sabaha kadar keyif ettik. Üç kişi 30 lirayı aşkın bir paraya patladı.

[...], meyhaneden çıktığımız yok. Epeyce tadını çıkardık. Fakat paraların da tadını çıkardık. Gezmekten ve eğlenmekten ne biradere ve ne de tabur arkadaşlarıma mektup yazabiliyorum. Çok şükür biradere bir mektup yazabildim.

15 Ağustos 1923, Çarşamba

Para sarfiyatı pek fazla. Yarın hareketimiz muhakkak. İstanbul'un keyfine zevk ve sefasına sefahat âlemine katiyen para yetişmez. Ve yetişmeyeceğini de anladım. Ne kadar para olsa İstanbul'un zevk ve sefahat âleminde pek çabuk erir gider. Öğle ve akşam kafayı yine çektik. Beyoğlu'na yine gittik. Son gecenin şerefine birkaç saatlik bir defa daha eğlendik. Otomobille yerimize döndük.

Doğru dürüst ne uyku ve ne de istirahat ediyoruz. Bir fotin aldım. Mevcut param bütün sefahat âleminde mahvoldu. Fakat hiç üzüntülü değilim. Şimdiye kadar tam altı senedir cephede ve esarette çürüdüm. Bu onları ve sonralarını da telafi edecektir. Gördüğüm ve göreceğim de budur.

Bilmem memlekete gitmeye bende pek de heves yok. Orada tesadüf edeceğim hal ve vaziyet tamamen malumum. Bu hal ve vaziyet de beni üzecek bir haldedir.

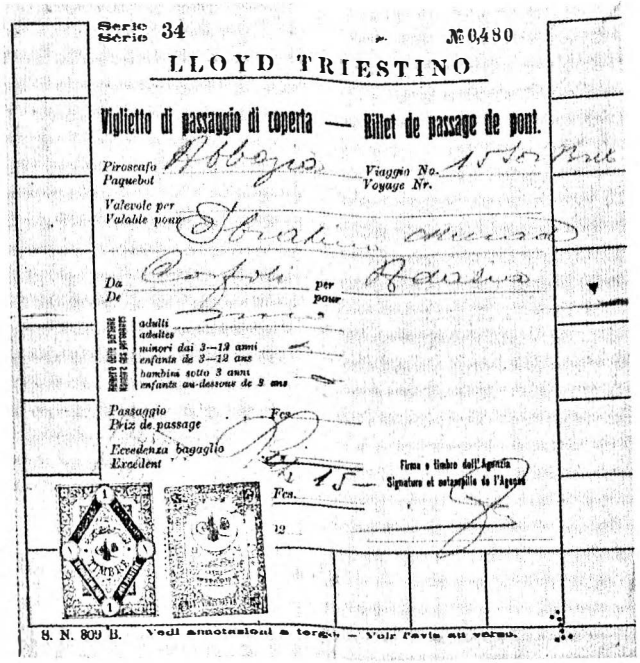
Vapurla Antalya yolunda

16 Ağustos 1923, Perşembe - İstanbul'dan Hareket

Akşamki yorgunluğun ve sarhoşluğun üzerine sabah erkenden uyandım. Zeki Efendi ile beraber yol için lazım gelen ufak tefeği aldım. Antalya'ya kadar 1515 kuruşa vapur biletlerini aldık.

Geçen sene bugün Taşağıl'da tam Büyük Taarruzumuzun arifesindeydik. Bütün hazırlıklar başlamış ve biz de taarruz talimlerine fazlaca ehemmiyet vermiştik. Bugün de muzaffer olarak memleketime gidiyorum. Cenab-ı Hakk'ın şu gösterdiği hale yüz bin kere şükür.

Öğleden sonra vapura girdik. Mehmet Bey, bizi vapura kadar uğurladı. Hemen hemen her günümüz beraber geçti. İstanbul'dan pek üzüntülü ayrılıyorum. Bütün eğlendiğimiz yerlere bayıldık. Bunlar bizim memlekette yoktur ve olamaz. Çünkü muhit müsait değildir. Sarf ettiğim bütün

Serie 34 — № 0,480

LLOYD TRIESTINO

Viglietto di passaggio di coperta — Billet de passage de pont.

Piroscafo / Paquebot — Viaggio No. / Voyage Nr.

Valevole per / Valable pour

Da / De — per / pour

adulti / adultes
minori dai 3—12 anni / enfants de 3—12 ans
bambini sotto 3 anni / enfants au-dessous de 3 ans

Passaggio / Prix de passage — Fcs.

Eccedenza bagaglio / Excédent — Fcs.

Firma e timbro dell'Agenzia / Signature et estampille de l'Agence

S. N. 809 B. Vedi annotazioni a tergo — Voir faveurs au verso.

İbrahim Ethem'in İstanbul'dan Antalya'ya gidiş bileti.

paralar helal olsun. Vapura yerleştikten sonra hesap ettim. İstanbul'a geldiğim günden beri sarfiyatım tamam 211 liradır. Cebimde pek az bir para kaldı. Vapur pek geç hareket etti. 6.35'te İstanbul'dan ayrıldık. İstanbul ve gurubu temaşa ede ede gidiyoruz. Karanlık basmadan evvel şişeleri açtık ve tekrar başladık. Bir taraftan üzgün ve bir taraftan da memnun olarak uykuya daldık. Portatif karyolalarımızı kurduğumuzdan rahat ediyoruz. İstanbul'da fotoğraf çıkartmıştım, dün aldım. İyi çıkmış.

17 Ağustos 1923, Cuma - Marmara açığı

Gece rahatça uyuduk. Rüzgâr yok. Hava sakin. Marmara'yı geçiyoruz. Uyandığımız vakit vapurun sakin sularda ilerlediğini gördük. Saat 6.30'da Gelibolu'nun önünden geçtik ve Çanakkale'nin önlerine doğru ilerliyoruz. Çanakkale'nin önünde düşman harp gemileri demir atmış. Belki 15 parça var.

Yüz binlerce Türk gencinin harikalar gösterdiği arazi karşısından geçerken kalplerimiz bir huşu-i dindarane ile titredi. İki yüz bin gencin hayatına veda ettiği, 200.000 ailenin kapısını kapattığı şehitler ocağında hâlâ uğursuz İngilizler var. İnşallah yakında onlar da def olurlar.

Vapur ağır yürüyüşle yoluna devam ediyor. Bazen karaya yakın bazen de uzakça geçiyor. Saat alafranga 8.00'e doğru güneş, şahane manzarası ile guruba hazırlanıyordu. Tam Midilli kasabasının önündeyiz. Midilli'yi seyrediyoruz. Uğursuz Yunanlıların elinde hâlâ yaşayan dindaşlarımızı düşündük. Gurubu müteakip Midilli sahilinden açıklara açıldık.

Akşam oldu. Cenab-ı Hakk'ın lütfu sayesinde deniz son derecede sakin. Küçük bir dalga bile yok. Kafaları tamamen çekerek uykuya daldık.

İzmir'de mola

18 Ağustos 1923, Cumartesi

Sabah güneş doğarken uyandım. Deniz sakin ve çok yumuşak. İzmir Körfezi'ne girdik. Torpil hattını muhafaza geçeceğimizden bir müddet onu bekledik. Sabah saat 8.00'e doğru kılavuz geldi ve bizi geçirdi. Vapur doğru limana giderek demirlendi. Çıkanlar çıktı. Vapur yarın sabah erkenden hareket edeceğinden, müsaade ile biz de uğruna senelerce uğraştığımız güzel İzmir'e çıktık. [...] Tam akşam ezanı vakti vapura döndüm. Emaneti teslim ettim ve bu mesut ve kederli gün şerefine bir Baküs şişesi yuvarladık. Vapur gece İzmir limanında kaldığından rahatça uyuduk.

19 Ağustos 1923, Pazar

Sabah erkenden vapur hareket etti. Bu tarihi İzmir ve onun içinde olana kalbi selam ve hürmetlerimi yollayarak kılavuzun yol göstermesi ile torpil tarlasını geçtik.

Vapur kâh açıklardan ve kâh karaya yakın olarak yoluna devam ediyor. Fakat sürati hiç de kıyafetiyle münasip değil. Saatte beş ile yedi mil arasında yol yapıyor.

Ben artık çok üzgünüm. İstanbul'da pek ziyade yanlış hareket ettiğimi anladım. Ne biraderi ve ne de onu memnun edemedim.

Vapur Rodos'a doğru yoluna devam ediyor. Hava çok sakin. Allahın lütfu bugün de akşam oldu. Yine tamamıyla sarhoş olduk. Ne öğle ve ne de akşam var, daima çekiyoruz. Geceyi deniz üstünde geçirdik. Vapur, İzmir'den hareket ederken Hacı Nuri'yi gördüm. Bana bazı hayali gelecek vaatlerinde bulunuyor. Bakalım!

Rodos'ta mola

20 Ağustos 1923, Pazartesi

Ah Yarabbi! Geçen sene bugünle, bu sene bugün arasındaki farka bak. Türklüğün selamet, kurtulma ve kurtarılması günleri için çalışıyorduk. Allaha çok şükür.

Sabah saat 9.00'da Rodos'a vardık. Vapur demirledi. İtalyanların müsaadesiyle Rodos'a çıktık. Gezdik. Bizim memlekete nispeten bazı şeyler çok ucuz. Kolonya aldım. Tekrar vapura döndük. Yarım okka rakı da aldık. Son bir akşam postası yapacağız.

Öğleden sonra saat üçten sonra hareket ettik. Kuzey rüzgârı esmeye başladı. Vapur boş olduğundan sallanmaya başladı. Rodos açıklarındayız. Kara pek uzak. Bazı taraflarda hiç görünmüyor.

Vapur oldukça sallanıyor. Rüzgâr o kadar şiddetli değil, fakat vapurda yük yok. Sallan ha sallan! Akşam oldu. Sofrayı kurduk. Bu son gecenin şerefine çekmeye başladık.

Birkaç kadeh attık. Belki vapurun sallantısı ile fena oluruz diye içmekten vazgeçtik.

Hava karardı. Herkes sallantıdan kurtulmak için yattı. Ben de yattım. Fakat gece yarısına yakın uyudum.

Nihayet evdeyim

21 Ağustos 1923, Salı

Sabah gözlerimi açtığım vakit vapuru, Adrasan Burnu açıklarında buldum. Eşyaları hazırladık ve kendimiz de hazırlandık. Sabah 8.30'da vapur Antalya'ya demir attı. Vesikalarımız vize edildi. Biz de sandala bindik. Karaya çıktık.

İki senelik bir yokluktan sonra tekrar memleketimize kavuştuk. Peder iskelede imiş. Pederin ellerini öptüm.

Eve geldim. Validenin gözyaşları arasında ben de biraz ağladım. Bugün sokağa hiç çıkmadım.

İskeleden eve kadar olan yolda ve evde dikkat ettiğim, artık memlekette bütün hayatın tamamıyla sönmüş olmasıdır. Ticaret tamamıyla durmuş. Memlekette umumi bir tenhalık. Her tarafta can sıkıntısı. Ben artık can sıkıntısından bıktım, usandım. İşte burada da rastladım. Evde oturdum. Senelerden beri dimağımı işgal eden acaba ne olacağım meselesi, tekrar hatırıma geldi. Evet, ne olacağım ve ne yapacağım?

Ticaret için elde sermaye namına bir şey yok. Memuriyet yeni bir esaret. Allahım sen bana imdat et.

22 Ağustos 1923, Çarşamba - Antalya

Bugün Antalya'ya geleli ikinci gündür. Öğle sonuna kadar sokağa çıkmadım. Canım sıkılmaya başladı. Bizim evkaf dairesinde suiistimal varmış. Müfettiş gelmiş, memuru azletmişler. Daire işleri karmakarışık olmuş.

Öğle sonu Seyit Ali Efendi geldi. Beraber çıktık. Türk Ocağı'nda Antalya'ya terhis olarak gelen ihtiyat subayları

toplandı. Maksat bir cemiyet teşkilidir. Müzakere oldu. İzmir İhtiyat Zabitan Cemiyeti'ne tabi olacağız. Doktor Galip, Emin ve diğer üç arkadaşı, idare heyetine seçildiler. Böyle şeyler bana vız gelir.

Bugün gelecek ümidime neşe verecek bir şey olmadı. Bunun için çok üzgünüm.

Akşamüzeri Hastaneüstü'ne[40] gittik. Biraz gezdik fakat neşe yok. Arkadaşlar arasında bile neşe yok. Hepsi geleceğinden ümitsiz. Adeta eli böğründe dolaşıyor. Akşam geç vakit eve geldim ve gece geç vakit uyuyabildim.

Geçen sene bugünlerde İstiklal Mücadelesi'nin son taarruz harekâtının asker sevkıyatı başlamıştı. Cepheye doğru yürüyorduk.

İşsiz güçsüz bekleyiş

23 Ağustos 1923, Perşembe

Memlekete geldiğimin üçüncü günü. Henüz bir iş yok. Hükümet, ihtiyat subaylarına emval-i metrûkeden[41] mal verecekmiş. Henüz mecliste sulh antlaşması tasdik edilmekte olduğundan bize sıra sonra gelecektir. Memlekete arkadaşlar birer birer gelmeye başladılar.

24 Ağustos 1923, Cuma

Bugün geç vakit evden çıktım. Arkadaşlarla birlikte gezdim. Bize yine memuriyet görünüyor. Ticaret için elde sermaye yok. Ticaret de kâmilen durgun ve bize bu hususta yardım edecek el de yok.

Bugün biradere, taburumuzda İsmail Hakkı Efendi'ye ve İzmir'e mektup yazmıştım. Fakat gönderemedim. Gece Zeki Efendi ile meyhaneye giderek dertleştik. Abdi Efendi de bugün geldi.

40 Antalya'da artık yerinde olmayan deniz manzaralı bir gezinti yeri (E.S.).

41 Birinci Dünya ve Kurtuluş Savaşlarında yurtdışına kaçanların ya da mübadele vs ile gönderilenlerin bıraktığı ve devletin tasarrufuna devrolunan mallar (e.n.).

25 Ağustos 1923, Cumartesi

Geçen sene bugün ne idi? Bütün ordu yarın için icra edilecek taarruz harekâtına göre düşman cephesi karşısında mevki almıştı. Alayımız Kalecik Sivrisi'ne taarruz edecekti. Taburumuzdan bir bölük, Kalecik Sivrisi'nin karşısında ileri karakol tertibatı aldı. Biz de sonra işe başlamıştık. Sağ olan neler görüyor neler?

Biradere fotoğrafımla beraber bir mektup, teğmen meşhur anaforcu İsmail Hakkı Efendi'ye ve İzmir'e dünkü tarihli mektupları bugün gönderdim.

Daireye uğradım. Aybaşında işe başlayacağım. Bütün işler fasa fiso imiş ve olmuş. Müfettiş işlere bakıyor.

Kurtuluş günümüzün sene-i devriyesi

26 Ağustos 1923, Pazar

Bugün Türklüğün Kurtuluş Günü'nün sene-i devriyesidir. Geçen sene bugün sabah erkenden top gürültüleriyle başlayan şanlı taarruzumuzun en küçük teferruatını bile unutmak kabil değil. Sağ oldukça onlar dimağımda yaşayacaktır.

Artık can sıkıntısı burada da tamamıyla başladı. Ticaret kâmilen durgun bir halde. Hele bizim için imkân haricinde.

Ethem Efendi'nin yanına gittik ve çektik. Gece araba ile döndük.

Yine memur olmaya mecbur olacağız. İlmühaberimi şubeye verdim. Yirmi iki günlük cephe zammı alabileceğiz galiba.

27 Ağustos 1923, Pazartesi

Ne oturduğumun ne de gezdiğimin hayrı var. Çok canım sıkılıyor. Param da hemen hemen bitmek üzere. Zaten bu memlekette bir uğursuzluk var. Buraya ayak bastığımdan itibaren umumi bir mahrumiyet başlıyor. Çok, çok üzgünüm.

Son İtilaf askerleri de çekiliyor

28 Ağustos 1923, Salı

Sulh Antlaşması, 23 Ağustos'ta Büyük Millet Meclisi'nce tasdik edildiğinden işgal altındaki bölgelerimiz İtilaf Devletleri tarafından tahliye olunmaktadır.

Antalya Gençler Yurdu, yarından sonra bizi çay ziyafetine davet ediyor. Ah şu can sıkıntısı. Yine Evkaf'a mum olacağım.

29 Ağustos 1923, Çarşamba

Taşlıtepe veya Çatkuyu Meydan Muharebesinin sene-i devriyesi. Bugün çektiğimizi bir ben, bir de Allah bilir. Çok heyecanlı bir muharebe yapmıştık.

Canım çok sıkılıyor. Nereye başvurursan vur, esasen başvurulacak yer de yok.

30 Ağustos 1923, Perşembe

Evkaf'taki memuriyetimize 1 Eylül'den itibaren başlamak istediğimize dair dilekçe verdik. Daire işleri karmakarışık olduğundan ve müdür de olmadığından müdürün gelişine kadar beklemek lazım geldiğini müfettiş söyledi. Hangi dalı tutsak kuruyor. Yarabbi bu ne talihsizlik.

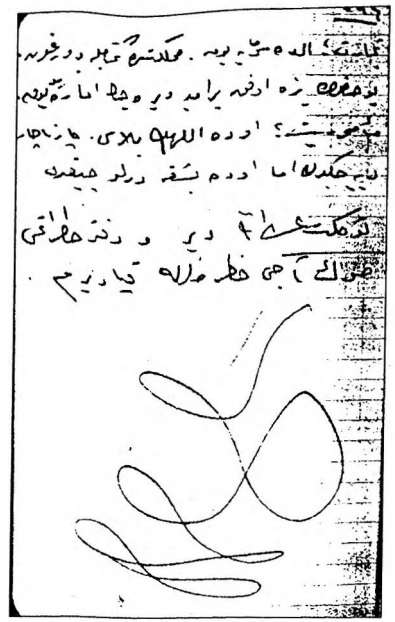
Reşat Nuri Bey'in *Çalıkuşu* ismindeki romanını bitirdim. Şu işsiz günlerimde çok işime yaradı. Roman çok güzel. Fakat kalbimde ufak bir neşe olmadığı için lazım geldiği kadar memnun olmadım.

Gençler Yurdu tarafından cepheden terhis edilerek geri dönen ihtiyat subaylarının şerefine yurtlarında bir çay ziyafeti verildi. Beni de Gençler Yurdu'na aza kayıt ettiler.

Bugün 30 Ağustos. Yunan Ordusu'nun tamamının imhası günü. Geçen sene bugün öğleden sonra Adatepe (Başkumandan) Meydan Muharebesi başlamıştı. Neydi o günler? Neler çektik, neler gördük? Hepsi rüya oldu gitti.

31 Ağustos 1923, Cuma

Bugünden itibaren hatıra defterimi günü gününe yazmayacağım. Ancak mühim olanlarını kaydedeceğim. Memlekete geleli tam on gün oldu. Hâlâ bir iş bulamadım. Tembel tembel geziyorum. Bu on gün bana on sene yerine geçti. Ne gezdiğimden, ne de gördüğümden ve işittiğimden bir zevk duyabiliyorum. Canım çok sıkılıyor. Dünyada boş gezmek kadar fena bir şey yok. Zannediyorum ki herkesin gözleri üzerimde. Ne kadar talihsiz insanlarmışız.

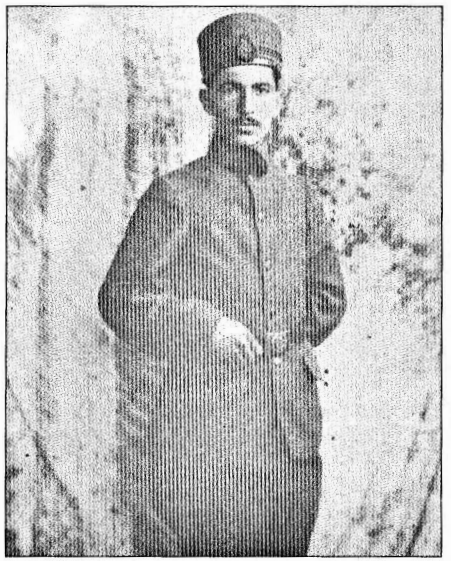
İbrahim Sorguç'un anılarının son sayfası.

Ben bu işin böyle olacağını pekâlâ biliyordum ve bildiğim gibi oldu. Çok umutsuz ve çok üzüntülüyüm. Ticaret desen elde sermaye yok. Memleket de tamamıyla durgun. Bu hususta bize ufak ümit verecek emare bile yok. Memuriyet, o da Allahın belası. İster istemez evet diyecektik. Ama o da başka türlü çıktı.

Tevekkeltü Teal'allah[42] der ve hatıra defterimi son acı hatıralarla kapatırım.

42 Allah'a tevekkül ettim.

Ekler

Mülazım-ı sani İbrahim Ethem, Kurtuluş Savaşı sırasında çektirdiği bir fotoğrafta

İbrahim Sorguç'un Hayatı

İbrahim Sorguç, önce Osmanlı İmparatorluğu topraklarını daha sonra Anadolu'yu işgale kalkan düşmana karşı yıllarca çarpışan ve Türkiye Cumhuriyeti'nin temel taşlarını oluşturan binlerce mütevazı Anadolu insanından biridir.

15 Şubat 1313 (1897) tarihinde Antalya Merkez Kızılsaray Mahallesi Şarampol semtindeki ünlü Murat Paşa Camii'ne yakın evlerinde ailenin ikinci erkek evladı olarak dünyaya gelmiştir.

Babası, Mora göçmenlerinden denizcilikle uğraş veren Hasan Ağa'nın oğlu, Vilayet Aşar Kâtibi Murat Efendi, anası, Ahi teşkilatı reisi em. Yzb. İbrahim Ağa'nın kızı Firdevs Hanım'dır.

O zamanlar "iptidai" denilen üç yıllık ilköğrenimini tamamladıktan sonra girdiği beş yıllık "Antalya İdadisi"nden 1328/1329 (1912/1913) ders yılı ve 24 Ağustos 1913 tarihinde pekiyi derece ile mezun oldu. Okutulan 14 dersin 13'ünden pekiyi not almıştı.

Antalya'da gördüğü 8 yıllık eğitimden sonra o da kendisinden dört yaş büyük ağabeyi Muharrem gibi İstanbul Kuleli Askeri Lisesi'ne gidip subay olmak istiyordu.

16 yaşını bitirmiş 17 yaşının içinde iken yaptığı başvuruya olumlu cevap alamadı. İki yaş büyük olduğu gerekçesi ile Kuleli Askeri Lisesi'ne giremedi. 1313 (1897) doğumlu olanların o yıl kayıtları yapılmıyordu.

Antalya'ya geri dönüp Vilayet İdare Meclisi'nin 6 Temmuz 1330 (1914) tarih ve 1152/1222 sayılı kararı ile yaşını iki yaş küçülttürerek 1315 (1899) doğumlu oldu.

Bütün bunlar, ilköğrenimine 8 yaşını bitirdikten sonra başladığı için başına geliyordu.

Eğitimine devam için 1915 yılı sonbaharında tekrar İstanbul'a geldi, ama kader onu bu defa başka bir okula yöneltti: "Darülmuallimin" yani Erkek Öğretmen Okulu'na. Darülmuallimin'e giriş imtihanlarında üstün başarı göstererek iki sınıf birden atladı. 20 Ekim 1915 tarihinde, bugün Kadıköy'de Saint Joseph Okulu'nun bulunduğu binada yerleşik olan Darülmuallimin'in 3. sınıfına kayıt edilerek parasız yatılı olarak eğitim görmeye başladı. Mustafa Kemal'in adını ilk defa o zamanlar duymuştu.

Ertesi yıl tam mezuniyet imtihanlarına girecekleri sırada "Harb-i Umumi" yani Birinci Dünya Savaşı dolayısı ile askere alındı.

Subay olamamıştı, öğretmen de olamadan okulunu bırakmak zorunda kaldı.

Kadıköy Askerlik şubesi tarafından 30 Ekim 1916 tarihinde "Erenköy İhtiyat Zabit Namzetleri Talimgâhı"na sevk edildi.

Bir yıla yakın çok sıkı bir askeri eğitim gördükten sonra, en iyi derece olan A derecesi ile 3 Eylül 1917'de talimgâhtan İhtiyat Zabit namzedi olarak mezun oldu.

Ve onu Filistin Cephesi'ne, 8. Ordu emrine verdiler. Filistin Cephesi'ndeki hayatı bu kitabın ilk bölümünü oluşturuyor.

Anadolu'da Milli Mücadele devam ederken 1920 yılı yaz başlarında hayal kırıklığı içinde bedbin ve yorgun olarak Antalya'ya geri geldi. Filistin Cephesi'ndeki mağlubiyeti ve İngilizlere esir oluşunu bir türlü hazmedememişti. Almak isteyip de alamadığı diplomaları hayal ederek, Vakıflar Müdürlüğü'nde kâtip olarak çalışmaya başladı.

Mustafa Kemal Paşa'nın önderliğindeki Milli Mücadele'yi yakından takip ediyordu. Aklı hep cephede ve savaşta idi. Yaklaşık bir yıl kadar sonra beklediği an geldi.

Ölüm kalım mücadelesi olan Sakarya Meydan Muharebesi başlayınca Antalya Askerlik şubesi tarafından 26

Zabit vekilliğine yani şimdiki tabirile Asteğmenliğe terfi tarihim .

24/Şubat/ 1334-1918 tarihinden muteber olmak üzere Filistin cebhesinde .

Mülâzım sanîliğe yani Teğmenliğe terfi tarihim .....
26/12/1337- 1921 tarihinden muteber olmak üzere İstiklâl savaşında .

.....

Birinci cihan harbindeki kıtam .:

16 ıncı Tümen (Fırka) 48 alay , 2 Tabur , Bl. 6, 8 de

İştirak ettiğim muharebeler : (Devamlı küçük çarpışmalar hariç)

24/25-Nisan/1334-1918	Nablüs civarında Zaviye köyü yakınındaki Rafat mevzilerine yaptığımız Gece baskını .
20/21-Mayıs 1334	Topçu hazırlığı olmaksızın Dirbalut siperlerine yaptığımız gece baskını
13/Temmuz/ :	Şiddetli bir topçu ateşi hazırlığından sonra Alman piyadelerile birlikde gündüz Rafat mevziine yaptığımız taarruz .
18/19-Eylül/ :	İngilizlerin yaptığı büyük taarruz ve Filistin hezimeti .
20 : :	Kefertil -Dümdar muharebesi
20/21 : :	Esaret -Nablus civarı -Zülkarneyin tepeleri civarında .

Bölük kumandanı : Teğmen üsküdarlı Hadi efendi
Tabur : : Binbaşı Abdürrahim
Alay : : : Şevki :

İstiklâl harbindeki kıtam :

5 inci Kafkas fırkası , 9 uncu alay, 1 inci tabur ,3 üncü bölük , 3 üncü takım kumandanı .
Bölük kumandanı : Yüzbaşı Adil bey (Tokatlı)sonradan general olmuş ve ölmüştür)
Tabur : : Yüzbaşı Abdülkadir bey
Alay : : Binbaşı hüseyin hüsnü bey

İştirak ettiğim muharebeler : 26/agustosta başlayan büyük taarruz - Balmahmut veya çatkuyu - Baş kumandanlık meydan muharebelerile -Elma dağında teslim olan trikopisin teslim alınışında bulundum . Birde Seyyid gazinin Çeçenkiç köyünü düşman yakıyordu . takımımla onları ateşe tutarak köyün tamamen yanmasına mani oldum

İbrahim Sorguç'un kendi ifadesiyle askerlik hayatı.

Ağustos 1921 tarihinde cepheye sevk edildi. İstiklal Harbi Garp Cephesi'ndeki hayatı ise bu kitabın ikinci bölümünü oluşturuyor. Terhis olunca 1923 yılı yaz aylarında Antalya'ya tekrar geri döndü; bu dönüşünde başı dik ve gururluydu. Savaşını kazanmıştı.

İş aramaya başladı. Sivil hayata bir türlü intibak edemiyordu. Tekrar girdiği Vakıflar Müdürlüğü'ndeki kâtiplik görevinde yaklaşık altı ay kadar çalıştıktan sonra istifa ederek ayrıldı. Singer Company Antalya şubesinde yaklaşık bir yıl kadar kontrol memurluğu yaptı.

1925 yılında 28 yaşında iken mahalle komşuları manifatura tüccarı Sırmazade Mustafa Efendi'nin kızı Naciye Hanım ile evlendi. İki oğlu oldu. Ticaret ile meşgul olmaya başladı, fakat ticari hayatta da başarı gösteremedi. Gençliği cephelerde geçmiş bu yorgun delikanlı bir türlü aradığını bulamıyordu.

O sıralarda bir gazetede Ziraat Bankası'na memur alınacağını okudu. Tekrar devlet hizmetine girmek istiyordu. Müracaatı kabul edilerek 9 Şubat 1930 tarihinde Korkuteli Ziraat Bankası'nda veznedar olarak çalışmaya başladı. Elli lira maaşlı, evli ve iki çocuk babası İbrahim Ethem Bey'in hayatı artık bir düzene girmişti.

1933'te Ankara Ameli Bankacılık Okulu'ndan pekiyi derece ile mezun olunca terfi etti ve 4 Şubat 1934'te Urla Ziraat Bankası'nda Müdür Muavini oldu. Yazdığı bir raporla o zamanki Urla'nın ticari hayatını bütün açıklığı ile ortaya koydu. 1934'te Soyadı Kanunu çıkınca Sorguç soyadını aldı. Bundan sonra mahlas olarak seçtiği Ethem adını hiç kullanmadı.

Pazar ve resmi tatil günleri de dahil olmak üzere hevesle çalıştığı bankacılık mesleğini çok sevmişti. Sonraları 1937'de Eğirdir, 1940'ta Akşehir, 1948'de Gümüşhane, 1950'de İnegöl Ziraat Bankalarında müdür olarak görev yaptı. 1941'de Akşehir Ziraat Bankası Müdürü iken İkinci Dünya Savaşı dolayısı ile 44 yaşında üçüncü defa askere alındı.

Otuz iki yıl hizmet verdiği bankasında çalışma dönemlerinde takdirname ile taltif edilmiştir. En son Ankara'da T.C. Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü'nde Kontrol Amiri olarak görev yaparken yaş haddi dolayısı ile 31 Temmuz 1962 tarihinde 65 yaşında emekli olmuştur.

On iki yıl bütün yorgunluğunu çıkardığı mutlu bir emeklilik hayatı yaşadı. Oğulları makina mühendisi Orhan ile diş hekimi Erdoğan'ın yetişmelerinde büyük emeği vardır. Bütün torunları da üniversite eğitimi görerek, anılarında "Çoluğumuzu ve çocuğumuzu okutalım" diyen dedelerinin ruhunu şad etmişlerdir.

Eşinin beş vakit namaz kıldığı evinde örnek bir aile reisliği sergilemiş, bütün akraba dost ve arkadaşlarından olağanüstü bir sevgi ve saygı görmüştür. Türk Fasıl Musikisi'ne yakından aşina olup, fevkalade mandolin çalardı. Ayrıca çocukluğumuzda kendisinden dinlediğimiz ve şimdi unutulmuş olan "*Ey gaziler yol göründü yine garip serime*" türküsünü söylerken sanki gençliğini anlatırdı. İstiklal Harbi'nde çektiği sıkıntılarını da "*Gesi bağlarından gelsin geçilsin*" türküsünde hatırlar ve çok defa türkünün bir beytini değiştirerek şöyle terennüm etmekten hoşlanırdı.

Atma garip anam beni Garp Cephesi'ne
Kimseler yanmasın, anam yansın derdime

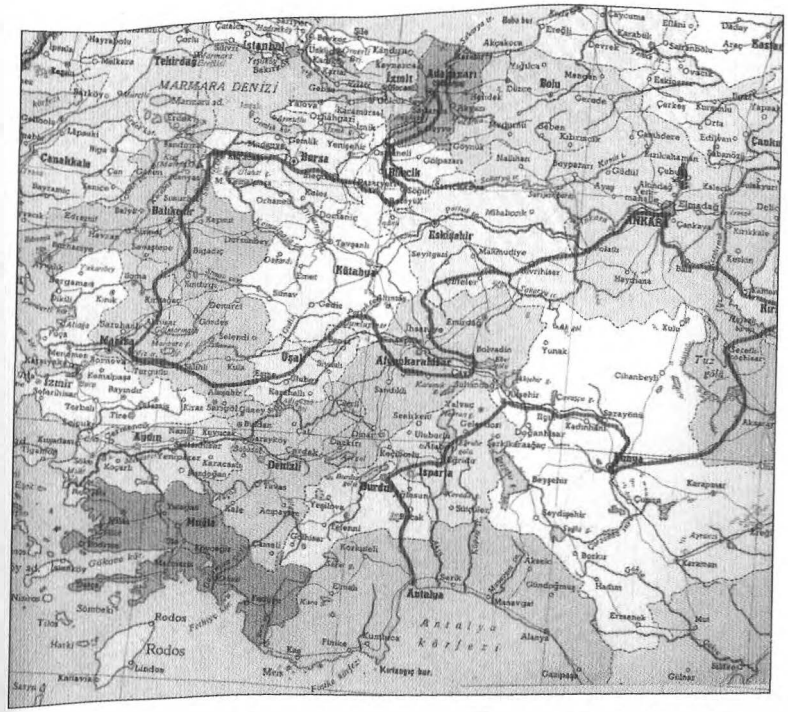
Hiç aksatmadan bütün ömrü boyunca her yıl 26 Ağustos sabahları erkenden kalkar, kıldığı sabah namazında kendilerini zafere ulaştırdığı için Allah'a şükrederdi. Bütün hayatı boyunca hep Mustafa Kemal Paşa'nın hayranı olarak O'na sadık kalmış, siyasetten nefret derecesinde uzak durmuştur.

Bütün zorluklara rağmen gayet sağlıklı bir ömür geçiren İbrahim Sorguç 26 Temmuz 1974'te 77 yaşında iken kalp yetmezliği sonucu Ankara'da uykusunda vefat etmiştir.

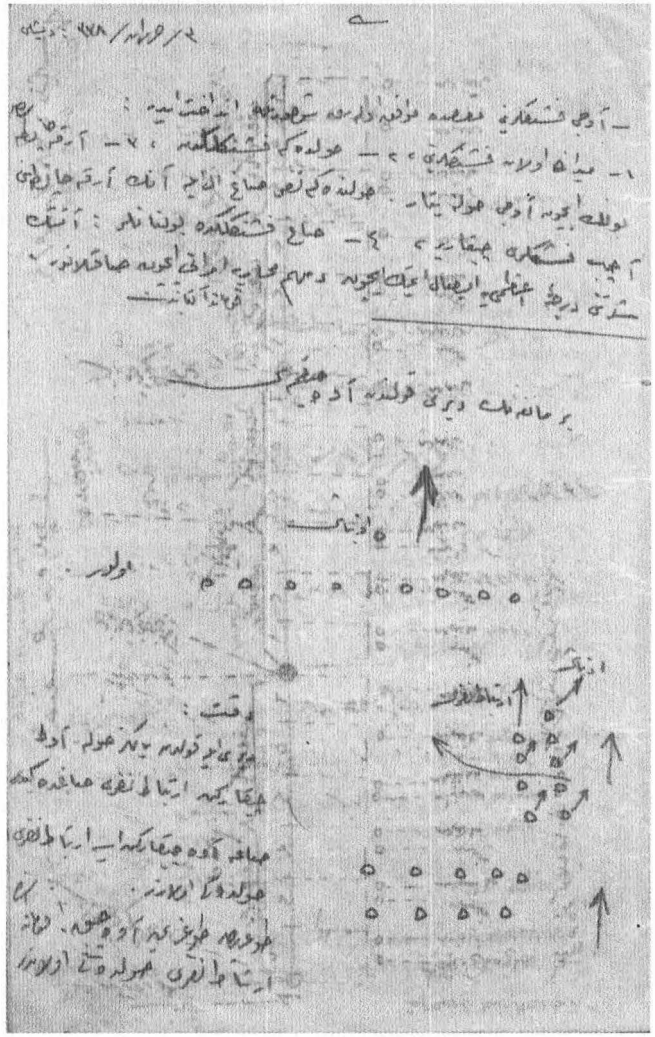
Ankara Maltepe Camii'nin avlusunu dolduran sevenleri tarafından kılınan ikindi namazından sonra arkadaşları onun her zaman gururla göğsüne taktığı "İstiklal Madalyası"nı tabutunun önünde taşıdılar. 9. cumhurbaşkanı Sayın Süleyman Demirel de İstiklal Madalyalı bu isimsiz kahramanın vefatını duyduğu zaman camiye gelerek cenaze namazını cemaatle birlikte kılmış ve sonra da mezarı başına kadar giderek üzerine birkaç kürek toprak atmayı ihmal etmemişti. İbrahim Sorguç vefat ettiği gün Ankara Cebeci Asri Mezarlık'ta vatan topraklarına tevdi edilmiş ve Allah'ın rahmetine kavuşmuştur.

ERDOĞAN SORGUÇ

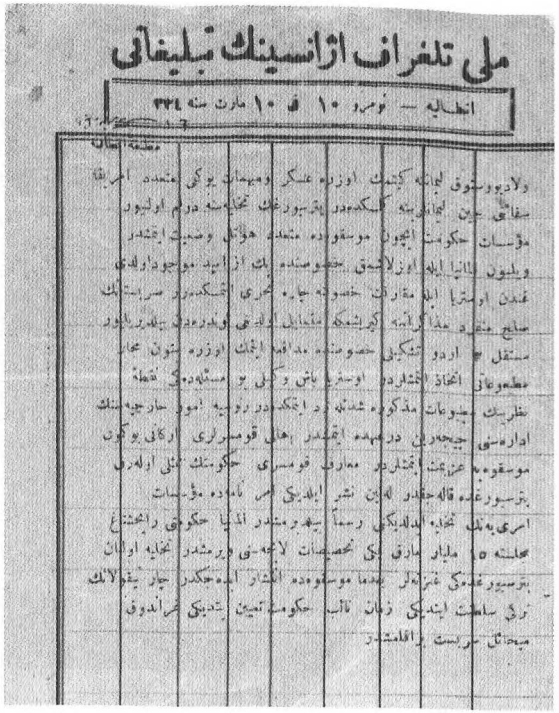
Albüm

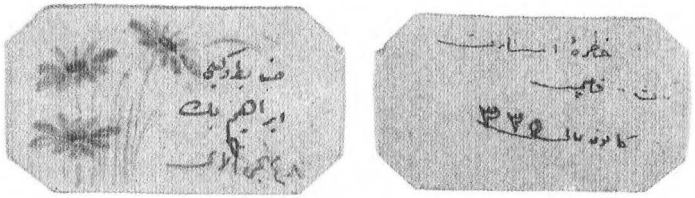
Kurtuluş Savaşı boyunca Mülazım-ı Sâni İbrahim Ethem'in izlediği güzergâh (E. Sorguç).

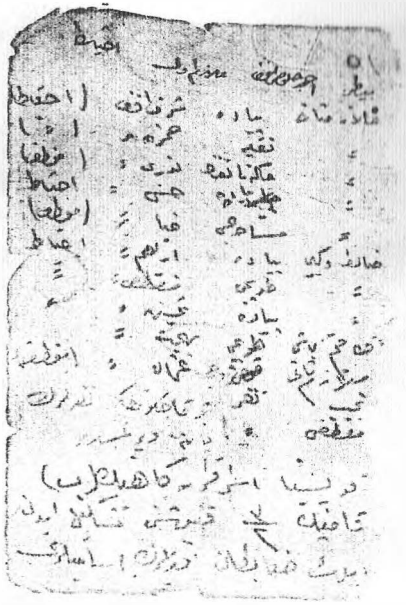
İbrahim Ethem'in Büyük Taaruz öncesinde, Mayıs-Haziren 1922'de düzenlenen Piyade Kursu'nda tuttuğu notlardan bir sayfa.

ملی تلغراف اژانسینك تبلیغاتی

Milli Telgraf Ajansı'nın 10 Mart 1918 tarihli duyurusu, o günlerin dünya meselelerinden bahsediyor: Vladivostok'a silah götüren gemiler, Petersburg'un tahliyesi, Rusya'da yeni hükümet kurma çalışmaları, Amerika ile Almanya arasında barış için görüşme girişimleri...

Elle hazırlanmış esirlik hatırası kartı. Ön yüzünde "Zabit Vekili İbrahim Bey, 48. Alay. Arka yüzünde "Hatıra-i Esaret, S[eydibeşir] Kampı, Kânunsani 1335 [Ocak 1919].

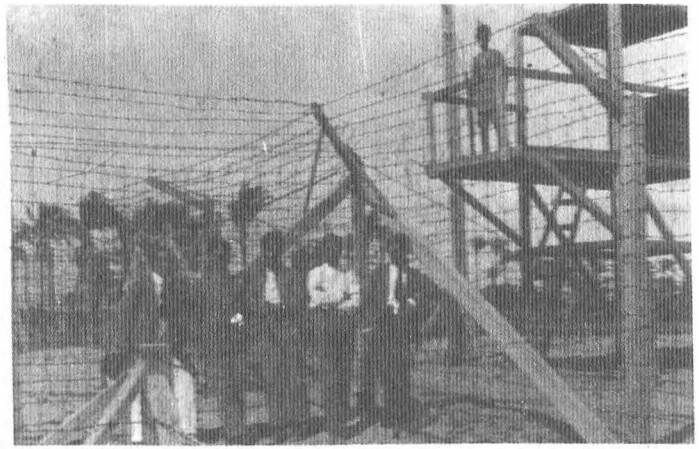

İbrahim Ethem'in el yazısıyla Kuveysna Esir Kampı'nda B kampının 3/2 koğuşundaki subayların listesi:

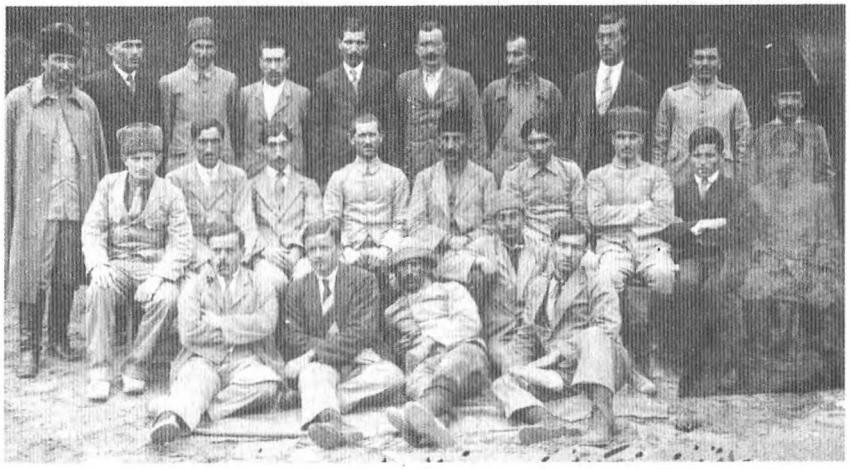
Mülazım-ı evvel	*Ahmet Hulusi Efendi*		*İhtiyat*
Mülazım-ı sanî	*Piyade*	*Şeref Efendi*	*İhtiyat*
Mülazım-ı sanî	*Nakliye*	*Hamza Efendi*	*İhtiyat*
Mülazım-ı sanî	*M. Tüfek*	*Nuri Efendi*	*Muvazzaf*
Mülazım-ı sanî	*Piyade*	*Hüsnü Efendi*	*İhtiyat*
Mülazım-ı sanî	*Mesahacı*	*Ziya Efendi*	*Muvazzaf*
Zabit vekili	*Piyade*	*İbrahim Efendi*	*İhtiyat*
Zabit vekili	*Topçu*	*Mustafa Efendi*	*İhtiyat*
Zabit vekili	*Piyade*	*Fehmi Efendi*	*İhtiyat*
Takım başı	*Topçu*	*Behçet Efendi*	*İhtiyat*
Mülazım-ı sanî		*Osman Efendi*	*Muvazzaf*
Nefer		*Necip*	
Nefer		*Mustafa*	

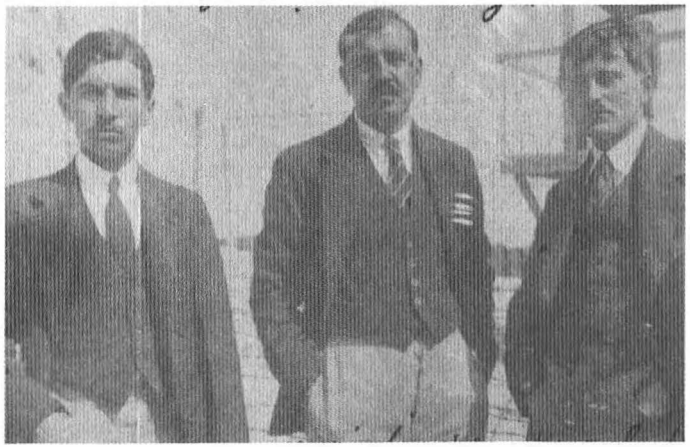
Ortadaki levha: "Osmanlı üsera-yı zabitan karargahı ... Üsera efradın esaret hatırası 1335 [1920]"

2 Haziran 1920 tarihli fotoğrafta Kuveysna esir kampındaki Antalyalılar. Soldan: Cemil, İbrahim Ethem, Bilal, Hasan Basri, Durali Mehmet.

Seydibeşir Esir Kampı'nda çekilmiş bir grup fotoğrafında İbrahim Ethem esareti kendisine yedirememeyerek üzerini karalamış, fotoğrafın altına şu notu düşmüş: "16. Fırka [tümen], 48. Alay'ın kahraman zabitanından bir grup. Mısır-İskenderiye-Seydibeşir, 4 Numaralı Osmanlı Zabitan Üsera [esirler] Karargâhı. 12 Mart 1336 [1920] Cuma."

"Tel örgüleri arasında geçen hayatın ebedi hatıralarından. 18 Nisan 1336 [1920] Perşembe, Seydibeşir." Soldan: İbrahim, Nuri ve Kemal Efendiler

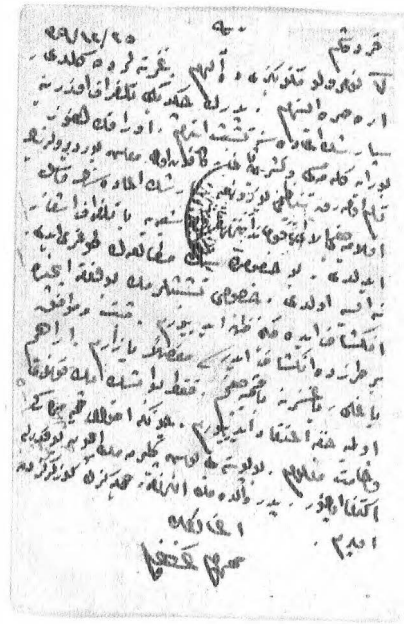
Esirlik arkadaşı Mehmet'in arka yüzüne bir ithaf yazısı yazarak İbrahim Sorguç'a hediye ettiği fotoğrafı.

İbrahim Ethem, ön yüzüne "Firavunlar diyarından: 20.4.133٦ [1920]" diye yazıp imzaladığı resmin arkasına sonradan şu notu düşmüş: "Bu resmi, Birinci Dünya Harbi'nde Filistin Cephesi'nde İngilizlere esir düştükten sonra Mısır'da Kuveysna Üsera [esirler] Karargâhı'ndan Antalya'ya anama babama göndermiştim."

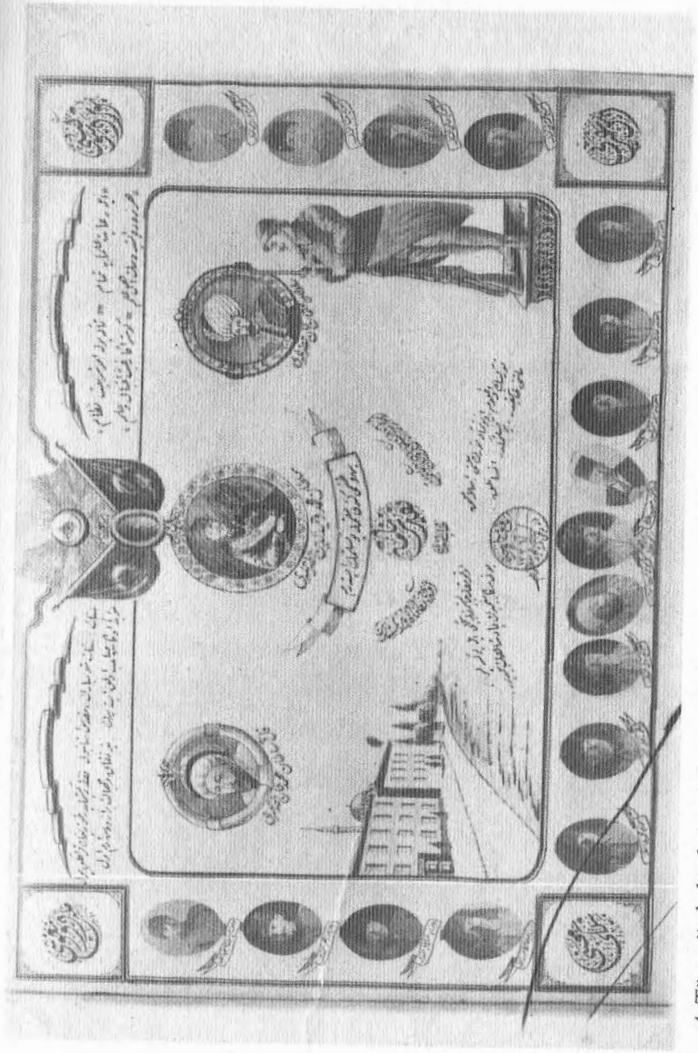
Ağabeyinin 29 Aralık 1919'da İbrahim Ethem'e yolladığı mektubun ön ve arka yüzleri.

Seydibeşir esir kampında 19 Şubat 1922'de "İzmir mazlumları"na yardım için düzenlenen gösteriden bir fotoğraf, bağış makbuzuna dönüştürülmüş. Fotoğrafın arkasında elyazısıyla düzenlenen makbuzda İbrahim Ethem'in 25 Mısır kuruşu yardımda bulunduğu belirtilmiş.

4. Tümen'in bulunduğu esir kampında okuma yazma öğrenen erlere verilen takdirname. Milli şiirlerle bezenmiş belgenin ortasında Sultan Vahdettin, sağında Fatih, solunda Osman Gazi; çevresinde ise tümenin subayları, komutanı, doktoru ve imamı yer almaktadır.

Kuweysna esir kampından görünüş.

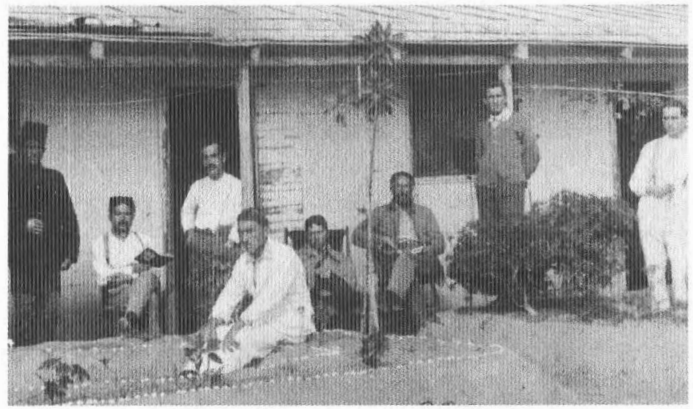
Esir Alman grubunda İngiliz tahdit müfrezesi.

Bir esir kampında Mevlit okunuyor.

Kuweysna esir kampı çevresinde İngilizlerin yaptığı "kuvvetli" tel örgüsü ve kulede nöbet tutan Hintli bir asker.

Seydibeşir'de istirahat vakti.

Seydibeşir'de gezinti saati.

نصر الدین خواجه

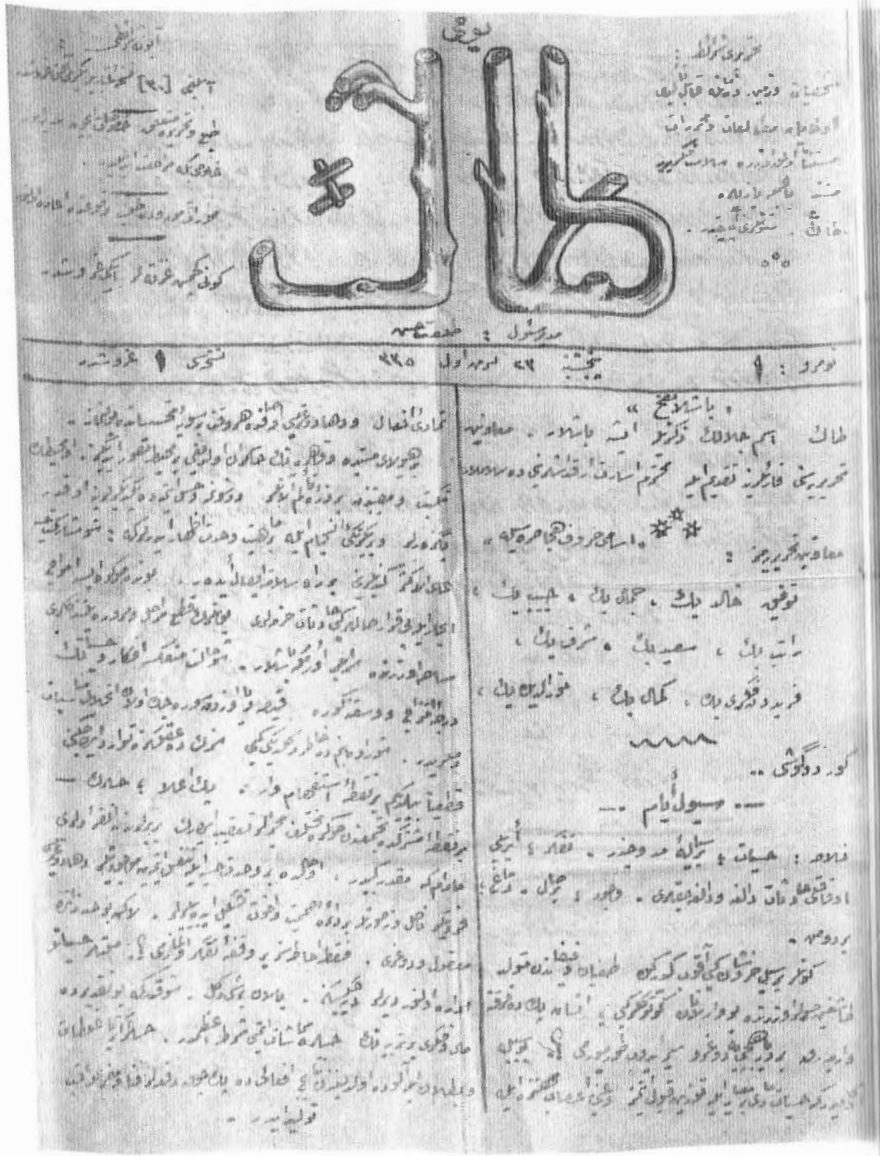
ایلول لطف

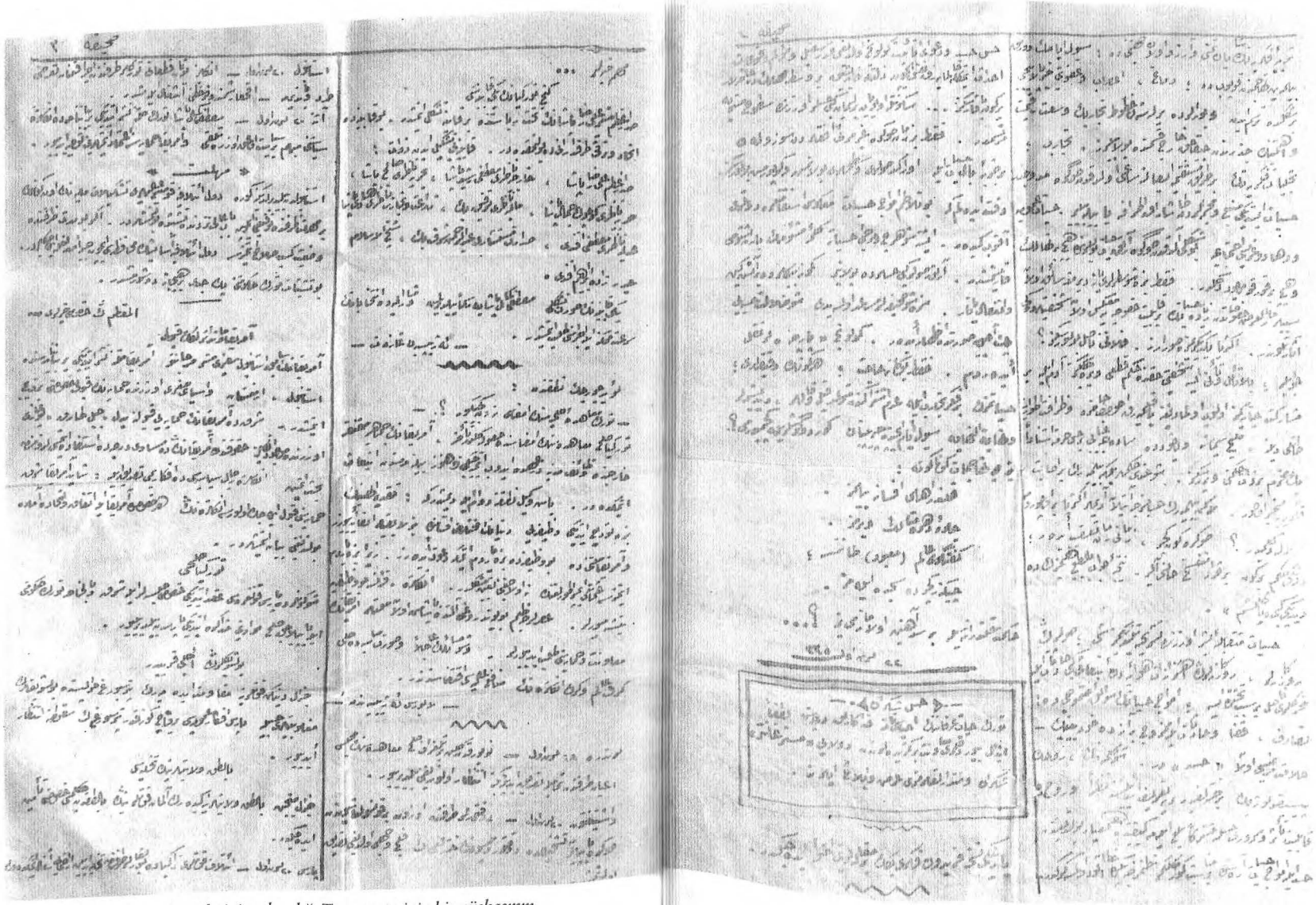
Seydibeşir'de Osmanlı esirlerinin çıkardığı Nasrettin Hoca *gazetesinin bir nüshasının birinci (solda) ve dördüncü (sağda) sayfaları.*

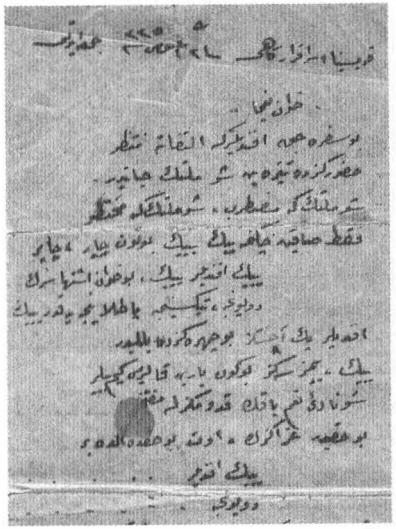
Seydibeşir'de Osmanlı esirlerinin çıkardığı Nasrettin Hoca gazetesinin bir nüshasının ikinci (sağda) ve üçüncü (solda) sayfaları.

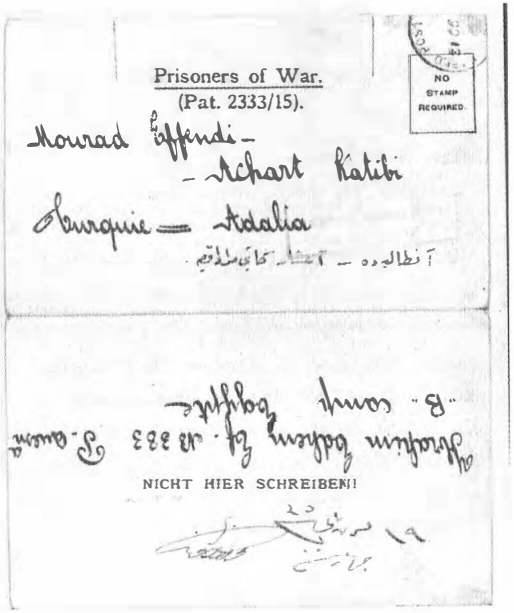
Seydibeşir'de Osmanlı esirlerinin çıkardığı Tan *gazetesinin bir nüshasının birinci (solda) ve dördüncü (sağda) sayfaları.*

Seydibeşir'de Osmanlı esirlerinin çıkardığı Tan gazetesinin bir nüshasının ikinci (sağda) ve üçüncü (solda) sayfaları.

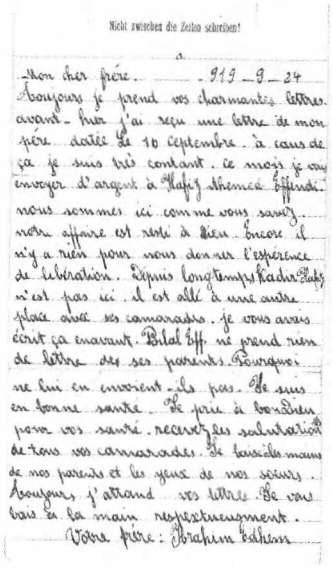
Esir kampında, muhtemelen gazetede yayımlamak üzere temize çektiği bir şiir: Tevfik Fikret'in "Han-ı Yağma"sı.

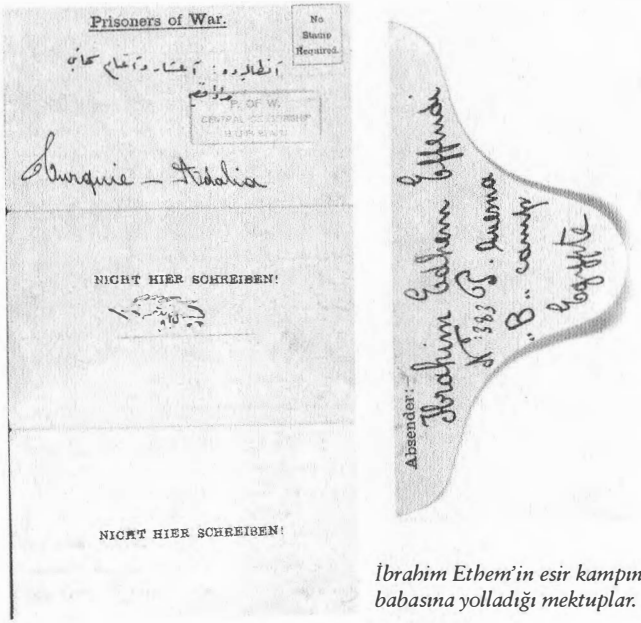

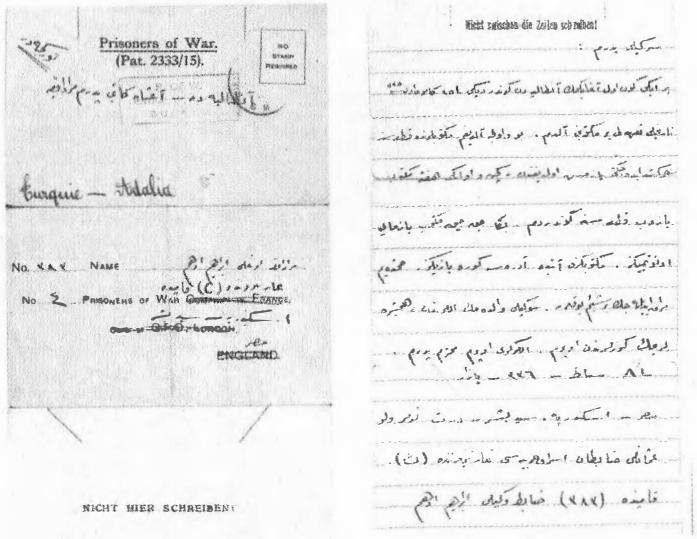
İbrahim Ethem'in esir kampından yolladığı mektuplar

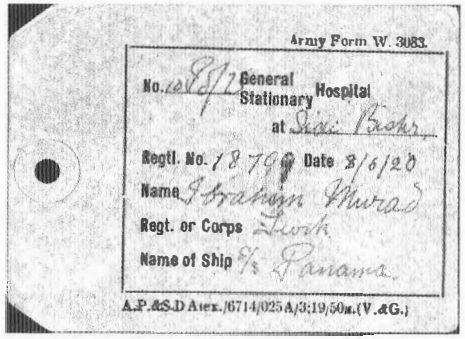

İbrahim Ethem'in esir kampından babasına yolladığı mektuplar.

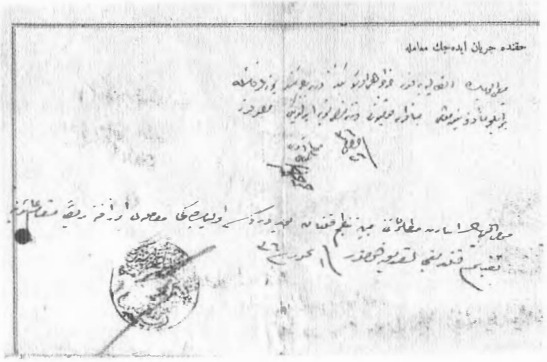
Seydibeşir Esir Kampı'ndan Panama vapuruyla sevki için hazırlanan sağlık formu.

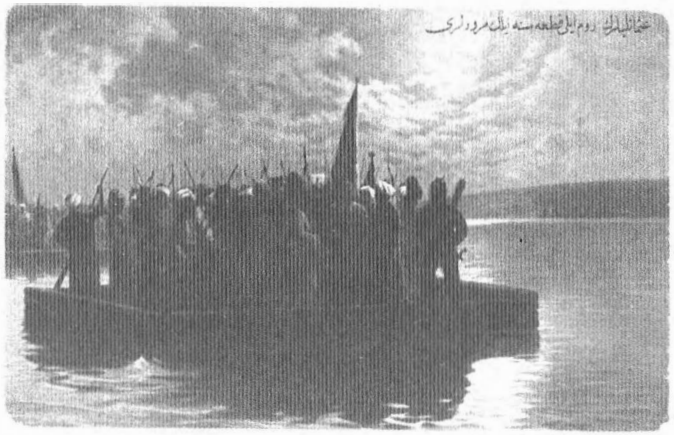

Memlekete dönüşte çektirdiği ilk fotoğraf: Arkasına esir düşüşünü ve tarihinin ardından şunları yazmış: "Terhis – Vapurla İstanbul'a Mısır'dan getirdiler ve Osmanlı hükümetine teslim. Kurtuluş tarihi 12 Haziran 1920. Bu resmi o tarihte İstanbul'da çıkarttım."

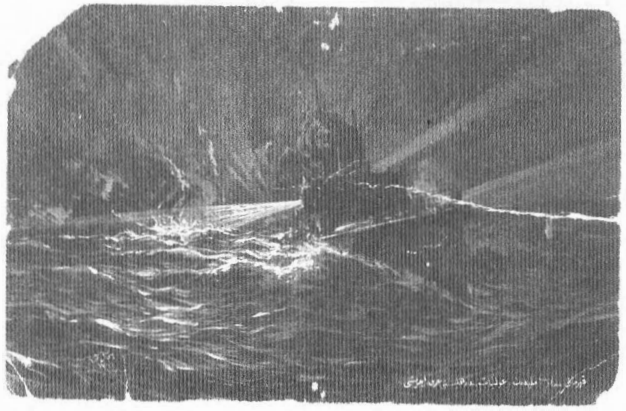
Birinci Dünya Savaşı sonunda Harbiye Nezareti'nden aldığı terhis belgesinin ön yüzü (üstte), arka yüzü (altta).

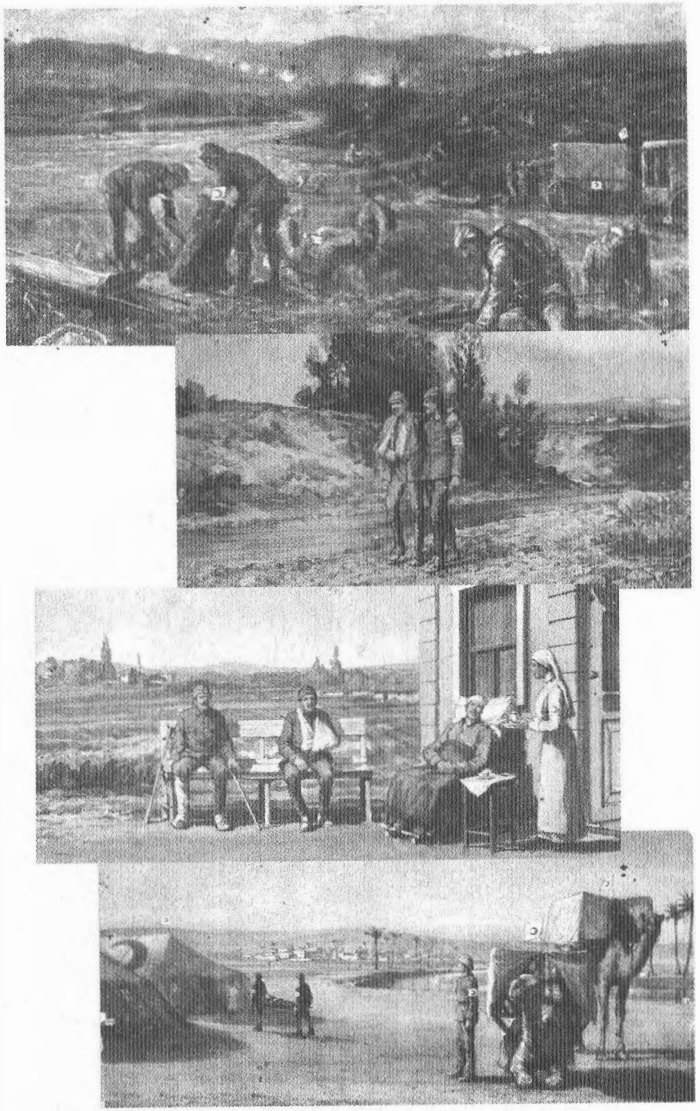

İbrahim Sorguç'un dağarcığından, Birinci Dünya Savaşı döneminde basılmış ve tarihi olayları temsil eden kartpostallar. Üstte Rumeli'ye ilk geçiş, altta Çanakkale'de Muavenet-i Milliye'*nin* Goliath *zırhlısını batırışı.*

İbrahim Sorguç'un dağarcığından, Hilaliahmer [Kızılay] Cemiyeti'nin gelir sağlamak amacıyla çıkarttığı 1. Dünya Savaşı kartpostalları

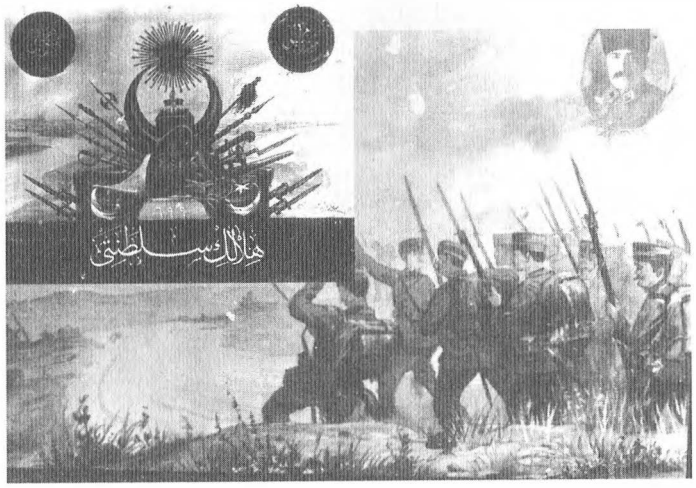

İbrahim Sorguç'un "Harp Sandığı"ndan: Harb-i Umumi Panoraması. *36 sayfalık bu kitapçıklar 1. Dünya Savaşı'nda farklı cephelerden, çoğunlukla da Çanakkale'den fotoğraflar sunar. Savaş içinde askerin ve halkın moralini yükseltmek için yayımlanmışlardır.*

İbrahim Ethem'in savaş meydanında bulup beğenerek aldığı kartpostallar (üstte).

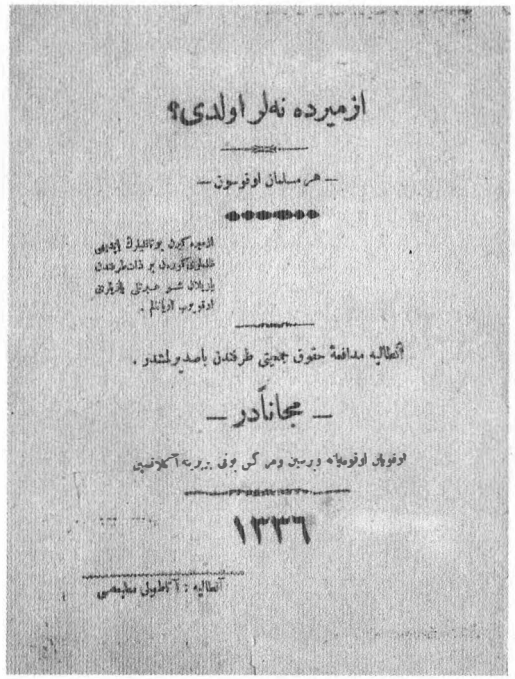

İbrahim Sorguç'un dağarcığından İstiklal Savaşı dönemine ait işgal, mücadele ve kurtuluş temalı kartpostallar (Bu sayfada ve solda, altta).

İbrahim Sorguç'un dağarcığından İstiklal Savaşı dönemine ait işgal, mücadele ve kurtuluş temalı kartpostallar.

ازميرده نهلر اولدى؟

— هر مسلمان اوقوسون —

— مجاناً در —

١٣٣٦

İbrahim Sorguç'un "Harp Sandığı"ndan çıkan bir kitapçık:
İzmir'de Neler Oldu?

İzmir'de Neler Oldu?
-.-
Her Müslüman okusun

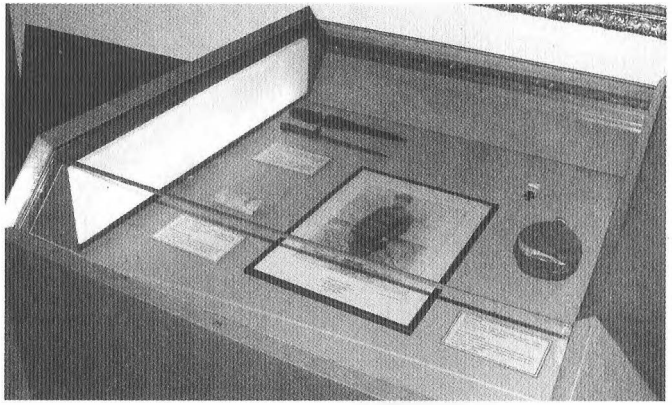
İzmir'e giren Yunanlıların yaptığı zulümleri gören
bir zat tarafından yazılan şu ibretli yazıları okuyup uyanalım

Antalya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Tarafından Bastırılmıştır

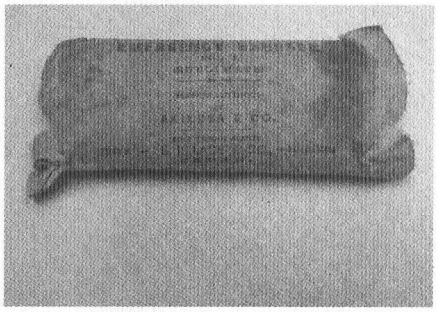
-Meccanendir [bedavadır]-

Okuyan okumayana versin ve herkes bunu birbirine anlatsın

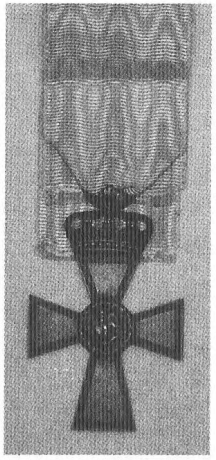
1336 [1920]
Antalya: Anadolu Matbaası

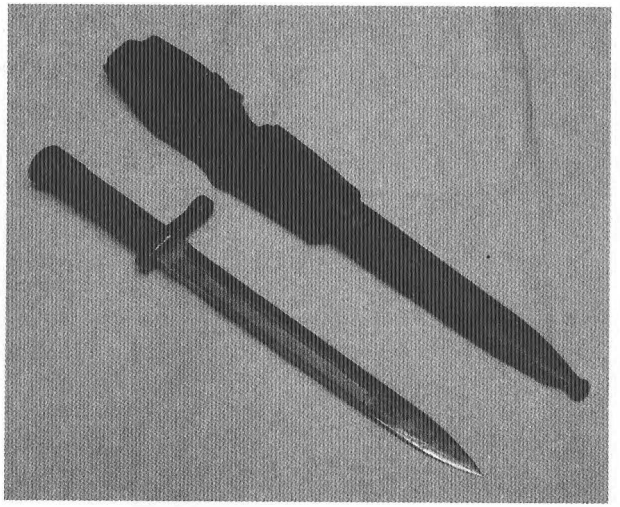
Harbiye Askeri Müze'nin Kurtuluş Savaşı Salonu'nda İbrahim Sorguç'un harp sandığından çıkan eşyalarının sergilendiği vitrin.

İbrahim Sorguç'un Başkumandanlık Muharebesi'nden sonra savaş meydanında bulduğu, Japonya'dan gelme bir sargı bezi paketi.

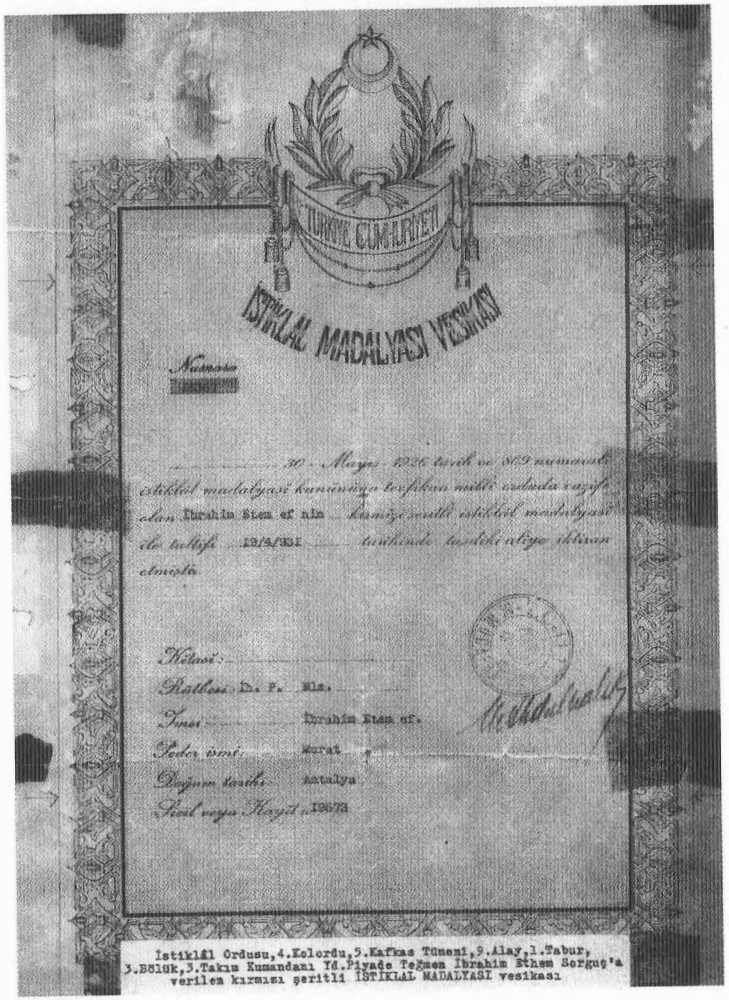
İbrahim Sorguç'un Başkumandanlık Muharebesi'nden sonra savaş meydanında bulduğu bir Yunan Harp Madalyası.

İbrahim Sorguç'un kasaturası.

İbrahim Sorguç'un savaş boyunca kullandığı matarası.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

İSTİKLAL MADALYASI VESİKASI

Numara

30 Mayıs 1926 tarih ve 869 numaralı istiklal madalyası kanununa tevfikan milli ordada vazife alan İbrahim Etem ef nin kanuni istiklal madalyası ile taltifi 12/8/931 tarihinde tasdiki aliye iktiran etmiştir

Kıtası

Rütbesi Ih. P. Mlz.

İsmi İbrahim Etem ef.

Peder ismi Murat

Doğum tarihi Antalya

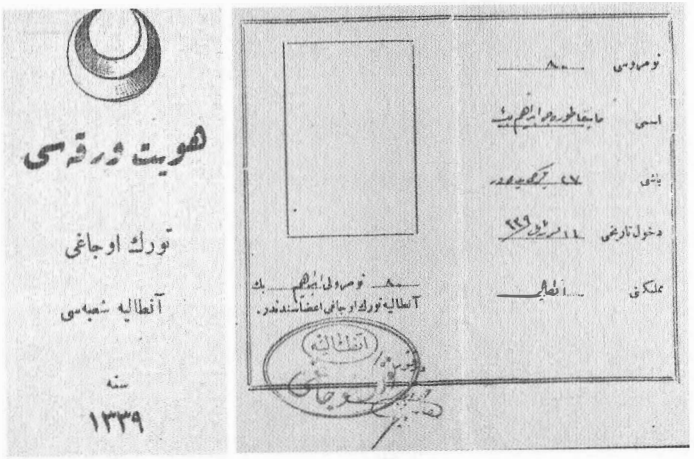
Sicil veya Hüviyet 19673

İstiklâl Ordusu,4.Kolordu,5.Kafkas Tümeni,9.Alay,1.Tabur, 3.Bölük,3.Takım Kumandanı İd.Piyade Teğmen İbrahim Ethem Sorguç'a verilen kırmızı şeritli İSTİKLAL MADALYASI vesikası

İbrahim Ethem Sorguç'a 1931'de verilen İstiklal Madalyası belgesi.

İbrahim Ethem Sorguç İkinci Dünya Savaşı sırasında üçüncü kez giydiği üniforması ve İstiklal Madalyası ile.

هویت ورقه‌سی

تورك اوجاغی

آنطالیه شعبه‌سی

سنه

۱۳۳۹

نومره‌سی ۸۰

اسمی مایجا طوروم ابراهیم بك

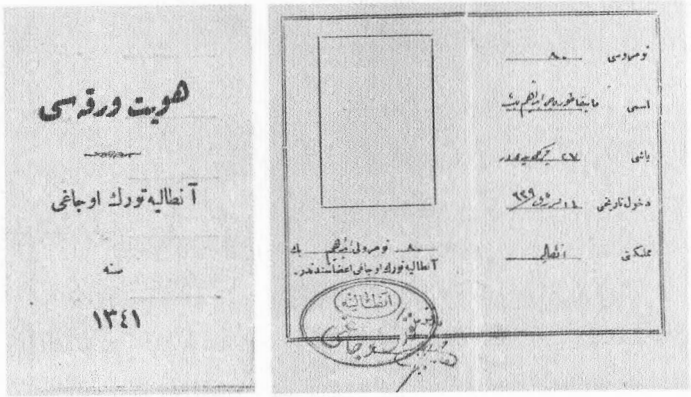
یاشی ۷۷ تخمینیدر

دخول تاریخی ۱۲ تشرین اول ۹۲۹

مملکتی انطالیه

نومره‌لی ابراهیم بك آنطالیه تورك اوجاغی اعضاسندندر.

انطالیه

هویت ورقه‌سی

آنطالیه تورك اوجاغی

سنه

۱۳٤۱

نومره‌سی ۸۰

اسمی مایجا طوروم ابراهیم بك

یاشی ۷۷ تخمینیدر

دخول تاریخی ۱۲ تشرین اول ۹۲۹

مملکتی انطالیه

نومره‌لی ابراهیم بك آنطالیه تورك اوجاغی اعضاسندندر.

انطالیه

İbrahim Ethem'in 5 Kasım 1923'te 80. üye olarak kaydolduğu Antalya Türk Ocağı'ndan aldığı ilk kimlik belgesi (üstte). 1925'te aldığı yeni kimlik belgesi (altta).

Şapka Devrimi'nde Antalya'da arkadaşlarıyla, sol başta oturan.

İbrahim Sorguç eşi ve çocukları ile.

İbrahim Sorguç emeklilik yıllarında

Dizin

1. Dünya Savaşı 252, 282, 283, 284, 285
1. Ordu 126, 133, 211, 229
1. ve 2. İnönü Muharebeleri 154
2. Dünya Savaşı 254
2. Lozan Konferansı 185, 186, 204, 208
2. Ordu 77, 92, 114, 135
3. Gazze Muharebesi 3, 6
5. Kafkas Fırkası 28, 44, 87, 96, 121
7. Ordu 12
8. Ordu 4, 12, 252
9 Eylül 1922, 125, 126

Abbazia vapuru 238
Abdi Bey (Kurmay yarbay) 151
Abdi Efendi 244, 96
Abdullah Efendi 67, 89, 90, 92, 107, 111, 141, 149, 150, 151, 155, 195, 209, 213
Abdurrahman Efendi (Antalyalı, yüzbaşı) 4, 166
Abdülaziz 147
Abdülkadir Bey (Binbaşı) 175, 177, 205, 209, 210
Abdülkadir Efendi (Hastane inzibat subayı) 34
Abdülmecit Efendi 147
Ablak 52
Absafi (Alpsofu) Dağı 186
Ada (Adapazarı) 28, 162, 163, 164, 165, 166, 168, 169, 170, 172, 174, 175, 176, 178, 180, 181, 183, 190, 191, 196, 197, 203, 204, 205, 209, 231, 236
Adalar 132
Adana 183
Adatepe (Çamlısırt) 120, 121, 122, 124, 246
Adatepe Meydan Muharebesi, bkz. Başkumandan(lık) Meydan Muharebesi
Aden 25
Adil Efendi (Yüzbaşı) 45, 60, 85, 87, 131, 151, 162, 194, 200, 230
Adnan Efendi (Asteğmen) 197
Adrasan Burnu 243
Afyon Muharebesi 121
Afyonkarahisar 30, 31, 35, 54, 62, 78, 79, 115, 117, 121, 129
Ağılönü 113
Ahır Dağı 98
Ahırköyü 156, 157
Ahi Dağı 152, 153
Ahmet Efendi (Üsteğmen) 129
Ahmet Fuat Efendi (Evkaf Müdürü) 53, 85
Ahmet Hayri Efendi (Berber) 79, 97, 116
Ahmet Hulusi Efendi 261
Ahmetli 125
Akçapınar 125, 153
Akçay 211

Akdeniz 7, 26, 132
Akhisar (Manisa) 130
Akhisar (Pamukova-Sakarya) 158-164, 175, 176, 182, 189, 203, 209, 216
Akhisar (Sakarya) Postanesi 162, 163, 214
Akmansü, Halit 78, 96, 128, 147
Akpınar 87, 88, 90
Aksakal 136
Akşehir 35, 36, 68, 71, 108, 254
Aktay, Mümtaz (Yarbay) 45
Akyazı 173
Alaattin Tepesi 37
Alaşehir 123, 124, 137, 144, 145, 149
Alevi(ler) 135, 136, 152, 156
Ali Bey (Antalyalı) 49
Âli Fuat Paşa 111
Ali İhsan (Sabis) Paşa 63, 71, 103
Ali Rıza Bey (Kurmay yarbay) 69, 140, 141, 145, 151
Ali Şükrü 178, 179
Alman(lar) 10, 11, 12, 20, 22, 268
Alman bombası 7, 10
Almanya 260
Alpsofu, bkz. Absafi Dağı
Amerika 260
Amerikalı(lar) 231, 233
Anadolu 12, 13, 40, 48, 131, 208, 217, 251, 252
Anadolu Ajansı 127
Anadolu İhtilal Komitesi 207
Anadolu Matbaası 298
Ankara 37, 38, 41-43, 47, 49, 73, 127, 142, 143, 168, 170-174, 179, 183, 219, 255, 256
Ankara Ameli Bankacılık Okulu 254
Antalya 6, 22, 29, 32, 34, 37, 61, 63, 68- 70, 74, 78, 79, 90, 96, 102, 103, 109, 113, 171, 188, 201, 202, 236, 239, 240, 243, 244, 251, 252, 254, 264, 294
Antalya Gençler Yurdu 246
Antalya İdadisi 3, 251
Antalya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti 289
Antalya Türk Ocağı 243, 293
Apolyont Gölü 137
Arabistan 25
Arabistan Cephesi 15
Arap(lar) 5, 15, 217
Arara Tepe 10
Arifiye İstasyonu 164, 168, 209
Arnavutköyü 166
Aşağı Ağzıaçık 108, 110
Âşıklar 42
Atatürk, Mustafa Kemal 25, 120, 125, 131, 189, 219, 252
Avlaktepe 116
Avrupa 230
Avusturya 10
Aykut, Fahri (Tümgeneral) 118
Ayvalık 194, 201
Aziziye 52, 136

Babaköyü 135, 136
Babasultan 138
Babıâli 142
Baladız (Gümüşgün) 34
Balıkesir 132, 135, 183
Balmahmut 119
Baltacis, Georgios 149
Bandırma 134, 136
Bardakçı 60

Başkumandan(lık) Meydan Muharebesi 25, 31, 125, 246
Batı Cephesi, bkz. Garp Cephesi
Bayırakçaşehir 176, 180, 181, 183, 193, 196, 197, 210, 229
Behçet Efendi 261
Bekri Bey 90
Berameke Kışlası 3
Besararabya Hududu 161
Beşköprü 164
Beyköyü 136, 228
Beylik Köprü 29
Beynam 42
Beyoğlu 237, 238
Beyören, bkz. Hayırsızviran
Bıçkıdere 198
Biçer İstasyonu 102
Biga 131
Bigadiç 135
Bilal Efendi (Antalyalı) 22, 102, 139
Bilecik 129
Bilecik İstasyonu 158
Boğazlar 134, 221, 222
Boğazlar Mukavelenamesi 223
Bolvadin 63, 68, 77, 79, 96, 97, 100-105, 109, 111, 112, 113
Bouillon, Franklin 133
Bozdağı 156, 157
Bozören, bkz. Bozviran
Bozüyük 153
Bozviran (Bozören) 163, 164, 176
Böğürtlen Çiftliği (Köyü) 47
Burdur 5, 30, 34, 35
Bursa 126, 128, 129, 137, 138, 141, 151, 152, 154, 176, 216, 213
Bursa Şosesi 137, 138
Bükreş 169
Büngeşik (Çatmapınar) 53
Büyük Karabağ 63, 65
Büyük Taarruz 115, 118, 133, 239

Canbaz Boğazı 158
Cemal Bey (Binbaşı) 185
Cemal Efendi 131, 135, 149, 202, 226, 227
Cemil Efendi (Antalyalı) 22, 262
Cevat Paşa (Kumandan) 4, 6
Cevizli 60, 78
Cumalıkızık 128
Curzon, Lord 161

Çakal (Köyü) 123
Çakıroğlu Çiftliği 130
Çalıkuşu 246
Çalışlar 93, 94
Çalışman 137
Çamlısırt, bkz. Adatepe
Çanakkale 132, 241, 283, 285
Çandır Köprüsü 51, 52
Çardaközü 47
Çatkuyu 246
Çatkuyu (Taşlıtepe) Meydan Muharebesi, 246
Çatmapınar, bkz. Büngeşik
Çay (Köyü) 77, 113

Çeçengiç 54, 57
Çekirge 138
Çelebiler 174
Çeltikçi 139
Çeltikçi Beli 34
Çerçe 162
Çerkes(ler) 136, 153, 154, 186
Çıkılızade Durmuş Âli Efendi 88, 100, 104
Çıkınağıl 41
Çifteler 53, 58

Çingil Deresi 130
Çobanisa 130
Çoğul 62
Çomlu 137
Çubuk Boğazı 34

Dağköy, bkz. Hafız Bey'in Çiftliği
Darülmuallimin (Erkek Öğretmen Mektebi) 3, 72, 252
Demirkapı 136
Derbent 183
Dereköy 110
Dipelceler 110
Dir Ballut Siperleri 7
Dirülkasis Siperleri 9
Dişli 94, 95, 96, 99, 107, 111
Divan-ı Harp 44, 80, 90, 132, 150, 235
Doğançay 210
Doğanlar 115
Dumlupınar 119, 120, 121, 122
Durali Mehmet Efendi (Antalyalı) 22, 262
Durmuş Âli Efendi 88, 100, 104
Dutluca 123
Düyun-ı Umumiye 193, 195
Düzakçaşehir 186, 230

Edincik 136
Efesultan 114, 115, 138
Eğirdir 14, 35, 78, 254
Eğirdir Gölü 35
Ekrem Efendi (Asteğmen) 70, 73, 122
Elcezire 184
Elmalızade Hacı Mehmet Ağa 169
Elmalızade Mustafa Efendi 169
Emin Efendi 244
Emir Dağları 67, 105, 106
Emirali 78
Erenköy 3, 5, 252
Erenler 164, 168, 170
Erkân-ı Harbiye Mektebi 230
Erkilet, Hüseyin Hüsnü Emir (Alay Kumandanı) 12
Ermeni(ler) 37, 48, 164, 194
Ertuğrul Bey (Yüzbaşı) 73
Ertuğrul Gazi 158
Eskişehir 30, 53, 157
Fehmi Efendi 261

Ferik Nurettin İbrahim Paşa 132, 133, 211, 215, 219
Fikret, Tevfik 278
Filistin/Filistin Cephesi 1, 2, 3, 8, 12, 13, 15, 25, 33, 67, 252, 264
Firdevs Hanım 251
Fransız(lar) 112, 165, 166, 183, 193, 200, 204
Fransızca 22

Galatasaray Sultanisi 3
Galip Bey (Doktor) 244
Garbi Anadolu Menzil Müfettişliği 37
Garp Cephesi 21, 28, 43, 44, 57, 59, 127, 206, 215, 254, 255
Gelenbe 130
Gelendos (Gelendost) 35
Gelibolu 5, 241
Gemlik 141
Geyve 159, 164, 182, 196, 200, 203, 209
Geyve Boğazı 175, 193, 194, 210, 212
Geyve İstasyonu (Köprü) 163, 164, 180, 193, 200, 209, 213, 236
Goliath zırhlısı 283

Gökkaya 125
Gölcük 134
Gömeç 201
Gömü 62
Guhr, Hans 12
Gunaris, Dmitrios 149
Gül (Köyü) 110
Gülümbe 158
Gümüşgün, bkz. Baladız
Gümüşhane 254
Güntekin, Reşat Nuri 246
Güzelim Dağı 91, 92, 94, 115

Hacı Mehmet Ağa 169, 221
Hacı Nureddin/Nuri 80, 90, 175, 197, 242
Hacı Ramazanlar 174
Hacıanestis, Georgios 149
Hadi Efendi 4
Hafız Bey'in Çiftliği (Dağköy) 33
Hakkı Efendi 136, 244, 245
Halep 5, 16, 25
Halit Bey, bkz. Akmansü, Halit
Hamdi Efendi 202, 231
Hamdiye Hanım 64, 65, 70, 71, 72, 78, 84, 100, 178, 105, 110, 151, 155
Hamidiye 153
Hamit Efendi (Teğmen) 87
Hamitli 53, 54, 59, 62
Hamret 30
Hamza Efendi (Teğmen) 168, 176, 178, 192, 193
Han-ı Yağma 278
Hanlı 166
Harbiye Nezareti 200, 282
Hasan Basri Efendi (Antalyalı) 22, 262
Hasan Efendi (Asteğmen) 94
Hasan Efendi (Belediye Kâtibi) 53, 113
Hasan Onbaşı 215
Hasan Usta (Tüfekçi) 90
Hasanbey 174
Hatipler 122
Hayırsızviran/Şükraniye (Beyören) 62
Haymana 42
Hayrettin (Köyü) 158, 159, 161, 163, 164
Hayri Efendi 196
Hazım Efendi (Ankaralı, teğmen) 47, 87, 126, 131, 195, 202, 227, 231
Herk Burnu 54, 55
Herk Dağı 54
Hikmet Efendi 131, 196, 201, 217
Hilaliahmer 284
Hilaliahmer gazetesi 230
Horozlar 174
Höyük İskelesi 35
Hüseyin Efendi (Teğmen) 30
Hüseyin Hüsnü (Binbaşı) 12, 96, 117, 183
Hüsnü (Köyü) 159
Hüsnü Efendi 261

Ilgın Gölü 36
Ilıca 136

İhsaniye 52, 54, 61
İhtiyat Zabit Namzetleri Talimgâhı (Yedek Subay Okulu) 3, 5, 252
İkramiye (Köyü) 197, 198, 202, 207
İnegöl 25, 137, 139, 140, 141, 142, 144, 145, 147, 151, 152, 254
İngiliz(ler) 6, 8, 9, 10, 12, 13, 16, 18, 19, 20, 22, 25, 132, 133, 136, 147, 149, 241, 252, 264

İnönü, İsmet 137, 164, 166-170, 181-184, 193, 194, 205, 206, 212, 216, 218, 219, 222, 226, 228, 231, 233, 237, 238
İnpınar 80
İrfan Efendi (Yüzbaşı) 119, 141
İsabeydüzü 153
İsaviran (İsaören) 139, 152, 160
İscekarahisar 90, 91, 93
İshaklı (Sultandağı) 68, 69, 71, 75, 76
İskenderiye 21, 22, 23, 237, 263
İskenderiye Oteli 237
İsmail Efendi (İaşe Subayı) 156, 180
İsmail Hakkı Efendi (Teğmen) 136, 244, 245
İsmet Paşa, bkz. İnönü, İsmet
İsrail 25
İstanbul 3, 4, 22, 45, 136, 137, 142, 143, 145, 146, 149, 159, 161-164, 166, 168, 170, 179, 181, 183, 184, 188, 189, 191, 194, 195, 198-200, 204, 208, 213, 219, 223, 229, 232, 236-242, 251, 252, 281, 291
İstiklal Harbi/İstiklal Mücadelesi 8, 21, 25, 27, 29, 33, 225, 234, 244, 254, 255, 287, 288
İstiklal Madalyası 256, 291
İstiklal Mahkemeleri 34, 37, 118,
İsviçre 222, 224
İsviçreli(ler) 194
İtalyan(lar) 242
İtburnu 156
İtilaf Devletleri 133, 134, 137, 183, 246
İzmir 32, 124-128, 131, 132, 150, 167-169, 176, 178, 241, 242, 244, 245, 266, 289
İzmir Körfezi 241
İzmit 157, 165, 167, 168, 180, 183, 184, 215, 236

Kabakulak (Köyü) 39
Kadıköy 3, 237, 238, 252
Kalaycı 168, 172, 209, 211
Kalecik Sivrisi 245
Kalkilya 6
Kaman 41
Kanaat Oteli 163
Karaağaç 137, 199
Karaaptiler 175
Karabağ 63, 110
Karabayır 154
Karacaahmet (Köyü) 123
Karacaahmet Mezarlığı 78
Karacaören 113
Karaçam 175, 210, 211, 236
Karahöyük 54, 60, 61, 113
Karaköy İstasyonu 153
Karaoğlan (Karaoğlanlı) 126, 128
Karapınar 32, 110, 153
Karayokuş 63
Kayalı 123
Kayseri 42, 43, 229
Kayseri Oteli 37
Kazan Tatarları 61
Kazancı 138
Kefer Til Dümdar Muharebesi (Artçı Muharebe) 20
Kemal Bey (Miralay) 71
Kemal Efendi (Antalyalı) 158
Kemal Efendi (Pendikli, teğmen) 46, 119, 152, 174, 193, 198, 221
Kemalettin Sami Paşa 172, 211
Kepe 134
Kepeler 126
Keşişdağı (Uludağ) 138, 146
Kırca 69, 77
Kırgız Dağı 53, 54, 55
Kırkağaç 130, 131, 135
Kırkgöz Gölü 33, 34
Kırşehri (Kırşehir) 40, 41
Kızılay, bkz. Hilaliahmer
Kızılırmak 41, 42
Kızlartarlası 90
Kocatepe 115, 116
Koçhisar (Şereflikoçhisar) 38, 39, 40
Konya 31, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 73, 80, 103, 145, 154, 161, 201, 229
Korduklar 174
Korkuteli 254
Kozpınar 135
Köprü (Köyü) 42
Köstence 168
Kula 123
Kuleli Askeri Lisesi 3, 251
Kursaklı (Türkkarsaklı) 44
Kurşunlu 152
Kurt Tepe 10, 17, 18
Kurtkaya 119
Kurtlugüney 116, 118, 119
Kuva-yı Milliye 38, 197
Kuveysna Esir Kampı 21, 261, 264, 268, 269
Küçük Aslıhanlar 121, 122
Küçük Maçaklı 77, 78
Küçükkalecik 116, 117, 118, 119
Kürse 136
Kütahya 121, 129
Laz(lar) 186, 189
Lefke (Osmaneli) 158
Londra 177, 178
Lozan 194
Lozan Konferansı 141, 142, 144, 147, 161, 163, 166, 167, 179, 180, 181, 183, 184, 185, 186, 191, 196, 197, 208, 219, 223, 224, 225, 226, 231, 233, 237
Lui Prestino Kumpanyası 238

Maçaklı 77, 78
Malyabaşı 55, 57
Maraş 183
Mecit Efendi 73
Meddah Vahip Efendi 199
Mehmet Bey (Harbiye Nezareti'nden) 99, 101, 107, 109, 110, 112, 116, 134, 139, 146, 147, 172, 200, 203, 210, 222, 238, 239
Mehmet Efendi (Teğmen) 78, 168
Mehmet Hilmi Efendi (Doktor) 212
Mehmet Vahdi Efendi (Yüzbaşı) 61, 80
Meriç Nehri 161, 198, 199
Mesude 87, 185
Mısır 21, 33, 67, 110, 263, 264, 281
Midilli 241
Mihalıç(çık) 137
Milli Telgraf Ajansı 260
Misak-ı Milli 133, 136
Montagna Formülü 203
Muammer Efendi 98
Muavenet-i Milliye 283
Mudanya Mütarekesi 137, 183
Muharrem Akif (İbrahim Ethem Sorguç'un ağabeyi, üsteğmen) 21, 37, 252

Muhsin Efendi (Asteğmen) 54
Munamuk (Köyü) 124, 125
Murat Paşa Camii 251
Mustafa Efendi 146, 176, 221, 222
Mustafa Kemal Efendi (Asteğmen) 150
Mustafa Kemal Paşa, bkz. Atatürk
Muzaffer Efendi (Alay Yaveri) 129
Müdafaa-i Hukuk Grubu 202
Müdafaa-i Milliye Vekâleti 29, 37, 63, 87, 185, 206
Müşir Fevzi (Garp Cephesi Kumandanı) 215
Mütevvelli (Köyü) 130

Nablus 7, 20
Nablus Meydan Muharebesi 16
Naciye Hanım 254
Nafiz Efendi (Teğmen) 194, 202, 230, 235
Nazım Efendi (Dersaadetli) 30, 32, 33
Nejat Bey 170
Nermi Efendi 229, 231
Niyazi Efendi 66, 81, 100, 104, 108, 109, 113, 119, 146, 147, 151, 159, 168, 172, 179, 183, 191
Nuri Bey (Gebze Şube Reisi) 171, 182, 191, 192, 196, 200, 201, 261
Nuruosmaniye 198

Oluklu 156
Ortaca 156, 157
Osman Efendi 110, 261
Osmaneli, bkz. Lefke
Osmanlı 262, 270, 272, 274, 276, 281
Osmanlı İmparatorluğu 2, 22, 251

Ören 110
Özburun 77

Pamukova, bkz. Akhisar (Sakarya)
Panama vapuru 22, 281
Pancarlı Yaylası 106
Paris 193, 195
Paşaköy 135
Pazarcık 152, 153
Pelle (General) 202, 205
Petersburg 260
Polatlı 43, 44
Poyra 154, 157
Poyralı 117, 118,
Protopadakis, Petros 149

Rafat 7, 8
Rahmi Efendi (Zileli, üsteğmen) 45, 49, 53, 60, 62, 68, 85, 87, 93, 106, 107, 111, 135, 136, 155, 181, 182, 184, 191, 201, 203, 201, 225, 226
Ramazan Efendi (Dinarlı, yedek teğmen) 46, 59, 156
Rasim Efendizade Sabri Efendi 68, 70, 71, 72, 84, 86, 88, 91, 95, 100, 103, 104, 108, 113
Remzi Bey (Yüzbaşı) 122, 143, 153, 183
Rodos 242
Rum(lar) 222
Rumboldt 202
Rus(lar) 116, 161, 194, 223
Rusya 260

Saadet Hanım 64, 66, 70, 72, 78, 84, 100, 106, 110, 113

Sabis, Ali İhsan 63, 71, 103
Sabri Efendi (Teğmen) 60, 67, 148, 216, 233
Sadık (Emir eri) 181, 230
Sadi Efendi 146, 151
Sadullah Efendi (Asteğmen) 122, 134, 190, 200, 227, 231, 232
Saffet Efendi 105
Sağırlar 85, 87
Saint Joseph Mektebi 3, 252
Sakarya Meydan Muharebesi 30, 43, 252
Sakarya Nehri 45, 46, 52, 158, 159, 164, 174, 175, 195, 199, 236
Sakarya Zaferi 29
Salih Efendi (Tüfekçi) 178
Salihli 124, 125
Sandıklı 35, 99
Sapanca 159, 162, 166
Sarayköy (Sarayönü) İstasyonu 36
Sarı Tepe 119
Sarıca 174
Sarıkaya 54-60
Sart Kalesi (Manisa) 125
Selçuklular 39
Sevr Anlaşması 22
Seydibeşir Esir Kampı 21, 265, 269, 270, 272, 274, 276, 281
Seyfettin Bey 230
Seyit Ali Efendi 243
Seyitgazi 58
Seyitler Sultanı 94
Sığırcı 136
Sırmazade Mustafa Efendi
Sırrı Efendi 47
Siledik 130
Simav Çayı 136
Sina Çölü, bkz. Tih Sahrası
Singer Company 254
Sivrihisar 47, 48, 49, 50, 51
Solaklar 174
Soma 129
Sorguç, Erdoğan 255
Söğüt 157, 158
Stratos, Nikolaos 149
Sultan Dağları 73, 97
Sultan Hanı (Köyü) 39
Sultançayırı 136
Sultandağı, bkz. İshaklı
Sultanyeri 136
Sulugöl 116
Suriye 183
Susurluk 136
Süleyman Efendi 90

Şahin 137
Şahinkale Dağları 186
Şam 3, 4, 13, 15
Şapka Devrimi 294
Şarampol Meydanı 31, 32, 251
Şeref Efendi 261
Şerefiye 211
Şereflikoçhisar, bkz. Koçhisar
Şevki Bey 4
Şükraniye, bkz. Hayırsızviran

Tabsur Vadisi 6, 7, 18
Tahir Efendi (Alay Yaveri) 181, 184, 186, 198, 216, 217
Tanin gazetesi 166
Taşağıl 105, 106, 107, 110, 111, 112, 239
Taşlıdere 109
Taşlıtepe/Resul Baba 116, 120, 246
Taşlıtepe (Çatkuyu) Meydan Muharebesi, 246
Tavuklar (Köyü) 175

Teotokis, Nikolaos 149
Teşkilat-ı Mahsusa 181
Tevfik Efendi 77, 137
Tezekli Yayla 199
Tih Sahrası (Sina Çölü) 14
Topal Osman Ağa 178, 179
Trakya 137, 139, 142, 217
Turgutlu 125
Tuzlu Koçhisar, bkz. Koçhisar
Türk(ler) 13, 15, 16, 25, 30, 39, 48, 95, 185, 217, 218, 241
Türkiye 40, 49, 251
Türkiye Büyük Millet Meclisi / Millet Meclisi 42, 111, 142, 147, 170, 185, 202, 246
Türkkarsaklı, bkz. Kursaklı

Uludağ, bkz. Keşişdağı
Urla 254
Uşak 122, 123, 131, 151

Ümit vapuru 217

Vahdettin 146, 147, 267
Vasfi Efendi (İhtiyat Asteğmeni) 221, 230, 231
Venizelos, Elefteros 208
Vezirhan 158
Vladivostok 260
von Sanders, Liman 12

Yafa 4, 6
Yağmurlu 130
Yakup Şevki Paşa 77, 95
Yavuz zırhlısı 219
Yaylatepe 90
Yeni Bucak 33
Yeniköy 110, 119
Yeşil Tepe 118
Yılanlı (Köyü) 164
Yılanlı Köprüsü 193, 195
Yörüklü 138
Yunanistan 149, 207, 208
Yunanlı(lar) 32, 42, 47, 48, 81, 97, 131, 139, 140, 142, 149, 153, 158, 161, 195, 198, 199, 218, 241, 289

Zaviye 7, 9, 10, 11, 18
Zekai Efendi 166
Zeki Efendi (Antalyalı) 44, 70, 71, 98, 100, 101, 113, 114, 141, 207, 233, 235, 237, 238, 239, 244
Zeynel Efendi 103, 107
Ziraat Bankası 254, 255
Ziya Efendi 261
Zülkarneyn Tepeleri 20, 21

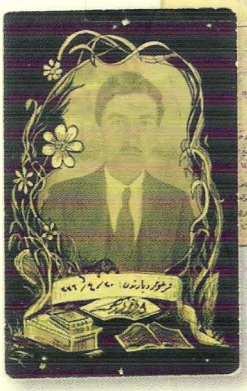
Yüksek öğrenimini tam bitirecekken askere alınan, Filistin Cephesi'nde iyi yönetilmeyen bir orduda, ne uğruna savaştığını tam da anlayamadan esir düşen bir genç...

1920'de yurda döndüğünde, hız kazanmış olan Milli Mücadele'yi günü gününe takibe başlar. Ve Sakarya'dan gelen zafer haberinin ardından askere giderken hislerini, "Mamafih bu defa ne için harp edeceğimi biliyorum" diye günlüğüne kaydeder.

Gün sektirmeden 736 gün boyunca tuttuğu notlar sadece savaşı değil, tüm insani yönleriyle, savaşanları ve cephede süren gündelik hayatı da anlatır.

Muharebeler bittiğinde, askeri zaferi perçinleyeceğine inandığı Lozan Konferansı'nı yakından izler –silah altında, barışı bekleyerek geçen günlerin ruh haline benzersiz bir tanıklık sunarak.

İbrahim Sorguç'un "harp sandığı"nda özgün elyazmaları, emirnameler, pusulalar, fotoğraflar ve eşyalarla birlikte sakladığı bu samimi günlük, Kurtuluş Savaşı'na bambaşka bir pencere açıyor...

İbrahim Sorguç (1897-1974) Antalya'da doğdu, ilk ve orta öğrenimini burada gördü. İstanbul'da öğretmen okulu sınavını üstün başarıyla kazanarak üçüncü sınıfa kayıt oldu. Ertesi yıl, 1916'da mezuniyet sınavlarını veremeden askere alındı, bir yıllık askeri eğitimle Filistin Cephesi'ne gönderildi. Silah arkadaşlarıyla birlikte İngilizlere esir düştü, Mısır'da iki yıla yakın esir kaldıktan sonra 1920'de evine döndü. Vakıflar idaresinde kâtip olarak işe girdi ve bir yıl kadar sonra askere çağrıldı. Kurtuluş Savaşı boyunca günü gününe tuttuğu anılarını ömrü boyunca "harp sandığı"nda sakladı. 1925'te evlendi. Çeşitli işlerde çalıştıktan sonra 1930'da Ziraat Bankası'na girdi, Anadolu'nun çeşitli şehirlerinde görev yaptı. II. Dünya Savaşı sırasında bir kez daha üniforma giydi. 1962'de emekli oldu. Ankara'da vefat etti.

KİTAP
2009
SKB 0564532 YAL

9 789944 888981

KDV dahil fiyatı
14 TL

İbrahim Sorguç vârisleri, bu kitabın telif gelirini Mehmetçik Vakfı'na bırakmıştır.